

Numismatický sborník

33/1

Filosofický ústav Akademie věd České republiky, v.v.i., Praha /
Centrum medievistických studií Akademie věd České republiky a Univerzity Karlovy v Praze

Praha 2019

Numismatický sborník 33/1

Filosofický ústav Akademie věd České republiky, v.v.i., Praha /
Centrum medievistických studií Akademie věd České republiky a Univerzity Karlovy v Praze

Vědecký redaktor / Scientific Editor:

Doc. PhDr. Jiří Militký, Ph.D., DSc. (e-mail: militky.jiri@seznam.cz)

Redakční rada / Editors:

PhDr. J. Lukas; Prof. PhDr. Petr Sommer, CSc., DSc.; dr hab. Jarosław Bodzek

Recenzní kruh / Review Board:

Mgr. M. Budaj, Ph.D.; Mgr. D. Kašparová; MUDr. Z. Petráň; PhDr. L. Polanský, Ph.D.;
Mgr. P. Schneider; PhDr. E. Šimek, CSc.; PhDr. R. Zaoral

Adresa redakce / Contact Address:

Centrum medievistických studií, Jilská 1, 110 00 Praha 1-Staré Město (e-mail: cms@flu.cas.cz)

Vyobrazení na přední straně obálky:

Dukát Ludvíka Jagellonského (text na straně 48, č. 32).

Vydává:

Filosofický ústav Akademie věd České republiky, v.v.i., Praha /
Centrum medievistických studií Akademie věd České republiky a Univerzity Karlovy v Praze
Technická příprava a grafická úprava: Abalon s.r.o. – www.abalon.cz
Náklad: 300 výtisků

Objednávky a předplatné / The subscription of the completed volumes should be addressed:

Kosmas, s.r.o., Lublaňská 3, 120 00 Praha 2, tel. +420 222 510 749; e-mail: kosmas@kosmas.cz

© Filosofia, filosofia.flu.cas.cz, vydavatelství Filosofického ústavu AVČR, v.v.i., Praha
číslo publikace: 519, Praha 2019
ISBN 978-80-7007-590-6
ISSN 0546-9414

Numismatický sborník

33/1

Filosofický ústav Akademie věd České republiky, v.v.i., Praha /
Centrum medievistických studií Akademie věd České republiky a Univerzity Karlovy v Praze
Tento svazek finančně podpořila společnost
KM Numis s.r.o.

Praha 2019

ČESKÉ DUKÁTY VLADISLAVA II. JAGELLONSKÉHO (1471–1516) A LUDVÍKA JAGELLONSKÉHO (1516–1526)

Ondřej ČERNOHORSKÝ – Jan VIDEMAN

Abstract – Bohemian ducats struck under Vladislaus II Jagiellon (1471–1516) and Louis Jagiellon (1526–1516).

The presented study is focused on linking of recent theoretical studies dealing with production of gold coins in Bohemia under the Jagiellonian dynasty (1471–1526) to the particular specimens. This study is based on catalogue of the Bohemian ducats of Vladislaus II Jagiellon and Louis Jagiellon containing 57 documented rare coins from the public and private collections. Four types of ducats struck under Vladislaus II Jagiellon with their 16 varieties and ten types of ducats struck under Louis Jagiellon with their 17 varieties have been defined. Iconographic and epigraphic analyses helped to specify chronology of the particular types, their presumable dating, their connection with the written sources and their origin in the particular mints.

 Bohemia, Vladislaus II Jagiellon, Louis Jagiellon, ducat, history, typology, chronology, iconography, epigraphy

Úvod

Ražba zlaté mince v době vlády panovníků z Jagellonské dynastie zůstává jedním z mála úseků historie mincovnictví českých zemí, které dosud nebyly detailně zpracovány. Peněžně historickému kontextu obnovení ražby dukátů v době jagellonské se přitom věnovali ve svých studiích přední čeští badatelé, v nedávných dekadách zejména Jarmila Hásková (1969) a Lubomír Nemeškal (1962; 1993; 1997). Nedošlo však k propojení informací získaných z dobových písemných pramenů s mincemi samotnými a dodnes tak chybí dostatečně podrobný katalog českých zlatých ražeb obou panovníků. Pouze pro vládu Vladislavovu stanovil alespoň základní typologii, s vymezením čtyř základních typů dukátů, Karel Castelin (1933; 1941). Na vině je do značné míry vzácnost těchto ražeb, které se dochovaly v relativně nevelkém počtu. Snahou autorů je tuto mezeru zaplnit v předkládané práci. Z chronologicky a ikonograficky uspořádaného katalogu vyplývají četné výstupy, které, jak věříme, pomohou upřesnit, doplnit i korigovat poznatky získané studiem písemných pramenů.

Počátky ražby zlatých mincí v českých zemích za éry Lucemburků

Díky bohatým kutnohorským nalezištím bylo české mincovnictví vrcholného a pozdního středověku reprezentováno zejména slavnou stříbrnou mincí, pražským grošem a jeho díly. Produkce zlatých ražeb byla záležitostí menšího rozsahu daného omezenými zdroji tohoto drahého kovu v zemích Koruny české. Přesto však prošla důležitou etapou svého počátečního rozvoje v době vlády českých Lucemburků – Jana, Karla a Václava IV. Ražba zlatých florénů za vlády Janovy a následně dukátů za panování Karlova a Václavova, se odehrávala v časovém úseku vymezeném přibližně roky 1325–1390 (Castelin 1950, 57, 68–70), i když konečná fáze snad krátce přesáhla až do prvních let 15. století. Numismatické soupisy zlatých ražeb z tohoto období nacházíme v řadě dílčích i souhrnných pracích (Castelin 1950; Weiler 1972). Zdroji drahého kovu byly doly i rýžoviště na řadě míst zmiňovaných dobovými prameny, z nichž nejméně

znamnější se nacházely v Jílovém u Prahy, Novém Kníně a Kašperských Horách (další výčet *Sternberg 1837; Kořan 1955, 95–98; Castelin 1950, 56–57; Pošvár 1957*). Jejich výtěžnost však postupně klesala a na přelomu 14. a 15. století došlo k výraznému útlumu. Poslední zprávou, která se týkala těžby zlata a jeho využití pro ražbu mince v době předhusitské, je záznam ze zbytků královské registratury z roku 1404 či 1405 v doslovném znění: „*Král Václav poroučí Petrovi z Netvořic, svému hospodáři (wirte) v Praze zlaté doly v Jílovém, Kníně, Reichenštejně i jiné zlaté doly v Čechách na tři léta a to s právem vybijeti minci*“ (*Pošvár 1954, 77; s odkazem na Sedláček 1914, 71*).

K prvním úvahám o obnově ražby zlaté mince po odeznění husitských válek se pak logicky úzce vázala snaha o obnovu dolování v hlavních střediscích těžby zlata, kterými byly v daném období důlní revíry v Jílovém a Novém Kníně. Oba byly, stejně jako Kutná Hora, postiženy husitskými bouřemi a jejich obnova s sebou nesla značné náklady. Z písemných pramenů získáváme cenné informace, svědčící o podpoře ze strany panovníka ve formě privilegií vydaných Zikmundem Lucemburským roku 1437 (*Čihák – Čihák 1948, 92–93*) a Jiřím z Poděbrad roku 1460 (*Čihák – Čihák 1948, 94–96*). Záměr obnovit ražbu zlaté mince v Čechách odráží i záznam z jednání sněmu dne 29. ledna 1437, dochovaný ve zbytcích českých zemských desek. Veškerou ražbu mince, a to i zlaté, nařizuje do Kutné Hory: „*Item o minczy, aby nebyla v této zemi ginde dielána než u Hory, buďto na zlatých, a grossých, na peniezých neb na Halerzjich.*“ (*Castelin 1953, 196*). Zahájení ražby zlaté mince doporučoval ve svých radách králi Jiřimu i Antonio Marini (*Nohejlová-Prátová 1960, 41; Nemeškal 1997, 13–14*). Součástí nové měnové soustavy, vyhlášené mincovním řádem z 5. června 1469, se však dukáty ještě nestaly, zavedená mincovní soustava byla tvořena výhradně stříbrnou mincí. Snad to bylo dáno i v té době ještě nízkou produktivitou těžby.

Doba Vladislava II. Jagellonského

Závěrečné dekády 15. a začátek 16. století jsou obdobím, kdy rozmach obchodu vyvolal intenzivní potřebu zavedení vyššího měnového nominálu, kterým se ve střední Evropě stala těžká stříbrná mince. K jejímu zavedení došlo nejprve v průběhu 80. let 15. století v Tyrolsku, v Čechách se stal jejím reprezentantem na počátku 16. století šlikovský jáchymovský tolar. Souběžně s nově zavedenými stříbrnými nominály, které byly jako ekvivalent zlatých mincí zpočátku nazývány Guldengroschen či Guldiner, se nadále uplatňovaly při větších transakcích i zlaté mince samotné. Středoevropskému mincovnictví v tomto období dominovaly dva odlišné zlaté nominály, ražené v oblastech s bohatými zdroji drahého kovu, uherský dukát a rýnský zlatý. V rámci českých zemí hrál logicky rýnský zlatý významnější roli v Čechách a uherský zlatý na Moravě (*Macek 1992, 162; Hásková 1969, 76–77; Zaoral 1990, 116*). Přehled stavu a vývoje vlastní ražby zlatých mincí a hrubých stříbrných nominálů v jednotlivých oblastech středoevropského regionu pro dané období podává L. Nemeškal (*1997, 4–7*). K obnově ražby zlaté mince došlo v Čechách za vlády prvního z panovníků z jagellonské dynastie na českém trůně, Vladislava II. (1471–1516).

Počátek ražby dukátů za vlády Vladislava II. – písemné prameny

Samotný počátek ražby českých zlatých mincí za Vladislava II. Jagellonského nemáme bohužel výslovně doložený listinnými doklady. Vycházet tedy můžeme pouze z kombinace těch písemných pramenů, jež se vztahují k dodávám zlata do mincovny, a které posléze zmiňují i vlastní ražbu a z ikonografických a epigrafických srovnání existujících zlatých mincí se soudobými mincemi stříbrnými, tedy zejména pražskými groši, případně bílými a malými penízy.

Obojí brali v potaz i předchozí badatelé zabývající se danou problematikou, avšak s rozdílnými závěry. Karel Castelin na základě ikonografické a epigrafické blízkosti prvních Vladislavových dukátů se staršími typy některých jeho stříbrných ražeb vyslovil názor, že k zaražení dukátu došlo již v samotném počátku vlády prvního z Jagellonců na českém trůně, v rozmezí let 1471–1485 (*Castelin 1933, 31*). Jarмила Hásková spatřuje v otázce přesné datace počátku ražby i jejího místa řadu přetrvávajících nejistot (*Hásková 1969, 35*). L. Nemeškal se k rané dataci staví skepticky z důvodu absence relevantních písemných pramenů. Za nesporný doklad považuje až zprávy z poslední dekády 15. století (*Nemeškal 1993, 138–140; 1997, 41–42*). Pro úplnost zde zmiňme i názor Jaroslava Dutkowského, který ve své nedávné práci, věnující se ovšem problematice českých dukátů pouze v rámci širokého teritoriálního záběru,

označuje za nejstarší z Vladislavových dukátů až datovaný typ z roku 1511 a zahájení ražby dává do možné souvislosti s českou korunovací Ludvíkovou, která se ovšem uskutečnila roku 1509 (*Dutkowski 2010*, 147).

Nejstarší písemnou zmínkou, kterou můžeme, byť jen hypoteticky, dávat do souvislosti s počátky ražby dukátů, je zápis v kutnohorských účetních knihách k roku 1472 o dodávce zlata z Jilového. Dodavateli Hanuši Straskytlovi za ni bylo vyplaceno 7 kop a 30 grošů (*Leminger 1912*, 159). Záznam má jistě značnou vypovídací hodnotu, dalo by se z něj usuzovat, že k zaražení zlaté mince mohlo dojít již v návaznosti na zmíněnou dodávku, pro konečný závěr však není tato jednotlivá informace dostačující. Ne všichni drahý kov musel být v plném rozsahu zminčován. Byl to jistě primární a pro panovníka či případné nájemce nejvýnosnější způsob naložení s dodaným kovem, ne však jediný. Využití zlata z královské mincovny pro výrobu užitných předmětů přímo zmiňuje jeden z Vladislavových missivů z května roku 1479 (*Trnka 2009*, 101, č. 170). Král v něm přikazuje úředníkům mince sehnat 100 uherských zlatých pro zlatníka Ambrože na pozlacení předmětů, které pro krále dělá a kromě toho i 10 hřiven stříbra na výrobu klenotů. Jiné využití drahého kovu z mincovny, zejména stříbra, známe i v dalších případech (*Nemeškal 1997*, 30).

Vzhledem k tomu, že kutnohorská registra verková se pro některá léta nedochovala (bohužel chybějí právě některé roky z období před rokem 1485), nevíme, zda po dodávce zlata z Jilového v roce 1472 následovaly další a případně v jakém rozsahu. Pro názornost – množství kovu dodaného Straskytem by při výkupní ceně, kterou známe z let 1506–1513, tj. 2 kopy českých grošů za lot zlata (*Čihák – Čihák 1948*, 101), činilo 3,75 lotu. Jedna hřivna o 232 g se počítala na 16 lotů, dodané množství tedy bylo přibližně 54,4 g a postačovalo by k vyražení asi 15 kusů dukátových mincí. Je na místě otázka, zda by se pro takovýto rozsah ražby vůbec vyplatila výroba razidel, ta však není úplně relevantní, byl-li zde už jednou záměr zlaté mince razit a výhled na pokračující dodávky kovu, byť sporadické, rovněž.

Na zprávu z roku 1472 může hypoteticky navazovat záznam z verkových register z následujícího roku 1473. V něm spatřuje L. Nemeškal (*1997*, 41) nejstarší zmínku o zhotovení našich zlatých ražeb v druhé polovině 15. století. Tehdy došlo při neděli Adorate secundo „*k pregování zlatých grošů*“ pro potřebu krále Vladislava II., za něž dostal razici odměnu 6 grošů. O takto nazvaných ražbách, zhotovených podle výše odměny v nepříliš velkém množství, soudil již Leminger, že se jednalo o odražky pražských grošů ve zlatě. „*vzhledem k tomu, že v Hoře nikdy se nerazily peníze zlaté*“ (*Leminger 1882–1884*, 411). Tento názor, jak víme, pozdější bádání zkorigovalo, jediný takto podaný argument Lemingerův tedy sám o sobě neobstojí, přesto i Nemeškal Lemingerovu interpretaci přebírá a domnívá se, že se jednalo o zlaté odražky grošů, které s ražbou dukátů nelze nijak ztotožnit. Jsou podle něho pouze dokladem o potřebě ražeb pro reprezentační účely, kterou v této době jinou formou zabezpečovala ražba tlustých odražek pražských grošů ve stříbře (*Nemeškal 1993*, 138–139; *1997*, 41). Skutečností ovšem je, že odražky pražských grošů ve zlatě nebyly dosud za celou historii numismatického bádání zaznamenány a pravděpodobnost, že se v budoucnu objeví, není příliš vysoká.

Spíše skeptický pohled na produkci dukátů v raném období Vladislavovy vlády podporují dochované missivy, listy, adresované panovníkem úředníkům kutnohorské mincovny z období 1472–1489, zpracované a vydané Pavlem Trnkou (*2009*). Obsahují pokyny k platbám na různorodé účely. Z více než 330 listů jich více než dvě desítky obsahují pokyny k platbám ve zlaté minci. Až na několik výjimek, kde je výplata určena v rýnských zlatých, jsou všechny platby stanoveny výslovně ve zlatých uherských. Snad jen jediná instrukce z listopadu 1481 umožňuje širší výklad. „*Vladislav, král český, připomíná Benešovi z Veitmile, karlštejnskému purkrabímu a nejvyššímu mincmistru, jejich hovor ohledně zaplacení 36 zlatých z mince Krajsíkovi, královskému štolmistru, které mu má uhradit za koně.*“ V tomto missivu není vysloveně uveden uherský ani rýnský zlatý, nic však ani nenásvědčuje o tom, že by platba měla být hrazena z vlastní produkce královské mincovny. Absence jakékoli podobné formulace je překvapivá zejména u výplat určených pro zahraniční diplomatické mise. U nich by se dalo očekávat i využití tradiční propagační funkce vlastní zlaté měny. Právě v těchto případech však dochované listy vynívají poměrně rozpačitě. Tak 19. října roku 1479 král přikazuje úředníkům mince, aby splatili Benešovi z Veitmile částky, které z jeho rozkazu vyplatil, jmenovitě „*5 uherských zlatých, které dal poslu uherského krále*“ (*Trnka 2009*, 105, č. 181), 30. prosince roku 1480 oznamuje úředníkům mince, že vyslal Beneše „*v poselství ke knížeti braniborskému a jiným do Norimberku. Na cestě té za něho dotýčný zaplatil nějaké dluhy. Také utratil 275 rýnských zlatých a koupil 15 loktů zlatého atlasu po 4 rýnských zlatých*“ (*Trnka 2009*, 115, č. 214). K 16. říjnu 1488 král oznamuje nejvyššímu mincmistru, že přikázal připravit „*jistou sumu peněz na stravu pánům, kteří jedou k uherskému králi*“. Následně nařizuje, „*aby mu dal vědět, pokud by*

mohl vyměnit uherské zlaté za české groše. Pro případ, že by nemohl, má mu poslat groše, které by on sám nechal směnit v Praze“ (Trnka 2009, 148–149, č. 324). Tedy žádný náznak zadání k ražbě vlastních dukátů pro podobné účely. Z absence dochovaných zpráv takového druhu jistě nelze vyvodit striktní závěry. Přesto se zdá, že v prvním období Vladislavovy vlády stěží probíhala ražba dukátů kontinuálně a ve větším rozsahu. Jednotlivé případy početně omezených emisí však vyloučit nemůžeme.

Obdobně, tedy pouze jako příležitostnou ražbu s určeným účelem, uskutečněnou na pokyn krále, je podle L. Nemeškala třeba interpretovat i záznam z verkových register k roku 1486, kdy bylo proběhnutí Petrovi zapláceno 5 kop grošů „na dílo do zlatých“ (Nemeškal 1993, 139; 1997, 41). Hásková tuto zprávu hodnotí jako nejistou, samotný záznam cituje, ve shodě s Lemingerem (1912, 342), mírně odlišně: „Petrovi proběhnutí na dílo od zlatých 5 kop gr“ a připouští, že vzhledem k tomu, že je vztažen k osobě proběhnutí, může jít o odměnu za zkoušení jakosti cizích ražeb, nikoli o ražbu jako takovou (Hásková 1969, 35). Budeme-li akceptovat Nemeškalův výklad, může se nám pak jevit jeho názor jako příliš striktní a není z něj jasné, kde hledat hranici mezi „příležitostnou ražbou“ a „skutečnou ražbou českých zlatých mincí“, o které hovoří až v následujícím případě.

Tím je údaj z kutnohorské mincovny z roku 1495, kdy bylo od krále Vladislava II. přivezeno do mincovny klenotní stříbro o hmotnosti (přepočtené na dnešní jednotky) 44,131 kg, v podstatě pagament, z něhož bylo tzv. šajdováním odděleno od stříbra zlato (Leminger 1912, 119; Hásková 1969, 35). Bylo tak získáno 38,229 kg čistého stříbra a ze získaného zlata bylo vyraženo 263 kusů zlatých, podle Nemeškala zřejmě tedy prvních českých Vladislavových dukátů (Nemeškal 1993, 139; 1997, 42).

Další informace o dodávce důlního zlata do kutnohorské mincovny spadá do doby působení Jana Horštofara v úřadu nejvyššího mincmistra v letech 1496–1499, kdy bylo dodáno v blíže neuvedeném množství zlato z Jílového (Nemeškal 1993, 139, pozn. 425 a 426; 1997, 42).

Ve věci náležitosti ražby českých zlatých mincí bylo klíčové jednání zemského sněmu v Bratislavě na konci roku 1499, kterým bylo potvrzeno usnesení předešlého pražského sněmu. V zápise o bratislavském sněmu z 12. listopadu 1499 je jeden odstavec věnován české mincovní výrobě. Pokud jde o stříbrné mince, pražské groše a jejich díly se měly nadále razit v kutnohorské mincovně. Zlaté mince se však měly podle rozhodnutí krále zhotovovat na kterémkoli místě Koruny české. Toto ustanovení bylo pojato i do Vladislavského zemského zřízení z roku 1500, ve znění: „*Než co se zlatých dotýče, ti dělání buďte, kdež se králi Jeho Milosti zdáti líbiti bude v Koruně České. Než Jeho Milost to opatřiti má, aby se ti zlatí dobří s přísadů taková dělali, jakž jest to od starodávna bylo. A ten, kdož ty zlaté Jeho Milosti dělati bude, má přísahu králi Jeho Milosti a zemi udělati, aby je tak a na tolik graduov dělal, jakož sú od starodávna dělání byli a jmenovitě na každý třimezietma graduov*“ (Ryneš 1960, 172). Nebyla pro ně stanovena hmotnost, byla však zcela jasně určena jakost, která měla odpovídat 958/1000 a měla navazovat na jakost starých českých dukátů (Nemeškal 1997, 42, pozn. 129). Toto ustanovení je velmi důležité, neboť se nacházíme v době, kdy docházelo k zásadním rozdílům mezi dvěma ve střední Evropě nejužívanějšími zlatými mincemi, rýnským zlatým a uherským dukátem. L. Nemeškal předpokládá, že do roku 1499, tedy do vydání sněmovního rozhodnutí, se české dukáty razily výhradně v Kutné Hoře, poté lze z dalších pramenů vyvodit, že se razily na jiných místech, a to v Jílovém před rokem 1506 a kolem roku 1515, v Praze v letech 1506–1508 a v Novém Kníně v roce 1515 (Nemeškal 1997, 42). S tímto Nemeškalovým názorem se lze ztotožnit. V předkládaném katalogu Vladislavových dukátů proto označujeme první typ dukátů, označený W I, za ražbu pocházející z kutnohorské mincovny.

Počátek ražby dukátů za vlády Vladislava II. – ikonografie

Důležitou pomůckou pro stanovení relativní chronologie a tedy i přesnější datace ražeb grošového období a samozřejmě nejen jeho, bývá vývoj hlavních ikonografických znaků, které většinou přecházejí z nejmladších ražeb jednoho panovníka do obrazu mincí jeho nástupce. V případě jagellonských dukátů toto pravidlo zcela neplatí, neboť v důsledku téměř stoleté absence ražby zlatých mincí na českém území byla tato návaznost zčásti ztracena. Přesto svými náměty navazují dukáty jagellonských králů ideově na vzory z časů dynastie lucemburské, jmenovitě na dukátové ražby Karla IV. a Václava IV. Jedna strana mince, která je z pohledu umístění panovníkovy jména tentokrát stranou lící (na rozdíl od ražeb lucemburských) nese obraz českého dvouocasého lva, na straně rubové je vyobrazen patron země české sv. Václav. Na jednom z typů Václavových dukátů, podle iniciály „a“ na líci tradičně kladené do českofalckého

Auerbachu (*Castelin 1950*, 69–70, č. 6–8),¹ se nachází vyobrazení českého dvouocasého lva a poprsí sv. Václava s kopím s praporem, štítem (na nichž je rovněž vyobrazena plaménková orlice) a mečem (obr. 1:1). Oba tyto hlavní motivy byly s určitými obměnami volně převzaty na dukáty Vladislavovy (obr. 1:2).

Obr. 1. Dukát Václava IV. Lucemburského (č. 1) typ *Castelin (1950)* č. 6 a dukát Vladislava II. Jagellonského (č. 2) typ *W I.a/1* (zvětšeno).

Je však nutné připustit, že přímé ikonografické a zejména výtvarným zpracováním námětů blízké vzory prvních jagellonských dukátů musíme hledat jinde. Jsou jimi nesporně dukáty uherské, díky bohatým zdrojům drahého kovu masově produkované a dominující peněžnímu oběhu střední Evropy 15. a 16. století (obr. 2).

Obr. 2. Dukát Vladislava II. Jagellonského (č. 1) typ *W I.a/1* a uherský dukát Matyáše Korvína (1458–1490) z období před r. 1470 (č. 2), *Pohl (1974)*, tab. 23, typ *K 1–2* (zvětšeno).

Epigrafický a ikonografický rozbor přitom skutečně naznačuje, že kolky pro ražbu prvních dukátů Vladislava II. Jagellonského byly zhotoveny řezači z Kutné Hory. Svědčí o tom zejména ztvárnění obrazu českého lva na líci, byť hledání společných rysů s konkrétními emisemi pražských grošů a jejich dílů, které by přineslo i odpověď na otázku přesnější datace počátku ražby dukátů, je složité a jednoznačný závěr vyvodit nelze. O stanovení doby zahájení produkce zlatých mincí s využitím ikonografických a epigrafických srovnání se pokusil již K. Castelin (*1933*). Kromě poukazu na dílčí analogie s „auerbašským“ dukátem Václava IV. dospěl k závěru, že podstatné shodné prvky jak v obraze, tak písmu, najdeme na nejstarším typu bílého penízu Vladislavova, raženém v období 1483–1485. Druhou mincí, u které našel významnou shodu v provedení lva s prvním typem dukátu, je tlustý dvoustranný peníz typ *Smolík 3 (1971, 44, tab. III:42)*. Podle koruny na druhé straně tohoto tlustého penízu, odpovídající korunám na nejstarších Vladislavových groších, dospěl K. Castelin k názoru, že patří do počátečních let Vladislavovy vlády a že tedy i první dukáty mohly hypoteticky být raženy ve stejné době (*Castelin 1933, 30–31*).

Podrobnější argumentaci je níže věnována detailní pasáž o ikonografii a epigrafice Vladislavových ražeb. Ve shodě s Castelinem můžeme konstatovat, že některé indicie ukazují na vytvoření razidel pro první typ dukátu *W I* v samotném počátku Vladislavovy vlády, tedy na počátku 70. let 15. století, nelze však zcela vyloučit ani jejich pozdější původ. Celkový počet šesti obrazových a opisových variant prvního typu Vladislavova dukátu i některé výraznější rozdíly mezi nimi (hladký kruh místo perlovce na líci u varianty *W I.b*, absence teček u kořene ocasu lva u variant *W I.c–d*, nebo hladkého kruhu na rubu var.

1 O správnosti tohoto názoru jsou vedeny četné diskuse a panuje kolem něj nejistota, vzhledem k vazbě rubní strany na pražské Václavovy dukáty je zvažován spíše původ v pražské mincovně. Konečnému přijetí této možnosti však dosud brání chybějící spolehlivý výklad umístění iniciály „a“ na minci.

W I.d) naznačují, že razidla byla vyráběna postupně, v delším časovém úseku. Stejně tak ovšem mohla být některá razidla používána souběžně a není také vyloučeno, že ražba dukátů tohoto typu pokračovala v Kutné Hoře i po roce 1499, případně až do konce Vladislavovy vlády.

Období po roce 1499

Sněmovním usnesením roku 1499 nastává v každém případě určitý přelom, po němž vstupuje ražba Vladislavových dukátů do nové fáze. Jednak se v souladu s ustanovením sněmu samotná produkce přesunuje do dalších mincoven, i když nevíme, zda bezprostředně po jeho přijetí, či s určitým časovým odstupem. Dochází pravděpodobně i k dílčím změnám v organizaci mincovnictví, jehož podobu však zatím umíme rekonstruovat pouze rámcově podle nepřímých indicií (Hásková 1969, 37).

L. Nemeškal ve svých pracích konstatuje, že až do konce vlády Vladislava II. se ražba dukátů pronajímala s výslovným panovníkovým souhlasem a za stanovených podmínek, ať již pod kontrolou nejvyššího mincmistra či jinou formou dohledu (Nemeškal 1993, 139–140; 1997, 42). Oporou pro tento názor je autorovi ovšem jediný přímý doklad, a to smlouva na pronájem dolů v Jílovém a ražbu zlatých mincí mezi Vladislavem II. a Karlem Minsterberským na dobu 15 let (Nemeškal 1993, 140, pozn. 431; 1997, 42, pozn. 132). Tento závěr však bude nutné podrobit ještě pečlivému zkoumání. Předmětná smlouva vznikla za specifické konstelace v samotném závěru Vladislavova života k 1. lednu roku 1516 a fakticky nikdy nevstoupila v platnost. Existence této smlouvy a její znění, které přinesl jako první K. Sternberg (1837, 36), je zároveň klíčovým pramenem potvrzujícím produkci zlatých dukátů v mincovnách v Jílovém a Novém Kníně za života Vladislava. Protože původní Sternbergův přepis listiny obsahoval určité nepřesnosti, uvádíme zde její znění v podobě publikované J. Barviřem z opisu pořízeného Sternbergem (1928, 4):

„Kral Vladislav knížeti Karlovi Minsterbeskemu na patnacte let pronagijma hori zlate Gihlovske mocne, aby ge zase vyzdvihl a ku prvnimu rzadu gegich a květu przivedl, na svug vlastnij naklad, negsa na ten cas žádných urbur a ovssom niczeho do komori kralovske platiiti povinen, i bude z nich zlate v zrno a ten raz nass a gmeno nasse kralovske, gakz nasse zlati nynie na tich a na Kninskych horach se delagi delati ke svěmu užitku, povoluge se mu takto, aby k tomu cijli gakekoli cizozemce chtjti potrzebovati bude, do Czech povolati mohl a gim Svobodí a Fristunki podle hornjich prav davati, iež v lesich k tem horam Gihlovskym przislussegiczjich drzjvj k stavenj, uhle palenj a ginym vsseligkym horskym potrebam raubati a brati, a na to na vsse ma tyz knize Karel ninj na sněmu obecny ve čtvrtek po Sv. trzech kraljich n.př. (nejprve přišlich) krali a vsi zemi slib uciniti.

D. na Budjene den nového leta 1516, kr. 26 a 45.“

Další konkrétní zmínky o možném pronájmu ražby zlatých mincí, zmiňované v literatuře, bohužel postrádají jasnou oporu v písemných pramenech. Citací zdroje postrádáme u jinak pečlivě dokládáných tvrzení J. Macka, podle něhož „Kráľ pronajímal mincovní regál na ražbu dukátů knížeti Karlovi Minsterberskému, vnukovi krále Jiřího a snad i Jiříkovi Samuelovi z Hrádku a Valečova či kupci a podnikateli Janu Hersdorfovi“ (Macek 1992, 163). Zvláště v případě Jiřího Samuela z Hrádku nezní informace zcela nevěrohodně, na jiném místě ho Macek zmiňuje jako největšího králova věřitele v období 1472–1490 (Macek 1992, 232), tedy v letech, kdy tentýž šlechtic zastával čelní pozici v královské radě (Macek 1992, 330). To odpovídá i údajům, které podle register dluhů z kutnohorského archivu prezentovala J. Hásková (1969, 12). Roku 1508 je Jiří Samuel z Hrádku a Valečova zmiňován jako úředník na zlatých horách jílovských, majitel Hrádku u Jílového a pravděpodobně i domu Mince v Jílovém (Čihák – Čihák 1948, 102). V tomto roce mělo být zlato v Jílovém vytěženo předáváno buď do královské komory v Praze, nebo přímo jemu. Z toho Čihákové usuzují, že dukáty byly i v tomto období raženy přímo v Jílovém. Ke stejnému názoru dospěl J. Barviř s tím rozdílem, že podle jeho zjištění uvádí dodávky zlata Jiřimu Samuelovi zápisné knížky odvodů zlata v Jílovém, zachované v archivu Národního muzea již k roku 1506 (Barviř 1937, 2).

Souvislost mezi královými dluhy a úsilím stavů o kontrolu nad výnosy z horního a mincovního regálu se táhne jako červená nit celou érou vlády jagellonské dynastie v Čechách (ke královským dluhům srov. Macek 1992, 226–241). Není žádným překvapením, že klíčovou roli v pozdějším období, po roce 1490, sehrává jiný věřitel, Zdeněk Lev z Rožmitálu, který se roku 1512 stává správcem všech královských dluhů v Čechách (Macek 1992, 232).

Pro bližší pochopení celé problematiky je vhodné vrátit se k až k samotným počátkům vlády Vladislava II. Zisk české královské koruny pro Vladislava na sněmu roku 1471 byl na jednu stranu nesporným úspěchem polské diplomacie, z hlediska majetkové základny ovšem převzal Jagellonec složité dědictví, s nímž se potýkal celou dobu vlády on i jeho syn a nástupce. Dluhy po králi Jiřím dosahovaly částky 160–170 tisíc zlatých (Čornej – Bartlová 2007, 413) a k jejich splacení měl Vladislav značně omezené zdroje. Vzhledem k omezenému rozsahu vlastních královských statků byly kromě berní nejnvýznamnějšími právě výnosy z horního a mincovního regálu. Přestože král hospodařil úsporně, dluhy byly na konci jeho vlády vyčísleny stavovskou komisí na 208901 kop grošů českých (Macek 1992, 233).

Vláda Jagellonců na českém trůně kromě toho byla, odhlédneme-li od dvě dekády trvajících střetů Vladislava II. o vládu v zemích Koruny české s uherským Matyášem Korvínem v počátečním období jeho panování, doprovázena dvěma základními liniemi bojů o moc ve státě. Jednou z rovin představuje střet mezi panovníkem a vyšší šlechtou, v níž až na výjimky držela otěže moci panská strana reprezentovaná několika významnými šlechtici v čele se Zdeňkem Lvem z Rožmitálu, synovcem královny-vdovy po Jiřím z Poděbrad Johanny. Druhou pak byl souběžně se odehrávající střet mezi šlechtou a městským stavem. Na tomto poli byla díky vlivu těžké skupiny vysoké šlechty městskému stavu dokonce na dlouhou dobu odebrána podstatná rozhodovací práva na zemských sněmech. Status, zakotvený v tzv. Vladislavském zřízení zemském z roku 1500, se městům po vytrvalém úsilí podařilo zvrátit až roku 1517 v rámci tzv. Svatováclavské smlouvy. Na straně krále a měst se přitom opakovaně setkáváme se dvěma nuky Jiřího z Poděbrad, knížaty Karlem a Bartolomějem z Minsterberka. Zejména první z nich hrál opakovaně významnou roli i ve věcech spojených s produkcí zlatých mincí.

Klíčovým opěrným bodem šlechty a zejména skupiny soustředěné kolem Lva z Rožmitálu byly pozice v nejvyšších zemských úřadech, které jí současně dávaly takřka neomezené pravomoci k nakládání s výnosy z královských statků. Pozici prakticky nejvlivnějšího muže v zemi si v průběhu Vladislavovy vlády vydobyl Lev z Rožmitálu v průběhu roku 1508, kdy se nejprve v březnu stal nejvyšším purkrabím a posléze na letním tzv. svatojakubském sněmu získal spolu se členy zemského soudu do svých rukou i správu všech královských nemovitostí v Čechách i důchodů, včetně příjmů z Kutné Hory (Čornej – Bartlová 2007, 531). Dne 18. září 1512 vydal král Vladislav Zdeňku Lvu z Rožmitálu dva zápisy, pojišťující mu jako jistci a ostatním zemským správěm jako rukojmí za královské dluhy všecku moc nade všemi královskými zámky a důchody i moc dosazovat a sesazovat úředníky až do nejvyššího mincmistra, naopak král mohl jen s jejich svolením činit z důchodů jakékoliv milosti (Lukáš 1960, 196–197). Do jeho pravomoci tak náleželo mimo jiné i jmenování nejvyššího mincmistra Království českého. Vývoj tohoto postu, včetně řady klíčových detailů, vztahujících se k jagellonskému období, detailně popisuje ve své studii V. Lukáš (1960).

Úřad, jehož obsazení jinak příslušelo králi, vzešel z původního úřadu nejvyššího mincmistra na Horách Kutných a svoji novou podobu získal roku 1462. Od tohoto data spadalo do jeho kompetence veškeré horní podnikání, správa horních měst a dohled nad mincovnou v Kutné Hoře. Na květnovém sněmu v roce 1497, kdy došlo k dohodě mezi českou šlechtou a králem Vladislavem II. Jagellonským o obsazování zemských úřadů, nebyl zařazen mezi 12 nejvyšších zemských úředníků a kompetence k jeho jmenování zůstala v souladu s usnesením kutnohorského sněmu z roku 1485 králi (Lukáš 1960, 177; Čornej – Bartlová 2007, 514). Ustanovení o královské dispozici s úřadem nejvyššího mincmistra bylo pojato i ve Vladislavském zřízení zemském z roku 1500, to však podřídilo i nejvyššího mincmistra závazku přísahy nejen králi, ale i „všem pánuom a vladykám i všie obci královstvie Českého“. Úřad tak zůstal asi uprostřed mezi úřadem zemským a úřadem dvorním nebo komorním (Lukáš 1960, 177, 185).

Jako královský úředník měl nejvyšší mincmistr v rukou mincovní a horní práva, měl dozor nad ražbou mincí, horním desátkem a přednostním nákupem drahého kovu ze soukromých dolů pro státní mincovnu. Rovněž dohlížel na dodržování horních zákonů. Se vznikem české komory v roce 1527 vznikl nový byrokratický úřad, v jehož kompetenci byla veškerá správa hospodářství v českých zemích včetně horních záležitostí. V roce 1530 Ferdinand I. jmenoval jako nejvyššího horního hejtmana Kryštofa z Jandorfu, čímž byly značně omezeny pravomoci nejvyššího mincmistra, neboť přišel o správu hor. Na základě tzv. narovnání o hory a kovy z roku 1534 sice nejvyšší mincmistr opět nabyl určitá privilegia potvrzená 1545 instrukcí, podrobně vypočítávající jednotlivé pravomoci, v otázce vlastního mincovnictví mu zůstal už pouze dohled nad činností kutnohorské mincovny. V roce 1548, po převzetí horní a mincovní agendy tzv. německou expedicí české komory, se stal mincmistr na komoře už zcela závislý (Hledíková – Janák – Dobeš 2007, 105–106; Lukáš 1962, 216–217, 220–221). Úřad nejvyššího mincmistra byl zrušen Josefem II. (1780–1790) v roce 1783, kdy všechny správní záležitosti mincovnictví a hornictví byly připojeny ke guberniím (Hledíková – Janák – Dobeš 2007, 150).

Úřad nejvyššího mincmistra byl v jagellonské éře klíčový především z pohledu kontroly nad všemi rozhodujícími finančními toky plynoucími z dolování drahých kovů a ražby mince. Není divu, že díky nově získané pravomoci obsadil Lev z Rožmitálu do tohoto úřadu sobě plně loajální člověka. Dne 26. února 1513 oznámili zemští správcové listem kutnohorským šepmistrům a radě sesazení dosavadního nejvyššího mincmistra Jana ze Žampachu a král přes protesty kutnohorských potvrdil toto rozhodnutí listem z 5. dubna 1513. Lev z Rožmitálu jmenoval nejvyšším mincmistrem svého švagra Jindřicha Tunkla z Brníčka, fojta Dolní Lužice, král jeho jmenování potvrdil, kutnohorské zavázal k poslušnosti a Lvovi uložil, aby Tunkla uvedl do úřadu (*Lukáš 1960, 197*).

Vliv Zdeňka Lva z Rožmitálu se promítl i v dalším kroku, když 15. března 1513 navrhl král Vladislav šepmistrům a radě na Horách Kutných, aby byly propůjčeny všechny haldy na zlatých horách a haldy a šlaky na stříbrných horách v království českém, které leží pusté a nepřijaté buď na Horách Kutných anebo jinde na královských gruntech, Zdeňku Lvovi z Rožmitálu a z Blatné, nejvyššímu purkrabímu českému, Janovi z Vartemberka a na Velikém Březně a čtyřem dalším šlechticům. Slibuje jim platit za zlato do královské komory přinesené 2 kopy grošů českých za lot a za stříbro 3 kopy grošů českých za 1 hřivnu (*Čihák – Čihák 1948, 102*).

V průběhu roku 1513 ovšem odpor městské strany proti politice panského stavu zesílil. Městský svaz si do svého čela postavil Bartoloměje Minsterberského, vnuka Jiřího z Poděbrad a připravoval se dokonce na možnou vojenskou konfrontaci. Současně se snažil na svou stranu získat krále, sídlicího trvale v Budíně, a část šlechty nespokojené se Lvovou dominancí. Tato politická aktivita vedla k dočasnému zvratu, když se v prosinci roku 1513 stali správci dluhů a důchodů královských Vilém Kostka z Postupic a Michal Slavata z Chlumu a Košumberka (*Čornej – Bartlová 2007, 537–538*). Král vydal úředníkům mince na Horách Kutných rozkaz, aby přebytečných peněz nedávali jinam, než na královny dluhy u Slavaty a Kostky. Ovšem již 21. července 1514 král na nátlak Lva z Rožmitálu tento příkaz odvolal (*Lukáš 1960, 197*). Závěrečné slovo v této fázi bojů o vlivný post měla nakonec přece jen královská strana, když na počátku roku 1515 byl novým nejvyšším mincmistrem ustanoven Vilém Kostka z Postupic. Zmatky kolem střídání na postu nejvyššího mincmistra dokreslují listy, jimiž se jednotlivé dotčené strany snaží orientovat v nastalé situaci a jeví také snahu hájit vlastní zájmy. Tak se Jílovští počátkem roku 1515 obracejí do Kutné Hory o radu, kterého mincmistra mají poslouchat, majíce již podle všeho zprávu, že mincmistrem bude Vilém Kostka. Zpráva kutnohorských, datovaná 12. února 1515, ještě obsahuje odpověď, že mají být poslušni Jindřicha Tunkla. (*Čihák – Čihák 1948, 103*). Panská strana vyvíjela na Kutnohorské nátlak, aby nového mincmistra nepřijímali, napadajíce formální postup, kterým byl do úřadu uveden (*Lukáš 1960, 178*). Na Tunklově, jak se později ukázalo, dočasném pádu se nesporně podílela jeho nekalá činnost ve věci zhořeleckého mincování, která vyvrcholila zákazem zhořelecké mince na sněmu v březnu 1515.

Nelze určitě říci, že to byl teprve Jindřich Tunkl, který měl z titulu svých pravomocí zajišťovat přednostní uspokojení pohledávek svého zastávce² či dokonce vlastní profit. Obdobně si před tím dle dobových záznamů počínali již jeho předchůdci v úřadě, Jan Horštofar z Majetína a Bernard z Valdštejna (*Lukáš 1960, 199*). Vilému Kostkovi pak v průběhu jeho působení v úřadě nedůvěru logicky projevovali čelní zástupci protivné strany, nejen samotný Lev z Rožmitálu, ale i jiní významní královi věřitelé, jako další z čelních osobností té doby Vilém z Pernštejna (*Lukáš 1960, 198–199*). V určitých momentech byla zpochybněna i legitimnost Kostkova ustanovení, když v zápisech register komorního soudu ze 17. listopadu 1518 je místo něho titulem nejvyššího mincmistra uváděn Jindřich Tunkl (*Lukáš 1960, 198, pozn. 179*). Přesto Vilém Kostka vydržel ve svém úřadě až do své smrti v prosinci 1521. Jeho hospodaření ve vztahu ke zlatu z Jílového bylo prověřováno ještě na počátku vlády Ferdinandovy v roce 1527 (*Čihák – Čihák 1948, 108*). Jak ukazují dobové záznamy, nevyhnuli se ani samotní mincmistři zadlužení a majetkovým ztrátám, což platí pro Kostku, Tunkla i Jana z Vartemberka (*Macek 1994, 100*).

Dohled nejvyšších mincmistrů nad ražbou zlaté mince v jagellonském období se v určité formě odráží v použití jejich rodových erbů jako značek na mincích samotných, archivní prameny nám však tuto kompetenci nijak blíže neosvětlují (*Lukáš 1960, 192*). Nemáme také žádnou zprávu o tom, že by některý z mincmistrů před rokem 1525 pronikavěji zasáhl do výroby mincí, jako královští úředníci nebyli tito nejvyšší mincmistři ve sledovaném období odborníky znalými horního podnikání, mincovní techniky nebo zásad měnové politiky (*Lukáš 1960, 195*). Úřad tedy nelze zaměňovat s postem mincmistra – správce

2 Své pohledávky vůči panovníkovi mimochodem vyčísлил po Vladislavově smrti Lev z Rožmitálu na sumu 20 893 kop grošů (*Macek 1992, 232*).

konkrétní mincovny, tak jak jej důvěrně známe z pozdějších období. Rozhodně také postrádáme jakékoli další indicie, které by podporovaly názor o trvalém pronájmu ražby zlaté mince za vlády Vladislavy.

Všichni dosavadní autoři se shodují v názoru, že značky v podobě rodových erbů na českých jagellonských dukátech odrážejí právě obsazení úřadu nejvyššího mincmistra (*Nohejlová 1929, 7, pozn. 42; Hásková 1969, 37*). Při sestavování jejich chronologické řady však poskytují tyto značky pouze částečnou oporu a ve většině případů dokonce shledáváme obtížně vysvětlitelný rozpor mezi použitou značkou a obsazením úřadu nejvyššího mincmistra v daném období.

První tři typy Vladislavova dukátu žádnou značku nenesou. Zatímco první typ **W I** lze poměrně bezpečně přidělit kutnohorské mincovně a datovat jej do posledních dekád 15. století, typ **W II**, vykazující vyšší úroveň výtvarného provedení, by snad měl pokrývat období po roce 1500 a mohl by tedy být ražen už v jiných mincovnách podle ustanovení sněmu z roku 1499. Těmi by měly být mincovny v Praze, Jílovém a Novém Kníně (*Nemeškal 1997, 42*). U dukátů druhého typu nenacházíme žádné rozlišení variant, které by ukazovalo na jejich původ v různých mincovnách. Musíme tedy předpokládat, že výroba razidel byla centralizovaná. Nelze také říci, že razidla nutně musela být vyrobena mimo Kutnou Horu. Přes evidentní rozdíly v pojetí rytecké práce jsou zde také určité ikonografické i epigrafické paralely k typu **W I**, zejména přechodný typ **II.a/1** ukazuje určitou návaznost na tento první typ. V úvahu přichází možnost, že (alespoň u var. **II.a**) razidla vznikla ještě v Kutné Hoře, nebo byla typem **W I** silně inspirována a ovlivněna. Výroba razidel mohla být zadána odborníkům v kutnohorské mincovně a používána dle potřeby na jiném místě.

Typ **W III**, rovněž nedatovaný, vykazuje výtvarně propracovanější figuru lva i sv. Václava, podobně jako u jediného datovaného dukátu z roku 1511, patří tedy nesporně do závěrečného období Vladislavy vlády. Ani on však nenese žádnou značku. Shodným zněním opisů na obou stranách tento dukát navazuje na typ **W II**, proto jej časově klademe před datovaný typ **W IV**, s nímž má zase společný tvar většiny liter. Není vyloučeno, že jeho ražba probíhala i později, i když počet zdokumentovaných dukátů tohoto typu (podchycen pouze jediný exemplář) tomu nenasvědčuje. Zastavení produkce v posledních pěti letech Vladislavova panování však není pravděpodobné a bylo by i v rozporu s písemnými prameny.

Teprve typ **W IV** má na rubu mezi nohama sv. Václava značku v podobě polceného štítu. Hned u tohoto prvního značeného typu ovšem narážíme na nesoulad mezi značkou a obsazením úřadu nejvyššího mincmistra. Polcený štít heraldicky odpovídá znaku Jana z Vartemberka, který nacházíme na pozdních dukátech Ludvíka Jagellonského a následně i na nejstarších dukátech Ferdinanda I. Habsburského, tedy z doby, kdy tento šlechtic úřad nejvyššího mincmistra skutečně zastával. V roce 1511 však o takové pozici nemáme v jeho případě sebemenší zmínku. Nejvyšším mincmistrem byl v roce 1511 Jan ze Žampachu (1510–1513), kterému by snad mohla náležet iniciála „I“ v poli mince, po pravici sv. Václava u varianty **W IV.a/2**. Proč se však objevuje na dukátu z roku 1511 značka v podobě Vartemberkova erbu vysvětlit neumíme. Jiný heraldický výklad se rovněž nepodařilo najít. První a jedinou zmínkou o angažovanosti Jana z Vartemberka, vůdčího reprezentanta šlechtické strany podobojí, která by mohla s horním a mincovním podnikáním souviset, máme v době Vladislavově k roku 1513, kdy dostal společně se Lvem z Rožmitálu do pronájmu haldy a šlaky na zlatých a stříbrných horách (*Čihák – Čihák 1948, 102*). Přímoú souvislost této podnikatelské aktivity s jeho erbem na dukátech z roku 1511 ani na pozdějších ražbách z doby Ludvíkovy však v tuto chvíli nenacházíme či neumíme věrohodně definovat. Zdá se, že organizace ražby zlaté mince v Čechách nebyla svěřena pouze a výhradně do rukou nejvyššího mincmistra, jak vyplývá i z písemných pramenů citovaných E. Nohejlovou (*1929a, 7–8, pozn. 42*). Přímý vliv si zřejmě vydobyla alespoň v určitých údobích i vysoká šlechta, která tak získala kontrolu nad výnosy z tohoto segmentu mincovnictví. Konkrétní pozice Jana z Vartemberka, jehož rodový erb jako jediného jejího zástupce je na dukátech v různých časových úsecích umístěn, zůstává nejasná. Může být i dokladem souběžné produkce zlatých ražeb ve více mincovnách a jeho významnější role v některé z nich. Jistě lze také dovozovat, že Vartemberkova angažovanost a zkušenosti s mincovnictvím nabyté v jagellonském období našly posléze vyústění ve jmenování nejvyšším mincmistrem po nástupu Ferdinandově.

Užití značek na českých jagellonských dukátech má soudobé paralely ve zlatých ražbách okolních zemí. Ty mohou být rovněž určitým vodítkem pro odhalení jejich významu. Pro počáteční období, tedy závěr vlády Vladislavy, se nabízí srovnání s uherskými dukáty i s ražbami Karla Minsterberského.

Ražba zlatých mincí vévodů minstbersko-olešnických, Albrechta a Karla, vnuků Jiřího z Poděbrad, v mincovně Reichenstein, dnes Zlatý Stok, je poprvé doložena datovanou ražbou z roku 1510, odpovídající svou hmotností rýnskému zlatému. Minci s tímto letopočtem předcházejí emise nedatované, kladené do období 1507–1510 (*Dutkowski 2010, 275, č. 137–138*). Plynuje na ni navazují ražby dalších ročníků,

od roku 1511, po smrti Albrechtově, již jen se jménem Karlovým. Ikonograficky jsou zlaté minsterberské ražby blízké jak českým, tak uherským. Zejména lící stranou, kde je vyobrazen stojící svatý Jakub. Dole mezi jeho nohama je umístěn ve štítku minsterberský erb a v poli po stranách postavy světce nacházíme iniciály H-D, N-B a I-T. Ve všech případech se jedná o iniciály mincmistrů, Hanse Dipolda, Niclase Burghause a Johanna Tachenera (*Dutkowski 2010, 271*).

Ražba uherských dukátů měla na počátku 16. století za sebou již bohatou historii. Ustálenou zvyklostí bylo použití značek na rubové straně mincí, vedle postavy sv. Ladislava. Tyto značky, zpravidla v podobě iniciál, představovaly identifikaci jednak místa ražby (K – Kremnica, B – Buda, n – Nagybánya, h – Hermannstadt), jednak komorního grofa.

Doba Ludvíka Jagellonského

Dne 13. března 1516 král Vladislav zemřel a vlády se ujal jeho nezletilý syn, tehdy desetiletý, na českého krále korunovaný jako tříleté dítě roku 1509. Poručníky, ustanovenými novému králi podle vůle zesnulého otce, byli Karel Minsterberský, nejvyšší purkrabí Lev z Rožmitálu a hofmistr Břetislav Švihovský z Rýznberka. Královské dluhy, které zbyly po smrti Vladislavově, vyčísliila zvláštní stavovská komise vedená Lvem z Rožmitálu ve výši 208 901 kop českých grošů. Samotný Lev z Rožmitálu se na nich jako věřitel podílel zhruba jednou desetinou (*Macek 1992, 232–233*).

Nejdříve v roce 1506 tajně a o devět let později v roce 1515 oficiálně Vladislav II. učinil významný krok, když se souhlasem českých stavů uzavřel dynastickou smlouvu s Maxmiliánem I. Habsburským, na jejímž základě byla Ludvíkovi za manželku určena Maxmiliánova vnučka Marie a habsburskému následníku Ferdinandovi naopak Ludvíkova sestra Anna. Ludvíkova svatba s Marií se uskutečnila 13. ledna roku 1522 v Budíně (*Čornej – Bartlová 2007, 590–591, 593, 677*).

Ludvíkovým trvalým sídlem se stal Budín, do Čech zavítal za dobu své vlády pouze jedenkrát, na dobu od března 1522 do března roku 1523. Díky trvalé nepřítomnosti Ludvíkově v Čechách vykonávali moc zemští úředníci. Přes pokračující silný vliv Zdeňka Lva z Rožmitálu však překvapivě zůstal v úřadu nejvyššího mincmistra Vilém Kostka z Postupic, a to až do své smrti v prosinci roku 1521. Obraz utvářený na základě dobových pramenů, které nás trvale zpravují o rozhodujícím podílu stavovské obce na výnosech z královského majetku včetně horního a mincovního regálu, poněkud narušují záznamy, které ukazují na finanční tíseň i těch jejich příslušníků, kteří měli k daným výnosům nejbliže. Vysoké dluhy nejvýznamnějších mezi nimi, Zdeňka Lva a Jana z Vartemberka, který Lva v závěru Ludvíkovy vlády načas nahradil v úřadě nejvyššího purkrabího, byly nakonec nepodstatné ve srovnání s osudy Viléma Kostky z Postupic, který byl nucen prodat rodové statky a spáchal v prosinci 1521 sebevraždu zastřešením (*Macek 1994, 99–100*).

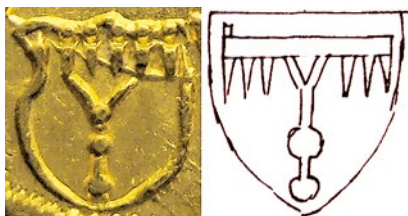
Do úřadu nejvyššího mincmistra se pak, již podruhé, dostal Jindřich Tunkl z Brnička. Také však pouze dočasně, když spolu se svým ochráncem Lvem z Rožmitálu nepřečkal radikální zásah Ludvíkův na nejvyšších úředních postech, uskutečněný při jediné králově návštěvě v Čechách v březnu 1523. Tehdy byl ustanoven nejvyšším purkrabím Jan z Vartemberka, správa Kutné Hory byla svěřena současně s úřadem zemského hejtmana Karlu z Minsterberka, byť nejvyšším mincmistrem ustanoven nebyl (*Lukáš 1960, 194*).

Po Ludvíkově návratu do Uher však došlo po krátké době opět ke zvratu a po lednovém sněmu roku 1525 se navrátila k moci původní mocenská sestava (*Nemeškal 1997, 43*). V. Lukáš se domnívá, že do mincmistrovského úřadu byl Jindřich Tunkl opětovně prosazen již na konci roku 1524 (*Lukáš 1960, 198*). Dne 29. srpna roku 1526 se odehrála tragická bitva u Moháče, při níž mladý král zemřel a tím i skončila vláda jagellonské dynastie na českém trůně.

Obdobně jako v případě doby Vladislavovy zůstáváme v nejistotě i v otázkách organizace ražby zlatých mincí v Čechách za vlády Ludvíka. L. Nemeškal se domnívá, že od Ludvíkova nástupu na český trůn se již ražba českých dukátů nepronajímala a jejich výroba probíhala jménem krále v kompetenci nejvyššího mincmistra, o čemž má opět svědčit jeho rodový znak umístěný na Ludvíkových dukátech (*Nemeškal 1997, 42*). Tento názor zřejmě do značné míry odpovídá skutečnosti, žádné přímé doklady o pronájmu ražby v době Ludvíkovy vlády nemáme, stejně tak tomu ovšem bylo i v době Vladislavově. S jistotou lze pouze říci, že v důsledku smrti krále Vladislava nebyla naplněna chystaná nájemní smlou-

va s Karlem Minsterberským z ledna roku 1516.³ Pokud jde o místo ražby, chystaná nájemní smlouva z roku 1516 předpokládala pokračování ražby dukátů přímo v místech těžby, Jílovém a Novém Kníně, o tom však za Ludvíkovy éry již nemáme žádné informace. L. Nemeškal (1997, 45) usuzuje, stejně jako dřívější autoři (Skalský 1937, 20), že jejich výroba byla soustředěna v Praze. J. Hásková přináší pro tento názor dva významné podpůrné argumenty. Jedním z nich je znění obnoveného privilegia k ražbě dukátů pro město Vratislav ze 17. srpna 1517, ve kterém se předepisují jako vzor dukáty ražené „in unser kron Behem und stad Prag ...“, stejně tak píše o pražském vzoru pro ražbu dukátů vratislavská městská rada ještě v roce 1523 (Hásková 1969, 36). Tyto dvě zprávy nepochybně prokazují ražbu zlatých mincí v Praze, nevyplývá z nich však přímo, že by jejich výroba na jiných místech, realizovaná v intencích sněmovního usnesení z roku 1499, byla za Ludvíkovy vlády ukončena. Ostatně i E. Nohejlová při rozboru událostí kolem přípravy zřízení nové mincovny v Praze roku 1539 soudí, že „není možné s naprostou jistotou tvrditi, že dukáty v předchozích letech byly raženy v Praze.“ (Nohejlová 1929a, 7, pozn. 42). Otázka místa ražby českých dukátů v letech 1516–1526 zůstává tedy ještě do určité míry otevřena. Vzhledem k bohaté typové škále Ludvíkových dukátů, nejasnostem v interpretaci mincmistrovských (?) značek i s ohledem na dobové pozadí rámované střetem dvou silných mocenských uskupení, lze připustit i možnost přetrvávající ražby na více místech v zemi.

Na začátek typové řady Ludvíkových zlatých ražeb můžeme bez větších pochybností umístit dukáty nesoucí nad erbovním štítem s českým lvem korunovanou iniciálu „L“ a pod nohama sv. Václava hrábě, značku s rodovým erbem nejvyššího mincmistra Viléma Kostky z Postupic (obr. 3).⁴

Obr. 3. Značka v podobě rodového erbu nejvyššího mincmistra Viléma Kostky z Postupic na dukátu Ludvíka Jagellonského typ L Ie/1 a rodový erb Kostků podle A. Sedláčka (2007, 77).

Typ **L I** má českého lva obráceného doleva, typ **L II** doprava. Obě tyto emise, zvláště první z nich známá v několika variantách, náležejí do období Kostkova působení v úřadu v letech 1516–1521. S jejich chronologickým zařazením koresponduje i přetrvávající gotické písmo v opisech.

Určitou anomálii představuje první datovaný dukát Ludvíkův typu **L III** s letopočtem 1518. Anachronismem je již použití korunované iniciály **W** nad českým lvem na líci. Po pravici sv. Václava v poli na rubu mince je shodná iniciála „I“, jakou známe z Vladislavova dukátu **W IV.a/2** s letopočtem 1511, podobnost s touto ražbou dovršuje erbovní štítek se znakem Jana z Vartemberka (Sedláček 2002, 35), byť v poněkud odlišném provedení (obr. 4–5).

Obr. 4. Značka v podobě rodového erbu Jana z Vartemberka na dukátu Ludvíka Jagellonského typ L III z roku 1518 a rodový erb Vartemberků podle A. Sedláčka (2002, 35).

3 Karel poté již ve snahách o její uzavření nepokračoval a přesunul svou aktivitu do Rychleb, kde už od roku 1507 probíhala ražba zlatých mincí v režii obou minsterberských knížat, Alberta a Karla. Mince zde ražené měly nižší jakost i průměrnou hmotnost než české dukáty (Nemeškal 1997, 42).

4 Postupičtí měli ve znaku hrábě nejspíše od počátku 15. století (Sedláček 2001, 77–78).

Obr. 5. Porovnání dukátu Vladislava II. Jagellonského (č. 1) typ W IV.b/2 z roku 1511 a dukátu Ludvíka (č. 2) typ L III.a/1 z roku 1518 (zvětšeno).

Zdá se, že řezáč kolků zde měl dukát z roku 1511 jako předlohu a je otázkou, zda jen bez vědomí souvislostí převzal starší vzor, či zda tato reminiscence má i jiný reálný podtext v soudobém dění. Této alternativě by mohl nasvědčovat zápis z register komorního soudu ze 17. listopadu 1518, kdy nebyl v rozporu se skutečným obsazením úřadu uváděn jako nejvyšší mincmistr Kostka, ale Jindřich Tunkl z Brnička. V souznění s dalšími zprávami o výhradách stavovské obce vůči Kostkově osobě V. Lukáš (1960, 198, pozn. 179) dovozuje, že příslušící komorního soudu neuznávali mincmistra jmenovaného toliko pod královským sekretem. Skutečností je, že stejně jako v případě Vladislavova dukátu z roku 1511 ani u Ludvíkova dukátu s letopočtem 1518 neumíme v tuto chvíli věrohodně interpretovat umístění erbu Jana z Vartemberka na minci. Úřad nejvyššího mincmistra v žádném z těchto období nezastával a užití jeho erbu tedy nutně musí vystihovat jiný právní vztah Vartemberkův k produkci zlaté mince. Zpochybnit samotnou interpretaci značky jako erbu tohoto šlechtice, přes její různou výtvarnou podobu, by bylo příliš kritické. Návaznost na její užití na Ferdinandových dukátech z počátku Habsburkovy vlády, kdy Vartemberk úřad nejvyššího mincmistra skutečně zastával, je jednoznačná. Kromě toho žádnou jinou reálnou alternativu jejího výkladu, odpovídající dobovým souvislostem, nenacházíme.

Obr. 6. Značka na dukátu Ludvíka Jagellonského typ L IV z roku 1521.

Tentýž problém nám přináší značka umístěná na dalším datovaném dukátu Ludvíkově z roku 1521. I v tomto roce, až do své tragické smrti v samotném jeho závěru, zastával úřad nejvyššího mincmistra Vilém Kostka z Postupic. Značku v podobě polceného štítu, byť odlišně tvarovaného, nacházíme i na této minci (obr. 6).⁵ Pomineme-li alternativu, zmíněnou v poznámce, která by po faktické stránce nejlépe odrážela předpokládanou hlavní roli nejvyššího mincmistra v organizaci ražby zlaté mince, musíme nutně předpokládat, že zde značka nadále odráží klíčovou, byť blíže nedefinovanou pozici a pravomoc Jana z Vartemberka.⁶

Typ L V je opět nedatovaný. Svým výtvarným pojetím navazuje na ražbu z roku 1521 a pochází velmi pravděpodobně z roku následujícího. Spojená korunovaná iniciála jména Ludvíkova a Mariina v podobě enklávy ukazuje, že byl tento dukát ražen nejdříve od června roku 1522, neboť korunovace Marie Habsburské se uskutečnila dne 1. června toho roku (Čornej – Bartlová 2007, 693). Vzhledem k tomu, že Marie byla už v prosinci 1521 korunována na uherskou královnu a její svatba s králem Ludvíkem

5 V daném případě byla autory zvažována i možná interpretace, podle níž by oblouček nad perlovcem a segment perlovce mezi nohama sv. Václava představoval součást erbu a takto pojatý celek by značil hrábě, tedy erbovní znamení Kostkovo. Nakonec byla tato alternativa zamítnuta jako heraldicky nesystémová, bez soudobých analogií, s tím, že oblouček nad perlovcem je spodním lemem Václavova pláště.

6 Spojnici mezi Kostkou a Vartemberkem nacházíme pouze v jejich společné příslušnosti k protestantské (utrakvistické) straně v Čechách, jejímž byli čelními představiteli. Hledání případné spojitosti mezi konkrétními pozicemi jednotlivých křídel české stavovské obce a kontrolou nad výnosy z horního a mincovního podnikání v daném údobí je však nad rámec této práce.

proběhla 13. ledna 1522 (Čornej – Bartlová 2007, 677), je možné uvažovat o tom, že razidlo pro lící stranu typu L V mohlo vzniknout v předstihu již na přelomu let 1521/1522, nebo v první polovině roku v rámci příprav na českou korunovaci. Tomu nasvědčuje i styl písma opisu na lící straně typu L V, který se podobá písmu na dukátech typu L I a II. Jako značku nese opět erb s polceným štítem, neboť k jeho ražbě bylo použito rubové razidlo předchozího typu L IV. Totéž rubové razidlo bylo zprvu použito, zřejmě ve stejném kontextu, ještě i u první varianty následujícího typu L VI. Spojená iniciála jmen Ludvíka a Marie je tentokrát již umístěna nad českým lvem, který je na rozdíl od předchozích typů umístěn volně v mincovním poli, což zůstává společným znakem i typů následujících. Bezpečně je tak můžeme umístit ke konci chronologické řady Ludvíkových dukátů, která má v tomto směru návaznost na nejstarší dukáty Ferdinanda I.

V té době byl ovšem již nejvyšším mincmistrem Jindřich Tunkl z Brnička, jehož působení v úřadě lze spolehlivě připsat až typ L VII s jeho rodovým erbem. Tím je v erbovním poli pokosem položený kapr (obr. 7).

Obr. 7. Značka na dukátu Ludvíka Jagellonského typ L VII.a/1 a erb Tunklů z Brnička na kamenné desce z podloubí zámku v Zábřehu na Moravě z r. 1478.

U tohoto dukátu není jisté, zda jde o ražbu z doby druhého Tunklova působení v úřadu nejvyššího mincmistra v období leden 1522 až březen 1523, či až z posledního funkčního období 1525–1527. Jedna z variant, L VII.b/1, má v poli vedle postavy světce iniciálu „I“, která byla doplněna na původním razidle L VII.a/1. Obdobnou iniciálu „I“ umístěnou v poli jsme u Vladislavova dukátu z roku 1511 označili za možnou značku tehdejšího nejvyššího mincmistra Jana ze Žampachu. To v případě dukátu z doby Ludvíkovy vlády samozřejmě nepřipadá v úvahu. Vysvětlením, vycházejícím z kontextu dobových událostí, může být opět určitá forma vyjádření dohledu nad ražbou v osobě Jana z Vartemberka ve formě iniciály jeho křestního jména. K dorytí razidla mohlo dojít v okamžiku, kdy byl Tunkl podruhé zbaven úřadu mincmistra a Vartemberk jmenován nejvyšším purkrabím.

Typ L VIII můžeme s jistotou dávkou opatrnosti vřadit do období let 1523–1524, kdy Vartemberk vykonával úřad nejvyššího purkrabího a kdy nejvyšší mincmistr zřejmě nebyl jmenován (obr. 8). Dukát nese ještě společné iniciály Ludvíka a Marie.

Obr. 8. Značka na dukátu Ludvíka Jagellonského typ VIII.a/1 s erbem Jana z Vartemberka.

K ražbě dukátu následujícího typu L IX bylo použito shodné rubové razidlo jako u typu předchozího, ale na lící zůstala nad českým lvem již jen osamocená iniciála „M“. Můžeme se domnívat, že tato mince byla ražena po smrti Ludvíkově v srpnu roku 1526. Stejně tak je zřejmě posmrtnou ražbou poslední typ L X, který opět nese samostatnou iniciálu „M“. Pro jeho ražbu bylo nadále využito rubového razidla typu L VIII, lící razidlo se ovšem zcela anachronicky vrací ke staršímu stylu písma včetně podoby lva známé z Vladislavova dukátu W III (obr. 9). V obou případech nacházíme opět na mincích značku Jana z Vartemberka, byť v úřadu nejvyššího mincmistra měl až do roku 1527 působit Jindřich Tunkl.

Obr. 9. Srovnání podoby lva na dukátu Ludvíka typu L X a Vladislava typu W III.

V souvislosti s posledními dvěma typy Ludvíkova dukátu, které nesou samostatnou iniciálu M náležející jeho manželce Marii Habsburské, je na místě zmínit dvě paralely, které nacházíme mezi ražbou českých dukátů a soudobou produkcí mincoven okolních zemí. První z nich představuje postavení Mariino jako pronajímatelky mincoven ve Vratislavi a ve Svídnici, obě pronajímala pozdějšímu pražskému mincmistru Konrádu Sauermannovi z Jelče, ve své době členu vratislavské městské rady. Vratislavskou mincovnu měl i se svým synem pronajatu od roku 1523 do roku 1529, kdy od smlouvy sám kvůli sporu s královnou Marií odstoupil, svídnickou od roku 1523 do roku 1528, kdy byla uzavřena. E. Nohejlová (1929, 92) dále zmiňuje, že Sauermann měl též podíl na ražbě špatných uherských mincí v době Ludvíkově nebo v prvních letech po jeho smrti, když Kremnica patřila královně Marii.

Druhou paralelou, stojící za pozornost, je ražba zlatých mincí ve Vratislavi. Vratislav měla od roku 1360 právo udělené Karlem IV. razit zlatou minci, profit z něj však měl jít do královské pokladny, proto privilegium nebylo až do roku 1517 využíváno. Dne 17. srpna 1517 vydal Ludvík Jagellonský pro Vratislav svolení k ražbě dukátů, které přikazovalo, že jejich výrobní hodnoty se mají shodovat s českými dukáty (Nemeškal 1993, 141). Dutkowski (2010, 314) však uvádí, že zpočátku Vratislav, na základě 10 let platného svolení Ludvíkova, razila podle vzoru rýnských zlatých, teprve od roku 1530 podle vzoru uherských zlatých. O profit z výnosu ražby se od roku 1527 město dělilo s českými králi.

České Ludvíkovy dukáty typu L VI až IX se lvem umístěným volně v poli mají evidentně obrazovou návaznost na vratislavské dukáty (obr. 10). Stojí za pozornost, že za Ludvíka Jagellonského i jeho nástupce na českém trůně byly ve Vratislavi raženy datované dukáty s českým lvem a stojícím sv. Václavem každoročně v souvislé řadě, počínaje rokem 1517 a konče rokem 1530, kdy je vystřídal typ se sv. Václavem a čtvrceným erbem s hlavou Jana Křtitele uprostřed, nový erb udělený městu Ferdinandem I., vyjma let 1518 a 1521, tedy ročníků, kdy byly raženy datované dukáty Ludvíka II. s českou titulaturou.

Obr. 10. Český dukát Ludvíka Jagellonského (č. 1) typu L VI a vratislavský dukát téhož panovníka z roku 1525 (č. 2) (zvětšeno).

Období po Ludvíkově smrti 1526

Po smrti Ludvíka Jagellonského u Moháče 29. 8. 1526 byl za jeho nástupce českými stavy zvolen 23. října Ferdinand I. Habsburský. Součástí volebních vyjednávání byla i úhrada dluhu po předchůdcích, vyčíslovaná v různé výši, ze strany stavovské až na 300 tisíc uherských zlatých, Ferdinandem za pomoci své sestry Marie, vdovy po králi Ludvíkovi odhadovaná na polovic (Vorel 2005, 36–37). Nedlouho po nástupu na český trůn podnikl Ferdinand kroky mající za cíl nastolit pořádek a zvýšit královské výnosy z horního a mincovního regálu. Byl zřízen nový úřad, česká komora, kterému byl roku 1527 podřízen i úřad nejvyššího mincmistra obsazený Janem z Vartemberka. Roku 1534 pak bylo mezi panovníkem

a stavy uzavřeno tzv. narovnání o kovy a hory. V centru pozornosti se pochopitelně ocitla panovníkova práva ke zmincování jáchymovského stříbra. Ne náhodou mu cennou výpomoc v převzetí sporných šlikovských práv poskytla opět Marie (*Nemeškal 1997, 70*), která se podle všeho v otázkách mincovnictví dobře orientovala.

Úřad nejvyššího mincmistra zastával Jan z Vartemberka v letech 1527–1533 (obr. 11), po něm v letech 1533–1542 Albrecht z Gutštejna. Oba pokračovali v ražbě dukátů značených jejich rodovými erby (*Halačka 2011, 30–31, č.1–3, 5*). Ikonograficky tyto ražby navazují na dukáty jagellonské. Nadále se předpokládá jejich výroba v Praze. Tento předpoklad uvádějí všichni autoři (např. *Militký 2009, 24–25; Halačka 2011, 27*).

Obr. 11. Značky Jana z Vartemeberka na dukátech Ferdinanda I.: polcený štít.

Můžeme právem předpokládat, že i právní stav, který panoval pro ražbu zlatých mincí v prvních letech vlády Ferdinandovy, navazoval plynule na éru jagellonskou. Změnil se až při zřízení nové mincovny v Praze, o jejímž otevření bylo rozhodnuto v roce 1538. Svou činnost provozovala pod vedením Konráda Sauermana v letech 1539–1544. Nová forma provozu mincovny, svěřené mincmistru po určitém rozhodování mezi pronájmem a smlouvou „na vyúčtování“ ve druhé z těchto variant (*Nohejlová 1929, 88, 94*), se odlišuje od předchozího. Za zmínku stojí, že mincovna v domě Adama Říčanského v Celetné ulici na Starém Městě byla tehdy nově zařizována a nic nenasvědčuje tomu, že by zde byla návaznost na jagellonské období či první léta Ferdinandovy vlády. Z této doby však máme písemné doklady potvrzující, že v předcházejícím období byla ražba zlaté mince v kompetenci nejvyššího mincmistra. Albrechtu z Gutštejna byl při otevření nové pražské mincovny vydán královský rozkaz, aby upustil od nákupu zlata a jeho zmincování v její prospěch (*Nohejlová 1929, 89*). E. Nohejlová na témže místě konstatuje, že trvalým sídlem nejvyššího mincmistra byla Kutná Hora a jak píše, patrně proto nejvyšší mincmistr tuto ražbu svěřoval jiným osobám. Tato argumentace ovšem v sobě nese určitou nelogičnost, neboť vychází z předpokladu o výlučném mincování dukátů v Praze, které není zcela prokázáno. Jako důkaz nelze brát ani důležitý dopis Sauermannův z roku 1541, který zmiňuje E. Nohejlová (*1932, 78*). Stále lze hypoteticky připustit přetrvávající ražbu zlatých mincí i na jiných místech v souladu s ustanovením Vladislavského zřízení zemského z roku 1500. Sauermannova éra provozování nové pražské mincovny skončila ekonomickým nezdarem, po roce 1544 mincovna pravděpodobně přerušila činnost, avšak k obnově dřívějšího stavu, tedy k ražbě dukátů pod dohledem nejvyššího mincmistra již nedošlo.

Ikonografický a epigrafický rozbor dukátů Vladislava II. Jagellonského

Jak bylo již výše uvedeno, v případě chronologie dukátů Vladislava II. Jagellonského nelze v dostatečné míře využít pravidlo, podle něž nejstarší ražby daného panovníka navazují svým provedením na poslední typ téhož nominálu panovníka předchozího. K dataci počátků ražby Vladislavových dukátů a jejich správného chronologického řazení však lze alespoň částečně využít porovnání s grošovými ražbami a drobnými nominály.

Určitým dílčím vodítkem je tvar ocasu lva, na jehož chronologický význam u nejstarších pražských grošů Vladislava II. jeden z autorů nedávno upozornil (*Černohorský 2016b*). Ocas u typu W I je v horní smyčce otevřený a oba jeho prameny jsou ukončené třemi chomáči chlupů otočených směrem k sobě, což je tvar ocasu nacházející se i na groších Jiřího z Poděbrad a v poněkud zjednodušené formě i na nejstarších groších Vladislavových z dílny řezačů Jana a Říhy (*Černohorský 2016b, 24, obr. 1:a*). Dalším důležitým znakem je přítomnost dvou teček u kořene ocasu na dukátu W I. Tento atribut se opět poprvé objevuje již na groších Jiřího z Poděbrad (*Hásková 1973; Cycoňová – Richtera 2015*), kde patrně nahrá-

zuje měsíček nebo jinou formu předělu hlavní linky ocasu před jeho rozdvojením ve dva prameny, které jsou užity u grošů vydávaných Lucemburky. Tečky se na nejstarších typech grošů Vladislava II. Jagellonského z období let 1471–1494 pravidelně vyskytují a to nejčastěji v počtu dvou (*Hásková 1971*, typy I–III a XI) nebo tři (*Hásková 1971*, typy IV–VI), někdy do razidla vybitých kolkem ve tvaru trojlistu (*Hásková 1971*, typy V–VII a IX–X), výjimečně se vyskytuje jediná tečka (*Hásková 1971*, typ VIII). Tečky se vyskytují i u mladších typů grošů ražených po roce 1502 (*Hásková 1971*, typy XIII–XXV), absentují pouze na groších z dílny Blažka Drába u typu *Hásková (1971) XII*. Na kutnohorský původ dukátu typu W I poukazuje i vyobrazení hlavy a hřívý. Identický typ hlavy sice na groších ani bílých penězích nenajdeme, určitou shodu však můžeme pozorovat u nejstarších penězů typu I, který byl ražen od roku 1483 (*Černohorský 2016a*, 93). Další paralelu je možné spatřovat v provedení hřívý lva, která je u nejstarších typů Vladislavových grošů a bílých penězů tvořena několika řadami půlměsíčků, jejichž vyobrazení se během dlouhé vlády prvního jagellonského panovníka na českém trůně postupně stylizuje, v duchu změny myšlení i uměleckého projevu ovlivněných renesancí, a proměňuje (srovnej analogii u bílých peněz: *Černohorský 2016a*). Na dukátech Vladislava II. se sice lev s hřívou tvořenou pravidelnými půlměsíčky nevyskytuje, u typu W I je však velmi stylizovaně naznačena. Hříva je zde znázorněna jednotlivými zvláště linkami, připomínajícími slité měsíčky do tvaru písmene S u bílých penězů (*Černohorský 2016a*, 93, typ V–VI), zatímco u ostatních typů je již tvořena spíše klasickými splývajícími prameny chlupů (srovnej ostatní typy Vladislavových dukátů W II–IV a všechny typy dukátů Ludvíka Jagellonského). Hříva je zde navíc zakončena jedním měsíčkem, pozorovaným na všech dostupných exemplářích, který byl patrně do razidla vybit puncem ve tvaru standardního půlměsíčku. Ikonografie lící strany dukátu W I tedy v některých detailech vykazuje fabriku shodnou s nejstaršími kutnohorskými grošovými ražbami (obr. 12), jak naznačil už dříve K. Castelin (1933).

Obr. 12. Porovnání obrazu lva na prvním typu Vladislavova dukátu W I a/1 s grošem typu *Hásková (1971) č. I* a bílým penízem typu *Černohorský (2016a) č. I*.

Rozbor písma bohužel k přesnější dataci zahájení ražby dukátů Vladislava Jagellonského nemůže zásadněji přispět. Tvar gotických liter u typu W I sice opět koresponduje s nejstaršími kutnohorskými ražbami, prokazatelnou analogii bychom zde ovšem hledali marně. Provedení jednotlivých liter společných pro dukáty, groše i bílé peníze nevykazuje jednotnou fabriku, jakou bychom předpokládali v případě zhotovení kolků pro tyto litery v jedné zlatnické dílně. Ostatně tento nesoulad byl zjištěn i v případě porovnávání písma na Vladislavových bílých penězích a pražských groších, které rovněž nevykazují společný rukopis (*Černohorský 2016a*). Vysvětlení tohoto jevu není snadné, zřejmě se zde na přípravě kolků podíleli u jednotlivých mincovních nominálů jiní zlatníci (přichází zde v úvahu např. další tovaryši v rámci zlatnické dílny) nebo jiné dílny disponující vlastními řezači kolků, které z písemných pramenů neznáme. Odpověď na tuto otázku však může být prozaičtější – stejně jako v dnešní době, tak i v pozdním středověku nebyla forma jednotlivých tvarů liter ustrnulá (což dokládají právě opisy na mincích) a písmo bylo možné pomocí různého průběhu dřívků, břevien, oblouků, patek, trnů apod. modifikovat dle tvůrčích možností a schopností každého zlatníka. Při práci na kalcích zřejmě řezači želez nebyli v tomto období již tolik limitováni striktně danou formou písma a obrazu, jak je patrné u grošových mincí Lucemburků, ale mohli svá díla vytvářet s větší volností a uměleckou tvořivostí, jak ukazují rozličné obrazové typy i písmo napříč všemi nominály mincí jagellonského období.

V otázce epigrafické shody mezi nejstarším typem Vladislavova dukátu a bílého penízu nelze tudíž s tvrzením K. Castelina (1933) souhlasit. Castelin upozorňoval zejména na přesnou shodu liter W, A, E, N a M (litera M se však v opisech Vladislavových bílých penízů nevyskytuje). Jak je prezentováno v tabulárním přehledu (tab. 1), taková shoda mezi uvedenými literami neexistuje. Drobné odchylky v provedení jednotlivých liter potvrzují výše popsaný komentář.

Tab. 1. Porovnání liter W, A, E a N na nejstarších dukátech Vladislava II. a bílých penízech.

litera	dukát typ I	BP typ I
W		
A		
E		
N		

Typ I

Na líci se nachází český dvouocasý lev zleva, který je ikonograficky nejbližší jeho vyobrazení na dukátech Václava IV. i na pražských groších a bílých penězích Vladislava II. Jagellonského. Lev má užší hlavu s náznakem koruny, výrazným čenichem, pootevřenou tlamou bez jazyka, kratší spodní čelistí, kulatým okem v negativním mezikruží a malým uchem. Hřívá je vyznačena několika zvlněnými silnějšími a tenčími linkami, vzadu ukončenými jedním měsíčkem. Přední tlapy jsou krátké, zadní dlouhé, všechny ochlupené a zakončené velkými prsty bez drápů, nebo pouze s náznakem drápů. Nakročená zadní noha je obvykle volně, v některých případech se však lehce dotýká těla. Ocas vystupuje ze zadní části těla směrem dolů a pravděpodobně ručně dorývanou linkou se v ostrém úhlu nebo širokém oblouku stáčí vzhůru, kde se rozděluje na dva prameny. Spodní smyčka ocasu má kapkovitý tvar, u překřížení obou pramenů je na lépe vyražených exemplářích zřetelně naznačeno překrývání jedné linky přes druhou, přičemž v některých případech je touto vrchní linkou delší a jindy kratší pramen ocasu. U jedné varianty se před rozdvojením ocasu nachází dvě kuličky, jaké se vyskytují i u některých typů pražských grošů (u nejstarších grošů z dílny zlatníků Jana a Řihy je to pouze *Hásková 1971*, typ I). Figura lva se u všech variant typu W I nachází uvnitř pozdně gotického štítu, u něž spodní oblouk (dorývaný ručně) není často dokončen, což je dáno zejména malým prostorem mezi spodními končetinami lva a vnitřním perlovcem. Tvůrce razidla tak neměl dostatek místa k dorytí spodní části oblouku, který zasahuje až k perlovcí a končí těsně před ním. Po stranách štítu litery **W** zcela nebo zčásti překrývají linku štítu. Nad štítem se nachází iniciála **W** uvnitř koruny, která překrývá vnitřní perlovec. Koruna se skládá ze dvou postranních lilií, které jsou spojeny obloukem a volně umístěné střední lilie nad iniciálou W. Obrazová část je od opisu oddělena perlovcem, který se nachází i po obvodu střížku.

U typu W I se vyskytuje jedno atypické lící razidlo (typ I.b/1), u něž vzniklo v důsledku špatného rozvržení obrazu k několika anomáliím. V první řadě není obrazová a opisová část oddělena obvyklým perlovcem, nýbrž hladkým kruhem. Panovníkova iniciála W byla vypuncována níže než obvykle, což rytci neumožnilo plynule spojit postranní lilie koruny obloukem, jenž je přerušen horní linkou štítu, která je znázorněna pouze v náznaku. Volné místo mezi iniciálou a střední lilii rytec vyplnil nesymetrickým prodloužením vnitřního hladkého kruhu, střední lilii pak ještě napojil na postranní lilie dvěma linkami do tvaru střížky.

Rubní strana znázorňuje celou postavu sv. Václava čelně, na lépe vyražených exemplářích jsou všechny detaily provedeny poměrně realisticky a plasticky. Obrazová část je od opisu oddělena hladkým kruhem, který u varianty W I.d zcela chybí. Obličej je ztvárněn včetně čela, očí, tváří, nosu, úst, brady a vlasů po stranách. Na hlavě má světec knížecí čapku. Ramena překrývá plášť splývající za pravou rukou až dolů k botám, kde je zakončen ozdobně drapérií. V pravici kníže drží kopí s praporem, na němž je vyobrazená celá orlice v horizontální pozici. Násada kopí končí dole u vnitřního kruhu, nebo u spodní části liter v opisu, pokud není tento kruh znázorněn. V levé ruce přidržuje poloviční pozdně gotický štít s poloviční orlicí (bez levého křídla). Kníže je patrně oblečen do prošívaného kabátce (tzv. prošívanice)⁷

7 Terminologie k popisu zbroje vyobrazené na ikonografii sv. Václava na rubních stranách jagellonských dukátů byla čerpána z odborné literatury, viz *Klučina 2004*.

s knoflíky, krátké suknice ke kolenům tvořené svislým prošíváním a přepásané opaskem, na němž má zavěšený meč, jehož čepel je zčásti krytá štítem a suknicí, hrot čepele končí u litery S. Po obvodu střížku se nachází vždy perlovec.

Opisy lícni i rubní strany mají v rámci typu W I poměrně ustálený tvar gotických liter, jednotlivé opisové varianty se liší pouze různými kombinacemi rozdělovacích znamének, v jednom případě byla všechna písmena A na lici i rubu do razidla vypuncována otočená o 180°. Shoda tvaru liter, které se nacházejí na obou stranách těchto dukátů, nasvědčuje tomu, že razidla byla zhotovena ve stejném časovém období jedním řezačem želez (dílnou). Ačkoliv základní tvar většiny gotických liter na dukátech plně neodpovídá jejich provedení na Vladislavových groších a bílých penizech, přeci jen je možné u nich pozorovat určité paralely. Dílčí rozdíly spočívají zejména v jiných proporcích liter daných odlišným průběhem obvodové linky či tvarem patek, což může naznačovat práci různých řezačů nebo alespoň jiné umělecké ztvárnění jednoho základního vzoru litery. Každý tvůrce tedy připravil kolek pro danou literu mírně odlišně na základě svých znalostí a schopností a nejspíše i s určitou vlastní uměleckou invencí. Malý objem ražby dukátů a tím i menší potřeba razidel neumožnily takovou širokou variabilitu nebo naopak degradaci písma, s jakou se setkáváme například u bílých penízů (*Černohorský 2016a*). Opis má u typu W I ustálené znění WLADISLAI D(EI) G(RATIA) R(EX) BOEMIE na lici a S(ANCTVS) WEN-CESLAVS D(VX) B(OEMIE) na rubní straně.

Litera **W** je v lícni i rubní opise složena ze dvou znaků pro V (**V**), které byly do razidla vybyty tak, aby se v horní části dotýkaly nebo mírně překrývaly. Drobné posuny v překrytí způsobily, že má litera W na každém razidle trochu jiný vzhled, známe dokonce razidlo, na němž jsou oba znaky vypuncovány vedle sebe (**VV**; líc typu I.d/2). Na některých exemplářích (typy I.c/1 a I.d/3) je patrné, že na rubní straně kolek pro **V** plně nekoresponduje s tvarem obou částí **W** na lici, neboť oba šikmé dřívky jsou zde více rozvěvené. To znamená, že tvůrce razidla měl po ruce nejméně dva různé kolků s literou V. Stejný postup při tvorbě litery W, složené ze dvou částí, známe například i u nejstarších typů Vladislavových bílých penízů (*Černohorský 2016a*, 94; typ I–III), provedení obou těchto liter W se však v detailech liší. Naproti tomu tvar iniciály W (**W**), která je umístěna uvnitř koruny na lícni straně, neodpovídá stejnému znaku v opisech dukátů a na rozdíl od předchozího případu je vytvořen jedním puncem.

Ostatní litery jsou provedeny vždy pomocí jediného kolků, proto mají celkem ustálený tvar. Drobné rozdíly mohou být dány zejména opotřebením jednotlivých kolků, ale i dalšími druhotnými faktory, které již byly popsány na jiném místě (*Černohorský 2016a*, 94). Litera L je tvořena delším dřívkem s hrotem na vnější straně a kratším, mírně zahnutým dřívkem, které jsou spojeny široce rozvěvenými drobnými patkami (**L**). Písmeno A je poměrně široké, nahoře uzavřené, levý dřík má dole pouze jednu patku zahnutou ven, pravý dřík je vidlicovitě rozštěpený. Oba dřívky jsou v místě napojení středního břevna rozšířené (**A**). U dvou opisových variant (I.d/1 a I.d/2) je litera A na lícni i rubní straně vertikálně převrácená (**A**). Litera D je tvořena dřívkem se široce vidlicovitě rozštěpenými patkami, přičemž obě patky na pravé straně jsou napojeny na oblouk, který je uprostřed protažený do hrotu (**D**). Identickým, ale retrogradně vyraženým kolkem, je vytvořeno i písmeno C (**C**). Oba tvary těchto liter nacházíme i na dukátech typu W II. Litera I je provedena široce vidlicovitě rozštěpeným dřívkem (**I**).

Písmeno S je pro svůj esovitý průběh linky jedním z technicky nejnáročnějších znaků většiny opisů na středověkých mincích. Kolků patrně v ohybu často praskaly, proto zde byla linka mnohdy zesílena a litery S tak působí značně mohutným dojmem. Snad jako určitá prevence prasknutí v místě ohybu jsou na mnohých grošových mincích oba konce písmene zakončené patkami, které tyto oblouky podpirají a zpevňují, nebo má S úzký (a tím i pevnější) osmičkovitý tvar. Na určité obtíže s tvorbou těchto kolků ukazuje někdy i široká variabilita v provedení litery S, kdy její tvůrce (nebo jeho nástupce) nedokázal věrně napodobit původní tvar, čímž následně vznikala dlouhá řada drobných variací tohoto písmene.⁸ Zatímco ostatní litery na Vladislavových dukátech jsou provedeny více méně zdobně v duchu gotického stylu, S má u typu W I spíše latinskou formu, je mohutné, hrubě provedené a o několik desetin milimetru vyšší než ostatní znaky (**S**; výška 2,5 mm, většina liter má pouze 2,0 mm), což může ukazovat na určité problémy, které s vyřezáním kolků tvůrce měl. I přes poměrně široký průběh esovitého těla litery byl spodní (větší) oblouk proveden pouze tenkou linkou, která v ohybu praskla, takže odlomená část byla do razidla puncována samostatně. Tento defekt se nachází na všech dukátech typu W I, nejvíce patrná prasklina je na lícni straně mince č. 2. Na většině těchto dukátů je znatelná snaha o zakrytí tohoto defektu

8 Srovnej např. různorodost tvarů liter S na pražských groších Karla IV. (*Pinta 2015*, 30), Václava IV. (*Hána 2003*, 44) nebo bílých penizech Vladislava II. (*Černohorský 2016a*, 107).

vyražením tečky (druhé S ve světově jméně na rubu variant I.a–c), dorytím obloučku (líc č. 3 a 6) nebo překrytím inkriminovaného místa následujícím znakem (první S na rubu č. 1–5, 8–9). Na rubní straně dukátu č. 6 se tvůrce razidla o opravu ani nesnažil, dodatečné vyrazení spodní části litery je zde zcela zjevné. V jednom případě (líc č. 1) bylo písmeno S vypuncováno o 180° otočeným kollem, takže větší oblouk se nachází v horní pozici. První litera S ve slově WENCESLAVS na rubní straně dukátů typu W I je umístěna vždy samostatně mezi čepelí meče a půleným štítem.

Zbývající litery jsou opět v gotickém provedení. Písmeno G má kosočtvercový otevřený tvar (♠) s rozšířenými bočními spojnicemi šikmých dříků. Delší dřík litery R je na obou koncích vidlicovitě rozštěpený, uprostřed v místě napojení hrotitého oblouku je na vnější straně rozšířený do hrotu, krátký šikmý dřík je rovněž zahrocený a jeho konec směřuje k vnitřní patce delšího dříku (♠). Písmeno B se nachází v podobném tvaru, jaký se vyskytuje i na nejstarších Vladislavových bílých penězích (*Černo-horský 2016a*, 108; typy I–V) nebo naopak na jeho mladších groších (*Hásková 1971*, typy XV–XXIII).⁹ Vyznačuje se rovněž dříkem s výrazným vidlicovitým rozštěpením obou dříků a hrotem na vnější straně v místě napojení obou oblouků (♠). Litery R a B po stranách štítu byly raženy identickými kolky popsanými výše. Gotický tvar má i oválné písmeno O s výrazným hrotitým rozšířením po stranách, které se uprostřed spojuje (⊖) a litera E s obloukem protaženým do tupého hrotu a s pravou uzavřenou částí s patkami a středním hrotem (⊖). Posledními dvěma znaky opisů jsou unciální gotické M s mírně rozštěpeným středním dříkem v dolní pozici (♯) a sice unciální, ale se zahroceným obloukem litera N (♯).

Rozdělovací znaménka u typu W I tvoří buď jedna (•) nebo dvě tečky nad sebou (⋆). Znaménka, pokud jsou použita, oddělují jednotlivá slova nebo počáteční písmena suspenzí v lícním i rubním opise. Na rubní straně je však jejich čtení poněkud problematické, a to zejména za druhou literou S ve slově WENCESLAVS, kde se u dukátů typu I.a–c nachází dobře patrná tečka v horní poloze, kdežto spodní tečka, v poněkud menším provedení, je vyražena do dolního oblouku poškozeného kolku S, jak již bylo zmíněno výše. Znaménko tedy můžeme interpretovat dvěma způsoby buď jako samostatnou tečku v horní poloze, nebo jako dvojtečku s tím, že spodní znaménko splývá s literou S. Vzhledem k tomu, že jsou všechna ostatní znaménka u těchto dukátů ve tvaru dvojtečky (výjimkou je pouze jedna tečka uprostřed za poslední literou B, kde však pro dvě tečky nebyl dostatek místa), je možné se domnívat, že se i v tomto případě jedná o identické znaménko. Tuto hypotézu podporuje i přítomnost spodní tečky u dukátů typu I.d/1 a d/2, která je zde vyražena rovněž excentricky, tentokrát až pod dříkem litery D. U varianty I.d/3 není tato tečka na stejném místě patrná, její náznak však můžeme opět spatřit v dolním oblouku litery S. Jaký byl původní záměr tvůrce razidla pro umístění spodní tečky do oblouku litery S, můžeme dnes jen spekulovat. Místo pro vypuncování spodní tečky mezi literami S a D na razidle bylo. Buď tedy toto znaménko bylo vyraženo omylem excentricky, nebo zcela účelově do úzkého volného prostoru vzniklého v důsledku poškozeného kolku, čímž písmeno S získalo celistvější vzhled.

Podobně i rozdělovací znaménko za literou B v rubním opise dukátů variant I.d/1 a d/2, které je umístěno v horní poloze, můžeme interpretovat spíše jako klasickou středovou tečku, s jakou se v této pozici setkáváme u ostatních dukátů tohoto typu. Ostatně středová tečka se nachází i v lícním opise u variant I.c/1 a d/1. V případě umístění tečky za literou B na rubní straně variant I.d/1 a d/2 došlo k jejímu posunutí směrem nahoru v důsledku nedostatku místa, neboť spodní oblouk písmene zde protíná násada kopí, která pokračuje dále v ostrém úhlu podél litery. Jako další zajímavost můžeme upozornit na postupnou degradaci rozdělovacích znamének, která byla nejprve vypuncována poměrně pečlivě (mají relativně pravidelný kruhový tvar), později jsou již pouze naznačena sotva zratelnými tečkami nebo dokonce oválky.

Další problematická interpretace rozdělovacích znamének je hned na několika místech lícní strany varianty W I.d/3. Zde se nachází jedna tečka v dolní pozici před slovem WLADISLAI a mezi literami R a B a v horní poloze mezi D a G. Takové rozložení rozdělovacích znamének je poněkud nestandardní a není tedy jisté, zda se skutečně jedná o znaménka, nebo druhotně vzniklé úhozy v razidle. Z tohoto důvodu tyto tečky prozatím nebyly zařazeny do reprodukce opisu v katalogu ražeb.

Porovnáním 13 zdokumentovaných exemplářů dukátů typu W I byly zjištěny tři rubní (č. 1–7; 8–11; 12–13) a devět lícních razidel (shodná pouze č. 1 a 4; 2 a 5; 8–9; 12–13).

9 J. Hásková však ve své typologii tento tvar litery B prakticky nezohledňuje, v katalogu typů je částečně naznačený pouze u typů XXI–XXIII a nesprávně i u typu XXIV (1971, 42–44). Litera B byla nově v tomto provedení popsána u typu XIX (*Černo-horský 2017*, 60), nebo XXI a XXII u grošů s rozšířenou titulaturou (*Cihlár – Černo-horský – Richtera 2016*, 31), stejný tvar se však nachází i v lícních opisech ostatních variací grošů těchto dvou typů.

Typ II

Obraz lva na lící straně prochází podstatnou proměnou. Hlava je provedena poměrně realisticky, široká morda je ukončena výrazným čenichem, tlama lehce pootevřená, většinou bez jazyka (ten se nachází pouze u varianty II.b), oko oválné, vzadu velké ucho, vrcholek hlavy je oblý bez náznaku koruny. Vlnitá hřívá navazuje těsně na hlavu, je tvořena kratšími a delšími linkami znázorňujícími prameny chlupů, dlouhé prameny jsou zakončeny kadeřemi. Hřívá je široká, velikostí se podobá předchozímu typu, vpředu z ní vychází obě přední krátké ochlupené tlapy s velkými prsty, někdy s náznaky drápů. Zadní tlapy jsou u typu II.a/1 ještě protažené směrem dolů jako u typu I, u dalších variant se jejich poloha postupně mění, takže tlapy zaujímají více horizontální polohu, čímž se postava lva zdá být nižší. Ocas vystupuje ze zadní části těla, před rozdvojením je jeho linka esovitě prohnutá a ukončena oválným předělem. Levý pramen má esovitý průběh, pravý je naznačen krátkou linkou, zakončení obou pramenů ocasu je stylizováno do rostlinného motivu. Postava lva se opět nachází v pozdně gotickém štítu, u typu II.a/1 jsou po jeho stranách ještě litery **B B**, které už se u ostatních variant nevyskytují. U některých obrazových variací je pravá postranní linka štítu jen slabě naznačena, nebo zcela chybí, průběh spodního oblouku štítu není z důvodu nedostatku místa opět dokončen a je přerušen vnitřním perlovcem (výjimkou je pouze dukát č. 22, kde je spodní oblouk štítu vyobrazený celý). Tvar korunované iniciály W koresponduje s toutéž literou v lícím i rubním opise. Typ II.a/1 má iniciálu W vytvořenou pomocí dvou křížících se znaků pro V (**W**), které však nejsou identické s písmenem V v rubním opise, ostatní varianty již mají iniciálu provedenou třemi samostatnými linkami (**W**). Podobně jako u typu W I iniciála opět překrývá vnitřní perlovec, koruna je tvořena dvěma postranními a samostatnou střední lilií. Postranní lilie jsou však tentokrát propojené dovnitř dorývaným obloukem čelenky, přičemž u variant II.a–c jsou stonky lilií protažené až ke štítu, kdežto u variací W II.d a II.e je koruna menší a linka čelenky kopíruje průběh vnitřního perlovce.

Z uvedeného popisu je zřejmé, že lící razidlo prezentovaného typu II.a/1 má některé dílčí detaily podobné s předcházejícím typem W I, takže i přes odlišnou ikonografii figury lva můžeme pozorovat určité společné prvky ukazující na návaznost těchto dvou typů. U dalších variant tohoto typu se některé tyto prvky dále vyvíjejí a přijímají nové formy.

Ikonografie rubní strany má s předchozím typem ještě více společných prvků než je tomu u líce. Svatý Václav opět stojí čelně, veškeré detaily hlavy a oděvu jsou provedeny s velkou pečlivostí. Světec má na hlavě knížecí čapku, podél obličejí mu splývají delší vlasy. Čelo, tváře, oči, nos, ústa i vousy jsou vymodelovány plně plasticky. Přes ramena má rovněž přehozený dlouhý plášť s kosočtvercovou sponou na hrudi, který splývá za pravou rukou dolů až do opisové části, kde je zakončen esovitou drapérií. Pravá ruka je mírně pozdvižená, její dlaň se nachází v úrovni ramen (u varianty II.e u obličejí) a třímá kopí s praporcem, na němž se nachází poloviční orlice v horizontální pozici. Násada kopí končí vždy u perlovce na úrovni litery L nebo na rozhraní L–A. V levé ruce kníže drží svisle postavený poloviční pozdně gotický štít zhruba uprostřed horního břevna, u varianty II.e je ruka položena na roh štítu, který je mírně šikmo sklopen. V obou případech je na štítu vyobrazená poloviční orlice. Postava je nejspíše oděna do prošívané (nebo značně schematicky vyobrazeného hrudního pancíře – kyrysu) a krátké suknice se svislým prošíváním přepásané opaskem se zavěšeným mečem. Čepel meče je skryta za štítem. Na nohou má ještě nákolence a snad i plátové boty (tzv. sabatony). U obrazové varianty II.e/1 je mezi nohama světce umístěn malý kosočtverec, který byl do razidla vypuncován kolkem pro rozdělovací znaménko. Opis je od obrazové části oddělen perlovcem, který se nachází i na obvodu střížku.

Písmo v opisech dukátů typu W II není tak homogenní, jako je tomu u jiných typů Vladislavových zlatých mincí (typy W I a IV). Výše již byla zmíněna určitá ikonografická podobnost typu II.a/1 s typem W I, podobnou paralelu však můžeme sledovat i ve vývoji písma, kdy některé litery vycházejí ze starší předlohy liter, použitých, byť mnohdy v pozmeněné podobě, u typu W I, přičemž u dalších variant typu W II dochází k jejich zásadní proměně. Dukát typu II.a/1 tedy můžeme považovat ikonograficky i epigraficky za přechodný typ mezi W I a II. Opis na lící straně zůstává v identickém znění jako u typu W I: WLADISLAI D(EI) G(RATIA) R(EX) BOEMIE, pouze u varianty II.c/1 nacházíme chyborážbu BOEME. Na rubu dochází k drobné změně v opise, mizí suspenze slova BOEMIE a slovo DVX se vyskytuje v plném znění nebo ve dvou variacích zkrácení: S(ANCTVS) WENCESLAVS DVX / DV(X) / D(V)X.

Zmíněný přechod tvaru písma mezi typy W I a II můžeme u typu II.a/1 sledovat hned u několika liter. Nejvíce je zřejmý u písmene W, které je u typu W I složeno ze dvou kolků pro V (**W**), přičemž u variant I.c/1 a I.d/3 bylo výše popsáno použití více rozevřené formy V, které se rovněž více překrývají. Podobný tvar jen s výraznějšími patkami se nachází u přechodného typu II.a/1 (**W**), zatímco u ostatních variací

typu W II již můžeme vidět více stylizovanou formu vytvořenou ze tří samostatných linek (**W**). Podobný vývoj lze sledovat i v případě litery L, která z robustnějšího tvaru s hrotem na vnější straně delšího dřiku (**L**) přechází do subtilnější formy bez tohoto hrotu u typu II.a/1 (**l**), aby se posléze stala opět mohutnější, ale s kuličkou na kratším dřiku (**ll**), kterou následně zase ztrácí (**l**). U posledních dvou forem písmene L lze navíc pozorovat, že bylo vytvořeno dvěma samostatnými dřiky. K další dílčí proměně u typu W II dochází u litery A, která má v podstatě stejný tvar jako u typu W I (**A**), je pouze ochuzena o rozšíření pravého dřiku u napojení středního břevna a má jiný průběh patek (**A**). Naprosto netypické je použití jiného tvaru této litery na druhé pozici ve jméne panovníka, která se zde nachází ve formě stylizovaného tzv. křesťanského A (**A**). Tvůrce razidla měl tedy k dispozici dva kolky s gotickým a novějším raně humanistickým provedením téhož písmene, čímž vznikl zajímavý opis **WUHXOISUZI**. Přechodovou fází varianty II.a/1 vidíme i u liter G a R. Písmeno G z původního kosočtvercového tvaru u typu W I (**G**) nejprve přichází o vnitřní hrotitý útvar na levé straně (**G**) a u dalších variant druhého typu má již zaoblenou svinutou formu (**G**). Podobně i R s výrazným vidlicovitým rozštěpením v dolní části delšího dřiku, středním hrotem na vnější straně a zahroceným obloukem u typu W I (**R**) přijímá u varianty II.a/1 jednodušší oblý tvar (**R** – stejným kolkem byla ražena i litera na levé straně štítu), u zbývajících variací typu W II již připomíná spíše latinskou, byť ozdobnější formu se zvlněným krátkým šikmým dřikem (**R**). Téměř identický tvar posledně jmenované litery R se nachází i u nejstarších typů Vladislavových bílých penízů (*Černohorský 2016a*, 94; typ I–III). Poslední literou, která se pozvolna vyvíjí, je M, zde však změny v provedení nejsou tak markantní jako v předchozích případech. Unciální tvar použitý u typu W I (**M**) je u přechodové varianty II.a/1 tvořený slabší linkou, zakulacené linie mají hranatější tvar, vnější patky krajních dřiků jsou krátké, u středního dřiku patrně patky zcela chybí (**M**), u ostatních variant typu W II je litera opět o něco robustnější, oblouky zůstávají zahrocené, vnější dřiky mají esovitý průběh s výrazně zahnutými patkami a střední dřik je dole mírně vidlicovitě rozštěpený (**M**).

V jednom případě mají dukáty typu W I a přechodný typ II.a/1 společný hrubší tvar litery E (**E**), která u ostatních variant druhého typu získává jemnější proporce s užšími patkami v uzavřené pravé části (**E**).

Některá písmena se u přechodného typu II.a/1 mění a zachovávají si stejný tvar i u zbylých variací druhého typu. Tyto litery proto tento typ vymezují vůči ostatním typům. Patří sem zejména štíhlé **I** s mírně rozštěpeným dřikem, nebo úzké **S** s výraznými patkami, přičemž první **S** ve světcově jméne v opise rubního razidla dukátů typu II.d/1 a d/2 bylo vypuncováno v horizontální pozici – **WUHXOISUZI**. Dále je to **B** s dřikem bez středního hrotu na vnější straně a s mírně protaženými oblouky (identickým kolkem byla ražena i litera na pravé straně štítu), kosočtvercové **D** s volným středem, poněkud subtilnější unciální **N** se zahroceným průběhem oblouku a užší provedení litery **V**.

Jedinými literami, které jsou shodné pro oba typy W I a II, byť s nepatrnými rozdíly v detailech, jsou **X** a **C**. Pro oba znaky byl opět použit jeden kolk. Poprvé je na některých variacích typu W II použita i litera **X** s vidlicovitě rozštěpenými patkami v horní poloze šikmých dřiků (**X**).

Rozdělovací znaménka u typu W II tvoří routa (kosočtverec). U některých dukátů jsou tyto routy vřazeny mělce, takže vypadají spíše jako klasické tečky. I u těchto znamének jsou však patrné hrany, takže je nutné považovat je také za routy. Rozdělovací znaménka se nacházejí buď samostatně ve střední (•) nebo horní (°) pozici, dvě nad sebou (°), či v kombinaci první a třetí možnosti (°•).

Celkem 12 prezentovaných dukátů typu W II bylo raženo šesti lícními (č. 14; 15; 16–18; 21; 22; 20; 23; 24–25) a pěti rubními (č. 14; 15; 16–18; 20–22; 23; 24–25) razidly.¹⁰

Typ III

Obě strany třetího typu přináší nové ikonografické i epigrafické prvky, které se odrážejí jak v novém zpracování figury lva, korunované iniciály W a postavy sv. Václava, tak i v podstatné změně stylu písma. Tento dukát je ještě nedatovaný. Znění opisu na obou stranách mince je shodný s předchozím typem W II, ikonograficky a epigraficky však na něj navazuje následující typ W IV s letopočtem 1511. Typ W III musel být tudíž ražen před tímto datem.

Obraz lva se u nedatovaného dukátu III.a/1 nachází ještě v pozdně gotickém štítu, heraldická figura zde vyplňuje téměř celý jeho prostor. Jednotlivé detaily ve vyobrazení lva jsou poměrně propracované. Hlava je z důvodu široce rozevřené spodní čelisti opticky úzká a protáhlá. Z tlamy vystupuje dlouhý, eso-

10 Dukát č. 19 nebylo možné porovnat s ostatními ražbami z důvodu nekvalitní fotografie, kterou měli autoři k dispozici.

vitě prohnutý jazyk, obě čelisti mají výrazné zuby (čtyři nahoře a dva dole), uší temeno hlavy je vzadu zakončené oválným uchem, koruna je naznačena pouze šesti hrotitými výstupky. V malém prostoru hlavy se nachází ještě kulaté oko v negativním mezikruží a vpředu patrně i náznak úzkého protáhlého čenichu. Bohatá hřívka začíná těsně pod uchem a v jednotlivých pramenech chlupů splývá na hrud'. Přední i zadní tlapy jsou ochlupené, mají velké prsty a drápy a spodní končetiny jsou navíc pokrčené. V každé volné mezeře mezi předními a zadními tlapami a u ohybu ocasu se nachází měsíčkovité útvary. Podobné ozdoby známe i z pražských grošů Vladislava II. (*Hásková 1971*, 46, typ XXVI), Ludvíka (*Hásková 1971*, 47, typ II a III) a Ferdinanda I. Habsburského (*Chvojka 1997*, obrazová příloha: foto 2, 4, 6, 8, 14, 16; *Smělý 1996*, 140, 144) nebo též z bílých penízků těchto panovníků (*Castelin 1930*, 79, 82–84). Nejzajímavějším ikonografickým prvkem je nové ztvárnění ocasu. Ten vystupuje ze zadní části těla, jeho linka je opět esovitě prohnutá a je ukončena předělem. Po rozdvojení ocasu jsou obě části ozdobeny třemi zvlněnými prameny chlupů, třícími téměř kolmo do stran. Některé z těchto chlupů na levé straně navazují na hřívku, dva horní prameny jsou ovšem uprostřed smyčky ocasu přerušené, takže nelze s jistotou určit, zda měly původně symbolizovat rozevřátou hřívku, nebo samostatnou ozdobu ocasu. Za překřížením obou pramenů ocasu následuje jejich zakončení dalšími chomáči chlupů. Ocas tak na první pohled připomíná raka s nožičkami a klepety.

Stejně jako u předchozích dvou typů není i v tomto případě spodní část štítu doryta, neboť zadní tlapy lva končí až u perlovce, levá do něj dokonce zčásti zasahuje svými prsty. Po obou stranách štítu je ozdobná dekorace ve formě rozvilin, stejný motiv je použit i vedle iniciály W, která byla do razidla vypuncována dvěma překrývajícími se kolký ve tvaru V (**W**). Iniciala je oproti písmu opisu větší a zabírá téměř celý prostor mezi štítem a korunou, která má rovněž nové zpracování. V mezerách mezi šikmými dřívky litery W je u jediného prezentovaného dukátu typu III patrná linka po kružidle, kterou si tvůrce razidla vytvořil jako pomůcku pro zajištění pravidelného kruhového průběhu perlovce. Koruna je úzká s výraznou čelenkou a složitými lístky lilii, které jsou po stranách tvořeny dvěma delšími a jednou kratší linkou. Nahoře i dole se lístky sousedních lilii dotýkají a vytvářejí tak uvnitř koruny čtyři nepravidelné kruhy. Vrchol střední lilie není dostatečně zřetelný, na základě analogie s následujícím typem dukátu se zde pravděpodobně nachází rovněž jakýsi útvar neurčitého tvaru. Koruna je umístěna v horní polovině opisového pole. Na lící straně se nachází vnitřní i vnější perlovec.

Vyobrazení na rubní straně přináší rovněž určité změny v dílčích detailech. Zobrazuje opět stojící postavu knížete s poměrně velkou hlavou bez svatozáře, natočenou mírně z levé strany. Čelo, oči, plnovous a ústa jsou provedeny plasticky, na hlavě má poměrně vysokou knížecí čapku, podél obličejce splývají na levé straně delší řídké vlasy. V pokrčené pravé ruce drží kopí s praporem, který je natočený směrem k hlavě, na něm se zřejmě nachází celá orlice čelně ve vertikální poloze. Praporec je ozdoben jedním vlajícím fábořem, který se esovitě vine podél vnitřního perlovce. Násada kopí je protažena až k vnějšímu okraji střížku. Tělo knížete je mírně zakloněné. Levice je pokrčená v bok a opírá se o pozdně gotický štít s celou orlicí s hlavou otočenou k pravému křídlu. Meč je buď zavěšen na opasku, nebo se ze zadu opírá o štít. Čepel meče vede za štítem, jeho hrot podobně jako u kopí zasahuje k okraji mince. Přes ramena má světec přehozený široký plášť splývající po obou stranách dolů v několika záhybech, jeho spodní část vede podél levé nohy opět až k vnějšímu okraji střížku. Kníže je zřejmě oděn do prošívaného kabátce s tzv. šorcí (plátová ochrana stehen) tvořenými horizontálními pláty. Na rukou i na nohou má plátovou zbroj, spodní končetiny jsou ještě chráněny nákolenicemi a sabatony. Obrazová část rubní strany je oddělena perlovcem, který lze předpokládat i na okraji střížku, i když u jediného popisovaného exempláře typu III není zřetelně vidět. Jeho náznak je však patrný nad literami WEN ve světcově jméně.

Podobně jako ikonografie i písmo v opisech dukátů typu W III prochází podstatnými změnami a dokládá tak odlišnou práci řezáče želez nebo zlatnické dílny, než jsme popsali u prvních dvou typů. Litery lícního i rubního opisu již plně korespondují s raně humanistickým kapitálním písmem, pro něž jsou charakteristické zejména litery ve tvaru tzv. křesťanského A (**A**) a epsilon E (**E**). Zajímavé a pro české raně novověké mince je i nezvyklé provedení litery D s přerušeným dřívkem a vnitřním hrotem v oblouku (**D**) a opět i užití identického, ale retrogradně otočeného kolký pro písmeno C (**C**). Většina dalších liter se nachází ve formě latinské kapitály, jako například jednoduché V, dvěma kolký vytvořené W, stažené S, litery M a N vytvořené pomocí litery I a dorývaných šikmých dřívků, písmena R, B a X. Vzhledem k vývoji popsaných liter je zvláštní, že si některé znaky částečně zachovaly starší formu, která má blíže ke gotickému písmu jako litera θ s propojeným hrotitým středem a kulaté θ. Ještě více je tento kontrast zřejmý u litery I, vybité kolkem pro I a dalším krátkým zahroceným dřívkem, když známe jeho plnou latinskou formu ze dvou vzácných typů bílých penízků s latinskými literami v opisu (**I**; *Černohorský 2016a*,

typ 2/V a 3/VII). Písmo na lícni i rubní straně bylo do razidla vybito identickými kolky pro jednotlivé litery, jedná se tedy o práci jednoho řezače želez či dílny zařaditelné do stejného období před rokem 1511.

Opis na lícni i rubní straně zůstal u tohoto typu ve stejném znění jako v předchozích dvou případech (typy W I a II): WLADISLAI D(EI) G(RATIA) R(EX) BOEMIE, S(ANCTVS) WENCESLAVS DVX. Rozdělení světcova jména na rubu dukátu je provedeno stejným způsobem jako u typu II, takže spodní část obrazu sv. Václava rozděluje toto slovo mezi literami S a L (WENCES/LAVS). Jako určitou zajímavost můžeme zmínit tachygrafickou značku (ʘ), která se zřejmě nachází v horní poloze za literou S v suspenzi slova SANCTVS. Tato konkrétní značka zvláštního významu zastupuje koncovku „VS“, takže zápis tohoto latinského slova je na minci v podstatě zapsán ve formě S(ANCT)VS.

Rozdělovací znaménka na lícni straně jsou ve formě jedné plné tečky (•) a snad i dvojtečky mezi literami D a G, na rubu jsou pak užity v provedení dvojtečky (:) a trojtečky (::). Jednoduché tečky bývají často vyraženy ve středové pozici nebo jsou posunuty mírně od středu nahoru (v reprodukci opisů je vždy použita středová pozice). V případě výplně mezery mezi literami D a G je viditelná pouze spodní tečka, takže není jisté, jestli ji sem tvůrce razidla vybil záměrně z důvodu nedostatku místa ve středové poloze, nebo užil dvou teček v krajních pozicích, z nichž vrchní není kvůli nedoražení horní části opisu zřetelná. Dvojtečka na rubní straně se nachází ve spodní pozici, trojtečka je rovnoměrně roztažena na výšku písma.

Typ W III je autorům známý pouze v jediném exempláři (č. 26).

Typ IV

Lícni i rubní strana dukátu W IV vycházejí z předchozího typu. Ikonografie českého lva a sv. Václava přináší pouze dílčí změny v jejich provedení, rovněž tvar jednotlivých liter se příliš nemění. Zásadním rozdílem mezi oběma typy je odlišné znění opisu a především první užití letopočtu ražby v českém mincovnictví, které je důležité zejména pro přesnější stanovení chronologie jagellonských dukátů.

Obraz lva se nachází opět v renesančním štítu, jehož prostor vyplňuje, působí však oproti předchozímu typu hrubším dojmem. Především hlava se zdá být poměrně velká, což je dáno korunou skládající se ze tří výstupků, pootevřenou tlamou s širokou horní čelistí, s výrazným esovitým jazykem a také bohatou hřívou, která začíná těsně pod oválným uchem a splývá v několika pramenech na hrud'. Oko je kruhové v negativním mezikruží, čenich je naznačený pouze nepatrným výstupkem. Přední i zadní tlapy jsou opatřeny prameny chlupů, velkými prsty a drápy, spodní končetiny jsou pokrčené, levá zadní noha i zde zasahuje do perlovce svými prsty. Ve volném prostoru mezi předními a zadními tlapami a u ohybu ocasu se opět nacházejí měsíčkovité útvary. Na rozdíl od typu W III zde však v mezěře mezi levou přední a nakročenou pravou zadní tlapou tento útvar chybí. Vyobrazení ocasu je podobné jako u předchozího typu, jen v hrubším provedení. Linka ocasu také vystupuje ze zadní části těla, je esovitě prohnutá a ukončena měsíčkovitým předělem. Po rozdojení jsou oba prameny ozdobeny třemi krátkými, širokými linkami chlupů, které se větví pouze vnějším směrem. Oba prameny se dále kříží a jsou zakončeny třemi chomáči chlupů.

Provedení i ozdobné dekorace gotického štítu se rovněž mění. Jeho horní břevno je u typu W IV zvlněné třemi obloučky, spodní část však opět není doryta kvůli nedostatku místa mezi zadními tlapami a vnitřním perlovcem. Obě strany štítu doplňuje ozdobná dekorace tvořená dvěma lehce zaoblenými měsíčky nad sebou, obrácenými svou otevřenou stranou směrem ke štítu, mezi nimi je krátká vodorovná linka. U varianty IV.b jsou drobné měsíčky, otočené otevřenou částí dolů, rovněž po stranách iniciály W. Ta byla do razidla vypuncována dvěma překrývajícími se kolky ve tvaru V, které jsou oproti předchozímu typu W III více rozevřeny (∨). Inicála je v porovnání s písmem opisu větší, zabírá téměř celý prostor mezi štítem a vnitřním perlovcem, do nichž zasahuje. Koruna nad iniciálou W vychází z typu W III, liší se jedno- až dvojitými lístky lilie, které jsou tvořeny pouze dvěma postranními linkami. Vrcholek střední lilie je naznačen útvarem nepravidelného tvaru. Koruna je umístěna v opisovém poli mezi vnitřním a vnějším perlovcem.

Rovněž postava světce na rubní straně působí hrubším dojmem než u typu W III. Hlava je vyobrazena plasticky s naznačeným čelem, nosem a tvářemi, oči, plnovous a ústa jsou spíše schematické, na hlavě má knížecí čapku, podél obou stran obličeje splývají delší řídké vlasy. Kolem horní poloviny hlavy se nachází svatozář. V pokrčené pravé ruce drží kopí s naznačeným hrotem a s praporem otočeným směrem od hlavy, na němž je vyobrazena celá orlice čelně, s hlavou otočenou k levému křídlu. Praporec je ozdoben dvěma dolů vlajícími fábory. Násada kopí je protažena téměř až k vnějšímu obvodovému perlovcí. V levici kníže svírá jílec meče, jehož čepel vede za štítem, hrot zasahuje až do opisové části mezi literou A a levou nohu. Pozdně gotický štít je vyobrazen celý, na něm se nachází orlice s hlavou otočenou k pra-

vému křídlu. Přes ramena má kníže přehozený dlouhý plášť, splývající na obou stranách dolů, v levé části je jeho cíp zakončen esovitou drapérií. Světec je tentokrát oděný do hrudního pancíře (kyrysu) s tzv. šoricí tvořenými horizontálními pláty. Na nohou má nejspíše rovněž plátovou zbroj s nákolenicemi a sabatony. Přítomnost plátové zbroje na rukách nelze určit, neboť obě paže jsou částečně překryty pláštěm. V levé obrazové části varianty IV.b je vyražena litera **I**, která pravděpodobně odkazuje na mincmistra Jana (lat. Iohannes) Žampacha z Potštejna, který v kutnohorské mincovně působil v letech 1510–1513. Obě varianty typu W IV mají v dolní části mezi lýtky sv. Václava polcený kolčí štít, podobná značka však u starších jagellonských dukátů chybí. U pozdějších českých zlatých ražeb Jagellonců i Habsburků se v tomto místě nacházela značka nejvyššího mincmistra, od roku 1540 mincmistra pražského, ve tvaru erbu příslušného pána. Polcený štít ovšem v tomto případě nedává žádný smysl, neboť páni z Potštejna měli v erbu již nejpozději od první čtvrtiny 14. století tři kosmé pruhy (*Sedláček 2002*, 125–128). Jediným reálným vysvětlením je připsání této značky Janu z Vartemberka, významnému exponentu stavovské obce a pozdějšímu purkrabímu a nejvyššímu mincmistru z let 1527–1533. Obrazovou a opisovou část od sebe odděluje jemnější perlovec, po obvodu mince se nachází v hrubším provedení.

Písmo v opisech dukátů typu W IV je až na malé detaily obdobné jako u předchozího typu. Jedná se v převážné většině rovněž o raně humanistické kapitální písmo s použitím téměř identických tvarů liter **I, A, B, C, D, E, F, G, H, I, S, G, R, O, M, N, X**. Drobný rozdíl můžeme pozorovat u litery B, která má rovnější průběh dřívku (**B**). Nový a jednoduchý tvar bez patek mají pouze litery W (**W**) a V (**V**). Letopočet 1511 byl vytvořen třemi znaky pro I a arabskou číslicí 5 (**ISII**). Písmo na lící i rubní straně bylo do razidla opět vybito shodnými kolký pro jednotlivé litery.

Opis lící strany se u typu W IV nachází stále ještě ve stejném znění jako u předchozích tří typů, pouze byl doplněn rokem ražby: WLADISLAI D(EI) G(RATIA) R(EX) BOEMIE 1511. Rozšíření opisu bylo umožněno užitím užšího obdélníkového modulu písma, čímž bylo získáno potřebné místo pro letopočet. Ze stejného důvodu i opis na rubní straně mohl být znovu doplněn o suspenzi slova BOEMIE (podobně jako u typu W I) při zachování celého slova DVX: S(ANCTVS) WENCESLAVS DVX BOE(MIE). Postava knížete rozděluje tentokrátě světcovo jméno v opise mezi literami A a V (WENCESLA/VS).

V opisech dukátů typu IV se nacházejí rozdělovací znaménka, která mají tvar plné tečky (•), v jednom případě známe i kroužek (◦). Tečky jsou většinou vyraženy ve středové pozici, nebo jsou posunuty mírně od středu nahoru (v reprodukci opisů je však vždy použita středová pozice). Jedno znaménko v rubním opise varianty W IV. b/1 je umístěno téměř u vnějšího perlovce, ačkoliv ve středu pro ně místo zbylo (v reprodukci opisů je toto znaménko umístěno v horní pozici).

Popsané tři exempláře dukátů typu W IV (č. 27–29) byly raženy třemi lícními a rubními razidly.

Katalog dukátů Vladislava II. Jagellonského (1471–1516)

Typ W I

mincovna: *Kutná Hora*, AV dukát b. I., asi 1471/1485–1499¹¹

W I.a/1

Av.: český dvouocasý lev zleva v pozdně gotickém štítu a perlovcí, dvě tečky před rozdvojením ocasu, po stranách litery **B B**, nad štítem iniciála **W** uvnitř koruny, **WUHXOXSUHX:X:G:P:BOEMIX**¹²

Rv.: postava sv. Václava v hladkém kruhu, v pravici kopí s praporem s celou orlicí horizontálně, meč u pasu a v levici půlný pozdně gotický štít s poloviční orlicí, **S W G N O G / S U H V S : X : B**

Lit.: –

1. MVČ Hradec Králové: 3,535 g
2. KHM Wien, inv. č. 6581: 3,37 g; 20,8 mm; 6 h
3. NM Praha, inv. č. H5-12116: 3,562 g; 20,7 mm

11 Poděkování za významnou pomoc se získáním fotografií dukátů náleží J. Militkému, poděkování za poskytnutí fotografií z muzejních sbírek náleží L. Polanskému (NM Praha), J. Lukasovi (Muzeum hlavního města Prahy), C. Tóthovi (MK Budapešť), J. Hartnerovi (KHM Wien), B. Weissrovi (MK Berlin), L. Nekvapilovi (VČM Pardubice) a V. Brádlému (MVČ Hradec Králové). Fotografie dukátů Vladislava II. i Ludvíka jsou v katalogu v měřítku 2:1.

12 Fonty pro reprodukci opisů zhotovil RNDr. Lukáš Kučera, Ph.D. (Česká numismatická společnost, z.s. pobočka Pražské groše), kterému tímto děkujeme.

4. SoSb, aukce ČNS Praha 19/1999, pol. 11: 3,447 g

5. SoSb, aukce UBS Zürich 66/2006, pol. 1390: 3,41 g

1

2

3

W I.b/1

Av.: český dvouocasý lev zleva v pozdně gotickém štítu a hladkém kruhu, dvě tečky před rozdělením ocasu, po stranách litery **B B**, nad štítem iniciála **W** uvnitř koruny, **WUHXSUHX:X:G:B:BEHX**
Rv.: postava sv. Václava v hladkém kruhu, v pravici kopí s praporem s celou orlicí horizontálně, meč u pasu a v levici půlený pozdně gotický štít s poloviční orlicí, **S WENX/S:UHV:S:X:B**

Lit.: –

6. SoSb, prodejní seznam K. Chaura 3/1930, pol. 315: 3,43 g; 20,8 mm

6

W I.c/1

Av.: český dvouocasý lev zleva v pozdně gotickém štítu a perlovci, bez teček před rozdělením ocasu, po stranách litery **B B**, nad štítem iniciála uvnitř koruny, **WUHXSUHX:X:G:B:BEHX**
Rv.: postava sv. Václava v hladkém kruhu, v pravici kopí s praporem s celou orlicí horizontálně, meč u pasu a v levici půlený pozdně gotický štít s poloviční orlicí, **S WENX/S:UHV:S:X:B**

Lit.: *Fiala 1888*, 92, č. 944.

7. MMP, inv. č. 15511: 3,463 g; 20,9 mm

7

W I.d/1

Av.: český dvouocasý lev zleva v pozdně gotickém štítu a perlovci, bez teček před rozdvojením ocasu, po stranách litery **BB**, nad štítem iniciála **W** uvnitř koruny, **WUHXOXSUX·O·G·B·BEEHXE**
 Rv.: postava sv. Václava bez perlovce, v pravici kopí s praporcem s celou orlicí horizontálně, meč u pasu a v levici půlený pozdně gotický štít s poloviční orlicí, **SWEXE/SUXVS·O·B·**

Lit.: *Schulten 1974*, 402, č. 3800; *Dutkowski 2010*, 148, č. 259.

8. MK Berlin, inv. č. 18206620: 3,48 g; 21 mm

9. MK Berlin, inv. č. 18238851: 3,53 g; 21 mm

10. SoSb, aukce Dukát 52/2007, pol. 2: 3,50 g

8

9

W I.d/2

Av.: český dvouocasý lev zleva v pozdně gotickém štítu a perlovci, bez teček před rozdvojením ocasu, po stranách litery **BB**, nad štítem iniciála **W** uvnitř koruny, **WUHXOXSUX O G B BEEHXE**
 Rv.: postava sv. Václava bez perlovce, v pravici kopí s praporcem s celou orlicí horizontálně, meč u pasu a v levici půlený pozdně gotický štít s poloviční orlicí, **SWEXE/SUXVS·O·B·**

Lit.: –.

11. Muzeum Prostějovska: 3,501 g; 19,7/19,5 mm; 6 h

11

W I.d/3

Av.: český dvouocasý lev zleva v pozdně gotickém štítu a perlovci, bez teček před rozdělením ocasu, po stranách litery **BB**, nad štítem iniciála **W** uvnitř koruny, **WURXSVHX D G B BOEMX**
 Rv.: postava sv. Václava bez perlovce, v pravici kopí s praporcem s celou orlicí horizontálně, meč u pasu a v levici půlený pozdně gotický štít s poloviční orlicí, **S WENCES/LAVS[:]D:B**

Lit.: –

12. NM Praha, inv. č. H5-14868: 3,556 g; 21,3 mm

13. SoSb, aukce Aurea 61/2015, pol. 9

Poznámka k typu W I:

Dutkowski (2010, 148, č. 261) cituje z historických katalogů (Antwerpia r. 1580, Werdunsee r. 1633) exemplář s odlišnými rozdělovacími znaménky na rubu mince (S°WENCES/LAVS+D+B). Popsanou variantu se nepodařilo ověřit.

12

13

Typ W II

mincovna: Praha / Jilové / Nový Knín, AV dukát b. l., 1499–1516

W II.a/1

Av.: český dvouocasý lev zleva v pozdně gotickém štítu se stylizovaným rostlinným provedením ocasu, po stranách litery **B B**, nad štítem iniciála **W** uvnitř koruny, **W L A D I S L A V I D G R B O E M I E**

Rv.: postava sv. Václava v perlovci, v pravici kopí s praporem s poloviční orlicí horizontálně, meč u pasu a v levici půlený pozdně gotický štít s poloviční orlicí, **S W A D O C A S L A V S D V X**

Lit.: *Ječný 1929*, tab. IV:34; *Dutkowski 2010*, 149, č. 262.¹³

14. SoSb, aukce UBS 66/2006, pol. 1391: 3,55 g; 21,7 mm

W II.b/1

Av.: český dvouocasý lev zleva v pozdně gotickém štítu se stylizovaným rostlinným provedením ocasu, nad štítem iniciála **W** uvnitř koruny, **W L A D I S L A V I D G R B O E M I E**

Rv.: postava sv. Václava v perlovci, v pravici kopí s praporem s poloviční orlicí horizontálně, meč u pasu a v levici půlený pozdně gotický štít s poloviční orlicí, **S W A D O C A S L A V S D V X**

Lit.: *Fiala 1888*, 92, č. 943; *Nechanický 1999*, 48a; *Dutkowski 2010*, 149, č. 264.

15. SoSb, aukce Aurea 89/2018, pol. 15: 3,48 g

W II.c/1

Av.: český dvouocasý lev zleva v pozdně gotickém štítu se stylizovaným rostlinným provedením ocasu, nad štítem iniciála **W** uvnitř koruny, **W L A D I S L A V I D G R B O E M I E**

Rv.: postava sv. Václava v perlovci, v pravici kopí s praporem s poloviční orlicí horizontálně, meč u pasu a v levici půlený pozdně gotický štít s poloviční orlicí, **S W A D O C A S L A V S D V X**

Lit.: *Fiala 1888*, 92, č. 942; *Dutkowski 2010*, 149, č. 263.

16. MK Budapešť

17. NM Praha, inv. č. H5-14869: 3,356 g; 20,6 × 20,9 mm

18. SoSb (podložní lístek s poznámkou „Jankovich 134“)

13 Dutkowski u pol. 262 mylně vyobrazuje dukát UBS 66, pol. 1390.

16

17

18

W II.d/1

Av.: český dvouocasý lev zleva v pozdně gotickém štítu se stylizovaným rostlinným provedením ocasu, nad štítem iniciála **W** přes čelenku koruny, **WVNDISLAVI D'G R BOEMIAE**

Rv.: postava sv. Václava v perlovci, v pravici kopí s praporem s poloviční orlicí horizontálně, meč u pasu a v levici půlený pozdně gotický štít s poloviční orlicí, **SVNDICWLVVS DV**

Lit.: *Katz 1932*, 80, č. 2, tab. VI:4.

19. MK Gotha (*Katz 1932*)

20. SoSb, aukce Dukát 55/2008, pol. 20: 3,51 g; 21,5 mm

21. nález Sant Pere de Rodes, Španělsko (*Zaoral 2018*):¹⁴ 3,52 g; 20 mm

20

W II.d/2

Av.: český dvouocasý lev zleva v pozdně gotickém štítu se stylizovaným rostlinným provedením ocasu, nad štítem iniciála **W** přes čelenku koruny, **WVNDISLAVI D'G R BOEMIAE**

14 Dukát z nálezů Sant Pere de Rodes vykazuje díleč odchyly lícního razidla. Informace o tomto nálezu byla získána těsně před uzavěrkou rukopisu, nepodařilo se již zařadit do katalogu kvalitní fotografie.

Rv.: postava sv. Václava v perlovci, v pravici kopí s praporem s poloviční orlicí horizontálně, meč u pasu a v levici půlený pozdně gotický štít s poloviční orlicí, **S W̄EROCES/IRVS·D·V·**
 Lit.: –

22. SoSb, aukce Lanz ebay 2012

22

W II.e/1

Av.: český dvouocasý lev zleva v pozdně gotickém štítu se stylizovaným rostlinným provedením ocasu, nad štítem iniciála **W** přes čelenku koruny, **W̄IRADISLAVI·D·G·R·BOHEMIA·**

Rv.: postava sv. Václava v perlovci, v pravici kopí s praporem s poloviční orlicí horizontálně, meč u pasu a v levici šikmo položený půlený pozdně gotický štít s poloviční orlicí, **S W̄EROCES/IRVS·D·V·**

Lit.: –

23. KHM Wien, inv. č. MK 182089; 3,52 g; 21,6 mm

24. SoSb, aukce Aurea 79/2017, pol. 1002; 3,50 g

25. SoSb, aukce Rauch 107/2018, pol. 2807; 3,53 g

23

24

25

Typ W III

mincovna: Praha / Jilové / Nový Knín, AV dukát b. l., před 1511 (?)

W III.a/1¹⁵

Av.: český dvouocasý lev zleva v pozdně gotickém štítu se stylizovaným provedením ocasu, nad štítem korunovaná iniciála **W** s ozdobnými lístky po stranách, **•WLAÐISLAI-Ð[:]Ð-R-BØEMIE**

Rv.: postava sv. Václava v plátové zbroji v perlovci, v pravici kopí s praporem s orlicí čelně, meč u pasu a v levici pozdně gotický štít s orlicí čelně, **S-WENCESS/LAVS-ÐVX**

Lit.: –.

26. NM Praha, inv. č. H5-12114: 3,543 g; 20,0 × 20,3 mm

Typ W IV

mincovna: *Praha / Jilové / Nový Knín*, AV dukát 1511, zn. Jana z Vartemberka (polcený štít), případně i nejvyššího mincmistra Jana z Potštejna na Žampachu (iniciála „I“)

W IV.a/1

AV dukát 1511

Av.: český dvouocasý lev zleva v renesančním štítu se stylizovaným provedením ocasu, nad štítem korunovaná iniciála **W**, **WLAÐISLAI Ð-Ð-R-BØEMIE I-SII**

Rv.: postava sv. Václava v plátové zbroji v perlovci, v pravici kopí s praporem s orlicí čelně, meč u pasu a v levici pozdně gotický štít s orlicí čelně, **S-WENCESSLAVS-ÐVX-BØE**

Lit.: *Voigt 1772*, 315, č. 2; *Katz 1925*.

27. KHM Wien, inv. č. MK 006582: 3,46 g; 21,7 mm

W IV.b/1

AV dukát 1511

Av.: český dvouocasý lev zleva v renesančním štítu se stylizovaným provedením ocasu, nad štítem korunovaná iniciála **W**, **WLAÐISLAI-Ð-Ð[:]R-BØEMIE-I-SI-I**

Rv.: postava sv. Václava v plátové zbroji v perlovci, v pravici kopí s praporem s orlicí čelně, meč u pasu a v levici pozdně gotický štít s orlicí čelně, po pravé straně světce v obrazovém poli litera **I** (Iohannes), **S-WENCESSLAVS-ÐVX-BØE**°

Lit.: –.

28. SoSb, blíže neupřesněná zahraniční aukce cca r. 2011

15 V závěru korektur byly nalezeny ve sbírce Národního muzea, v Chaurově sbírce, dva další exempláře jagellonských dukátů. Jeden z nich je variantou Vladislavova dukátu W III.b/1. Oba kusy vkládáme na konec článku jako D1 a D2.

28

W IV.b/2

AV dukát 1511

Av.: český dvouocasý lev zleva v renesančním štítu se stylizovaným provedením ocasu, nad štítem korunovaná iniciála **W**, **WLAÐISLAVI·D·G·R·BOHEMIE·I·S·I·I·**

Rv.: postava sv. Václava v plátové zbroji v perlovci, v pravici kopí s praporem s orlicí čelně, meč u pasu a v levici pozdně gotický štít s orlicí čelně, po pravé straně světce v obrazovém poli litera **I** (Iohannes), **S·WENCESSLA·VS·DVX·BOH·**

Lit.: –

29. NM Praha, inv. č. H5-12115: 3,531 g; 21,1 mm

29

Ikonografický a epigrafický rozbor dukátů Ludvíka Jagellonského

Na dukátech Ludvíka Jagellonského nacházíme podstatně bohatší obrazovou a částečně i opisovou variabilitu, než tomu bylo u zlatých mincí jeho otce. Při jejich detailním studiu můžeme sledovat rukopis různých autorů či dílen, na jehož základě lze definovat několik samostatných typů.

Ačkoliv ražba Ludvíkových dukátů zřejmě plynule navazovala na produkci zlatých mincí Vladislavových, nenacházíme mezi dukáty obou Jagellonců přímou obrazovou ani epigrafickou shodu. V tuto chvíli není dokladován případ využití rubních razidel dukátů krále Vladislava na ražbách Ludvíkových, jaké známe u grošových nominálů.¹⁶ Podobné úsporné opatření bychom mohli očekávat i v případě ražby dukátů, neboť ikonografická i epigrafická náplň rubní strany zůstala po nástupu mladšího Jagellonce zachována. Výše již byla zmíněna poměrně úzká návaznost na jednu z pozdních Vladislavových ražeb, dukát typu W IV s letopočtem 1511, na nedatovaném dukátu z počátku vlády Ferdinanda I. Habsburského (obr. 13). Na rubu je téměř identický obraz sv. Václava a obdobné písmo i samotný opis. Je možné, že jde o práci téhož tvůrce razidel, či snad výrobce použil pro Ferdinandův dukát staré kolky, kterými

16 Zde byly po Vladislavově smrti užity jeho rubní kolky na kutnohorských groších Ludvíka (Hásková 1971, 45–47, Vladislav II. typ XXIV – Ludvík typ I, Vladislav II. typ XXVI – Ludvík typ II).

vytvořil rubní razidlo. Obraz lva na lici tohoto Ferdinandova dukátu navazuje na Ludvíkovy mince typu L VI až IX, přičemž tvar ocasu je bližší typu L X. V případě lici strany nejmladších dukátů Ludvíka Jagellonského je tedy kontinuita s Ferdinandovými mincemi zjevná, ačkoliv už na nich není umístěna korunovaná iniciála panovníka. Detailní hodnocení návaznosti Ludvíkových a Ferdinandových dukátů je ovšem v tuto chvíli omezeno neexistujícím aktuálním korpusem razidel českých zlatých mincí Habsburkových (obr. 13).

Obr. 13. Porovnání ikonografie postavy sv. Václava na dukátu Vladislava II. Jagellonského W IV z roku 1511 (č. 1) a dukátu Ferdinanda I. Habsburkského (č. 2) typ Halačka (2011) č. 1 (foto Aurea Numismatika 64/2015, pol. 38; zvětšeno).

Typ I

Za nejstarší typ Ludvíkových zlatých mincí lze považovat dukát s ozdobným perlovcem a mincmistrovskou značkou Viléma Kostky z Postupic – erbem s hráběmi. Vilém zastával svůj úřad od roku 1515 do 11. prosince 1521, kdy zemřel (*Smolík 1971, 76*).

Výše již bylo popsáno, že obraz ani písmo tohoto typu nenavazují na Vladislavovy dukáty. Na obou stranách mincí tohoto typu je opis od obrazu oddělený ozdobným pruhem tvořeným drobnými kuželkami zakončenými plochými patkami. Napojení těchto kuželek na sebe vytváří plnou kruhovou obvodovou linku namísto perlovce (viz typy I.a/1 a I.b/2), u dukátu typu I.b/1 je však pod touto linkou dobře patrný perlovec, a to zejména pod částí opisu LVDOVI, kde je kuželkový pás vyražen oproti perlovcovi excentricky. Na rubní straně se tyto kuželky na všech exemplářích typu I.a a I.b napojují na klasický kruh tvořený perlovcem. Kuželkový pás neprobíhá po celém vnitřním obvodu linky či perlovce, ale pouze v místech, kde je dostatek místa mezi obrazovou náplní a linkou / perlovcem. U obrazových variant I.c až I.e kuželky na lici i rubní straně zcela chybí, obrazová část je od opisu oddělena pouze perlovcem.

Na lici se nachází poměrně zdobná figura českého lva v renesančním štítu, který svou spodní částí zasahuje do kuželkového pásu / perlovce, pouze u varianty I.e končí štít v obrazovém poli. Lev je štíhlé postavy s malou hlavou tvořenou pouze obrysou linkou, široce otevřenou tlamou s nahoru zahnutým jazykem, čenicem, velkým kulatým okem, třemi hrotitými výstupky vyznačenou korunou a malým kruhovým uchem. Ze zadní části hlavy vychází další linie tvořená na sebe navazujícími chlupy hřívý, která je obloukem protažena pod spodní čelistí až k pravé přední tlapě. Prameny chlupů jsou v průběhu celé hřívý esovitě zahnuté, přičemž směr točení se v rámci variant různí, pouze u variant I.d a I.e mají nahoře na krku hrotitý tvar. Obě přední i zadní tlapy jsou štíhlé s naznačeným ochlupením a třemi prsty s drápy, dále jsou ještě někdy opatřeny jedním nebo dvěma dalšími esovitými prameny chlupů podle toho, zda pro ně bylo dostatek místa (např. u varianty I.b se nachází i na pravé přední tlapě). U obrazové varianty I.d a I.e jsou jazyk i chlupy vycházející z končetin zakončeny větším kruhem. Tělo lva je štíhlé a ve hřbetu prohnuté. Ocas vychází ze zadní části těla a v širokém oblouku se stáčí vzhůru, po jeho rozdělení mají oba prameny nepravidelný průběh, který se u každé obrazové varianty liší. U typu I.a je spodní smyčka ocasu kruhová s dalším vnitřním (patrně otevřeným) kruhem, horní smyčka je tvořena dvěma prameny, které spolu vytváří široké kruhové S. Typ I.b má hlavní linku ocasu ve tvaru litery S s esovitým zakončením na obou jejích koncích, vytvořeným stejným kolkem použitým u hřívý a pramenů chlupů na končetinách, vpravo nahoře je navíc další esovitá linka, která zřejmě naznačuje protažení kratší smyčky ocasu. U obrazových variant I.c až I.e je ocas propletený do dvou smyček, z nichž horní je široce otevřená, u I.c je ještě navíc v otvorech obou smyček excentricky vyražený další vnitřní kruh (nebo půlkruh), určité ozdobné zakončení ocasu se nachází i u varianty I.d, kde ovšem není dostatečně zřetelné. Pouze lev u varianty I.e má jednoduché provedení ocasu, u kterého se oba jeho

prameny kříží ve dvou kruhových smyčkách, z nichž horní je široce otevřena. Nad erbem se nachází ozdobná korunovaná iniciála L (**L**), která přerušuje kuželkový pás / perlovec a zasahuje svou horní částí do obrazu koruny. Koruna je úzká, tvořená celou střední a polovičními krajními liliemi, dole je uzavřena čelenkou. Vnější obvod střížku je ohraničený perlovcem.

Na rubní straně je vyobrazena postava sv. Václava, jehož obličej je vyznačen schematicky plasticky naznačeným čelem, úzkým nosem, tvářemi, dvěma malými kulatými očima, ústy, knírem, vousy na bradě a ohraničen je delšími vlnitými vlasy. Na hlavě má knížecí čapku, kolem ní vycházejí paprsky ohraničené svatozáří. Světec je patrně oděn do prošívaného kabátce splývajícího do suknice přepásané opaskem, u něhož chybí zavěšený meč. Krátká suknice do půli stehem je tvořena svislým prošívaním v šesti pruzích, u varianty I.e jsou však tyto pruhy horizontální, tak jako u všech ostatních navazujících typů Ludvíkových dukátů. Nohy jsou chráněny nákolenicemi a plátovými botami. Za lýtkem levé nohy vyčnívá u variant I.a a I.b jílec dýky,¹⁷ který se u var. I.c mění na oblou linku a u I.e mizí úplně. Pravá ruka v naznačeném plátovaném pancíři splývá dolů podél těla a opírá se o poloviční kolčí nebo renesanční štít s poloviční orlicí čelně. Levá paže je ohnutá, v úrovni pasu drží dlouhé ratiště turnajového kopí opatřené na spodním konci bodcem, a s praporecem, na němž se nachází celá orlice v horizontální poloze. Postava má vzadu dlouhý splývající plášť sepnutý na krku a vyznačený drobnými krupičkami, který u pravé ruky tvoří esovitou drapérii. U obrazových variant I.c a I.d je plášť nezřetelný nebo zřejmě zcela chybí, u I.e je patrná pouze esovitá drapérie u pravé ruky. Mezi lýtky sv. Václava je umístěna mincmistrovská značka ve formě kolčího štítu s hráběmi Viléma Kostky z Postupic. Vnější obvod střížku je ohraničený perlovcem.

Na rozdíl od poměrně povedené a zdobné ikonografie je písmo na dukátech typu L I nevzhledné jak tvarem jednotlivých liter, tak i jejich nepravidelným vyražením do opisové části razidla, což se projevuje špatným sklonem a výškovým umístěním některých písmen. Na lící straně dochází k významné změně znění opisu, kde se kromě jména nového panovníka objevuje i pořadová číslovka PRIMVS a mizí suspenze slov DEI GRATIA. Autor opisu zde navíc latinské slovo „český“ vypuncoval v nezvyklé formě s literou H – BOHEMIE, která se v tomto ani dřívějším období na mincích grošového období nevyskytuje. Plné znění lícího opisu zní LVDOVICVS PRIMVS R(EX) BOHEMIE. Rubní opis je téměř identický jako na nejmladších Vladislavových dukátech typu W IV, pouze suspenze posledního slova je zkrácena o jednu literu a počáteční písmeno světcova jména je vytvořeno jednoduchým V, které se na ostatních dukátech (s výjimkou následujícího typu L II) nachází vždy ve tvaru W: S(ANCTVS) VENCESLAVS DVX BO(EMIE). U variant I.c a I.d je suspenze slova BOEMIE zkrácena pouze na první písmeno B(OEMIE). Navíc mají varianty I.c a I.d Václavovo jméno rozděleno postavou světce mezi literami S – L, zatímco u všech ostatních variací mezi L – A.

Litery na obou stranách dukátů typu L I jsou ve formě latinské kapitály, byť například písmeno E ještě připomíná svůj gotický tvar s propojovacím dřikem, který vznikl spojením konců vidlicovitě rozštěpených patek břevna (**E**). Rovněž zaoblená litera X na rubu (**X**) a S s hrotitým navázáním obloučků a výraznými patkami (**S**) jsou zde ještě ve starším provedení. V případě písmene S ho můžeme v mírně pozmeněné formě nalézt i na Vladislavových dukátech (typ W II) či bílých penězích (*Černohorský 2016a*, 106–107, typy X–XV). Litera X je obdobou téhož znaku jako ve slově REX ve vnějším lícím opise Vladislavových i Ludvíkových pražských grošů (*Hásková 1971*).

Většina liter tvořených jedním či dvěma rovnými dříky byla do razidla vybita kolkem pro i (**I**), další část písmene byla buď vyražena dalším samostatným puncem ve tvaru obloučků a krátkých šikmých dříků, čímž vznikly litery P, R a B (**P**, **R**, **B**), nebo doryta tenčí linkou ve střední části u M, H a běžného i retrográdního N (**M**, **H**, **N**, **I**). Retrográdní I nacházíme u všech opisových variant kromě I.d/1, kde je použita běžná forma ve tvaru N. U opisové varianty I.b/2 nebyly doryty oba krátké šikmé dříky u písmene M ve slově PRIMVS (**II**), zatímco v BOHEMIE se již nalézá jeho správný tvar. Na dukátu typu I.e jsou šikmé dříky u obou liter M na lící straně doryty pouze krátce, takže se uprostřed nespojují. Na jednom razidle můžeme nalézt i dva různě široké dříky, což znamená, že měl tvůrce raznice k dispozici minimálně dva kolky pro tento znak. Litera L byla zřejmě vytvořena jedním kolkem, neboť na všech prezentovaných dukátech spodní břevno plynule navazuje na dřík (**L**). Pro písmena V a A byl použit stejný kolek ve tvaru dvou šikmých dříků spojených krátkým břevnem a s výraznými patkami, vertikálně otočený do požadované pozice (**V** – **A**). Podobně i litery D a C jsou vyraženy jedním retrográdně (zrcadlově) pootočeným puncem tvořeným obloukem s patkami (**D** – **C**). Ve jméně panovníka na lící straně je kromě varianty I.c u písmene D navíc doryty poněkud nevzhledný dřík, provedený tenkou šikmou linkou, jímž

17 Může se však jednat i o patent kolenního kloubu brnění, který se v náznaku nachází i na dalších Ludvíkových dukátech.

jsou oba konce oblouku spojeny (P). Poslední literou je O (O), které bylo do razidla zřejmě vyraženo dvěma protilehlými kolků s širokým obloučkem. V suspenzi slova BO(EMIE) na rubní straně variant I.a a I.b se nachází uvnitř písmene O tečka (O).

Interpretace rozdělovacích znamének na dukátech typu L I je značně problematická. V pozicích mezi slovy nebo suspenzemi slov nacházíme jednu, dvě nebo tři tečky nad sebou. V opisové části se však nacházejí některé tečky ve značně nesymetrické poloze, takže není jisté, zda se jedná o záměr tvůrce razidla (například vyosené umístění znaménka do volného prostoru mezi literami), chybně vyražené znaménko (v důsledku špatně přiloženého kolků) nebo sekundárně vzniklý úhoz (poškození) do plochy razidla. Rozdělovací znaménka byla navíc vyražena i uvnitř suspenze B:O (BOEMIE) na rubní straně u všech popsaných variací typů I.a a I.b, které byly raženy jedním razidlem, nebo u varianty I.c uprostřed jména panovníka LVDOV•ICVS. Na lícním razidle varianty I.e bylo použito atypické rozdělovací znaménko ve tvaru dvou spojených širokých kroužků (8), stejné jako v zakončení jazyka a dlouhých chlupů na končetinách I.va. U varianty I.b/2 se na konci lícního opisu nachází náznak ozdobného křížku (✦).

U osmi zdokumentovaných exemplářů typu L I známe dosud šest lícních (č. 30; 31; 32–34; 35; 36; 37) a tři rubní razidla (č. 30–34; 35; 37).¹⁸

Typ II

Druhý typ Ludvíkových dukátů částečně navazuje svou ikonografií i stylem písma na předchozí typ. Na lícní straně se nachází český lev, který je tentokrát natočený zprava. Jeho figura je poměrně jednoduché kresby. Hlava je tvořena výraznou horní čelistí s čenichem a široce rozevřenou spodní čelistí s vyplazeným a nahoru zahnutým jazykem. O něco výše nad hlavou jsou tři volně umístěné trojúhelníkové útvary, zasahující do linky štítu, jimiž je vyznačena koruna. Oko je pouze naznačeno negativním oválem, za ním je větší ucho, na něž navazuje hřiva sestávající z těsně k sobě přiléhajících a splývajících linek, které se směrem k napojení na tělo prodlužují. Přední tlapy jsou krátké s vyznačenými chlupy a prsty s zahnutými drápy. Tělo je opět stíhlé a ve hřbetu prohnuté, poté plynule přechází v pokrčenou pravou zadní tlapu. Levá zadní tlapa je umístěna volně, obě mají rovněž naznačené chlupy a prsty s velkými zahnutými drápy. Mezi zadními tlapami se nachází jeden esovitě zahnutý pramen chlupů. Ocas vychází z těla téměř vodorovně a přibližně v pravém úhlu se stáčí nahoru, po rozdělení tvoří oba jeho prameny tři pravidelné smyčky, přičemž poslední je otevřená. Figura I.va se nachází ve dvojitém renesančním štítu, nad nímž je ozdobná korunovaná iniciála L (L). Horní část litery splývá s obrazem koruny, takže není zjevné, jakým způsobem je tato část dřívku zakončena. Koruna je provedena obdobně jako u typu L I, je úzká a skládá se z čelenky, celé střední a dvou postranních polovičních lilí. Obrazová část je od opisu oddělena perlovcem, který je vytvořen i po obvodu střížku.

Na rubní straně se opět nachází postava sv. Václava ve výrazně vykreslené plátové zbroji. Hlavu tvoří plasticky provedené kontury obličje – čelo, podlouhlé oči, úzký nos, tváře, plnovous a ústa, ohraničen je vlnitými vlasy, na nichž je nahoře posazena knížecí čapka, svatozář kolem hlavy chybí. Zbroj je vyobrazena poměrně detailně s plátovými pancíři na jednotlivých částech těla, hrud' a stehna chrání kyrys se šorci (podobně jako u mladších typů Vladislavových dukátů W III a IV) tvořenými horizontálními pláty. Václav třímá v pokrčené levici dlouhé ratiště kopí, jehož spodní část prochází za levou nohou až dolů k vnějšímu perlovci. Na praporci je schematický obraz celé orlice v horizontální poloze. Natažená pravá ruka se opírá o renesanční štít s orlicí čelně s hlavou k pravému křídlu. Postava světce je vzadu kryta dlouhým pláštěm upnutým na krku, který splývá dolů podél levé paže. Nad pravým ramenem se v opisovém poli nachází ještě vlnící cíp pláště. Mezi nohama je umístěna mincmistrovská značka Viléma Kostky z Postupic – hrábě v kolém štítu.

Tvar liter lícního i rubního opisu vychází z písma na dukátech typu L I, liší se hlavně zakončením patek, které jsou v případě typu L II vidlicovitě rozštěpené, zatímco u prvního typu jsou patky ploché. Většina liter je opět tvořena puncem pro písmeno i (I) doplněným o další šikmý dřík a jeden či dva obloučky (P, R, B), u liter M a N jsou šikmé dřívky ve střední části dorývané, přičemž tvar N je znovu retrogradní (M, N). Podobně jako u předchozího typu jsou písmena V – A a C – D vytvořena společným kolkem, který byl pouze vertikálně (V, A) nebo retrogradně (C, D) otočen, litera D má zde ovšem dorývaný dřík na lícní i rubní straně. Ostatní litery opisu také vychází z písma typu L I – písmeno O je tvořeno dvěma

18 Rubní razidlo pro dukát č. 36 nelze z důvodu nekvalitní fotografie porovnat. Je možné, že se jedná o identické razidlo jako u č. 35.

protilehlými kolký ve tvaru širokého oblouku (●), u L, S a X je rozdíl pouze ve vidlicovitě rozštěpených patkách (L, S, X). Rovněž litera E imituje předchozí tvar, vidlicovitě rozštěpené patky na jednotlivých dřících jsou však krátké, takže písmeno na pravé straně úplně neuzavírají (E). Jako určitou zajímavost můžeme u jediného reprezentanta typu L II uvést pozůstatky jiného opisu, který se nachází pod literami AVS:DVX:B v levé části rubní strany.

Znění opisu na lící straně je u tohoto typu stejné jako v předchozím případě, mění se pouze plný a zkrácený zápis posledních dvou slov: LVDOVICVS PRIMVS REX BO(EMIE). Rubní opis je ve stejném znění jako u typů L I.c a I.d: S(ANCTVS) VENCESLAVS DVX B(OEMIE).

Rozdělovací znaménka u typu II.a/1 nejsou v jednotném provedení. Na rubní straně navazují na dukáty typu L I, neboť jsou zde použity dvojtečky a trojtečky, kdežto na lici se nacházejí dvojkroužky (8) a větší kroužek s tečkou (9). Z tohoto důvodu můžeme uvažovat o tom, že obě tato razidlo nevznikla ve stejné době. Na základě ikonografického a epigrafického srovnání typů L I a II je zřejmé, že rubní razidlo bylo vytvořeno dříve než lící. Ve víceméně teoretické rovině je rovněž možné předpokládat, že se v budoucnu objeví křížená ražba lící strany některé z obrazových variant typu L I a rubní strany typu II.a/1.

Typ L II je autorům známe pouze v jediném exempláři (č. 38).

Typ III

Třetí typ je po ikonografické stránce určitým časovým krokem zpět. Tento typ nenavazuje na předchozí Ludvíkovy dukáty, jak by se dalo očekávat, ale vychází ze starší předlohy – nejmladších dukátů Vladislava II. Jagellonského z roku 1511 (typ W IV). Tomu odpovídá zejména obraz lva a korunované W na lici, a dále iniciála I vedle postavy světce a erb mezi jeho nohama na rubní straně (typ W IV.b/1 a b/2). Tvůrce razidel si zřejmě plně neuvědomoval význam těchto atributů. U korunovaného W můžeme ještě předpokládat určitou retrospektivu odkazující na otce současného panovníka, iniciála I (zřejmě počáteční písmeno jména mincmistra Jana Žampacha z Potštejna – Iohannes) a erb neodpovídající v roce 1518 úřadujícímu mincmistrovi Vilémovi Kostkovi z Postupic však musely být pouze slepě okopírovány z Vladislavova dukátu. Použití starších kolků můžeme v tomto případě vyloučit, neboť v dílčích detailech se obraz lva, korunované W, iniciála I i mincmistrovská značka liší. Ikonografie sv. Václava i písmo opisu jsou zcela odlišné.

Na lící straně je vyobrazen dvouocasý lev zleva. Hlava heraldického zvířete je poměrně zdařile vykreslena, pod malým čenichem se nachází široce rozevřená tlama s dlouhým a nahoru zahnutým jazykem, uprostřed je větší kulaté oko, vzadu kruhové ucho, pod nímž začínají dvě linky chlupů hřívý, která pokračuje jednotlivými prameny podél celé spodní čelisti. Koruna na temeni hlavy chybí, nebo je jen symbolicky naznačena nepatrnými výstupky. Z hřívý vyčnívají poměrně krátké, ale robustní přední tlapy s chlupy, tvořené pouze dlouhými prsty s kratšími zahnutými drápy. Tělo lva je poměrně mohutné, hřbet přechází v levou zadní tlapu, pravá zadní je opět volně bez napojení na tělo. Rovněž obě zadní nohy mají dlouhé prsty s krátkými zahnutými drápy. Mezi přední a zadní tlapou jsou naznačeny další prameny chlupů. Ocas vychází z těla téměř vodorovně a prudce se otáčí v úzkém oblouku zpět, poté se rozdvouje ve dva prameny, které tvoří spodní elipsovitou smyčku, v horní smyčce jsou oba prameny široce otevřené a zakončené dvěma chomáči chlupů. Z obou pramenů spodní smyčky vycházejí do stran další dva chomáče chlupů, čímž napodobuje zakončení ocasu lva u typů W III a IV. Figura heraldického zvířete je umístěna v pozdně gotickém štítu, jehož spodní část není z důvodu překryvu perlovcem vykreslena, nad štítem se nachází latinská iniciála W (W) a široká nízká koruna tvořená jednou celou a dvěma krajními polovičními liliemi. Lístky dvou sousedících lilií se vždy spojují a jsou protažené dolů k čeleně. Podobný tvar koruny, jen více zjednodušený, se nachází i na Ludvíkových haléřích typu III a IV (*Gregor 2015*, 13–14). Obrazovou část mince odděluje od opisu jemný perlovec, na obvodu střížku je perlovec hrubší.

Postava sv. Václava v plátové zbroji na rubní straně je pečlivě vykreslena, některé detaily jsou však v hrubším provedení než u předchozích dvou typů. To se týká zejména plastických kontur obličeje, který je tvořen nízkým čelem pod robustní knížecí čapkou, velkýma kulatýma očima, výraznýmnosem, tvářemi a plnovousem. Po stranách obličeje jsou naznačeny řídké delší vlasy, svatozář kolem hlavy chybí. Světec má přes ramena přehozený plášť upnutý pod bradou velkou kruhovou sponou, který splývá dolů pod kolena a je vyznačený drobnými krupičkami. Zbroj je zobrazena velmi detailně s propracovanými jednotlivými pláty v místě kloubů, s plátovými rukavicemi, botami (sabatony) a kyrysem se šorcí (podobně jako na dukátech typu W III, W IV a L II). Václav má u pasu zavěšený meč, jehož jílec je znázorněn mezi levou paží a tělem, čepel je z části kryta tělem, dále pak prochází šikmo mezi nohama až k vnitřnímu

perlovci. V pravé pokrčené ruce třímá ratiště krátkého kopí, které dole končí také u vnitřního perlovce, na praporci se nachází celá orlice v horizontální poloze. Levá ruka splývá v oblouku podél těla a přidržuje zřejmě renesanční štít s orlicí čelně s hlavou otočenou k levému křídlu.¹⁹ Vlevo od ratiště kopí je vyražena litera I (**I**; Iohannes), mezi nohama je v perlovci mincmistrovská značka s polceným štítem Vartemberků.

Písmo v opisech tohoto typu je provedeno úhlednou latinskou kapitálou. Všechny kolky byly zhotoveny s vysokou pečlivostí a precizností, což dokládá nejen rovná linka jednotlivých dříků a břevna, ale i pravidelný průběh oblouků každé z použitých liter. Zajímavostí je zde i tzv. stínování, neboli střídání tenčích a silnějších linek u liter V, W, N, A, E a X. Písmena V a W mají navíc patku i ve spojnici šikmých dříků (**V**, **W**). Litera A v tomto případě nebyla zřejmě vytvořena vertikálním přetočením kolku pro V jako u předchozích dvou typů, neboť linka levého šikmého dříku je mnohem tenčí než u V, ve spojnici obou dříků má navíc mnohem delší patku. Přesný tvar písmene A není možné definovat z důvodu jeho překrytí štítem, který sv. Václav přidržuje levou rukou. Nemůžeme zde rovněž bezpečně potvrdit, zda měl kolek litery A původně i střední břevno, jak by se dalo u takto precizně provedeného kapitálního písma usuzovat. Vzhledem k tomu, že následující typ L IV, u něhož je použitý velmi podobný styl písma, literu A se středním břevnem má, je možné tuto skutečnost předpokládat i v případě typu L III. Písmeno N získává od tohoto typu opět svůj základní tvar (u typů L I a II bylo použito retrogradní N) s plochými patkami (**N**), litera E již není kulatá, nýbrž má téměř pravidelný obdélný tvar, všechna tři jeho břevna jsou zakončena trojúhelníkovitě rozšířenými patkami, u horního a středního břevna se patky lehce dotýkají (**E**). Písmeno X je složeno ze dvou šikmých dříků s plochými patkami, pouze pravý šikmý dřík je v dolní poloze ohnutý vlevo (**X**).

Litery, jejichž základní osou je dřík – L, D, R, B (patří sem i E), byly pravděpodobně vytvořeny jediným kolkem, neboť oblouky, krátké šikmé dříky i břevna na tyto dříky plynule navazují a působí celistvě (**D**, **R**, **B**), u písmene L je navíc krátké spodní břevno ohnuto vzhůru (**L**). Litera C byla tentokrát zhotovena samostatným kolkem (**C**), podobně kulatý průběh má i G s krátkým dříkem ve spodní části a horním obloukem zakončeným trojúhelníkovitě rozšířenou patkou (**G**). Písmeno S se zesíleným středem má opět patky (**S**), litera O je oválná s mírně šikmo položenými oblouky (**O**).

Letopočet 1518 byl do razidla vypuncován třemi znaky, přičemž pro obě jedničky byl použit jiný kolek s I, neboť první číslice má nepatrně silnější linku než druhá. Arabské číslice 5 a 8 jsou ve standardním tvaru pro toto období (**1518**).

V opise lícni strany se znovu objevuje suspenze slov DEI GRATIA, což je vedle užití letopočtu další argument pro provázání tohoto typu s Vladislavovým dukátem W IV a naopak mizí řadová číslovka PRIMVS. Vzhledem k použití poměrně širokého stylu písma bylo nutné kromě jména panovníka všechna ostatní slova zkrátit: LVDOVICVS D(EI) G(RATIA) R(EX) BOE(MIE) 1518. Rubní opis až na malou výjimku kopíruje jeho znění u typu W IV, první litera světcova jména je opět ve tvaru W: S(ANCTVS) WENCESLAVS D(V)X BOE(MIE).

U typu L III nacházíme na obou stranách dukátu jednotná rozdělovací znaménka, která oddělovala slova a jejich zkrácené formy, ve tvaru dvojkroužku (8) nebo středového kroužku (9). V jednom případě bylo na rubu rozdělovací znaménko použito uvnitř kontrakce D•X.

Všechny tři prezentované exempláře typu III.a/1 (č. 39–41) byly vyraženy identickým lícním a rubním razidlem.

Typ IV

Čtvrtý typ Ludvíkových dukátů navazuje svou fabrikou částečně na ikonografii i styl písma předchozího typu. Figura Iva i postava sv. Václava sice procházejí dílčí proměnou, určité ovlivnění tvůrce želez starším typem je však zjevné, zejména co se týká tvaru jednotlivých liter, použitých rozdělovacích znamének a shodného znění obou opisů s výjimkou změny roku ražby: LVDOVICVS D(EI) G(RATIA) R(EX) BOE(MIE) 1521 a S(ANCTVS) WENCESLAVS D(V)X BOE(MIE).

Figura českého dvouocasého Iva zleva na lícni straně je umístěna do pozdně gotického štítu, jehož spodní linka je překryta vnitřním perlovcem. Hlava Iva je částečně zakloněná, provedena je zřejmě plnou linkou znázorňující mohutnou, široce otevřenou tlamu s dlouhým a nahoru zahnutým jazykem. Za malým

19 Kolčí štít byl obvykle zobrazován s výřezem na heraldicky pravé straně štítu, neboť kopí bylo zpravidla drženo v pravé ruce. Zobrazení tohoto výřezu na heraldicky levé straně může znamenat určitou uměleckou licenci nedodržující základní heraldická pravidla, nebo se jedná o renesanční štít z mírného bočního heraldicky levého profilu, tudíž protilehlý výřez není vidět.

kulatým okem a menším oválným uchem se nachází výrazná koruna tvořená naznačenými lístky lilii. Hřívá začíná na mohutném krku a v několika samostatných pramenech splývá po těle šikmo dolů. Z hřívky vystupují široce rozevřené ochlupené přední tlapy s menšími prsty a tenčími zahnutými drápy. Lev má esovitě prohnutý štíhlý hřbet, který plynule přechází do levé zadní tlapy, pravá noha je volně. Obě zadní tlapy jsou výrazně pokrčené, ochlupené a zakončené opět prsty s tenkými drápy. Ocas vystupuje ze zadní části těla mírně prohnutou linkou vzhůru a před rozdělením ve dva prameny je zakončen položeným kosočtvercovým předělem. Oba prameny vystupují z tohoto předělu odděleně a tvoří dvě smyčky, z nichž horní je otevřená. V úrovni spodní smyčky mají obě části ocasu naznačeny dva chomáče chlupů, prameny jsou na konci rovněž rozděleny ve dva chomáče. Tvar oháňky tak připomíná určitou zjednodušenou stylizaci ocasu u lva typů W III, W IV a L III. Přes horní linku pozdně gotického štítu je položeno spodní břevno korunované litery L s kroužky po stranách. Oba kroužky byly vytvořeny identickým kolkem pro rozdělovací znaménka v opise (◉L◉). Koruna má nový tvar, spodní lístky lilii jsou vyznačeny kroužky, horní lístky většími tečkami, členka je lehce prohnutá. Obrazová část mince je od opisu oddělena drobnějším perlovcem, který se v hrubší formě nachází i na obvodu střížku.

Postava sv. Václava je mírně natočena z levého profilu. Obličej je opět proveden plasticky, skládá se z čela, dvou kulatých očí, náznaku tváří, plnovousu a malých úst, po stranách jsou delší vlasy, na hlavě knížecí čapka a kruhová svatozář. Světec je oděn do plátové zbroje a přes ramena má přehozený dlouhý, dolů splývající plášť vyznačený tenkými svíslými linkami a na krku upnutý řemínkem. Kyrys je zakončen šorcí, plátování je patrné i na rukou a nohou, včetně plátované obuvi – sabatonů. V levé ruce kníže patrně svírá jílec meče, jehož čepel je skryta za štítem, který se o meč opírá. Na pozdně gotickém štítu je vyobrazena orlice s hlavou k pravému křídlu. Pravá ruka je pokrčená a drží ratiště kratšího kopí, které jen mírně přesahuje vnitřní perlovec, na čtvercovém praporci se nachází rovněž orlice s hlavou k pravému křídlu. Mezi nohama světce je umístěn stylizovaný kolčí štít s vartemberským znakem. Stejně jako na lící straně i zde je opis oddělený perlovcem, který je v hrubším provedení i po obvodu střížku. Identickým rubním razidlem byly raženy i dukáty typu V.a/1 a VI.a/1.

Jak bylo naznačeno výše, styl písma vychází ze staršího vzoru dukátu typu L III, jednotlivé litery se liší hlavně provedením patek. Tento rozdíl je patrný zejména u litery I, která nemá pravidelné ploché patky na obou koncích dřívku jako v předchozím případě, ale v horní části má patku pouze v levé části, takže připomíná číslici 1 (1). Na rozdíl od typu L III jsme zde postaveni před otázku, zda byly litery L, E, D, R a B rovněž vytvořeny vždy jedním samostatným kolkem pro každý znak, nebo pomocí dvou kolků: dřívkem ve tvaru I a dodatečně vypuncovanými obloučky, šikmými dřívky či břevny. Odpověď na tuto otázku je vzhledem k malému počtu srovnávacího materiálu nejistá. U liter D, R a B však shodná tloušťka a tvar dřívku možnost použití dvou kolků nevyklučují, ačkoliv si tvůrce razidla dal na napojení dalších částí písmen záležet (D, R, B). Zejména v případě litery D nelze možnost vytvoření této litery ze dvou punců vyloučit, neboť v suspenzi slova DEI v lícím opise je oblouk na dřík nasazen o něco níže. Písmena L a E působí více celistvě, zde je zatím možné uvažovat o samostatných kolicích pro každou z liter (L, E).

Rozdíl v provedení patek je zjevný rovněž u litery V a pomocí dvou těchto kolků provedeného W, neboť má v souladu s dřívkem pro I v horní části patku pouze na levé straně (V, W). Písmeno N je zhotoveno v klasické kapitální formě s patkami (N), litera A byla vytvořena samostatným kolkem se středním břevnem (A), jehož přítomnost je u předchozího typu nejistá. Litera S má poměrně souměrný průběh linky, je užšího provedení a má výrazné patky (S). Písmeno C je jednodušší než u typu L III, neboť se jedná o kolek s jednoduchým tvarem širokého oblouku bez patek (C). V úvahu připadá i použití tohoto kolků pro vytvoření litery D a možná i G s nutností dorytí spodního krátkého dřívku a horní patky (G). Podobně i litera O je o poznání hrubší než u předchozího typu, v podstatě každý ze tří znaků užitých v opisech lící a rubní strany je jiný, což lze vysvětlit užitím jednoho kolků s obloukem (snad i pomocí litery C), vypuncovaného ve dvou pozicích proti sobě v různé vzdálenosti (O). Zbývající písmeno X je rovněž jednodušším ekvivalentem staršího vzoru vytvořeného pouze dvěma zkríženými šikmými dřívky bez patek (X). U typu L IV lze rovněž pozorovat tzv. stínování, neboli střídání širších a tenčích linek, a to zejména u liter L, V, W, R, B, E, A, N a X. Letopočet 1521 by vytvořen pomocí dvou dřívků pro I a číslic 5 a 2 (1521). Poslední litera E suspenze slova BOEMIE na rubní straně je zčásti překryta praporcem s orlicí.

Na lící i rubní straně dukátu typu L IV byl jako rozdělovací znaménko mezi jednotlivými slovy, suspenzemi i letopočtem použit kolek s kroužkem ve střední pozici (◉). Výjimkou je pouze absence tohoto znaménka mezi suspenzemi slov REX a BOEMIE a znaménko ve tvaru kytičky s pěti okvětními lístky za letopočtem (*) na lící straně.

Čtyři zdokumentované dukáty typu IV.a/1 (č. 42–45) byly vyraženy identickým párem razidel.

Typ V

Rubní strana dukátu typu L V byla ražena zřejmě identickým, avšak už mírně opotřebeným razidlem jaké bylo popsáno u předchozího typu L IV. Nasvědčují tomu vzájemné vzdálenosti a úhly linií písma i obrazu, které jsou v obou případech shodné. Stejně rubní razidlo však bylo použito i k ražbě následujícího typu L VI.a/1. U prezentovaného jediného exempláře typu L V je problematická interpretace části obrazového pole mezi praporcem a horní částí štítu, kde jsou zřetelné další linie, které se u typů L IV a VI nevyskytují. Autoři zde měli k dispozici jen velmi špatnou fotografii tohoto dukátu, z níž není zřejmé, zda se jedná o nějaký sekundární defekt na střížku mince, útvar vzniklý ražbou prasklým nebo jinak poškozeným razidlem, či úmyslný zásah při opravě razidla. Vzhledem k následujícímu výkladu se jeví jako pravděpodobnější první vysvětlení, totiž poškození střížku mince během jejího oběhu.

Obrazová i opisová část rubní strany byly podrobně popsány u typu L IV, proto není nutné se jimi dále zabývat. Důležité je na tomto místě pouze upozornit na křížení dvou stylů písma a tím i práce dvou řezačů (či dílen), kteří vytvořili kolký liter obou razidel dukátu L V. Na rubní straně je to písmo typu L IV s fabrikou velmi podobnou typu L III, na líci se styl písma blíží typům L I a II.

Na rozdíl od stylu písma, které bude podrobněji popsáno dále, se ikonografie figury lva na lící straně mění. Celkově je jeho obraz mnohem jednodušší než u předchozích i navazujících typů a připomíná jeho ztvárnění na bílých penězích Vladislavových (*Castelin 1930, 79; Černohorský 2016a, 93, typy XIII a XIV*) i Ludvíkových (*Castelin 1930, 84*). Jediný zdokumentovaný exemplář tohoto typu není dostatečně dobře vyražený, proto jsou detaily hlavy a hřívy v podstatě nečitelné. Hlava je v poměru k tělu celkem velká, horní čelist s čenichem je robustní, oko není patrné, vzadu je umístěno velké kruhové ucho. Spodní část tlamy nelze s jistotou správně popsat, neboť není zřejmé, zda se jedná o čelist, která se v oblouku stáčí k horní, takže by tlama byla sice zavřená, ale mezi čelistmi by byl volný prostor, nebo spodní čelist navazuje na hřívku a je tudíž téměř nezatelná a uvnitř tlamy se nachází krátký, nahoru zahnutý jazyk. O tom, která z těchto možností je správná, rozhodne až lépe čitelný dukát tohoto typu. Na hlavě lva, poněkud vpředu na čelisti, je posazena koruna, jejíž kontury však nejsou dobře vidět z důvodu jejího překrytí horním břevnem štítu. Hřívka je slita do jednoho celistvého útvaru, z něhož vystupuje několik zvlněných pramenů chlupů, z nichž se skládá. Z hřívy vychází široce rozevřené přední tlapy s chlupy, náznakem prstů a velkými drápy. Tělo je opět stíhlé a prohnuté, na spodní části břicha jsou patrné dva prameny chlupů a dole plynule navazuje na levou zadní tlapu. Pravá zadní tlapa je zřejmě volně, ačkoliv se dotýká chlupů na bříse. Obě zadní nohy jsou pokrčené, ochlupené a zakončené velkými drápy. Ocas vychází ze zadní části těla esovitě zvlněnou linkou, oba prameny tvoří po rozdvojení dvě pravidelné kruhové smyčky a nahore jsou zakončeny chomáči chlupů, které horní smyčku uzavírají. Na konci pravého pramene ocasu je ještě oblouk, otevřený směrem ke štítu. Figura lva je natočena zleva a je umístěna do kolčího štítu, nad nímž se nachází korunovaná enkláva liter L a M (**M**),²⁰ které přetínají vnitřní perlovec. Na základě společného užití těchto iniciál, které náleží králi Ludvíkovi a jeho manželce Marii Habsburské, korunované 1. června 1522 (*Čornej – Bártlová 2007, 693*), lze uvažovat o tom, že k ražbě tohoto dukátu došlo někdy v této době. Koruna svou velikostí a tvarem zhruba odpovídá jejímu vyobrazení na typech L I a II, z důvodu hůře zachovalé ražby a jejího částečného překryvu s vnějším perloucem však případnou shodu nelze bezpečně potvrdit.

Výše již bylo zmíněno, že styl písma na dukátu typu L V vychází z tvarů liter užitých u typů L I a II, přičemž zakončení patek je shodné spíše s typem L I. I přes tuto příbuznost je však tvar jednotlivých písmen jiný, žádné z nich nebylo do razidla vybito identickým kolkem, ačkoliv v reprodukci opisů tohoto typu byl použit mnohdy stejný font. Podobná je zejména litera I s plochými patkami (**I**) a od ní odvozená písmena P, R, B a M, která jsou složena z dřiky pro I a kolků s obloučky a šikmými dřiky (**P, R, B, M**). Litery C a D jsou opět tvořeny jedním kolkem ve tvaru oblouku, v tomto případě však s patkami na vnější straně, litera D je doplněna dorývaným dřikem (**C – D**). Písmeno L má jiné provedení spodního břevna, které je na konci mohutnější (**L**), O je vyšší (**O**) a E je více zakulacené (**E**) oproti jejich ekvivalentům u typu L I. Litera X naopak více odpovídá typu L II, neboť má dřiky vidlicovitě rozštěpené (**X**), litera V patky v podstatě nemá, oba jeho šikmé dřiky jsou v horní části pouze kónusovitě rozšířené (**V**). Písmeno S má opět hrotité navázání oblouků a výrazné patky (**S**).

Opis na lící straně odpovídá znění na dukátu typu L II: LVDOVICVS PRIMVS REX BO(EMIE), ve stejném znění se vyskytuje i u dalších dvou následujících typů. Rozdělovací znaménko je zde ve tvaru středové tečky (•). Rubní opis je totožný s předchozím typem L IV: S(ANCTVS) WENCESLAVS D(V)X BOE(MIE).

Typ L V je autorem známý pouze v jediném exempláři (č. 46).

20 Jedná se o vložení jedné litery do druhé.

Typ VI

Rubní strana dukátu typu L VI.a/1 byla ražena, jak již bylo zmíněno několikrát výše, totožným razidlem jako u typů L IV a V. U obrazové varianty VI. b/1 se nachází několik odlišných detailů. Nejmarkantnějším z nich je poloha štítu pod levou rukou svírající meč. Štít je zde umístěn šikmo přibližně v úhlu 45°, takže přerušuje část perlovce a zasahuje až ke spodní části liter CE ve světcově jméně. Posunutím štítu vzniklo volné místo, na němž je patrná čepel meče, která je jinak u předchozích variací tohoto motivu překryta štítem a dále je zde naznačen průběh okrajového lemu pláště. Erb mezi nohama svatého Václava, tvořící mincmistrovskou značku, zde již není součástí opisu jako u ostatních Ludvíkových dukátů, ale je posunut o něco výše, takže svou horní částí dosahuje světcových lýtek. Tyto změny v obraze byly provedeny na úkor perlovce oddělujícího obrazovou a opisovou část, který v těchto místech zcela chybí. Dalším odlišným detailem je zakončení ratiště kopí, které je u varianty b/1 zkrácené, takže končí před perlovcem a pak chybějící nebo spíše nezřetelný cíp pláště vpravo od kopí, po němž zbyl pouze náznak u perlovce na úrovni liter D a X.

Licní razidlo pro typy L VI.a/1 a b/1 bylo použito i u následujících dvou obrazových variant L VII.a i VII.b a u typu L VIII. Tato licní razidla jsou podobně jako u typů L III a IV zhotovena poměrně precizně s pečlivě vykreslenou figurou lva a především s velmi pěknými a pravidelnými tvary liter. Český dvouocasý lev je zobrazen zleva a od tohoto typu dále již není umístěn ve štítu, ale vyplňuje celý prostor ohraničený vnitřním perlovcem. Figura heraldického zvířete je v obrazovém poli pootočena tak, že připomíná vratislavského tzv. „lezoucího“ lva. Tato poloha je však s největší pravděpodobností dána tím, že v horní části do obrazového pole zasahuje enkláva liter M a L, jež tvoří korunované iniciály královského páru. Takto zúžený prostor tvůrci razidla omezil možnost umístit sem lva vertikálně tak, aby jeho figura vyplnila celé obrazové pole (srovnej licní stranu dukátu typu L X, kde si s tímto problémem autor razidla poradil jiným způsobem). Hlava lva je poměrně velká, její horní část je mohutná, uprostřed je umístěno oko v negativním kosočtverci, linka ucha je otevřená, na temeni je posazena velká koruna s pečlivě vykreslenými liliemi. Tlma je široce otevřená a vychází z ní dlouhý esovitý jazyk na konci otočený vzhůru, spodní čelist je nevýrazná. Hřívá začíná již na krku a z pomyslného středu splývá vjířovitě dolů a do stran v jednotlivých pramenech chlupů. Přední tlapy jsou široce rozevřené, ochlupené, s výraznými prsty a naznačenými tenkými liniemi drápů. Tělo je značně esovitě prohnuté a plynule přechází do levé zadní tlapy, pravá zadní je volně. Obě jsou poměrně mohutné a rovněž ochlupené, s velkými prsty a tenkými drápy. Figura lva působí svými proporcemi velmi souměrně, čemuž však neodpovídá velikost ocasu. Ten je v poměru ke zbytku těla malý, což je opět dáno nepatrným prostorem mezi postavou lva a iniciálami M a L. Tvůrce razidla si nemohl dovolit v tak úzkém prostoru vytvořit ozdobné provedení pramenů ocasu, jaké má lev na jiných typech dukátů. Ocas vystupuje ze zadní části těla jednou krátkou linkou, která se hned stáčí vzhůru a je zakončena příčným předělem. Dále se dělí ve dva prameny, které tvoří dvě jednoduché smyčky, přičemž horní je široce otevřená.

Korunované iniciály M a L jsou podobně, jako u předchozího typu L V, vyobrazeny formou enklávy (M). Iniciala L je však provedena velmi stylizovaně pouze klínovitým dřikem bez spodního břevna, což může ukazovat na skutečnost, že si řezač želez plně neuvědomoval význam tohoto útvaru, který u typu L V ještě zřetelně vyobrazuje literu L. To je jeden z důvodů, proč se autoři domnívají, že typ L V chronologicky předcházel typu L VI a následujícím. Rovněž koruna nad iniciálami se podobá jejímu vyobrazení u předchozího typu, má pěkně vykreslenou celou středovou i obě krajní poloviční lilie, které se však směrem vzhůru rozšiřují do stran, horní lístky všech lilií jsou ještě navíc rozečkané a jiný tvar má i čelenka, která je výrazně prohnutá. Obrazovou část dukátu i vnější obvod střížku ohraničuje pravidelný perlovec. Korunovaná iniciala M na licní straně tohoto i následujících typů nedatovaných dukátů dokládá, že musely být, stejně jako předchozí typ L V, raženy nejdříve v roce 1522 nebo později, po korunovaci Marie Habsburské na českou královnu (1. června 1522; Čornej – Bártlová 2007, 693).

Písmo licního a rubního opisu na dukátu L VI je na první pohled podobné, přesto zde můžeme nalézt určité rozdíly, které spočívají zejména v provedení patek u liter, jež se nacházejí shodně na obou stranách mince, takže je zjevné, že byly do razidla vypuncovány jinými kolky. Tuto skutečnost však fonty, připravené pro reprodukci opisů na Ludvíkových dukátech, vždy plně nepostihují z důvodu přílišného množství dílčích variací jednotlivých liter, které se v zásadě liší jen nepatrně a jsou tedy důsledkem odlišného kolku, nikoli základního tvaru konkrétního písmene (srovnej obdobnou analogii na bílých penězích Vladislava II. Jagellonského Černohorský 2016a, 94). Dalším problémem je zde omezené množství srovnávacího materiálu, takže není vždy zjevné, jestli nejsou dílčí rozdíly v provedení některých liter

způsobeny jinými druhotnými faktory, jako jsou poškození kolků či razidla nebo deformace vzniklé při vlastní ražbě v důsledku oběhu mince apod. Nesnáze při interpretaci tvaru některých liter můžeme dobře ilustrovat na příkladu litery V. Ta je na rubní straně tvořena dvěma šikmými dřívky s patkami pouze na levé straně, zatímco v lícím opise jsou patky zdánlivě použity opačně na pravé straně šikmých dřívků. Při detailním pohledu na všechna tři písmena V vyobrazená na lici však můžeme nalézt i náznak levé patky v horní části levého šikmého dřívku. Vysvětlit příčinu tohoto náznaku patky není snadné, pokud se ovšem blíže podíváme i na ostatní litery lícního opisu, můžeme si podobného jevu všimnout i u dalších liter. Nejlépe je podobný náznak patky zřejmý u liter I, R a M, kde obrys základního tvaru dané litery probíhá rovněž zdánlivě bez části patky (rovný dřív), přesto je zde jakýsi „zobáček“ znázorňující patku naznačený. Pokud vyloučíme možnost, že kolků těchto liter byly vlivem jejich častého používání poškozeny, neboť prozatím neznáme jiné ražby, na nichž by byly použity, musíme hledat jiné příčiny vzniku nedokonalých patek u tolika liter lícního opisu. Vzhledem k tomu, že tato patka je u některých liter pouze naznačená, u jiných chybí zcela (litera D) a jinde je zřetelně dodatečně dorývaná (nejlépe je to patrné u liter C a X), je vysvětlení tohoto problému nasnadě. Řežač želez zjevně zhotovil kolků pro litery bezpatkovým písmem a po vyražení opisu do razidla vytvořil jejich patky až dodatečně. Patky jsou někdy dorývány (X, S, zakončení břevna u L), častěji však vybity (většina ostatních liter) kolkem kónusového tvaru. Při interpretaci liter v opisu jsou použity tvary liter s patkami tak, jak je tvůrce razidla zamýšlel.

Na lící straně se nachází několik liter, které vznikly vybitím znaku pro I (**I**) a dalších kolků s obloučkem a šikmými dřívky (**P**, **R** a **B**). Patří sem i litera L se shodným dřívkem a spodním břevnem zakončeným šikmou patkou (**L**). Není jisté, zda do této skupiny náleží i latinské kapitální písmeno E s náznakem patky na horním břevnu a s dodatečně prodlouženým spodním břevnem (**E**). U liter D a M však byl použit mnohem užší kolk pro vytvoření dřívků doplněných rovněž obloučkem a šikmými dřívky (**D**, **M**). Litera O je okrouhlá (**O**), oblouk písmene C je na rozdíl od svého vyobrazení v rubním opise na lící straně zakončený patkami (**C**). Výše diskutovaná litera V má levý šikmý dřív zakončený patkami na obou stranách, tenčí pravý šikmý dřív pouze vpravo (**V**). Naprosto odlišné provedení mají litery S a X. Písmeno S není na rozdíl od rubní strany tak úzké, má pravidelné kulaté obloučky s hrotitým zakončením uprostřed litery a s výraznými šikmými patkami (**S**). Posledním znakem je nový tvar litery X, u níž levý šikmý dřív je rovný, zatímco pravý šikmý dřív má mírně esovitý průběh linky (**X**). Jako určitou zajímavost musíme ještě zmínit útvar vyražený ve znaku O v suspenzi BO. Tvůrce razidla si opis špatně rozvrhl, takže pro poslední literu mu již nezbyval dostatek místa. Přesto do razidla písmeno O vybil, to se však částečně překrývá s levou boční lilití koruny, která je součástí korunovaných iniciál L a M. Jako určité vysvětlení se nabízí snaha o nápravu této chyby naznačením průběhu stonku lilie skrze literu O. Na rubní straně varianty b/2 jsou použity hrubší tvary liter, než se nacházejí u identického razidla pro typy L IV, V a VI. a/1. Jejich základní tvar je však v podstatě shodný, pouze v případě litery C je zde zakončení patkami (**C**), jako je tomu na lící straně.

Odlíšnou fabrikou obou stran dukátu L VI dokládá i užití rozdělovacích znamének. Stejně jako u předchozího typu L V se na lící straně nachází mezi jednotlivými slovy či jejich suspenzemi pouze tečky ve střední pozici (•), zatímco na rubu jsou to kroužky (◊).

Znění lícního opisu u obou variací dukátu L VI je LVDOVICVS PRIMVS REX BO(EMIE). Rubní strana varianty VI.a/1 je z důvodu totožného razidla shodná s typy L IV a V: S(ANCTVS) WENCESLAVS D(V)X BOE(MIE), u varianty VI.b/1 je zkrácena suspenze posledního slova o jednu literu BO(EMIE).

Oba zdokumentované dukáty typu L VI.a/1 (č. 47–48) byly raženy identickými razidly. Stejně lící razidlo bylo použito i u jediného exempláře typu VI.b/1 (č. 49), jehož rubní strana je odlišná.

Typ VII

Lící strana obou variant typu L VII byla ražena totožným razidlem jako u typu L VI, proto již nebude dále detailněji popisována. Z chronologického hlediska je však důležité, že pro písmo rubního opisu byly použity stejné kolků, jaké byly vypuncovány na lici, což znamená, že (na rozdíl od typu L VI) obě tato razidla pocházela z dílny jednoho řemeslníka a byla tedy vytvořena přibližně ve stejné době.

Na rubní straně dukátu L VII.a/1 je sv. Václav vyobrazen ve zcela nové pozici. Postava je mírně natočena z levého profilu, kopí s praporem světec drží v pokrčené levé ruce s pozvednutým loktem. Na praporci je vyobrazena celá orlice čelně, jeho pravý dolní cíp je protažen do dlouhého vlajčího fáboru,

který esovitě obtáčí levou paži a končí až v úrovni stehen postavy. Pravá ruka je pokrčená u pasu a svírá meč s čepelí otočenou vzhůru, která je při průchodu přes opisové pole kryta literou O v suspenzi slova BOEMIE, hrot meče zasahuje až k vnějšímu perlovci. Pod rukou je umístěn poloviční kolčí štít patrně s poloviční orlicí, který je částečně kryt pravou nohou. Obličej je opět proveden plně plasticky s vyznačeným čelem, náznakem očí, tvářemi, knírem s plnovousem a krátkými stříženými vlasy. Světec má na hlavě knížecí čapku kolem níž je vyobrazena svatozář. Postava je oděna do plátové zbroje včetně ochrany krku, loktů a kolen, kyrysu se šorcí a plátovanými botami, mezi nimiž se nachází mincmistrovská značka Jindřicha Tunkla z Brníčka – kapr pokosem položený v kolčím štítu. Obrazové pole i okraj střížku jsou ohraničené perlovcem.

U varianty L VII.b/1 nacházíme v mincovním obrazu vedle ratiště kopí ještě navíc vybitou iniciálu I. Porovnáním obou obrazových variant tohoto typu však shledáváme, že se jedná o ražby z jednoho razidla. Hlavním určujícím znakem je zde pozůstatek litery S pod písmenem A ve světcově jméně a dalšího okrouhlého znaku, snad litery C nebo O, pod písmenem D ve slově DVX, které nacházíme u obou variant. Původní znaky snad byly vybity chybně a posléze opraveny nebo se může jednat o nedostatečně zbroušené a nově připravené razidlo. Ostatní detaily, jako jsou rozložení písma a obrazu, jsou shodné, ačkoliv varianta VII.b/1 působí hrubším dojmem, což může být způsobeno pozdější renovací původního razidla, které bylo navíc doplněnou zmíněnou iniciálou I (IOHANNES ?). Za zmínku zde stojí ještě upozornit na možnou změnu výplně erbu mezi nohama světce, která může s touto změnou souviset. Ačkoliv toto místo není na dukátu dobře čitelné, je možné, že při renovaci razidla byl Tunklův kapr vybroušen a místo něj vytvořen vartemberský půlený štít. Tuto domněnku však může potvrdit pouze lépe vyražený exemplář tohoto typu dukátu.

Výše již bylo naznačeno, že styl písma v opisech obou stran dukátu L VII odpovídá práci jednoho řezače želez nebo dílny. Podobně jako u předchozích typů od L III po L VI má písmo pěkný pravidelný tvar. Litery **S, E, C, L, D, V, X, B** a **O** použité v rubním opise jsou shodné s lící stranou a byly již popsány u typu L VI. Navíc se zde nachází pouze písmena W, N a A. Litera W je vytvořena dvěma znaky pro v (**W**), N se znovu nachází v retrográdní pozici a skládá se ze dvou dřiků pro I a dodatečně vyraženého nebo dorytého pravého šikmého dřiku (**II**). Posledním znakem opisu je A, jež se skládá ze dvou šikmých dřiků, v jejichž spojnicí se nachází plochá patka u středního břevna (**A**). U typu L VII se objevuje rovněž nové znění opisu. Jméno světce je zkráceno suspenzí, slovo DVX je vypsáno v plném znění: S(ANC-TVŠ) WENCESLA(VS) DVX BO(EMIE).

Rozdělovací znaménka mají pouze dvě formy, mezi jednotlivými slovy a jejich zkrácenými verzemi jsou vždy středové tečky (*), na začátku rubního opisu se nachází pětিলístá kytička tvořená pěti tečkami se střední tečkou (*).

Obě obrazové varianty typu L VII (č. 50–51) autoři znají pouze v jediném exempláři.

Typ VIII

Lící strana typu VIII byla ražena totožným razidlem jako typy L VI a VII. Rubní strana dukátu L VIII přináší nové vyobrazení světce, znění opisu i tvar některých liter a rozdělovacích znamének. Postava sv. Václava přináší určité změny v provedení. Podobně jako u typu L VII je mírně natočena z levého profilu, oděna do detailně vyobrazené plátové zbroje a její ruce i nohy spočívají v obdobné poloze. Figura světce byla zjevně vytvořena dle předlohy z dukátku L VII nebo za pomoci některých shodných kolků jako u předchozího typu. Mění se však použití a poloha atributů, které jsou u sv. Václava vyobrazeny. V pravé ruce drží místo meče ratiště kopí s praporem, které svým provedením připomíná turnajové kopí – dřevce, opatřené zřejmě štítkem (ochranou ruky) se zavěšenou ozdobou, na jeho konci je umístěn praporec s celou orlicí čelně. Pod levou rukou se nachází pozdně gotický štít opět s celou orlicí čelně, u něhož není patrné, že by ho tato ruka přidržovala. Meč v obrazovém poli zcela chybí. Obličej sv. Václava je opět vyobrazen plně plasticky jako u předchozího typu, hlava je však bez svatozáře. V opisovém poli se mezi nohama světce nachází zřejmě kolčí štít s vartemberským znakem. Erb na štítu není dobře vyražen a vzdáleně může připomínat hrábě Viléma Kostky z Postupic. Korunovaná iniciála M na lící straně tohoto nedatovaného dukátu však dokládá, že musel být ražen nejdříve v roce 1522 nebo později, po korunovaci Marie Habsburské na českou královnu (1. června 1522; Čornej – Bártlová 2007, 693). Mincmistr Vilém Kostka však v úřadu skončil 11. prosince 1521.

Písmo rubního opisu vykazuje určité shody s lící stranou následujícího typu L IX. Jedná se zejména o okrouhlé a do sebe stažené S (**8**), nepravidelné O, protáhlé D, L bez šikmé patky na dolním břevně a v podstatě bezpatkové V. Litery E, C a B jsou v obdobném provedení jako na lící straně typu L VI, na lici i rubu typu VII a lici L VIII. Litera W je tvořena dvěma kolky pro bezpatkové V (**W**), rovněž latinské N nemá dřívky zakončené patkami (**N**). Nový tvar má rovněž bezpatková litera X, u níž je pravý šikmý dřík rovný a levý šikmý dřík je dole mírně ohnutý a zakončený do špičky (**X**).

Rozdělovací znaménka nacházíme na rubu v trojím provedení. Kromě středové tečky (•) mezi DX a BO a dvojtečky (:) za oběma S je použita kytička tvořená pěti tečkami bez střední tečky (*) na začátku opisu a z obou stran štítu, rozdělujícího opis na dvě části. Rubní strana přináší i zcela nové znění opisu ve formě S(ANCTUS) WENCESLVS D(V)X BO(EMIE).

Typ L VIII je autorům známý pouze ve dvou exemplářích (č. 52–53) ražených identickými razidly.

Typ IX

Rubní strana dukátu typu L IX byla ražena identickým razidlem jako u L VIII. Rovněž lící strana dukátu L IX se velmi podobá předchozímu typu, dochází zde pouze k drobné změně ve vyobrazení lva, výrazně se však mění iniciála, znění opisu a tvar některých liter. Figura lva se liší hlavně provedením ocasu, který je delší, jeho pravý pramen končí mezi dřívky iniciály M. Po stranách ocasu jsou dva drobné měsíčky odvrácené od něj svou otevřenou stranou, další měsíček se nachází pod napojením ocasu k tělu. Iniciála už není tvořena enklávou liter L a M, ale pouze trochu vyšším latinským M (**M**), tvar koruny zůstává stejný. Největší změna se týká znění opisu, kde slovo REX je staženo pouze na první písmeno, zatímco suspenze slova BOEMIE je o jeden znak rozšířena: LVDOVICVS PRIMVS R(EX) BOE(MIE). Tvar většiny liter zůstává obdobný jako u varianty L VIII.a/1, mění se pouze písmeno S, které je více okrouhlé a stažené do sebe (**8**), litera R má mírně zvlněný krátký šikmý dřík (**R**), který je ve slově PRIMVS téměř nezřetelný a šikmé dřívky písmene V nemají v horním zakončení tak výrazné patky, spíše jsou mírně rozšířené. Oblouk litery D je více protáhlý, dolní břevno litery L není zakončeno šikmou patkou (**L**) a písmeno O nemá pravidelně kulatý tvar, pravděpodobně bylo ryto ručně a v suspenzi BOE chybí uvnitř O útvar popsáný u razidla společného pro typy L VI, VII a VIII. Poslední odlišností je zde znaménko ve tvaru dvojtečky (:) na začátku opisu, mezi ostatními slovy zůstává shodně středová tečka (•).

Typ L IX je autorům známý ve čtyřech exemplářích (č. 54–57) ražených ze stejných lících a rubních razidel.

Typ X

Posledním zdokumentovaným typem je dukát L X, jehož rubní strana byla zřejmě vyražena totožným razidlem jako u typu L VIII a IX, proto se jím nebudeme dále detailněji zabývat.

Lící strana dukátu L X vyobrazuje figuru lva v poněkud robustnějším provedení než u předchozích typů, což je dáno zejména využitím celého prostoru obrazového pole ohraničeného vnitřním perlovcem. Lev má mohutnou hlavu s otevřenou tlamou a vyplazeným esovitě nahoru zahnutým jazykem, čenichem a zejména výrazně zpracovaným okem, které je vyobrazeno jako kolečko (či ovál) v negativním polokulovitém útvaru. Na hlavě má lev posazenu korunu s širokou čelenkou a naznačenou velkou střední a menšími bočními liliemi, ucho zcela chybí. Vzadu na hlavě jsou vyznačeny krátké pramínky chlupů přecházející pod hlavou v několik delších pramenů hřívý tvořených mírně esovitě zvlněnými silnými linkami. Z hřívý vystupují dvě krátké přední tlapy s chlupy a velkými prsty zakončenými drápy. Hřbet lva je opět prohnutý a plynule přechází do levé zadní tlapy, pravá zadní je volně. Rovněž tyto tlapy jsou ochlupené s velkými prsty a menšími drápy. Před oběma zadními tlapami se ještě nachází další dvě volné linky znázorňující zřejmě rovněž prameny chlupů. Ocas vystupuje ze zadní části těla výrazně prohnutou esovitou linkou, která je zakončena předělem. Nad ním se rozděluje na dva prameny, které tvoří téměř kruhovou smyčku, z níž vycházejí v mírném oblouku dva dlouhé chomáče chlupů. Menší pramínky chlupů se nacházejí i po obou stranách pramenů tvořících spodní smyčku. Okraj střížku je rovněž ohraničen perlovcem.

Obr. 14. Porovnání ikonografie lva na dukátu Vladislava II. Jagellonského typ L X.a/1 a Ferdinanda I. Habsburského typ Halačka (2011) č. 1 (foto Aurea Numismatika 64/2015, pol. 38).

Pokud figuru lva na dukátu L X porovnáme se lvem na Vladislavově dukátu W IV, zjistíme, že ikonograficky mají mnoho společných prvků, ať už je to velikost hlavy, pozice těla, velikost a poloha předních a zadních tlap včetně velkých prstů zakončených drápy, volně umístěné prameny chlupů či provedení ocasu. Na základě této ikonografické (a jak zjistíme níže i epigrafické) podobnosti by bylo logické zařadit tuto ražbu jako nejstarší Ludvíkův dukát. Tomu však brání přítomnost korunované iniciály M značící královnu Marii Habsburskou, která, jak víme, byla korunována až 1. června 1522 (Čornej – Bártlová 2007, 693). Výše však byly popsány prokazatelně starší typy dukátů s mincmistrovskou značkou Viléma Kostky z Postupic (typy L I a II) nebo datované dukáty z let 1518 (L III) a 1521 (L IV). Stylizovaný tvar ocasu připomíná i jeho provedení u starších typů L III a IV. Některé detaily z popisovaného vyobrazení figury lva u typu L X (provedení ocasu a volné prameny chlupů) byly v pozměněné formě použity později i na jednom typu dukátu Ferdinanda I. Habsburského (Halačka 2011, 30, č. 1). Navíc zde ještě máme propojení rubní strany dukátu L X s typy L VIII a IX, jejichž líc byl zase ražen identickým razidlem pro typ L VI a VII. Interpretace všech popsaných ikonografických návazností je tedy poměrně komplikovaná. Pro chronologické zařazení skupiny dukátů L VI–X je však primárním ukazatelem korunovaná iniciála M, která neumožňuje tyto zlaté ražby zařadit před rok 1522. Z tohoto důvodu je zřejmé, že lící strana typu L X je mnohem mladší, přítomnost samostatně korunované iniciály M ji dokonce umožňuje zařadit až do období krátce po Ludvíkově smrti 29. srpna 1526, tedy do poslední čtvrtiny tohoto roku. Ikonografickou a epigrafickou provázanost s nejstarším Vladislavovým dukátem lze tedy vysvětlit jako určitou inspiraci pozdějšího tvůrce razidla, pravděpodobnější variantou je ovšem možnost, že lící stranu typu L X zhotovil stejný řemeslník (případně dílna). Toto vysvětlení je možné vztáhnout i na podobnost rubních stran dukátů typu W IV a diskutované Ferdinandovy zlaté ražby. Z uvedeného důvodu můžeme souhlasit s I. Halačkou (2011, 30, č. 1), že se jedná o nejstarší typ dukátu tohoto Habsburka (obr. 14).

Stejně jako u všech ostatních jagellonských dukátů můžeme i u typu L X nalézt na lící straně korunovanou iniciálu, v tomto případě, podobně jako u typu L IX.a/1, již pouze samostatnou literu M (**M**). Na rozdíl od typů L VI až IX má tato iniciála krajní dřívky ve spodní části více rozevřené, takže mezi ně řezač želez umístil hlavu lva, který tak mohl být v obrazovém poli umístěn ve vzpřímené (svislé) pozici. Iniciála přetíná vnitřní perlovec, nad ní se nachází větší nízká koruna s prohnutou čelenkou a celou střední a dvěma polovičními krajními liliemi, mezi nimiž ještě z čelenky vystupují malé hrotité útvary.

Písmo lícního opisu neodpovídá pravidelným úhledným literám předchozích typů dukátů L IV a VI–IX, ale podobá se spíše starším a méně vzhledným tvarům liter u typů L I–III a V, s nimiž však nesdílí žádné společné prvky. Opis je na prezentovaném dukátu částečně nedoražen, takže tvar některých liter nelze spolehlivě určit. Jedná se zejména o litery L, D a B, které jsou zde použity pouze v jediné pozici, proto je není s čím porovnat a případně rekonstruovat jejich tvar. V případě písmene D však můžeme vycházet z podobných analogií, kdy tento znak byl do razidla puncován kolkem, který byl použit i pro literu C, čemuž alespoň částečně dochované kontury písmene D odpovídají (**Ɔ** – **€**). U litery L není zřetelně vidět pravá část, která je nejspíše provedena dalším kratším hrotitým dřívkem (**L**), u písmene B lze podle pravidelné spodní části předpokládat standardní formu ve tvaru dřívku a dvou navazujících oblouků (**B**). Ostatní litery jsou již dobře čitelné. Jako základ některých z nich je jednoduchý dřívík písmene I, který je uprostřed poměrně štíhlý a směrem ke krajům se mírně kónusovitě rozšiřuje (**I**). Stejný kolek pro dřívík byl zjevně použit i u dalších liter, k němuž byly opět doplněny další krátké šikmé dřívky nebo oblouky (**P**, **R**, **M**). Písmeno V je v jednoduché latinské formě tvořené dvěma štíhlými šikmými dřívky (**V**), E je ve tvaru raně humanistického epsilon E (**€**), litera O je oválná s propojenými hroty na vnitřní straně (**θ**) a S má ve

spojnici obou oblouků rovněž výrazné hroty, k nimž se na krajních stranách oblouků přimykají patky (S). Výše již bylo naznačeno, že styl písma v lícním opise typu L X připomíná písmo na Vladislavově dukátu W IV z roku 1511. Týká se to zejména liter L, V, D–C, O, I, S, P, R, M, a E, přičemž u znaků, které jsou tvořeny dřívkem pro I, je rozdíl pouze v provedení zakončení dřívků, které je u typu W IV kónické a vidlicovitě rozštěpené, kdežto u L IX kónické a ploché. Rovněž v případě písma tedy můžeme sledovat buď ovlivnění řezače kolků nejmladším Vladislavovým dukátem, nebo se na vyřezání kolků podílel stejný řemeslník či jeho dílna.

Na lící straně typu L X je použitý pouze jediný tvar rozdělovacího znaménka ve formě středověké tečky (•), která se nachází ve všech mezerách mezi slovy či jejich suspenzemi. Opis je zde ve shodném znění jako na dukátech typu L I a II (vyjma chybějícího H v posledním slově): LVDOVICVS PRIMVS R(EX) BOEMIE.

Dukát typu L X je autorům znám pouze v jediném exempláři (č. 58).

Katalog dukátů Ludvíka Jagellonského (1516–1526)

Typ L I

mincovna: *Praha / Kutná Hora*, AV dukát b. l. (1516–1521), zn. nejvyššího mincmistra Viléma Kostky z Postupic (hrábě)

L I.a/1

Av.: český dvouocasý lev zleva v renesančním štítu, s ozdobnou hřívou a prameny ocasu, nad štítem korunovaná iniciála **L**, obrazová část oddělena „kuželkovým pásem“ na hladkém kruhu,

LVDOVICVS PRIMVS R BOHEMIE

Rv.: postava sv. Václava v „kuželkovém pásu“ na perlovci, v levici kopí s praporcem s celou orlicí horizontálně, v pravici půlený kolčí nebo renesanční štít s poloviční orlicí, mincmistrovská značka erb s hráběmi, **S-VdIcSL/AVS-VB:BO**

Lit.: –.

30. SoSb, aukce AG Basel 2/2005, pol. 641: 3,40 g

L I.b/1

Av.: český dvouocasý lev zleva v renesančním štítu, s ozdobnou hřívou a prameny ocasu, nad štítem korunovaná iniciála **L**, obrazová část oddělena „kuželkovým pásem“ na hladkém kruhu,

LVDOVICVS PRIMVS R BOHEMIE

Rv.: postava sv. Václava v „kuželkovém pásu“ na perlovci, v levici kopí s praporcem s celou orlicí horizontálně, v pravici půlený kolčí nebo renesanční štít s poloviční orlicí, mincmistrovská značka erb s hráběmi, **S-VdIcSL/AVS-VB:BO**

Lit.: –.

31. NM Praha, inv. č. H5-12125: 3,455 g; 21,1 mm

31

L I.b/2

Av.: český dvouocasý lev zleva v renesančním štítu, s ozdobnou hřívou a prameny ocasu, nad štítem korunovaná iniciála **L**, obrazová část oddělena „kuželkovým pásem“ na hladkém kruhu,

LVDOVICVS:PRIIIIVS:R:BOHEMIE♦

Rv.: postava sv. Václava v „kuželkovém pásu“ na perlovci, v levici kopí s praporem s celou orlicí horizontálně, v pravici púlený kolčív nebo renesanční štít s poloviční orlicí, mincmistrovská značka erb s hráběmi, **S:V:IC:SL:AVS:V:R:B:O**

Lit.: *Katz 1932*, 81, č. 1, tab. VI:7.

32. MK Berlín, inv. č. 18258178 (zakoupen u firmy L. Hamburger 1877): 3,54 g; 21 mm

33. NM Praha, inv. č. H5p53-1977; 2,923 g (!); 21,2 mm (pravost?)²¹

34. SoSb, aukce AMS Stuttgart 2004, sb. Hans Dietiker, pol. 85: 3,30 g

32

33

34

21 Všechny zdokumentované exempláře této varianty Ludvíkova dukátu mají shodné nebo velmi podobné defekty na lici, projevující se jako nedoražení obrazu, a to na konci popisu, ve spodní části iniciály „L“ a horním okraji hlavy lva. Mohou být způsobeny poškozením razidla, které bylo méně výrazné při ražbě exempláře z berlínské sbírky a výraznější při ražbě exemplářů ostatních. Skutečností je, že panují pochyby o pravosti některých kusů této varianty, a to vedle mince ze sbírky Národního muzea v Praze i u dalšího exempláře, uloženého v soukromé sbírce. U této mince o hmotnosti 3,68 g (!) byly provedeny povrchové nedestruktivní analýzy kovu a zjištěn obsah Au pouze 90%. V českém numismatickém tisku byla v 80. letech 20. století zveřejněna informace o novodobých padělcích Ludvíkových dukátů (informace ČNS č. 34–35).

L I.c/1

Av.: český dvouocasý lev zleva v renesančním štítu, s ozdobnou hřívou a prameny ocasu, nad štítem korunovaná iniciála **L**, obrazová část oddělena perlovcem, **[L]VDOVICVS:PRIMVS:R:BOHEMIE:**

Rv.: postava sv. Václava, v levici kopí s praporcem s celou orlicí horizontálně, v pravici půlený kolčí nebo renesanční štít s poloviční orlicí, obrazová část oddělena perlovcem, mincmistrovská značka erb s hráběmi, **S VENCES/LAVS DVX B**

Lit.: –.

35. NM Praha, inv. č. H5-12125: 3,455 g; 21,2 mm

35

L I.d/1

Av.: český dvouocasý lev zleva v renesančním štítu po jehož stranách je po kroužku s tečkou uvnitř, s jednoduchou hřívou, ozdobnými prameny ocasu a kroužkem na vyplazeném jazyku a chlupcích na končetinách, nad štítem korunovaná iniciála **L** s tečkami po stranách, obrazová část oddělena perlovcem, **LVDVICVS[.]PRIMVS:R:BOHEMIE[.]**

Rv.: postava sv. Václava, v levici kopí s praporcem s celou orlicí horizontálně, v pravici půlený kolčí nebo renesanční štít s poloviční orlicí, obrazová část oddělena perlovcem, mincmistrovská značka erb s hráběmi, **[.]S[.]VENCES/LAVS[.]DVX[.]B[.]**

Lit.: *Fiala 1888*, 97, č. 988; *Saurma-Jeltsch 1892*, 11, č. 413, tab. VI:188; *Dutkowski 2010*, 150, č. 267.

36. sb. Donebauer 988, sb. Saurma-Jeltsch 413, dnešní uložení neznámé

36

L I.e/1

Av.: český dvouocasý lev zleva v renesančním štítu po jehož stranách je po jedné tečce, s jednodušší hřívou a kroužkem na vyplazeném jazyku a chlupcích na končetinách a dvěma smyčkami ocasu, nad štítem korunovaná iniciála **L**, obrazová část oddělena perlovcem, **LVDVICVS:PRIMVS:R:BOHEMIE:8:**

Rv.: postava sv. Václava, v levici kopí s praporcem s celou orlicí horizontálně, v pravici půlený kolčí nebo renesanční štít s poloviční orlicí, obrazová část oddělena perlovcem, mincmistrovská značka erb s hráběmi, **:S:VENCES/LAVS:DVX:B:**

Lit.: –.

37. SoSb, aukce H. D. Rauch 107/2018, pol. 2808: 3,56 g

37

Typ L II

mincovna: *Praha / Kutná Hora*, AV dukát b. l. (1516–1521), zn. nejvyššího mincmistra Viléma Kostky z Postupic (hrábě)

L II.a/1

Av.: český dvouocasý lev zprava ve dvojitém renesančním štítu, s jednoduchou hřívou a třemi smyčkami ocasu, nad štítem korunovaná iniciála **L**, **LVDOLIVS PRIMVS REX BO**

Rv.: postava sv. Václava v plátové zbroji, v levici kopí s praporem se stylizovanou orlicí čelně, v levici renesanční štít s orlicí čelně, **S VENCESL AVS DVX BO**

Lit.: *Katz 1932*, 81, č. 2, tab. VI:6.

38. MK Berlín, inv. č. 18258176 (zakoupen u firmy L. Hamburger 1877): 3,56 g; 22 mm

38

Typ L III

mincovna: *Praha / Kutná Hora*, AV dukát 1518, zn. Jana z Vartemberka (polcený štít)

L III.a/1

Av.: český dvouocasý lev zleva v pozdně gotickém štítu se stylizovaným provedením ocasu, nad štítem korunovaná iniciála **W**, **LVDOLIVS D G R BOE I S B**

Rv.: postava sv. Václava v plátové zbroji v perlovci, držící v pravici kopí s praporem s orlicí horizontálně, v levici renesanční štít s orlicí čelně, po pravé straně svěťce v obrazovém poli litera **I**, **S VENCESL A VS D X BOE**

Lit.: *Fiala 1888*, 97, č. 990; *Schulten 1974*, 403, č. 3812; *Dutkowski 2010*, 150, č. 268.

39. KHM Wien, inv. č. MK 197130: 3,53 g; 21,7 mm

40. VČM Pardubice, inv. č. N 231305

41. SoSb, aukce Aurea 39/2011, sb. Hugo Poláka, pol. 15

43

45

Typ L V

mincovna: *Praha / Kutná Hora*, AV dukát b. l. (1522), zn. Jana z Vartemberka (polcený štít)

L V.a/1

Av.: český dvouocasý lev zleva v kolčím štítu se dvěma smyčkami ocasu, nad štítem korunované iniciály L a M ve formě tzv. enklávy – **M**, iniciály protínají perlovec, **LVDVICVS-PRIMVS-REX-BO**
 Rv.: postava sv. Václava v plátové zbroji v perlovci, v pravici držící kopí s praporem s orlicí čelně, v levici meč a opřený pozdně gotický štít s orlicí čelně, **S WENCESLAVS D BOHEMIE**

Lit.: –

46. SoSb, aukce Aurea 39/2011, sb. Hugo Poláka, pol. 14

46

Typ L VI

mincovna: *Praha / Kutná Hora*, AV dukát b. l. (1522–1526), zn. Jana z Vartemberka (polcený štít)

L VI.a/1

Av.: český dvouocasý lev zleva volně v perlovci v kosmé poloze se dvěma smyčkami ocasu, nad lvem korunované iniciály L a M ve formě enklávy – **M**, iniciály protínají perlovec, **LVDVICVS-PRIMVS-REX-BO**

Rv.: postava sv. Václava v plátové zbroji v perlovci, v pravici držící kopí s praporcem s orlicí čelně, v levici meč a opřený pozdně gotický štít s orlicí čelně, **WENCESLA/VS·D·X·BOE**
Lit.: –

47. NM Praha, inv. č. H5-14871

48. SoSb, aukce H. D. Rauch 107/2018, pol. 2810: 3,52 g

47

48

L VI.b/1

Av.: český dvouocasý lev zleva volně v perlovci v kosmé poloze se dvěma smyčkami ocasu, nad lvem korunované iniciály L a M ve formě enklávy – **M**, iniciály protínají perlovec,

LVDOVICVS·PRIMVS·REX·BO

Rv.: postava sv. Václava v plátové zbroji v perlovci, v pravici držící kopí s praporcem s orlicí čelně, v levici meč a opřený pozdně gotický štít s orlicí čelně, **WENCESLA/VS·D·X·BOE**

Lit.: –

49. MK Berlin, inv. č. MK 18258172: 3,50 g; 21 mm; 6 h

49

Typ L VII

mincovna: *Praha / Kutná Hora*, AV dukát b. l. (1522–1526), zn. nejvyššího mincmistra Jindřicha Tunkla z Brníčka (kosmo položený kapr)

L VII.a/1

Av.: český dvouocasý lev zleva volně v perlovci v kosmé poloze se dvěma smyčkami ocasu, nad lvem korunované iniciály L a M ve formě enklávy – **M**, iniciály protínají perlovec,

LVDOVICVS·PRIMVS·REX·BO

Rv.: postava sv. Václava v plátové zbroji v perlovci, v pravici držící meč s čepelí vzhůru, opřený půlený štít s poloviční orlicí, v levici kopí s praporcem s celou orlicí čelně,

***S WEICES/LA·DVX·BO**

Lit.: *Voigt 1772*, 354, č. 4; *Saurma-Jeltsch 1892*, 11, č. 414, tab. VI:189; *Schulten 1974*, 403, č. 3810; *Dutkowski 2010*, 150, č. 270.²²

50. KHM Wien, inv. č. MK 006620: 3,52 g; 21,1 mm

50

L VII.b/1

Av.: český dvouocasý lev zleva volně v perlovci v kosmé poloze se dvěma smyčkami ocasu, nad lvem korunované iniciály L a M ve formě enklávy – **M**, iniciály protínají perlovec,

LVDOVICVS·PRIMVS·REX·BO

Rv.: postava sv. Václava v plátové zbroji v perlovci, v pravici držící meč s čepelí vzhůru, opřený půlený štít s poloviční orlicí, v levici kopí s praporcem s celou orlicí čelně, po levé straně světce v obrazovém poli litera **I**, ***S WEICES/LA·DVX·BO**

Lit.: –.

51. NM Praha, inv. č. H5-12126: 3,309 g; 21,4 mm

51

22 Dutkowski (2010) u č. 270 k vyobrazení přiřazuje mylně opis aversu končící BOE a cituje také mylně Donebauera.

Typ L VIII

mincovna: *Praha / Kutná Hora*, AV dukát b. l. (1522–1526), zn. polcený štít (Jan z Vartemberka?)

L VIII.a/1

Av.: český dvouocasý lev zleva volně v perlovci v kosmé poloze se dvěma smyčkami ocasu, nad lvem korunované iniciály L a M ve formě enklávy – **M**, iniciály protínají perlovec,

LVDVICVS·PRIMVS·REX·BO

Rv.: postava sv. Václava v plátové zbroji v perlovci, v pravici držící turnajové kopí s praporem s orlicí čelně, levice pokrčená v bok, opřený pozdně gotický štít s orlicí čelně, ***8·WENCE8L*·*V8·DX·BO**

Lit.: –

52. KHM Wien, inv. č. MK 182090: 3,52 g; 21,3 mm; 1 h

53. MMP, inv. č. 17266/2: 3,546 g; 21,5 mm

XRF: Au 95,860%; Ag 2,299%; Cu 0,415%

Typ L IX

mincovna: *Praha / Kutná Hora*, AV dukát b. l. (po r. 1526), zn. polcený štít (Jan z Vartemberka?)

L IX.a/1

Av.: český dvouocasý lev zleva volně v perlovci v kosmé poloze se dvěma smyčkami ocasu, nad lvem korunovaná iniciála M protínající perlovec, **LVDVICVS·PRIMVS·R·BOE**

Rv.: postava sv. Václava v plátové zbroji v perlovci, v pravici držící turnajové kopí s praporem s orlicí čelně, levice pokrčená v bok, opřený pozdně gotický štít s orlicí čelně, ***8·WENCE8L*·*V8·DX·BO**

Lit.: *Fiala 1888*, 97, č. 989; *Šmerda 2004*, 88, č. 188.

54. NM Praha, inv. č. H5-14872: 3,550 g; 21,8 mm

55. JMM Znojmo (Květoňova sbírka): 3,524 g; 21,9 mm

56. VČM Pardubice, inv. č. N 231303

57. SoSb, aukce Aurea 89/2018, pol. 16: 3,52 g²³

23 V závěru korektur této studie byl nalezen ve sbírce Národního muzea v Praze, v tzv. Chaurově pokladně, další exemplář dukátu Ludvíka varianty L IX.a/1 – tento exemplář je prezentován v dodatku na konci článku jako č. D2.

54

57

Typ L X

mincovna: *Praha / Kutná Hora*, AV dukát b. l. (po r. 1526), zn. polcený štít (Jan z Vartemberka?)

L X.a/1

Av.: český dvouocasý lev zleva volně v perlovci, se stylizovaným rostlinným provedením ocasu, nad lvem korunovaná iniciála **M** protínající perlovec, **LV99VIEVS-PRIMVS-R-[B]9EMIE**

Rv.: postava sv. Václava v plátové zbroji v perlovci, v pravici držící turnajové kópi s praporem s orlicí čelně, levice pokrčená v bok, opřený pozdně gotický štít s orlicí čelně, ***8:WENCE8L*/*V8:DX-BO**

Lit.: –

58. SoSb, aukce Aurea, e-aukce 8/2016, pol. 19

58

Katalog typů a variant dukátů Vladislava II. a Ludvíka Jagellonského

Vladislav II.:

(perlovec)

I.a/1 WUHXOXSUHX·X:G·B·BΘEMXΘ // B B

(linka)

S WENXΘ/S·UXVS:X:B·

(linka)

I.b/1 WUHXOXSUHX·X:G·B·BΘEMXΘ // B B

(linka)

S WENXΘ/S·UXVS:X:B·

(perlovec)

I.c/1 WUHXOXSUHX·X:G·B·BΘEMXΘ // B B

(linka)

S WENXΘ/S·UXVS:X:B·

(perlovec)

I.d/1 WUHXOXSUHX·X:G·B·BΘEMXΘ // B B

(bez ohraničení)

S WENXΘ/S·UXVS:X:B·

I.d/2 WUHXOXSUHX X G B BΘEMXΘ // B B

S WENXΘ/S·UXVS:X:B·

I.d/3 WUHXOXSUHX X G B BΘEMXΘ // B B

S WENXΘ/S·UXVS[·]X:B·

II.a/1 WUHXOXISUHX·X:G·B·BΘEMXΘ // B B

S WENXΘS/UXVS:OX·

II.b/1 WUHXOXISUHX·X:G·R·BΘEMXΘ

S·WENXΘS/UXVS·OX·

II.c/1 WUHXOXISUHX·X:G·R·BΘEMXΘ

·S·WENXΘS/UXVS·OX·

II.d/1 WLFKXISLWY·D·G R BOHEMIE:
 II.d/2 WLFKXISLWY·D·G·R BOHEMIE

S WFKOXW/LFVS·D·V·
 S WFKOXW/LFVS·D·V·

II.e/1 WLFKXISLWY·D·G R BOHEMIE:

S WFKOXW/LFVS·D·V·X

III.a/1 ·WLFKXISLWY·D·G·R·BOHEMIE

S·WFKOXW/LFVS·D·V·X

IV.a/1 WLFKXISLWY·D·G·R·BOHEMIE I·SII

S·WFKOXW/LFVS·D·V·X·BOHE

IV.b/1 WLFKXISLWY·D·G·R·BOHEMIE I·S·I·I
 IV.b/2 WLFKXISLWY·D·G·R·BOHEMIE I·S·I·I·

S·WFKOXW/LFVS·D·V·X·BOHE· // I
 S·WFKOXW/LFVS·D·V·X·BOHE· // I

Ludvík Jagellonský:

I.a/1 LVDOVICVS·PRIMVS·R·BOHEMIE:

S·WFKOXW/LFVS·D·V·X·BOHE

I.b/1 LVDOVICVS·PRIMVS·R·BOHEMIE
 I.b/2 LVDOVICVS·PRIMVS·R·BOHEMIE

S·WFKOXW/LFVS·D·V·X·BOHE
 S·WFKOXW/LFVS·D·V·X·BOHE

I.c/1 [L]VDOV·ICVS·PRIMVS·R·BOHEMIE:

S VENCES/LAVS DVX B

I.d/1 LVDOVICVS[·]PRIMVS·R·BOHEMIE[.]

[.]S[.]VENCES/LAVS[.]DVX[.]B[.]

I.e/1 LVDOVICVS·PRIMVS·R·BOHEMIE::

:S·VENCESL·AVS·DVX·B:

II.a/1 LVDOVICVS·PRIMVS·R·EX·BO°

:S·VENCESL·AVS·DVX·B

III.a/1 LVDOVICVS·D·G·R·BOE·I·S·I·8

S·WENCESL[A]·VS·D·X·BOE // I

IV.a/1 LVDOVICVS·D·G·R·BOE·I·S·Z·I·*

S·WENCESLA·VS·D·X·BOE

V.a/1 LVDOVICVS·PRIMVS·R·EX·BO

S·WENCESLA·VS·D·X·BOE

VI.a/1 LVDOVICVS·PRIMVS·REX·BO

S·WENCESLA·VS·D·X·BOE

VI.b/1 LVDOVICVS·PRIMVS·REX·BO

*S WENCESLAVS·DX·BO

VII.a/1 LVDOVICVS·PRIMVS·REX·BO

*S WENCESLA·DVX·BO

VII.b/1 LVDOVICVS·PRIMVS·REX·BO

*S WENCESLA·DVX·BO // I

VIII.a/1 LVDOVICVS·PRIMVS·REX·BO

*S·WENCESL·*V8·DX·BO

IX.a/1 : LVDOVICVS·PRIMVS·R·BOE

*S·WENCESL·*V8·DX·BO

X.a/1 LV90VI6VS·PRIMVS·R·[B]9EMIE

*S·WENCESL·*V8·DX·BO

K rozsahu ražby jagellonských dukátů

K úvahám o rozsahu ražby v počátečním období vlády Vladislava II. Jagellonského máme jen dílčí údaje o dodávkách drahého kovu do kutnohorské mincovny, které pro přesnější výpočet celkové produkce nepostačují. Můžeme tedy vycházet jen z porovnání počtu dukátových razidel s obdobím nadcházejícím.

Pro toto druhé období Vladislavovy vlády již známe cenné, byť opět jen dílčí údaje o výnosech nejvýznamnějších zlatých dolů v Jílovém a Novém Kníně. Pro období zahrnující druhou polovinu roku 1506 a tři čtvrtiny roku 1507 bylo z jednotlivých míst (v Jílovém) odvedeno 9 hřiven, 5 lotů a 2 ½ kventlíku, což činí 2,394 kg zlata. Za poslední čtvrtinu roku 1507 a část roku 1508 do 5. srpna ho bylo 99 lotů a 1 kventlík, tj. přibližně 1,584 kg. Za ně bylo vyplaceno 496 kop českých grošů. Zlato bylo odevzdáváno buď do královské komory v Praze, nebo roku 1508 přímo v Jílovém úředníku Jiřímu Samuelovi z Hrádku a na Valečově (*Čihák – Čihák 1948*, 101–102). Z těchto údajů můžeme tedy vypočítat produkci dukátů ve sledovaném období, při průměrné hmotnosti 3,5 g bylo ze zlata o hmotnosti 3,978 kg možno vyrazit

1136 mincí. Produkce knínských dolů měla být v těchto letech vyšší než jílovská (Nemeškal 1997, 41). Ovšem i tak celkové odhady rozsahu těžby vycházejí jen z dílčích údajů a ve svých závěrech se částečně liší (Kořan 1980, 55–56; Morávek 1980, 84–85).

K rozsahu ražby dukátů v době vlády Ludvíka Jagellonského nemáme žádné přímé dobové doklady. Můžeme na ni pouze usuzovat z dochovaného počtu razidel a z údajů, které známe z období předchozího a následujícího.

Další údaje máme k dispozici až pro období Sauermannova působení v nově zřízené pražské mincovně za období březen 1540 až prosinec 1541. Tehdy bylo z Knína a Jílového dodáno něco přes 75 hřiven zlata. Mimo to však bylo do mincovny dodáno i více než 138 hřiven zlata úlomkového (Nohejlová 1929, 101). Počet vyražených dukátů za celé období Sauermannova působení činil 15263 kusy. Tento počet v zásadě odpovídá součtu dvou uvedených dodávek (Nohejlová 1929, 103, pozn. 109). V literatuře je uváděno pět různých Sauermannových dukátů téhož typu lišících se letopočtem (Halačka 2011, 31–32, č. 6). Toto období však nebylo dosud detailně zpracováno a skutečný počet existujících razidel může být vyšší. Kromě dodávek zlata z Knína a Jílového ovšem mělo být do pražské mincovny dodáváno důlní zlato i z Kašperských Hor, jak uvádí J. Pošvář s odkazem na K. Šternberka, v období 1536–1543 to bylo ročně průměrně 10 hřiven zlata (Pošvář 1957, 5).

Dodávky zlata byly jistě nerovnoměrné a dopracovat se přesnějších čísel asi nikdy nebude možné. Přesto však můžeme odhadovat, že roční produkce zlatých mincí se alespoň v některých letech pohybovala v řádu tisíců kusů. Za celou éru jagellonských panovníků pak mohla produkce dosáhnout několika desítek tisíc kusů. Bližší odhad by byl v tuto chvíli čistě hypotetickou konstrukcí. Zcela jistě však objem českých zlatých mincí nedosahoval vrcholné éry z doby Jana Lucemburského, kdy se produkce odhaduje na stovky tisíc kusů (Sejbal 1990, 41).²⁴

Hodnota na dukáty zmincovaného drahého kovu, v porovnání se stříbrem kutnohorským a posléze i jáchymovským, není jistě úplně zanedbatelná. Při tehdejší poměru obou drahých kovů, který byl přibližně 1:12, ovšem roční množství zmincovaného zlata v řádu kilogramů nemohlo konkurovat hodnotě stříbrné mince, získané zpracováním ročních objemů okolo 2–5 tun stříbra kutnohorského (období 1472–1487, Hásková 1969, 83) respektive jáchymovského, které činily až 8,5 t (Nemeškal 1997, 77). Nelze je srovnávat ani s produkcí uherských mincoven, která se pro polovinu 14. století odhaduje na 2000–2500 kg zmincovaného zlata ročně (Pohl 1974, 8; Sejbal 1990, 40), intenzivní produkce přetrvávající až do poloviny 16. století byla trvale reprezentována stovkami tisíc dukátů ročně (Zaoral 1990, 116). Čechy zkrátka v jagellonské éře zůstávaly zemí stříbra.

České jagellonské dukáty v nálezech

Relativně nízký rozsah ražby potvrzuje i téměř úplná absence českých jagellonských dukátů ve zdokumentovaných nálezech. Struktura zastoupení zlatých mincí v depotech z našeho území, ale i v písemných záznamech o obchodních transakcích z jagellonského období, je přehledně popsána v řadě dřívějších prací (Hásková 1969; z poslední doby zejména Zaoral 1990). Dominantní postavení zaujímá uherský dukát, zejména na Moravě, rýnský zlatý se uplatňuje ve větší míře pouze v západní části země (Hásková 1969, 75; Zaoral 1990, 116, 128–129). Nálezy zlatých mincí z jiných zemí jsou v této době u nás víceméně ojedinělé (Zaoral 1990, 118, tab. 1).

Donedávna zcela chyběly jakékoli věrohodné informace o nálezech českých dukátů jagellonských panovníků ať už na našem území či mimo ně. Za spornou a značně nepravděpodobnou lze považovat identifikaci mince z rozkradeného depotu z Turnova z roku 1996, o kterém podala na základě zprostředkovaných výpovědí třetích osob stručnou zprávu D. Vorlová (1998, 22–23): „*B) Iks nalezen v hlině na valníku: zlatá mince o váze a velikosti dukátu. Letopočet 1517 nebo 1519 (poslední číslice málo zřetelná). Na minci vyobrazen lev, okolo něj větvičky. Mince uložena údajně v soukromí, později však nenalezena.*“ a dále k téže minci „*Z domácích mincí se zde zřejmě nalézal český dukát Ludvíka Jagellonského z roku 1517 nebo 1519, který by dle dochovaných informací mohl být součástí rozkradeného depotu*“.

24 Ivo Pánek (1993, 19) ve stručném exkursu ke své studii o prvních českých florénech předpokládá pro dobu Jana Lucemburského roční produkci okolo 30 tisíc mincí. Vychází přitom z obecných statistických předpokladů o množství mincí, vyražených jedním razidlem, které však může být ovlivněna celou řadou faktorů.

Popis mince ovšem neodpovídá žádné známé variantě dukátu Ludvíka Jagellonského, navíc ostatní mince z rozkradeného depotu pocházely vesměs až z pozdějšího období.

V nedávné době byly ovšem zaznamenány dva nové, dosud nepublikované nálezy, obsahující české jagellonské dukáty, jeden domácí a jeden zahraniční. Do sbírky Muzea Prostějovska v Prostějově byl v roce 2017 získán dukát Vladislava II. Jagellonského z nálezů v Prostějově. Jedná se navíc o minci z dosud neznámého razidla, typ W I.d/2. Bližší podrobnosti o okolnostech nálezů (jednotlivá mince?) budou publikovány samostatně.²⁵

Jeden dukát Vladislava II. Jagellonského byl součástí pokladu ukrytého v severošpanělském poutním kostele Sant Pedre de Rodes, který leží v Katalánsku na pobřeží v prostoru mezi Pyrenejemi a Barcelonou. Poklad tam byl ukryt někdy mezi lety 1521 a 1525 a obsahuje mj. 45 uherských a jeden salzburský dukát (*Zaoral 2018*, 105–107).

Exkurz: Zastoupení českých jagellonských dukátů ve sbírkách a v aukcích

Významné staré aukční katalogy a katalogy sbírek obsahující české jagellonské dukáty

Sb. Wellenheim 1844–1845, II. díl I. část: pol. 11420 (W), pol. 11421 (W, s iniciálami R-B)
Sb. Killian 1858: pol. 1229 (W), 1230 (W, s iniciálami R-B), pol. 1231 (W, stříbrný odražek, pravost ?)
Sb. Windisch-Grätz 1895: pol. 3383 (W, Don. 944), 3400 (L, Don. 988 podobný), 3401 (L, Don. 991)
Sb. Donebauer 1888 Don. – viz citace *Fiala 1888* u jednotlivých typů
Sb. Berger, Helbing 1901: pol. 526 (W, Don. –), 542 (L, Don. 987), 543 (L, 1518), 544 (L, 1521)
Sb. Horský, Hess 1910–11: pol. 438 (W, Don. 944 foto), 443 (L, Don. 988)
Sb. Tichý, Hess 24. 4. 1912: pol. 25 (W, Don. 944), 26 (W, Don. –)
Sb. Vogel, Hamburger 1927, část VIII: pol. 4782 (W, Don. 944 foto)
Sb. Květoň – viz citace *Šmerda 2004* u jednotlivých typů
Sb. Dietiker, Meister-Sonntag 2004 (viz citace u jednotlivých typů)
Sb. Ladavac, UBS 66/2006 (viz citace u jednotlivých typů)
Prodejní katalogy Chaura 3/1930, pol. 315 (W I.b/1, foto), 10/1933, pol. 198 (W), 11/1934, pol. 79 (W, Don. 943)

Další významné staré aukční katalogy a katalogy sbírek obsahující významné zastoupení českých mincí, však bez zastoupení jagellonských dukátů

Sb. Dickmann 1836; Sb. Bretfeld-Chlumčanský 1841–2; Sb. Neumann 1853 (stříbrný odlitek); Slg. Maretich 1863–64; Slg. Montenuovo 1866; Slg. Unger, Cubasch 1891; Col. Sylva-Tarouca, Fischer 1892; Slg. Latour-Thumburg I, II, Egger 1898, 1899; Slg. Czikan, Egger 1899; Slg. Kraft, Egger 1903; Slg. Trau, Egger 1904; Slg. Wilmersdorfer 5, 1909; Sb. Wanek, Hess 16. 11. 1913; Sb. Erzherzog von Österreich II, III, Hess 1933; Sb. Fürstenberg, Donaueschingen, Helbing 1933.
Aukční katalogy Egger 1908; Cahn 65/1929, 72/1931, 73/1932, 74/1932, 77/1932, 86/1935; Helbing 1893, 10/1926, 1930; Hamburger 1922; Schulman 1934.
Prodejní seznamy Mikš (část), Dietrich; Šebesta; Fišer 1938; Prokop.

Literatura

Barviř, J. 1928: O někdejší mincovně v Jílovém. Vltavské proudy 7, 3–4.

– 1937: O Jílovských dukátech. Vltavské proudy 16, 2, 4.

Castelin, K. 1930: Ke chronologii bílých peněz Vladislava II. Numismatický časopis československý 6, 75–94.

– 1933: Die Dukaten Wladislaus II. von Böhmen. Numismatik. Internationale Monatschrift 2, 30–32.

– 1941: O českých dukátech krále Vladislava II. (1471–1516). Sběratel 12/5, 35–36.

– 1950: O českých zlatých ražbách 14. století. Numismatický časopis československý 19, 55–73.

– 1953: Česká drobná mince doby předhusitské a husitské 1300–1471. Praha.

25 Za zprostředkování předběžné informace a souhlasu s použitím fotografie děkujeme PhDr. Jiřímu Militkému, Ph.D.

- Cihlář, J. – Černohorský, O. – Richtera, L. 2016: Pražské groše Vladislava II. Jagellonského s rozšířenou titulaturou. Numismatický sborník 30/1, 28–46.
- Cycoňová, L. – Richtera, L. 2015: Nové typologické řazení pražských grošů Jiřího z Poděbrad (1458–1471). Numismatické listy 70, 114–131.
- Černohorský, O. 2016a: Písmo jako pomůcka při stanovení relativní chronologie bílých peněz Vladislava II. Jagellonského. Numismatický sborník 30/1, 92–110.
- 2016b: Příspěvek k typologii a chronologii pražských grošů Vladislava II. Jagellonského z let 1471–1494. Numismatický sborník 30/1, 17–27.
- 2017: Příspěvek k typologii pražských grošů Vladislava II. Jagellonského – typ Hásková XIX. Numismatický sborník 31/1, 59–63.
- Čihák, V. – Čihák, L. 1948: Paměti královského horního města Jílového a jeho zlatých dolů. Praha.
- Čornej, P. – Bartlová, M. 2007: Velké dějiny zemí Koruny české. Svazek VI. 1437–1526. Praha – Litomyšl.
- Dutkowski, J. 2010: Złoto czasów dynastii Jagiellonów. Gdańsk.
- Fiala, E. 1888: Beschreibung der Sammlung böhmischer Münzen und Medaillen des Max Donebauer. Prag.
- Gregor, P. 2015: Haléře Ludvíka Jagellonského – nové varianty. Numismatický časopis 1–2, 12–15.
- Halačka, I. 2011: Vládní mince zemí Koruny české 1526–1856. Díl I. Brno.
- Hána, J. 2003: Pražské groše Václava IV. z let 1378–1419. Plzeň.
- Hásková, J. 1969: Die Währungs- und Münzentwicklung unter den Jagellonen in Böhmen und Mähren (1471–1526). Sborník Národního muzea v Praze. Řada A – Historie 23, 1–99.
- 1971: Pražské groše z let 1471–1526. Vladislav II.–Ludvík I. Hradec Králové.
- 1973: Příspěvek k typologii, váze a jakosti pražských grošů krále Jiřího z Poděbrad. In: Karel Castelin. Sborník příspěvků k oslavě jeho životního díla sestavený u příležitosti jeho 70. narozenin. Hradec Králové, 77–85.
- Hledíková, Z. – Janák, J. – Dobeš, J. 2007: Dějiny správy v českých zemích. Od počátků státu po současnost. Praha.
- Chvojka, J. 1997: Pražské groše Ferdinanda I. Praha.
- Ječný, J. 1929: Vývoj českého mincovnictví. Plzeň.
- Katz, V. 1925: Letopočet na mincích. Numismatický časopis československý 1, 17–22.
- 1932: Česká inedita numismatické sbírky v Gothě a Berlíně. Numismatický časopis československý 8, 80–86.
- Klučina, P. 2003: Zbraně a zbroj. Evropa 6.–17. století. Praha – Litomyšl.
- Kořan, J. 1955: Přehledné dějiny československého hornictví I. Praha.
- 1980: K hlubinné těžbě zlata v Čechách. Studie z dějin hornictví 12, 47–74.
- Leminger, E. 1882–1884: O českém mincovnictví za krále Vladislava. Památky archeologické a místopisné 12, 405.
- 1912: Královská mincovna v Kutné Hoře. Praha.
- Lukáš, V. 1960: Počátky úřadu nejvyššího mincmistra v království Českém. Numismatický sborník 6, 169–206.
- 1962: Instrukce Ferdinanda I. pro nejvyššího mincmistra Království českého z roku 1545. Numismatický sborník 7, 215–228.
- Macek, J. 1992: Jagellonský věk v českých zemích (1). Hospodářská základna a královská moc. Praha.
- 1994: Jagellonský věk v českých zemích (2). Šlechta. Praha.
- Militký, J. 2009: Pražská mincovna 1526–1856. Katalog mincí tolarového období ze sbírky Muzea hlavního města Prahy. Praha.
- Morávek, P. 1980: Produkce zlata v historii českých zemí. Studie z dějin hornictví 12, 75–100.
- Nečanickeý, Z. 1999: České mince grošového údobí. Příloha „Sběratelských zpráv“ č. 84, 88, 89–90. Hradec Králové.
- Nemeškal, L. 1962: K struktuře oběživa v l. 1500–1530 v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Numismatický sborník 7, 193–214.
- 1993: Vývoj českého mincovnictví v druhé polovině 15. století a na počátku 16. století. Numismatický sborník 19, 67–148.
- 1997: Počátek ražby českého tolaru a konec ražby pražského groše (1469–1561). Praha.

- Nohejlová, E. 1929: Počátky pražské mincovny za Ferdinanda I. Numismatický časopis československý 5, 82–104.
- 1929a: Z příběhů pražské mincovny. Nástin jejich osudů v letech 1537–1618. Praha.
- 1932: Poznámky o ražbách pražské mincovny. Numismatický časopis československý 8, 74–79.
- Nohejlová-Prátová, E. 1960: Mincovníctví Jiřího z Poděbrad. Časopis Národního muzea, oddíl věd společenských 129, 34–56.
- Pánek, I. 1993: První české florény. Numismatický sborník 19, 1993, 7–21.
- Pinta, V. 2015: Typologie a chronologie pražských grošů Karla IV. (1346–1378). Praha.
- Pohl, A. 1974: Ungarische Goldgulden des Mittelalters (1325–1540). Graz.
- Pošvář, J. 1954: Poznámka k mincovnictví Václava IV. Numismatické listy 9, 76–77.
- 1957: Numismatika a naleziště zlata v českých zemích. Moravské numismatické zprávy 3, 4–8.
- Ryneš, V. 1960: Česká Zemská zřízení 16. století o minci. Numismatické listy 15, 172–176.
- Saurma-Jeltsch, H. 1892: Die Saurmasche Münzsammlung deutscher, schweizerischer und polnischer Gepräge von etwa dem Beginn der Groschenzeit bis zur Kipperperiode. Berlin.
- Sedláček, A. 1914: Zbytek register králů římských a českých z let 1361–1480, Libri Venceslai, č. 466, fol. 85, p. v. Praha.
- 2001: Atlasy erbů a pečeti české a moravské středověké šlechty. Svazek 2. Růžek, V. (ed.). Praha.
- 2002: Atlasy erbů a pečeti české a moravské středověké šlechty. Svazek 3. Růžek, V. (ed.). Praha.
- Sejbal, J. 1990: K počátkům zlaté mince ve střední Evropě. Slovenská numizmatika 11, 37–48.
- Schulten, W. 1974: Deutsche Münzen aus der Zeit Karls V. Typenkatalog der Gepräge zwischen dem Beginn der Talerprägung (1484) und der dritten Reichsmünzordnung (1559). Frankfurt/Main.
- Skalský, G. 1937: Stručný přehled vývoje českého mincovnictví. Praha.
- Smělý, T. 1996: Nedatované pražské groše Ferdinanda I. Numismatické listy 51, 129–153.
- Smolík, J. 1971: Pražské groše a jejich díly. Praha (reprint díla z roku 1894, doplnili K. Castelin a I. Pánek).
- Sternberg, K. 1837: Umriss einer Geschichte der böhmischen Bergwerke. Erster Band. Zweite Abtheilung. Urkundenbuch zur Geschichte der böhmischen Bergwerke. Prag.
- Šmerda, J. 2004: Mince zemí Koruny české. Numismatická sbírka Josefa Květoně. Znojmo.
- Trnka, P. 2009: Regesty královských misivů určených úředníkům mince, nejvyššímu mincmistru a hornímu hofmistru v letech 1472–1489. Sborník archivních prací 59, 39–141.
- Voigt, M. A. 1772: Beschreibung der bisher bekannten Böhmischen Münzen nach chronologischer Ordnung. Zweyter Band. Prag.
- Vorel, P. 2005: Velké dějiny zemí Koruny české. Svazek 7. 1526–1618. Praha – Litomyšl.
- Vorlová, D. 1998: Rozkradený nález zlatých mincí z Turnova. Numismatické listy 53, 22–23.
- Weiler, R. 1972: Les Florins d'or au baptiste de Jean l'Aveugle roi de Bohême (1310–1346) et comte de Luxembourg (1309–1346). Schweizerische numismatische Rundschau 51, 155–168.
- Zaoral, R. 1990: Nálezy zlatých mincí grošového období na území Čech. Příspěvek k oběhu uherských dukátů v Čechách. Slovenská numizmatika 11, 113–134.
- 2018: Český dukát v nálezů z Katalánska. Numismatický sborník 32/1, 105–107.

Summary

Ondřej Černohorský – Jan Videman, Bohemian ducats struck under Vladislaus II Jagiellon (1471–1516) and Louis Jagiellon (1526–1516).

Production of gold coins under rulers of the Jagiellonian dynasty is one of the few parts of the history of the Bohemian coinage which has not been properly studied yet. In the past decades, namely J. Hásková (1969) and L. Nemeškal (1962, 1993, 1997) published several studies dedicated to the monetary and historical context dealing with restoration of ducat production in the Jagiellonian period. Unfortunately, data

from the contemporary written sources have not been connected with preserved coins, and any detailed catalogue of the Bohemian coins in gold produced under both rulers is still missing. K. Castelin (1933, 1941) only defined the basic typology with four types of ducats struck during the rule of Vladislaus.

Production of gold coins – in contrast to silver coins – was organized in smaller quantities. It was a result of limited sources of gold in the Lands of the Bohemian Crown. Gold was mined or panned in several mines or placer-mining sites. The most important localities are represented by the following sites: Jílové near Prague, Nový Knín and Kašperské Hory (for more details see *Sternberg 1837; Kořan 1955, 95–98; Castelin 1950, 56–57; Pošvár 1957*). First activities towards restoration of the gold coinage after the Hussite wars were connected with efforts for reopening the gold mining centres in Jílové and Nový Knín. Written sources offer very important data confirming the ruler's support in form of privileges issued by Sigismund of Luxembourg in 1437 and by George of Poděbrady in 1460 (*Čihák 1948, 92–96*).

Unfortunately, the very beginning of production of gold coins under Vladislaus Jagiellon is not explicitly confirmed by written documents. The only data from the written sources are connected with gold supplies for the mint, and with information about the striking process and iconographic and epigraphic comparisons of the existing gold coins with the contemporary silver pieces – Prague grossi, white and small coins. The record in the Kuttenberg accounting books about gold supply from Jílové in 1472 seems to be the earliest written reference in connection with the beginning of production of the gold coins. The supplier Hanuš Straskýtl was paid five dozens and thirty grossi (*Leminger 1912, 159*). Because of the fact that the Kuttenberg work books have not survived in the case of some years (some records before 1485 are missing), it is not known whether thy supply from Jílové in 1472 was followed by other supplies, and what was their volume. The very first written record talking about production of the gold coins in the Kuttenberg mint is dating to 1495. At that time, King Vladislaus II ordered to deliver jewelry silver in mass of 44.131 kg (modern units) to the mint, and gold was separated (*Scheidung*) from silver (*Leminger 1912, 119; Hásková 1969, 35*). It resulted in 38.229 kg of pure silver, and the remaining gold was used for striking of 263 gold coins. Agenda of the provincial assembly in Bratislava at the end of 1499 was important for production of the Bohemian gold coins. The previous decision from Prague has been confirmed. In the record dating to November 12, 1499, one article fully focused on the Bohemian coin production. Striking of silver coins – Prague grossi and their fractions – was ordered in the Kuttenberg mint, and gold coins were expected to be produced (based on the king's decision) in any place of the Lands of the Bohemian Crown. This regulation was also incorporated into the Vladislaus Land Constitution in 1500. The assembly record did not fix weight of the ducats, but their quality has been fixed – 958/1000 – which should follow the quality of the earlier Bohemian ducats (*Nemeškal 1997, 42, note 129*).

Development of main iconographic features – normally transferred from the latest coins of one ruler to new coins of his successor – represents a very important instrument for establishing relative chronology and more precise dating of coins in the grossus period. In the case of the Jagiellonian ducats, this rule is not fully valid, because the continuity has been broken as a consequence of absence of gold coin production on the Bohemian territory. Nevertheless, images of the Jagiellonian ducats followed their prototypes from the Luxembourg times, i.e. the ducats of Charles IV and Wenceslas IV. But iconographic prototypes for the first Jagiellonian ducats must be searched elsewhere. The Hungarian ducats undoubtedly served as their prototypes – because of rich sources of precious metal, mass production and domination in monetary circulation in central Europe of the 15th and 16th centuries.

Epigraphic and iconographic analyses point to the fact that the dies for production of the very first ducats under Vladislaus Jagiellon were made by the die-engravers in Kuttenberg possibly in the 1470s. But their later origin cannot be eliminated. It is documented by image of the Bohemian lion on obverse. Common features with the particular series of the Prague grossi could help in more precise dating of the beginning of ducat production, but this kind of investigation seems to be quite complicated and without clear conclusions.

The assembly decision of 1499 started the new phase of ducat production under Vladislaus. In accord with this decision, production of ducats moved to other mints, but it is not known whether there was a break or whether it was immediately after the decision. Also some minor changes very likely came in organization of the striking process, its form can be reconstructed only in its rough framework, i.e. based on indirect indicia (*Hásková 1969, 37*).

L. Nemeškal published his thesis that the production of ducats has been often leased until the end of the rule of Vladislaus II with explicit permission of the ruler, under the fixed conditions with control of the supreme mint master or another appointed person (*Nemeškal 1993, 139–140; 1997, 42*). There is only

one document confirming the author's opinion, i.e. the lease contract for the Jílové mine and production of gold coins between Vladislaus II and Charles of Münsterberg valid for fifteen years (*Nemeškal* 1993, 140, note 431; – 1997, 42, note 132). This conclusion must be carefully examined in the future. The mentioned contract appeared under specific circumstances at the very end of the Vladislaus' life (on January 1, 1516), but in real, it has never been effective.

The post of the supreme mint master played the key controlling role in the cash flow connected with mining of precious metals and coin production during the Jagiellonian period. Controlling process performed by the supreme mint masters over production of gold coins is reflected in use of family coats of arms as marks on the coins. But archive sources do not explain this competence too much (*Lukáš* 1960, 192). There is no record talking about any serious interference of any mint master in the striking process before 1525. As royal officials, the supreme mint masters in the mentioned period were not regarded as mining specialists, or specialists in minting techniques and monetary politics (*Lukáš* 1960, 195). The post of the supreme mint master cannot be confused with function of the particular mint master, i.e. administrator of the particular mint, as known from the later periods. There is a decisive lack of indicia supporting theory of permanent lease of production of gold coins during the rule of Vladislaus.

All recent authors agree with opinion that the marks in form of family coats of arms on the Bohemian Jagiellonian ducats reflect occupation of posts of the supreme mint masters (*Nohejlová* 1929, 7, note 42; *Hásková* 1969, 37). In process of defining chronological sequence, the mentioned marks offer only a partial support, and sometimes, there is a hardly explicable discrepancy between the particular mark and the particular person at the post of the supreme mint master in the particular period.

There are no marks on the first three types of coins struck under Vladislaus. The type W I could be safely attributed to the Kuttenberg mint, and coins of this type were produced in the last decades of the 15th century. Coins of the W II type show much higher level of formal appearance, and they could be very likely struck after 1500 in possibly different mints according to the assembly decision of 1499 – in Prague, Jílové and Nový Knín (*Nemeškal* 1997, 42). In the case of the second type, it is impossible to find different varieties which can help in specification of their origin in the particular mints. It is necessary to anticipate the centralized striking process. It is also impossible to state that the dies were strictly made outside Kuttenberg. In spite of evident differences in the die-engraving job, there are certain iconographic and epigraphic parallels to the W I type. Especially, the transitional type II.a/1 shows a certain connection with the first type. It is possible to explain it in two ways: either the dies (at least in the case of the II.a variety) were made in Kuttenberg, or they were strongly inspired and influenced by the W I type. Of course, production of the dies could be contracted in the Kuttenberg mint, and they could be used at a different place.

The W III type is also undated, and it shows much sophisticated image of lion and figure of St. Wenceslas, similarly, as it is in the case of the only dated ducat of 1511 which evidently belongs to the very end of the Vladislaus' rule. Also this coin has no mark. With its identical marginal legends on both sides, this ducat is connected with the W II type, and that is why it is dating before the dated W IV type, although it has its most letter forms in common with that coin. It is impossible to eliminate the fact that the above-mentioned ducat (W III) was struck later, but the number of the documented specimens of this type (one piece is registered only) cannot indicate that. Suspension of the production in the last five years of the Vladislaus' rule does not seem to be very likely, and it would be in contrast with the written sources.

The W IV type has a mark in form of halved shield between legs of St. Wenceslas on its reverse. Right in the case of this marked type, there is a discrepancy between the mark and the post on the supreme mint master. From the heraldic point of view, the halved shield belonged to John of Wartenberg, and this mark was placed on the late ducats of Louis Jagiellon and on the earliest ducats of Ferdinand I the Habsburg, i.e. in time when John really hold the post of the supreme mint master. In 1511, there was no mention about the post. In real, in 1511, John of Sandbach (1510–1513) was the supreme mint master, the letter 'I' on the right hand of St. Wenceslas on the variety W IV.a/2 could be regarded as his mark. The question why the mark in form of the Wartenberg coat of arms appeared of the ducat dating to 1511 cannot be answered. There is no heraldic explanation for that. The first and the only information about activities of John of Wartenberg – the leading personality of the aristocratic Utraquist movement – is dating to 1513 (during the rule of Vladislaus) and referring to a sort of mining and minting business. John of Wartenberg and Leo of Rosental leased mining heaps and slag in the silver and gold mines (*Čihák* 1948, 102). But there is no direct connection of these business activities with appearance of the John's coat of arms on ducats in 1511, or on later ducats produced under Louis Jagiellon. Based on the written sources cited by E. Nohejlová (1939a, 7, note 42), organization of production of gold coins in Bohemia did not seem to be exclusively in hands of the supreme mint master. In certain periods, the

aristocracy evidently also gained control over revenue of this segment of the minting process. The particular position of John of Wartenberg (his coat of arms is the only one which appeared on ducats in various periods) remains unclear. This fact can possibly talk about simultaneous production of gold coins in several mints, and John could play a certain role in some of them. It is also possible to deduce that his activities and experience in the minting process during the Jagiellonian period could lead to his appointment in position of the supreme mint master after the Ferdinand's enthronement. Similarly, as it is in the case of the rule of Vladislaus, it is very little known about organization of the striking process of the gold coins during the reign of Louis Jagiellon in Bohemia. L. Nemeškal thinks that since the Louis' enthronement, the production of the Bohemian ducats has not been leased any more, and it has been organized in the name of the king in competence of the supreme mint master, which is confirmed by his coat of arms on the Louis' ducats (Nemeškal 1997, 42). This opinion very likely corresponds with reality in a certain extent, but there are no direct proofs for lease of the coin production during the Louis' reign. Same situation was in time of the rule of Vladislaus. The only thing is clear – because of the death of Vladislaus, the leasing contract with Charles of Münsterberg dating to 1516 has not been accomplished. Concerning the minting place, the potential leasing contract dating to 1516 anticipated the continuous production of ducats at mining locations (Jílové and Nový Knín), but there is no information about that during the reign of Louis Jagiellon. L. Nemeškal (1997, 45) – similarly as previous authors (Skalský 1937, 20) – thinks that their production was concentrated in Prague. J. Hásková brings other two supporting arguments. The first one is represented by the restored privilege for striking ducats in Breslau dating to August 17, 1517, ordering the new coins similarly struck as “in unser kron Behem und stad Prag ...”. In 1523, the municipal council in Breslau wrote about the Prague prototype for the ducats struck in Breslau (Hásková 1969, 36). Both these reports undoubtedly confirm production of gold coins in Prague, but it is not clear whether production at different places (based on the assembly decision from 1499) stopped during the rule of Louis Jagiellon. Also E. Nohejlová deduces from her analysis of events connected with founding of the new mint in Prague that it is impossible to confirm for sure production of ducats in Prague during the preceding years (Nohejlová 1939a, 7, note 42). The question of the minting place of the Bohemian ducats in 1516–1526 still remains open. Because of the broad type scale of the ducats struck under Louis, and also because of doubts in interpretation of the mint masters' marks and regarding the contemporary events (conflict of two strong power groups), it is possible to accept possibility of production of the ducats in several places of the country.

The ducats with the shield and Bohemian lion have the crowned letter 'L' above and the coat of arms of the supreme mint master Wilhelm Kostka of Postupice with symbol of rake below the image of St. Wenceslas. These coins can be undoubtedly classified at the beginning of the gold series struck under Louis Jagiellon. Coins of the L I type bear the image of lion to left, and coins of the L II type bear the image of lion to right. Both types – especially the first one known in several varieties – belong to the period when Kostka occupied the office of the supreme mint master in 1516–1521. Their chronological classification corresponds with the Gothic script in their marginal legends.

The first dated ducat of the L III type struck under Louis Jagiellon in 1518 represents a certain anomaly. The crowned letter 'W' above the Bohemian lion on obverse seems to be an anachronism. On reverse, there is the letter 'I' on the right of the St. Wenceslas' image, similarly as on the ducat produced under Vladislaus (W IV.a/ 2 type) with date of 1511. This kind of similarity is also documented by the coat of arms of John of Wartenberg, but in a slightly different form. The die-engraver seemed to have in mind the ducat of 1511 as the prototype, and the question is whether he adopted the earlier type without any connection, or whether this reminiscence could have any real context in the contemporary events. This alternative could be confirmed by record from the register of the chamber court dating to November 17, 1518, and mentioning Heinrich Tunkl of Brničko as the supreme mint master instead of Kostka. In connection with reports about objections of the professional community against Kostka, V. Lukáš (1960, 198, note 179) wrote about the fact that the assessors of the chamber court did not accept the mint master appointed only by the royal decree. The fact is that – again, as it the case of the ducat struck under Vladislaus in 1511 – it is impossible to interpret reliably appearance of the coat of arms of John of Wartenberg on the ducat produced under Louis Jagiellon in 1518. He did not occupy the post of the supreme mint master in any of these periods, and use of his coat of arms must explain his different legal relation towards production of gold coins. Questioning the interpretation the mark as the coat of arms of this aristocrat – disregarding its variable form – seems to be too critical. Connection of its use on the Ferdinand's ducats at the beginning of his rule – when John of Wartenberg really occupied the post of the supreme mint master – is evident. Besides all of that, there is no real alternative for interpretation of this mark in the contemporary context.

The mark on another ducat of Louis Jagiellon struck in 1521 (type L IV) also represents the same problem. In the mentioned year (up to the very end of it, when he died), Wilhelm Kostka of Postupice occupied the post of the supreme mint master. The mark in form of the halved shield – differently shaped – is also placed on this coin, which reflects the continuous key position (not specified in detail) and authority of John of Wartenberg.

The type L V is undated again. By its formal appearance, it is connected with the ducat struck in 1521, and it was very likely produced in the following year. The joint crowned initials of the Louis' and Mary's names point to the fact that the coin could have been struck starting with June 1522 at the earliest, because the coronation of Mary of Bohemia took place on June 1, 1522 (*Čornej–Bartlová 2007, 693*). Mary was crowned the Queen of Hungary in December 1521, and she married Louis on January 13, 1522 (*Čornej–Bartlová 2007, 677*), it is possible to anticipate production of the obverse die (type L V) even before, i.e. at the break of 1521 and 1522, or in the first half of 1522 in preparatory process of the coronation in Prague. This fact is also confirmed by style of lettering on obverse of the L V type, which is similar to the script on ducats of the L I and L II types. Again, the mark on the L V type is represented by the halved shield, because the coin was struck from the same reverse die as the previous type L IV. The same reverse die was initially used – in the same context very likely – also for the first variety of the following type L VI. For this time, the joint initials of Louis and Mary are placed above the Bohemian lion, which is situated (compared to the previous types) in the open coin field, and this became a common feature of the following types. These coins can be surely classified at the end of the chronological sequence of the ducats struck under Louis Jagiellon, in close connection with the earliest ducats of Ferdinand I.

At that time, Heinrich Tunkl of Brníčko was the supreme mint master, and the type L VII with his coat of arms can be positively attributed to the period of his appearance at the mentioned post. His coat of arms is represented by carp image diagonally placed on shield. In the case of this coin, it is not clear whether it was struck during the second Tunkl's term in his office of the supreme mint master (January 1522 – March 1523), or during his last term in 1525–1527. One of the varieties (L VII.b/ 1) has initial letter 'I' beside the image of St. Wenceslas in field, which has been added to the original L VII.a/ 1 die. Similar initial letter in field of the ducat struck under Vladislaus in 1511 was previously classified as a potential mark of the contemporary supreme mint master John of Sandbach. This is not the case of the ducat struck under Louis Jagiellon. There could be one explanation for that: in the context of the contemporary events, it could be a sort of expression of control by John of Wartenberg in form of initial of his first name. The die could be modified in time when Tunkl lost his post as the supreme mint master for the second time, and John of Wartenberg has been appointed the supreme burgrave.

The type L VIII was very likely produced in 1523–1524, when John of Wartenberg became the supreme burgrave, and the supreme mint master has not been evidently appointed. The ducats still bear the joint initials of Louis and Mary. The ducats of the following L IX type was struck from the same reverse dies as the previous type, but on their obverse only with the single initial 'M' above the Bohemian lion. It is possible to assume that these coins were produced after the Louis' death in August 1526. Also the latest type L X seems to be a posthumous product, again with the same single initial 'M' above the Bohemian lion. The reverse side of these coins were struck from the dies of the L VIII type, but the obverse dies reflected anachronically the earlier lettering style (the lion image known from Vladislaus' ducats of the W III type inclusive). In both cases, again, the mark of John of Wartenberg can be found on these coins, despite the fact that Heinrich Tunkl should have been in function of the supreme mint master up to 1527.

The Bohemian ducats of the L VI – L IX types struck under Louis Jagiellon with the lion image in the open coin field have evidently a connection with the ducats produced in Breslau. It is worth noting that during the rule of Louis Jagiellon and his successor in Bohemia, the ducats with the Bohemian lion and standing figure of St. Wenceslas were struck in Breslau every year, starting with 1517 and ending in 1530. Then, the new type appeared: the coins bore image of St. Wenceslas and shield divided in quarters with the head of John the Baptist in the middle. The new coat of arms of the town has been granted by Ferdinand I. The shield appeared on the gold coins of Breslau with exception for 1518 and 1521 – at that time, the dated ducats were struck under Louis II with the Bohemian titulature.

For the presented typology and relative chronology of the gold coins of both Jagiellonian rulers, some 29 coins produced under Vladislaus II Jagiellon and the same number of coins struck under Louis Jagiellon have been analysed in detail from the iconographic and epigraphic points of view. Every single type and its varieties of image and marginal legends have been described in detail based on results of epigraphic analysis of the particular lettering.

The ducats struck under Vladislaus Jagiellon have been classified under four types, and the W I has four image varieties. This type seems to be most frequent (13 pieces, 3 reverse and 9 obverse dies). For the type W II, five image varieties have been documented (12 pieces, 5 reverse and 6 obverse dies). Only one piece is known for the type W III. For the type W II, two image varieties have been documented (3 pieces, all dies different).

The ducats struck under Louis Jagiellon have been classified under ten types. For the type L I, five image varieties have been documented (8 pieces, 3 reverse and 6 obverse dies). Only one piece is known for the type L II. For the type L III, three pieces have been documented (1 reverse and 1 obverse dies). Similarly, for the type L IV, three pieces have been documented (1 reverse and 1 obverse dies). Only one piece is known for the type L V. For the type L VI, two image varieties have been documented (3 pieces, 2 reverse and 1 obverse dies). For the type L VII, two image varieties have been documented (2 pieces, 2 reverse and 2 obverse dies). For the type L VIII, two pieces have been documented (1 reverse and 1 obverse dies). For the type L IX, four pieces have been documented (1 reverse and 1 obverse dies). Only one piece is known for the type L X.

English summary by V. Novák

Dodatek

Po zalomení textu studie o českých jagellonských dukátech byly autorům dány k dispozici fotografie a metrologie dalších dvou dukátů z Chaurovy sbírky (tzv. Chaurova pokladna) uložené v Národním muzeu v Praze.²⁶ První z těchto mincí lze zařadit jako novou obrazovou a opisovou variantu dukátu Vladislava II. Jagellonského typu W III. Lící strana přináší drobné změny ve vyobrazení lva, jehož hrotité výstupky naznačující korunu zasahují až do horního břevna štítu, k podstatné změně však dochází v provedení hřívý a ocasu. Hřívý u nové varianty není tak bohatá a rozevlátá jako u typu W III.a/1 a vzadu není protažena až k příčně položeným ozdobám na pramenu ocasu, který se nachází blíže k tělu. Všechny tyto ozdoby jsou umístěny volně a nejsou spojeny s ozdobami na vedlejším pramenu. Rovněž zakončení obou pramenů ocasu chomáči chlupů je méně bohaté. Po stranách korunované iniciály W se nenachází rozviliny jako u typu W III.a/1, ale pouze jednoduché obloučky otočené otevřenou stranou dolů ke štítu. V lícím opisu nového dukátu je problematické čtení rozdělovacích znamének, které jsou ve formě drobných teček umístěných poněkud nepravidelně mezi jednotlivými slovy a jejich suspenzemi. Například mezi WLADISLAI–D, G–R a R–BOEMIE se nachází tyto drobné tečky ve střední a horní poloze, mezi suspenzemi D–G v dolní a horní poloze. V reprodukci opisů k rozdílnému umístění teček nebyl brán zřetel. Písmo lícího opisu je shodné s typem W III.a/1. Na rubní straně popisovaného dukátu žádné obrazové změny zaznamenány nebyly, nachází se zde pouze jiná variace znamének v opisu. Novou obrazovou a opisovou variantu dukátu zařazujeme do typologie jako typ W III.b/1.

Typ W III

mincovna: *Praha / Jilové / Nový Knín*, AV dukát b. 1., před 1511 (?)

²⁶ Za fotografie a metrologii těchto dvou dukátů bychom rádi poděkovali novému kurátorovi sbírky grošového období PhDr. Janu Boublikovi a PhDr. Jiřímu Militkému, Ph.D.

W III. b/1

Av.: český dvouocasý lev zleva v pozdně gotickém štítu se stylizovaným provedením ocasu, nad štítem korunovaná iniciála **W** s obloučky po stranách, **WLAÐISLAI:Ð:G:R:BOEMIE**

Rv.: postava sv. Václava v plátové zbroji v perlovci, v pravici kopí s praporem s orlicí čelně, meč u pasu a v levici pozdně gotický štít s orlicí čelně, **•S•WENES/LAVS ÐVX**

Lit.: –

D1 (59). NM Praha, inv. č. H5-18004: 3,465 g

III.b/1 WLAÐISLAI:Ð:G:R:BOEMIE

•S•WENES/LAVS ÐVX

Druhý dukát z Chaurovy sbírky, který byl autorům dán ke studiu dodatečně, je dalším exemplářem Ludvíkova typu L IX.a/1. Po srovnání s dalšími těmito dukáty bylo konstatováno, že všechny jejich exempláře byly raženy stejným párem razidel.

Typ L IX

mincovna: *Praha / Kutná Hora*, AV dukát b. 1. (po 1526), zn. polcený štít (Jan z Vartemberka?)

D2

L IX.a/1

Av.: český dvouocasý lev zleva volně v perlovci v kosmé poloze se dvěma smyčkami ocasu, nad lvem korunovaná iniciála **M** protínající perlovec, **•LVDOVICV8-PRIMV8-R•BOE**

Rv.: postava sv. Václava v plátové zbroji v perlovci, v pravici držící turnajové kopí s praporem s orlicí čelně, levice pokrčená v bok, opřený pozdně gotický štít s orlicí čelně, ***8•WENCE8L*/*V8:DX•BO**

Lit.: *Fiala 1888*, 97, č. 989; *Šmerda 2004*, 88, č. 188.

D2 (60). NM Praha, inv. č. H5-18006: 3,544 g

NOVÉ NÁLEZY OSMANSKÝCH MINCÍ NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY Z LET 1996–2018

† Vlastimil NOVÁK

Abstract – New Finds of Ottoman Coins from the Territory of the Czech Republic in 1996–2018.

The Ottoman coins have been registered in the Czech Lands since the beginning of the 18th century, and they have been systematically listed since the mid-19th century. The latest actualization comes from 1996, but following massive use of metal detectors showed a serious need of a new summarization. Up to 2018, some 151 hoards with the Ottoman coins and their single finds, forgeries and jetons have been documented on the territory of the Czech Republic. These coins have come to the mentioned territory via the Ottoman European expansion since the 16th century, and their flow reached its peak in the 17th century. This phenomenon is connected with the Thirty Years War in Bohemia, partly in Moravia and in Silesia, and in south and central Moravia, its is explained by the direct military impact of the Ottoman element.

 Ottoman Sultans, coins, single finds, hoards, forgery, jeton, Thirty Years War, 16th–19th centuries, Czech Republic

Úvod

Mince ražené osmanskými sultány (též dříve označované za mince turecké) se na území Čech, Moravy a Slezska začaly dostávat v souvislosti s agresivní evropskou osmanskou expanzí od 16. století. Jejich příliv vrcholí ve století 17. a v Čechách, části Moravy a ve Slezsku je dáván do souvislosti s třicetiletou válkou, na na Moravě jižní a střední je pak vysvětlován přímým válečným stykem s osmanským (potazmo tatarským živlem). Od druhé poloviny 19. století jsou nálezy osmanských mincí sporadicky zaznamenávány v rámci jednotlivých odborných článků, aby se jim (kromě jiného materiálu) v 50. letech 20. století dostalo sumarizačního soupisu ve čtyřdílném komplexním vydání (*Nohejlová-Prátová /ed./ 1955–1958*). V šedesátých letech minulého století podala J. Štěpková vyčerpávající přehled do té doby známých nálezů osmanských mincí na území tehdejšího Československa (*Štěpková 1963*), který dále doplnila novými nálezy ze Slovenska (*Štěpková 1968*). V českých zemích tradice systematického zveřejňování všech nových mincovních nálezů přestala v 80. letech 20. století s přerušovanou linií Numismatického sborníku (obnoveno 2005). Od 90. let minulého století se situace v monitorování mincovních nálezů změnila: nereformovaná restriktivní a rigidní legislativa nebyla schopna reagovat na rozvoj a masivní privátní nasazení moderních prospekčních technologií (detektory kovů). Přisun informací o nálezech se tedy rapidně zvýšil, ovšem jejich ověřitelnost, kvalita a výpovědní hodnota se s ohledem na obvyklou neochotu nálezců spolupracovat snížily. S odkazem na přechetné – internetem bohatě ilustrované – klubové hledačské aktivity, lze získat značné množství dat bez přesnější provenience, většinou bez metrologie a s nestandardní obrazovou dokumentací. I přesto byly učiněny některé nesmělé pokusy o oficiální dílčí sumarizaci osmanských nálezových mincí v novém tisíciletí (*Novák 2006; 2011b; Militký – Hradil – Knápek – Novák – Smíšek – Vilimec 2020*).

Tento příspěvek si klade za cíl předložit maximálně možný detailní soupis nálezů osmanským mincí na území ČR za léta 1996–2018 čerpaný ze zdrojů oficiálních (publikace, hlášené nepublikované nálezy), ale též s pramenů neoficiálních – ty ovšem převažují – jako jsou webové stránky různých amatérských klubů či anonymní žádosti o určení materiálu. Takto získaná data pak v rámci textu poslouží k interpretaci těchto mincí v daném historickém kontextu zkoumaného regionu.

Charakteristické rysy osmanského mincovnictví

Ražby osmánských sultánů jsou charakterizovány jako islámské. Vyznačují se nápisy v arabském písmu, islámskou ideologií obsaženou v náboženských mincovních legendách, monoepigrafickým a silně kaligrafickým charakterem provedených nápisů. Po stránce obsahové obsahují aversní legendy povětšinou jméno osmanského sultána s patřičnými tituly a epitety, včetně náboženských formulí. Jméno panovníka se často objevuje ve formě zvané *tughrá*, což je označení podpisové stylizace používané jako symbol státu a panovnícký znak. Revers pak nese legendu se jménem mincovny a datací ve formě číselného vyjádření příslušného roku *hidžry* (Novák 2000). Mezi lety 1390 a 1481 byly stříbrné mince datovány v nepravidelných intervalech (tzv. sériové letopočty). Po roce 1481 byly mince vročeny pouze počátečním rokem vlády a v zásadě byly raženy v této podobě po celou panovníkovu éru. Mince z let 1481–1757 mohou být tedy datovány pouze intervalem vlády konkrétního panovníka (Album 2011). V některých případech – opíraje se o nálezová data – lze vymezit přesnější dobu působení té které mincovny (Damali 2010a–b; 2011a–b; 2012). Teprve od poloviny 18. století přibývá k intronizačnímu letopočtu i aktuální rok vlády, ve kterém byla mince ražena. Značná variabilita mincovních forem byla dána teritoriální expanzí a vývoj nominálové struktury byl do značné míry spojen se systémy okolních zemí. Aktuální situace v oblasti obsahu kovu v mincích absolutně závisela na ekonomické stabilitě a vojenských úspěších celého osmanského impéria. Od 14. století se osmanský monetární systém ve svých počátcích zakládal výlučně na stříbře. Roku 1327 se za vlády sultána Orhána začaly razit stříbrné mince zvané *akče*. Jejich váha činila 1,16 g a obsahovaly okolo 90 % stříbra. Od druhé poloviny 15. století začala váha těchto oběhově většinových mincí výrazně klesat a snižoval se i obsah stříbra v nich. Stejně tak jako v jiných částech Evropy (zejména ve Středomoří), též v osmanské říši obíhaly různé typy neislámských stříbrných mincí. Obecně byly turecky nazývány *qurúš* (sg. *qirš*) – z latinského *grossus*. Rovněž zlaté mince byly oblíbeny – benátské dukáty zvané *filúri* (od italského *florin*) a uherské dukáty zvané *macar altini* (doslova „maďarské dukáty“). Zmíněné dukáty pak sloužily jako vzor pro zlaté mince nazývané *altin* či *sultáni*, které se začaly razit v letech 1451–1481. Poté, co Osmané ovládli Egypt (1516), začala masivní produkce kvalitních zlatých mincí typu *sultáni*, jejíž váha se na rozdíl od stříbrných mincí stabilizovala po více jak dvě další století na 3,286 g, a které se pro svou kvalitu staly tak populárními v Evropě třicetileté války. Osmánské měděné mince, nazývané mongolským slovem *máňghir*, se individuálně váhově lišily a nesly velmi jednoduchou ikonografii (heraldické symboly, florální ornamenty či pouze sultánovo jméno). Radikální zhoršení kvality stříbrných *akče* na počátku 16. století vedlo k zavedení nového nominálu – *para* (3–4 *akče*). Kromě toho se na Blízkém východě razily stříbrné *dirhamy* (asi 3 g). Další znehodnocování stříbra vedlo v letech 1687–1691 k zavedení nových stříbrných nominálů – *qirše* neboli *piastru* (40 *para*) a *zoloty* (30 *para*). Další vývoj je pak charakterizován zvětšující se škálou nominálů, z nichž zejména zlaté měly spíše reprezentativní charakter. Problémem zejména při nedostatku metrologických dat u náleзовých mincí je běžné neuvádění nominálu na střížku počínaje 18. stoletím. Určení nedeklarovaného nominálu je pak nutno odvíjet pouze od velikosti a váhy toho kterého typu mince.

Nálezy osmanských mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku

Na území ČR jsou registrovány nálezy osmanských mincí datovaných od 14. do 20. století. Obecně se však struktura nálezů osmanských mincí ukrytých od konce 16. století do druhé poloviny 18. století v Čechách liší od situace na Moravě, což vyplývá z odlišného historického vývoje obou teritorií. Čechy – na rozdíl od Moravy – nebyly nikdy osmanským nebezpečím bezprostředně ohroženy. Morava byla poprvé napadena Turky (společně s Tatary) v roce 1599. Ti se dostali až na Valašsko a zastavila je teprve u Javorníka moravská vojenská hotovost. Posléze v roce 1623 sedmihradský vévoda Gábor Bethlen s podporou Turků prorazil až ke Znojmu, Brnu a Olomouci. Nejhorší nájezdy přišly v roce 1663, kdy Turci ve třech vlnách zničili nejprve jihovýchodní Moravu, poté se dostali až k Velkému Meziříčí a třetí vpád zpusťošil Valašsko (Klobouky, Vizovice, Vsetín, Krásno). Poslední vážné ohrožení Moravy přišlo v roce 1683, kdy se při obléhání Vídně dostaly turecko-tatarské oddíly až po Brno a Přerov (Tauer 1984; Čapka 1998).

Soupis osmanských panovníků, jejichž mince byly do současnosti nalezeny na území ČR:

- **Murád I.** (AH 761–791 / AD 1360–1389)
- **Mehmed I.** (AH 806–816 / AD 1403–1413)
- **Murád II.** (AH 824–848, 849–855 / AD 1421–1444, 1445–1451)
- **Bájazíd II.** (AH 886–918 / AD 1481–1512)
- **Selím I.** (AH 918–926 / AD 1512–1520)
- **Sulajmán I.** (AH 926–974 / AD 1520–1566)
- **Selím II.** (AH 974–982 / AD 1566–1574)
- **Murád III.** (AH 982–1003 / AD 1574–1595)
- **Mehmed III.** (AH 1003–1012 / AD 1595–1603)
- **Ahmad I.** (AH 1012–1026 / AD 1603–1617)
- **Uthmán (Osman) II.** (AH 1027–1031 / AD 1618–1622)
- **Murád IV.** (AH 1032–1049 / AD 1623–1640)
- **Ibráhím I.** (AH 1049–1058 / AD 1640–1648)
- **Mehmed IV.** (AH 1058–1099 / AD 1648–1687)
- **Ahmad III.** (AH 1115–1143 / AD 1703–1730)
- **Mustafá III.** (AH 1171–1187 / AD 1757–1774)
- **Selím III.** (AH 1203–1222 / AD 1789–1807)
- **Mahmúd II.** (AH 1223–1255 / AD 1808–1839)
- **Abd al-Madžíd** (AH 1255–1277 / AD 1839–1861)
- **Abd al-'Azíz** (AH 1277–1293 / AD 1861–1876)
- **Murád V.** (AH 1293 / AD 1876)
- **Abd al-Hamíd II.** (AH 1293–1327 / AD 1876–1909)
- **Mehmed V.** (AH 1327–1336 / AD 1909–1918)
- **Mehmed VI.** (AH 1336–1341 / AD 1918–1923)

Z pohledu dostupných dat do roku 1996 převažují v nálezech z Čech, Moravy a Slezska absolutní měrou zlaté osmanské mince. Naprostá většina nálezů má hromadný charakter a evidentně souvisí s nejistým a turbulentním údobím třicetileté války (1618–1648) a obdobím těsně po ní. Zlaté osmanské mince na výše zmíněném teritoriu nebyly taveny a znovu mincovány zejména z důvodu vysoké kvality ražebního kovu (zlato získané Osmany po dobytí Egypta v roce 1516) a objevují se v nálezech ukrytých od konce 16. století až po samý konec 18. století. Jejich přesná výrobní datace je vzhledem k exkluzivně uváděným intronizačním letopočtům komplikovaná. V zásadě jsou zde zastoupeny mince ražené mezi lety 1520–1640. Zlaté osmanské nominály typu sultání (viz výše) jsou ve valné většině obsaženy ve smíšených hromadných nálezech. U hromadných nálezů s více osmanskými zlatými mincemi je patrná i větší teritoriální rozrůzněnost mincoven, což ukazuje na relativně dlouhou délku oběhu těchto mincí a na značnou šíři výběru z jejich teritoriální produkce. Zlaté osmanské mince v hromadných i jednotlivých nálezech vykazují značnou oběhovou zátěž, jakož i pokusy o dělení či testování.

Nálezy osmanských mincí v Čechách jsou rovnoměrně rozptýleny po celém území. Na Moravě se tyto nálezy vyskytují severně za linií Jihlava – Brno – Přerov – Vsetín a byly ukryté víceméně jednoznačně v souvislosti se třicetiletou válkou. Jižně od zmíněné linie lze pak nálezy velmi pravděpodobně spojovat přímo s osmanskými aktivitami. Ražby měděné se na české i moravském teritoriu nacházejí jednotlivě jako pozdní novověký náhodný import (tab. 1: 44, 46) a stříbro pak jako kvalitní okrajová příměs tezauračních depotů (tab. 1: 11, 32, 36, 39). V absolutní většině nálezů (34 hromadných nálezů) se jak v Čechách, tak na Moravě, vyskytuje turecké zlato (mince typu sultání) vysoké kvality, minimálně míšené s ražbami stříbrnými (dva hromadné nálezy). Pouze tři ojedinělé nálezy (tab. 1: 1–2, 37) víceméně na periferii teritoria, ukazující na roli Prahy jako centra historického dění daného období, pak spíše jen potvrzují popsanou nálezovou distribuci.

Tab. 1. Nálezy osmanských mincí v Čechách a na Moravě publikované do roku 1996 (podle Novák 2006, 182–183, Štěpková 1963, řazeno dle *terminus post quem* vzestupně).

Č.	Lokalita	Počet mincí	Osmanských, doba produkce ražby	Mincovna	tpq	Rok nálezu / literatura
1.	Chvalkovice (okr. Náchod)	Ojedinelý nález 1 AV	1 AV, 1520–1566	<i>Sidre Qapısı</i>	po 1566	1954 / Štěpková 1957, 213–214
2.	Třeština , osada Hájský Mlýn (okr. Šumperk)	ON 1 AV	1 AV, 1520–1566	<i>Misr</i>	po 1566	1891 / <i>Nálezy III/1</i> , č. 2971
3.	Velká Bíteš (okr. Žďár n. Sázavou)	Hromadný nález 3 AV	1 AV, 1574–1595	<i>Misr</i>	po 1574/1595	1961 / Štěpková 1963, 151
4.	Olomouc I	HN 3 AV	1 AV, 1603–1617	<i>Qustantínija</i>	po 1605	1900 / <i>Nálezy III/1</i> , č. 3030
5.	Habří (okr. České Budějovice)	HN 115 AV	x AV	-	po 1606	- / <i>Nálezy III/1</i> , č. 3033
6.	Záluží (okr. Praha-Východ)	HN 3 AV + 3 AR	1 AV	-	po 1610	1931 / <i>Nálezy III/1</i> , č. 3047
7.	Praha I	HN 384 AV	8 AV, 1360–1574	-	po 1616	1907 / <i>Nálezy III/1</i> , č. 3075
8.	Kamenice nad Lipou , les Koblížek (okr. Pelhřimov)	HN 476 AV	29 AV, 1520–1566 1566–1574, 1574–1595, 1595–1603, 1603–1617	1520–1566 / <i>Ámid, Sidre Qapısı, Qustantínija, 3 Misr; 1566–1574 / Halab, Dimašq, Srebreniča, 2 Misr; 1574–1595 / Baghdád, Džazáír, Hándža, Tarábulus, 5 Misr; 1595–1603 / Ámid, Halab, Ságiz, 3 Misr; 1603–1617 / Túqát, Halab, Dimašq</i>	po 1618	1922 / <i>Fiala 1922, 170–171; Augst 1958, 92–96</i>
9.	Horní Vltavice , osada Zátoň (okr. Prachatice)	HN x AV + AR (popsáno 6 AV + 2 AR)	2 AV	-	po 1618/1648	1726 / <i>Nálezy III/1</i> , č. 3475
10.	Plzeň	HN x AV (popsáno 1801)	129 AV	-	po 1618/1619	1912 / <i>Nálezy III/1</i> , č. 3186
11.	Praha II	HN 4 AV + 17 AR	4 AV + 17 AR	-	po 1618/1648	1908 / <i>Nálezy III/1</i> , č. 3509
12.	Uničov (okr. Olomouc)	HN 352 AV (176 popsáno)	25 AV, 1520–1566, 1566–1574, 1574–1595, 1595–1603, 1603–1617	1520–1566 / <i>Amásija, 2 Misr; 1566–1574 / Misr, 1574–1595 / Dimašq, 5 Misr, 4 X; 1595–1603 / Baghdád, Dimašq, Misr, 5 X; 1603–1617 / 2 Qustantínija, Misr</i>	po 1618/1648	1911 / <i>Nálezy III/1</i> , č. 3533
13.	Přerov	HN 26 AV + 2364 AR	2 AV, 1574–1595 1595–1603	1574–1595 / <i>Ságiz; 1595–1603 / Qustantínija</i>	po 1623	1923 / <i>Nálezy III/1</i> , č. 3250; <i>Chumchal 1994</i>
14.	Raškovice (okr. Frýdek-Místek)	HN 68 AV	2 AV, 1574–1595 1603–1617	1574–1595 / <i>Misr; 1603–1617 / Qustantínija</i>	po 1624	1844 / <i>Nálezy III/1</i> , č. 3264
15.	Chlumětín (okr. Žďár n. Sázavou)	HN +350 AV a AR (popsáno 305)	4 AV, 1512–1520, 1595–1603, 1603–1617	1512–1620 / -; 1595–1603 / -; 1603–1617 / <i>Qustantínija</i>	po 1627	1925 / <i>Nálezy III/1</i> , č. 3289
16.	Potěhy (okr. Kutná Hora)	HN 26 AV + 5 AR	10 AV	-	po 1627	1887–1888 / <i>Nálezy III/1</i> , č. 3292
17.	Čechy, neznámá lokalita	HN 13 AV + 2 AV	2 AV, 1520–1566	2 <i>Misr</i>	po 1628	1826 / <i>Nálezy III/1</i> , č. 3293
18.	Rychnov n. Kněžnou	HN x AV + AR	x AV	-	po 1628	1826 / <i>Nálezy III/1</i> , č. 3305
19.	Rakousy (okr. Semily)	HN x AV (22 AV popsáno)	1 AV	-	po 1629	1904 / <i>Nálezy III/1</i> , č. 3311
20.	Kojetín (okr. Přerov)	HN 283 AV	x AV	-	po 1635	1865 / <i>Nálezy III/1</i> , č. 3362

Č.	Lokalita	Počet mincí	Osmanských, doba produkce ražby	Mincovna	tpq	Rok nálezu / literatura
21.	Vrchlabí (okr. Trutnov)	HN 45 AV	x AV	-	po 1635	1840 / <i>Nálezy III/1</i> , č. 3368
22.	Korce (okr. Česká Lípa)	HN 8 AV + 19 AR	2 AV	-	po 1636	1915 / <i>Nálezy III/1</i> , č. 3371
23.	Daskabát (okr. Olomouc)	HN 9 AV	x AV	-	po 1637	1860 / <i>Nálezy III/1</i> , č. 3378
24.	Vizovice (okr. Zlín)	HN 52 AV	5 AV	-	po 1637	1853 / <i>Nálezy III/1</i> , č. 3402
25.	Jindřichův Hradec	HN 177 AV	10 AV	-	po 1643	1880 / <i>Nálezy III/1</i> , č. 3435
26.	Drhovy (okr. Příbram)	HN 3 AV + 18 AR	1 AV, 1623–1640	<i>Misr</i>	po 1644	1955 / <i>Nemeškal 1958</i> , 353-354
27.	Dobrotice (okr. Kroměříž)	HN 6 AV + 400 AR	1 AV, 1520–1566	-	po 1645	- / <i>Nálezy III/1</i> , č. 3441
28.	Ješetice , osada Radíč (okr. Benešov)	HN 45 AV + AR	1 AV	-	po 1654	1905 / <i>Nálezy III/1</i> , č. 3564
29.	Tichov (okr. Zlín)	HN 19 AV	3 AV, 1574–1595, 1595–1603, 1603–1617	1574–1595 / <i>Misr</i> ; 1595–1603 / <i>Misr</i> ; 1603–1617 / <i>Baghdád</i>	po 1657	Před 1908 / <i>Nálezy III/1</i> , č. 2946
30.	Větrov (okr. Liberec)	HN 108 AV + 115 AR	3 AV, 1566–1574, 1574–1595, 1603–1617	1566–1574 / <i>Misr</i> ; 1574–1595 / <i>Misr</i> ; 1603–1617 / <i>Dimašq</i>	po 1660	1907 / <i>Nálezy III/1</i> , č. 3583
31.	Petřkovice (okr. Trutnov)	HN 51 AV	1 AV	-	po 1671	1851 / <i>Nálezy III/1</i> , č. 3605
32.	Poběžovice (okr. Pardubice)	HN 132 AR	1 AR, 1520–1566	<i>Čajniča</i>	po 1673	1930 / <i>Nálezy III/1</i> , č. 3610
33.	Lípov (okr. Hodonín)	HN 2 AV + 94 AR	1 AV	-	po 1680	1843 / <i>Nálezy III/1</i> , č. 3624
34.	Zahnašovice (okr. Kroměříž)	HN 9 AV + 206 AR	1 AV	-	po 1683	20. stol. / <i>Skutil – Malá 1958</i> , 332
35.	Třešť (okr. Jihlava)	HN 672 AV + 11 kg AR	x AV	-	po 1688	1915 / <i>Nálezy III/1</i> , č. 3637
36.	Olomouc II	HN 10 AR	1 AR	-	po 1694	Před 1889 / <i>Nálezy III/1</i> , č. 3646
37.	Praha-Suchdol	ON 1 AR	1 AR, 1695–1703	<i>Qustantinija</i>	po 1703	1996 / <i>Novák 1996</i> , 395–398
38.	Skuteč I (okr. Chrudim)	HN x AV	x AV, 1520–1691?	-	17. stol.	- / <i>Nálezy III/1</i> , č. 3760
39.	Verdek (okr. Trutnov)	HN 5 AV + 60 AR	?	-	17. stol.	1931 / <i>Nálezy III/1</i> , č. 3769
40.	Počátky (okr. Pelhřimov)	HN 18 AV + 24 AR	1 AV	-	asi 17. stol.	1793 / <i>Nálezy III/1</i> , č. 4089
41.	Skuteč II. (okr. Chrudim)	HN x AV	1 AV	-	? (17. stol.)	1860–1870 / <i>Adámek 1902</i> , 295; <i>Petrtyl 1955</i> , 189
42.	Plešnice (okr. Plzeň)	HN 2500 AV + AR	X AV	-	po 1700	1908 / <i>Nálezy III/1</i> , č. 3664
43.	Praha III	HN 16 AV	3 AV	-	po 1736	1860 / <i>Nálezy III/1</i> , č. 3806
44.	Mladá Boleslav	HN 53 AV	X AV	-	po 1739	1832 / <i>Nálezy III/1</i> , č. 3811
45.	Bystřice p. Host. (okr. Kroměříž)	HN 9 AR + 1 AE	1 AE, 17. stol. ?	-	po 1777	? / <i>Nálezy III/1</i> , č. 3866
46.	Budeč (okr. Kladno)	HN 4 AE	1 AE, 1853	-	po 1920	1961 / nepublikováno

Nově dokumentované nálezy osmanských mincí registrované na území Čech, Moravy a Slezska z let 1996–2018 ukazují poněkud jinou situaci. Jednak jde o trojnásobek materiálu (117 kusů) oproti předchozímu zkoumanému období, dále naprosto převažují jednotlivé nálezy (6 hromadných nálezů a 52 ojedinelých nálezů s *tpq* do roku 1800, a po roce 1800 přesně 40 nálezů ojedinelých mincí a 8 okrasných žetonů), zlaté mince jsou v menšině (26 kusů) a dosti značnou část nálezového fondu (51 nálezových položek) tvoří ražby vyrobené po roce 1800. Technicky lze převahu ojedinelých nálezů do jisté míry vysvětlit tím, že před rokem 1800 bylo obtížné zatajit hromadný nález, leč jednotliviny mohly uniknout. Dnes lze většinou zatajit vpodstatě cokoli, ale zvědavost a posílení druhové prestiže u nálezců často vítězí nad možnými (leč v dřívější většině případů nepravděpodobnými) potížemi se zákonem.

Registrované ražby v Čechách i nadále potvrzují teorii o teritoriálně rovnoměrně rozložených nálezech v souvislosti se třicetiletou válkou a o jednotlivých neoběžných mincích ztracených v neosmanském prostředí. Historicky novější nalezené stříbrné nebo měděné ražby pak odkazují na období napoleonských válek nebo moderní rakousko-uherskou periodu s balkánskými přesahy. U měděných ražeb se jedná v případě českých nálezů jednoznačně o sekundární import. Nálezy zdobných šatních žetonů mohou odkazovat na místní exportní produkci (Jablonec) nebo na memorabilia přivezená z Balkánu.

Stávající interpretace moravské situace je nadále obecně dvojitá: a/ oblast jižně linie Jihlava – Brno – Přerov – Vsetín zřejmě byla v přímém kontaktu s osmanským živlem, a proto se zde zlaté osmanské mince objevují hlavně jednotlivě; stříbro pak je podobně jako na Slovensku spojeno s osmanskými aktivitami a jeho hromadný i jednotlivý výskyt zde je historicky odůvodněnější ve srovnání s Čechami a jinými částmi Moravy; b/ Morava na sever od výše zmíněné linie je nadále nálezově spíše charakteristická nálezy v souvislosti se třicetiletou válkou.

Z historicko-statistického pohledu je možno konstatovat, že v letech 1996–2018 byly na území ČR nalezeny osmanské mince s produkční datací 1360–1921. Nejstarší mincí je akče Muráda I. (kat. č. 27) a nejmladší pak 40 para Mehmeda VI. (kat. č. 109). Zlato až na jednu výjimku (kat. č. 26, produkčně datováno 1818) pokrývá svou produkční dobou v 16. a 17. století evropskou tezaurační poptávku třicetileté války (mince typu sultáni). Starší osmanské stříbro (produkčně circa do roku 1700) se nálezovou lokalitou jednoznačně většinou váže na území jižní a střední Moravy a lze jej tak odůvodněně spojit s přímými tureckými kontakty až do obléhání Vídně (1683). Zbylé stříbro – počtem převažující – s produkčním obdobím kolem roku 1800 je možno interpretovat ve spojitosti s Napoleonovým dobrodružstvím v Egyptě, posléze s napoleonskými válkami a pozdější ražby s rakousko-uherskou balkánskou stopou. U měděných mincí kromě mánghiru ze vsetínské Loučky (kat. č. 75), který je pravděpodobně pozůstatkem vpádu z roku 1663, pouze mince Sulajmána II. (kat. č. 79–89) lze řadit do přímé souvislosti s tureckou agresí a obležením Vídně (1683).

Istanbul (Qustantínija, Islámbúl) jednoznačně dominuje mezi osmanskými mincovnami v nálezech z let 1996–2018. Druhou nejběžnější mincovnou je pak Misr (Egypt, tj. Káhira). U zlatých mincí pak zajímavějším mincovnám patří Halab (Alepo, Sýrie, kat. č. 3), Džazár (Alžír, kat. č. 12, 21, 23) a Sidre Qapisi (vilájet Soluň, kontinentální Řecko, kat. č. 1, 4, 36). U stříbrných ražeb pak jistě zaujme Edirne (Drinopol, kat. č. 28, 30) a Nowár (Novo Brdo, Kosovo, kat. č. 29, 32). Mezi staršími měděnými mánghiry se objeví i relativně vzácné exempláře ražené v mincovnách Tarábulus Gharb (libyjský Tripolis, kat. č. 76), Brusa (Bursa, severozápadní Anatólie, kat. č. 75) a Saráj (Sarajevo, Bosna, kat. č. 89). U zlatých a větších stříbrných nominálů převažují velké centrální mincovny (Istanbul, Misr), u menších a starších stříbrných nominálů, jakož i u mincí měděných lze pozorovat větší teritoriální rozrůzněnost s příklonem k Balkánu.

Z technického hlediska je zajímavé povšimnout si perforovaných exemplářů mincí (kat. č. 16, 34, 37, 44, 53, 55–57, 71, 86, 91, 97–99, 103, 107). U zdobných žetonů (kat. č. 110–117) jsou perforovány všechny kusy. Tato úprava jednoznačně svědčí o sekundárním (zdobném) použití mincí v nálezovém (finálním) prostředí. Do stejné kategorie patří i mince s ouškem nebo stopami po něm (kat. č. 26, 46, 47, 67), či kusy upravené na knoflík (kat. č. 66, 69, 72, 87, 90, 97). Je signifikantní, že mezi okrasně upravenými exempláři jsou pouze čtyři produkované do roku 1800 (z celkových 34 kusů). Je tedy jasné, že osmanské mince nalezené na území ČR a vyrobené před rokem 1800 mají víceméně předpokládaný tezaurační charakter, u ostatních byl v jiné historické epoše upřednostněn jejich cizokrajný estetický vzhled (arabská kaligrafie).

Falza osmanských mincí nalezená na území ČR představují zvláštní kategorii. Stříbrné pozlacené falzum napodobující zlatou minci z moravských Vrchoslavic (kat. č. 5), jakož i měděný pozlacený padělek z Loun-předměstí v českém prostoru (kat. č. 2), a dále též padělek z Vysočiny (kat. č. 17), zřejmě před-

stavují zvýšenou dobovou poptávku po zlatě a jsou s největší pravděpodobností místní (středoevropské) provenience (k problematice souhrně ve středoevropském kontextu *Novák 2017*). Zajímavý je nález akče z Olomouce (suberát, kat. č. 33), kde může jít o průnik autentického osmanského falza a následnou náhodnou ztrátu. Měděný odražek z Náchodska (kat. č. 78) zřejmě představuje neumělý evropský dobový pokus falšovat populární osmanské váhově větší stříbrné nominály. Falzum měděné osmanské mince nalezené u Třebíče (kat. č. 77) pak spíše ukazuje na možný reálný impakt osmanského prostředí, jak nabízí srovnání publikovaných dobových falz N. Kabaklarim (*1998*).

Katalog nepublikovaných či nedávno publikovaných nálezových osmanských mincí z období 1996–2018

Katalog je řazen podle kovu a panovnické chronologie s reportovanou lokalitou a rokem nálezů vzestupně. Vzhledem k faktu, že většina dat byla získána anonymně z webu, metrologické údaje nejsou vždy kompletní a fotodokumentace je někdy na hranici publikovatelnosti.

Zlaté mince

JANOVICE U KRAVAŘ (okr. Česká Lípa)

Hromadný nález 9 zlatých (z toho jedna osmanská) a dvou stříbrných mincí (*terminus post quem* 1637) 2013.
Lit.: *nepublikováno*.

Sulajmán I. (AH 926–974 / AD 1520–1566), mincovna: *Sidre Qapısı*, AV sultáni, AH 926 / AD 1520–Av.: v prostém mezikruží s perlovcem šestiřádkový arabský nápis – *sulṭān sulajmān/ bin salīm chān/ 'azza naṣruhu ḍuriba/ sidre qapısı fī/ 926/ sana* (sultán Sulajmán/ syn Salíma chána/ necht' je zajištěno jeho vítězství, raženo/ Sidre Qapısı v/ AH 926/ roku), ornamenty v ploše, lehce excentrická ražba Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem třířádkový arabský nápis – *ḍārib an-naḍr/ ṣāhib al-'izz wa an-naṣr/ fī al-barr wa al-baḥr* (ten, kdo razí drahý kov/ dobyvatel slávy a vítězství/ na souši i na moři), ornamenty v ploše, lehce excentrická ražba
Lit.: *Lane-Poole 1883*, 74, č. 185–187 var.; *Ghalib 1890*, 89–90, č. 220–222 var.; *Pere 1968*, 112, č. 187; *Schaendlinger 1973*, 96; *Artuk – Artuk 1974*, 521–522, č. 1566–1568 var.; *Mitchiner 1977*, 206, 1254 var.; *Sultan 1977*, 114, č. 1075–1076 var.; *Album 2011*, 143, č. 1317; *Damali 2010b*, 698, č. 10-SD-A4a; *Damali 2010b*, 698, č. 10-SD-A4a.
1. 3,521 g; 20,6/ 20,2 mm; 9 h

LOUNY – předměstí (okr. Louny) 2016: *Novák 2017*

Falzum dle prototypu: **Sulajmán I.** (AH 926–974 / AD 1520–1566), mincovna: *mimo střížek* (zlomek), AV sultáni, [AH 926 / AD 1520] – jednotlivý nález, zlomek cca 50 % mince (suberátní, dobové falsum s měděným jádrem), nalezeno spolu s **Uthmán (Osman) II.** (AH 1027–1031 / AD 1618–1622), mincovna mimo střížek (Misr?), AR medini, [AH 1027 / AD 1618]
Av.: v prostém mezikruží s perlovcem pětiřádkový arabský nápis – *sulṭān sulajmān/ [bin] salīm chān 'azza naṣruhu/ [ḍuriba ...] / fī/ sana [926]* (sultán Sulajmán/ [syn] Salíma chána, necht' je zajištěno jeho vítězství / [raženo ...] / v/ roku AH [926]), ornamenty v ploše, stopy nerovnoměrného pokovování, prasklý střížek
Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem třířádkový arabský nápis – *ḍārib [an-naḍr]/ ṣāhib al-'izz [wa an-naṣr]/ fī al-barr wa al-baḥr* (ten, kdo razí [drahý kov]/ dobyvatel slávy a [vítězství] na souši i na moři), ornamenty v ploše, stopy nerovnoměrného pokovování, prasklý střížek
Lit.: *Lane-Poole 1883*, av. – 71–74, typ jako č. 172 (Qustantínija), typ jako č. 185 (Sidre Qapısı), rv. – 78–81, typ jako č. 197 (Halab), typ jako č. 205 (Misr); *Ghalib 1890*, rv. – 292, typ jako č. 2519 (Amásija); *Pere 1968*, av. – 110–113, typ jako č. 159 (Baghdád), typ jako č. 162 (Belgrád), typ jako č. 163 (Bursa), typ jako č. 164 (Džándža), typ jako

č. 170 (Edirne), typ jako č. 183 (Múdáwa), typ jako č. 189 (Sírúz), rv. – 111–113, typ jako č. 171 a 173 (Halab), typ jako č. 191 (Tabríz), typ jako č. 194 (Zabíd); *Artuk – Artuk 1974*, av. – 510–521, typ jako č. 1533 (Belgrád), typ jako č. 1534 (Bursa), typ jako č. 1564 (Srebrenica), rv. – 505–524, typ jako č. 1517 (Qustantíníja), typ jako č. 1523 a 1525 (Ámid), typ jako č. 1541 (Dimašq), typ jako č. 1548 (Mar'áš), typ jako č. 1556 (Misr), typ jako č. 1569 (Sírúz), typ jako č. 1572–1573 (Zabíd); *Mitchiner 1977*, av. – 206, typ jako č. 1252 (Qustantíníja) a **zároveň pro typ av.+rv. – 206, č. 1253 (Misr)**; *Sultan 1977*, av. – č. 1076 (Sidre Qapisi); *Damali 2010b*, av. – 502–503 (Amásíja), 526 (Baghdád), 540 (Belgrád), 544 (Bursa), 548 (Džándža), 568–569 (Edirne), 580 (Halab), 609 a 613 (Qustantíníja), 661 (Múdáwa), 698–700 (Sidre Qapisi), 713 (Sírúz) a pro typ reversu srv. 507 (Ámid), 525 (Baghdád), 578–579 (Halab), 608 (Qustantíníja), 663 (Mawsil), 684 (Ruhá), 711 (Sírúz), 745 (Zabíd) a **zároveň pro typ av. + rv. – 564, č. 10-MS-A4a (Misr)**; *Album 2011*, 143, typ jako č. 1317; www.zeno.ru, av. – typ jako č. 83812 a 15928 (Amásíja), typ jako č. 194158 (Belgrád), typ jako č. 15730 a 112366 (Bursa), typ jako č. 111748 (Halab), typ jako č. 8970, 9641, 10325, 10653, 10654, 15934, 106054, 111793, 112367, 112787, 132489, 132492, 156220, 175258, 175903 (Qustantíníja), typ jako č. 8450, 10349, 95332, 111777 (Sidre Qapisi), typ jako č. 10320, 10930, 112371 (Sírúz), typ jako č. 114337 a 189359 (Srebrenica), rv. – typ jako č. 15926, 21720, 112661 (Ámid), typ jako č. 15923 (Dimašq), typ jako č. 15925, 112369, 112636 (Halab), typ jako č. 124159 (Mar'áš), typ jako č. 10343 a 132490 (Qustantíníja) a **zároveň pro av. + rv. č. 111753 (Qustantíníja)**.

2. 0,869 g; 17,9/10,6 mm (síla asi 1 mm); 9 h; fragment (asi 50 %), praskliny střížku, prosvítající jádro na plochách, v prasklinách a v lomu jasně patrné.

PLZEŇSKO 23. 10. 2017: nepublikováno

Sulajmán I. (AH 926–974 / AD 1520–1566), mincovna: *Halab*, AV sultání, AH 926 / AD 1520 – jednotlivý nález

Av.: v prostém mezikruží s perlovcem šestiřádkový arabský nápis – *sultān sulajmān/ bin salīm chān/ 'azza našruhu đuriba/ fī halab/ sana / 926* (sultán Sulajmán/ syn Salíma chána/ nechť je zajištěno jeho vítězství, raženo/ v Halabu/ roku/ AH 926), ornamenty v ploše, lehce excentrická ražba

Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem třířádkový arabský nápis – *dārib an-nađr/ šāhib al-'izz wa an-naşr/ fī al-barr wa al-baħr* (ten, kdo razí drahý kov/ dobyvatel slávy a vítězství/ na souši i na moři), ornamenty v ploše, lehce excentrická ražba

Lit.: *Lane-Poole 1883*, 78, č. 198; *Østrup 1938*, 293, č. 2520; *Pere 1968*, 111, č. 172; *Schaendlinger 1973*, 96; *Artuk – Artuk 1974*, 514 č. 1543; *Damali 2010b*, 579, č. 10-HP-A2; *Album 2011*, 143, č. 1317.

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/prosim-o-urceni-153853/> (říjen 2017)

3. 3,5 g; 19,4 mm; 4 h

HORNÍ RÁPOTICE (okr. Pelhřimov) 2015:

Militký – Hradil – Knápek – Novák – Smíšek – Vilímecký, v tisku, č. 339

Sulajmán I. (AH 926–974 / AD 1520–1566), mincovna: *Sidre Qapisi*, AV sultání, AH 926 / AD 1520 – hromadný nález (třicetiletá válka) spolu s **Murád III.** (AH 982–1003 / AD 1574–1595), mincovna:

Džazáir, AV sultání, AH 982 / AD 1574 a 2x **Murád III.** (AH 982–1003 / AD 1574–1595), mincovna: *Misr*, AV sultání, AH 982 / AD 1574 a dalšími 337 stříbrnými a zlatými evropskými mincemi

Av.: v prostém mezikruží s perlovcem šestiřádkový arabský nápis – *sultān sulajmān/ bin salīm chān/ 'azza našruhu đuriba/ sidre qapisi fī sana / 926* (sultán Sulajmán/ syn Salíma chána/ nechť je zajištěno jeho vítězství, raženo/ Sidre Qapisi v roku/ AH 926), ornamenty v ploše, lehce excentrická ražba

Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem třířádkový arabský nápis – *dārib an-nađr/ šāhib al-'izz wa an-naşr/ fī al-barr wa al-baħr* (ten, kdo razí drahý kov/ dobyvatel slávy a vítězství/ na souši i na moři), ornamenty v ploše, lehce excentrická ražba

Lit.: *Lane-Poole 1883*, 74, č. 185–187 var.; *Ghalib 1890*, 89–90, č. 220–222 var.; *Schaendlinger 1973*, 96; *Artuk – Artuk 1974*, 521–522, č. 1566–1568 var.; *Mitchiner 1977*, 206, 1254 var.; *Pere 1968*, 112, č. 187; *Sultan 1977*, 114, č. 1075–1076 var.; *Damali 2010b*, 700, č. 10-SD-A4f var.; *Album 2011*, 143, č. 1317.

4. 3,449 g; 19,3/ 19,0 mm; 1 h

VRCHOSLAVICE (okr. Prostějov) 2010: Novák – Videman 2011

Falzum dle prototypu: **Selim II.** (AH 974–982 / AD 1566–1574), mincovna mimo zlomek, sultáni, AH [9]74/ AD 1566 – jednotlivý nález, zlomek, dobové falzum (zlatě pokovené stříbrné jádro)
Av.: v prostém mezikruží s perlovcem pětiřádkový arabský nápis – *suḷṭān [salīm bin]/ suḷṭān [sulajmān chān]/ ‘azza naṣruhu .../ ... sana/ [9]74* (sultán [Salīm, syn]/ sultána [Sulajmána chána]/ nechť je zajištěno jeho vítězství .../ roku/ AH [9]74), ornamenty v ploše.
Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem třířádkový arabský nápis – *[dārib an-naḍr]/ ṣāhib al-‘izz wa an-naṣr/ fī al-barr wa al-baḥr* (ten, kdo razí drahý kov/ dobyvatel slávy a vítězství/ na souši i na moři), ornamenty v ploše, stopy nerovnoměrného pokovování (bublíny)
Lit.: Lane-Poole 1883, pro typ srv. 87, č. 226–228 (Halab); *Ghalib 1890*, 124, typ jako č. 322–323 (Ámid), 125, typ jako č. 326 (Halab), 126, typ jako č. 328 (Damašek); *Pere 1968*, 120, typ jako č. 227 (Ámid), č. 234 (Damašek), č. 235 (Halab); *Artuk – Artuk 1974*, 531, typ jako č. 1580 (Ámid), 534, typ jako č. 1591 (Damašek), 535, typ jako č. 1592 (Halab); *Album 1998*, 66, typ jako č. 1324.
5. 1,393 g; 20,5/10,5 mm (síla 0,9–1,1 mm); 4 h; fragment (asi 50 %),
prosvítající stříbrné jádro na plochách, v lomu jasně patrné

DOBROMĚŘICE (okr. Louny) 2013: nepublikováno

Selim II. (AH 974–982 / AD 1566–1574), mincovna: *Miṣr*, AV sultáni, AH 974 / AD 1566 – hromadný nález (třicetiletá válka) spolu s **Murád III.** (AH 982–1003 / AD 1574–1595), AV sultáni, mincovna: *Miṣr*, AH 982 / AD 1574 a dalšími čtyřmi dosud neidentifikovanými čtyřmi zlatými ražbami evropské proveniencí a nejméně šesti stříbrnými tolarovými ražbami pravděpodobně ze 17. století.
Av.: v prostém mezikruží s perlovcem pětiřádkový arabský nápis – *suḷṭān salīm/ bin suḷṭān sulajmān chān/ ‘azza naṣruhu ḍuriba fī/ miṣr sanat/ 974* (sultán Salīm/ syn sultána Sulajmána chána/ nechť je zajištěno jeho vítězství, raženo v/ Egyptě roku/ AH 974), ornamenty v ploše, lehce excentrická ražba.
Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem třířádkový arabský nápis – *dārib an-naḍr/ ṣāhib al-‘izz wa an-naṣr/ fī al-barr wa al-baḥr* (ten, kdo razí drahý kov/ dobyvatel slávy a vítězství/ na souši i na moři), ornamenty v ploše, lehce excentrická ražba.
Lit.: Lane-Poole 1883, 89, č. 231; *Ghalib 1890*, 128, č. 335; *Østrup 1938*, 294, č. 2534 var. rv. legendy; *Pere 1968*, 121 č. 239 var.; *Schaendlinger 1973*, 101; *Artuk – Artuk 1974*, 535, č. 1593; *Mitchiner 1977*, 206, č. 1257 var.; *Sultan 1977*, 123, č. 1178, Tab. 91 var.; *Album 2011*, 143, č. 1324; *Damali 2011a*, 867, č. 11-MS-A1b.
6. 3,443 g; 20,0/20,1 mm; 3 h

PRAHA I-HRADČANY 2006: Frolík – Novák 2007

Murád III. (AH 982–1003 / AD 1574–1595), mincovna: *Miṣr*, AV sultáni, AH 982 / AD 1574 – jednotlivý nález.
Av.: v prostém mezikruží s perlovcem pětiřádkový arabský nápis – *suḷṭān murād bin/ salīm chān ‘azza/ naṣruhu ḍuriba fī/ miṣr sanat/ 982* (sultán Murád, syn/ Salíma chána, nechť je zajištěno/ jeho vítězství, raženo v/ Egyptě roku/ AH 982), ornamenty v ploše, razidlo větší než střížek
Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem čtyřřádkový arabský nápis – *suḷṭān al-barrajn/ wa chāqān al-baḥrajn/ as-suḷṭān bin/ as-suḷṭān* (sultán dvou kontinentů – Evropy a Malé Asie/ vládce dvou moří – Egejského a Černého/ sultán, syn/ sultánův), ornamenty v ploše, lehce excentrická ražba
Lit.: Lane-Poole 1883, 96, č. 252–254; *Ghalib 1890*, 147, č. 388–389; *Østrup 1938*, 295, č. 2540; *Pere 1968*, 127, č. 274, Tab. 17 var.; *Schaendlinger 1973*, 103, č. 32, Tab. 2 var.; *Artuk – Artuk 1974*, 549, č. 1625; *Mitchiner 1977*, 207, č. 1259 var.; *Sultan 1977*, 132, č. 1200–1201, Tab. 93 var.; *Album 2011*, 143, č. 1332.1.
7. 3,451 g; 22,1/21,5 mm; 6 h

VOTICE (okr. Benešov) 2010: Novák – Procházka 2010

Murád III. (AH 982–1003 / AD 1574–1595), mincovna: *Misr*, AV sultání, [AH 982 / AD 1574] – jednotlivý nález

Av.: v prostém mezikruží s perlovcem pětiřádkový arabský nápis – *suḷṭān murād bin/ salīm chān ‘azza/ naṣruhu ḍariba fī/ miṣr sana/ [982]* (sultán Murád, syn/ Salíma chána, nechť je zajištěno/ jeho vítězství, raženo v/ Egyptě roku/ [AH 982]), ornamenty v ploše, excentrická ražba

Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem třířádkový arabský nápis – *dārīb an-naḍr/ šāhib al-‘izz wa an-naṣr/ fī al-barr wa al-baḥr* (ten, kdo razí drahý kov/ dobyvatel slávy a vítězství/ na souši i na moři), ornament v ploše, razidlo větší než střížek

Lit.: *Ghalib 1890*, 147, č. 388; *Østrup 1938*, 295, č. 2541; *Pere 1968*, 127, č. 273 var.; *Schaendlinger 1973*, 103; *Artuk – Artuk 1974*, 548, č. 1624; *Sultan 1977*, 132, č. 1200 var.; *Album 2011*, 143, č. 1332.1.

8. 3,390 g; 19,2/ 19,1 mm; 2 h; při okrajích zprohýbaný a setřelý střížek

TVRDONICE (okr. Břeclav) 2010: Novák 2016a

Murád III. (AH 982–1003 / AD 1574–1595), mincovna: *Misr*, AV sultání, [AH 982 / AD 1574] – jednotlivý nález

Av.: v prostém mezikruží s perlovcem pětiřádkový arabský nápis – *suḷṭān murād bin/ salīm chān ‘azza/ naṣruhu ḍariba fī/ miṣr sana/ [982]* (sultán Murád, syn/ Salíma chána, nechť je zajištěno/ jeho vítězství, raženo v/ Egyptě roku/ [AH 982]), ornamenty v ploše, excentrická ražba

Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem třířádkový arabský nápis – *dārīb an-naḍr/ šāhib al-‘izz wa an-naṣr/ fī al-barr wa al-baḥr* (ten, kdo razí drahý kov/ dobyvatel slávy a vítězství/ na souši i na moři), ornament v ploše, razidlo větší než střížek

Lit.: *Ghalib 1890*, 147, č. 388; *Østrup 1938*, 295, č. 2541; *Pere 1968*, 127, č. 273 var.; *Schaendlinger 1973*, 103; *Artuk – Artuk 1974*, 548, č. 1624; *Sultan 1977*, 132, č. 1200 var.; *Album 2011*, 143, č. 1332.1.

9. 3,51g; 19,1/19,2 mm; 6 h; při okrajích zprohýbaný střížek, stopy celopříčného ohybu

ČECHY 2011: nepublikováno

Murád III. (AH 982–1003 / AD 1574–1595), mincovna: *Misr*, AV sultání, AH 982 / AD 1574 – jednotlivý nález

Av.: v prostém mezikruží s perlovcem pětiřádkový arabský nápis – *suḷṭān murād bin/ salīm chān ‘azza/ naṣruhu ḍariba fī/ miṣr sana/ 982* (sultán Murád, syn/ Salíma chána, nechť je zajištěno/ jeho vítězství, raženo v/ Egyptě roku/ AH 982), ornamenty v ploše, lehce excentrická ražba

Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem třířádkový arabský nápis – *dārīb an-naḍr/ šāhib al-‘izz wa an-naṣr/ fī al-barr wa al-baḥr* (ten, kdo razí drahý kov/ dobyvatel slávy a vítězství/ na souši i na moři), ornamenty v ploše, lehce excentrická ražba

Lit.: *Lane-Poole 1883*, 96, č. 252–254; *Ghalib 1890*, 147, č. 389; *Østrup 1938*, 295, č. 2541; *Pere 1968*, 127, č. 273; *Schaendlinger 1973*, 103; *Artuk – Artuk 1974*, 548, č. 1624; *Mitchiner 1977*, 207, č. 1259 var.; *Sultan 1977*, 132, č. 1200–1201; *Album 2011*, 143, č. 1332.2; *Damali 2011a*, 1027, č. 12-MS-A1b.

Ex.: www.detektorweb.cz (2011)

10. 19/20 mm; další metrologie neznámá

DOBROMĚŘICE (okr. Louny) 2013: nepublikováno

Murád III. (AH 982–1003 / AD 1574–1595), mincovna: *Misr*, AV sultání, AH 982 / AD 1574 – hromadný nález (třicetiletá válka) spolu s **Salím II.** (AH 974–982 / AD 1566–1574), AV sultání, mincovna: *Misr*, AH 974 / AD 1566 a dalšími čtyřmi dosud neidentifikovanými čtyřmi zlatými ražbami evropské provenience a nejméně šesti stříbrnými tolarovými ražbami pravděpodobně ze 17. století

Av.: v prostém mezikruží s perlovcem pětiřádkový arabský nápis – *suḷṭān murād bin/ salīm chān 'azza/ naṣruhu ḍuriba fī/ miṣr sana/ 982* (sultán Murád, syn/ Salíma chána, nechť je zajištěno/ jeho vítězství, raženo v/ Egyptě roku/ AH 982), ornamenty v ploše, lehce excentrická ražba

Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem čtyřřádkový arabský nápis – *suḷṭān al-barrajn/ wa chāqān al-baḥrajn/ as-suḷṭān bin/ as-suḷṭān* (sultán dvou kontinentů – Evropy a Malé Asie/ vládce dvou moří – Egejského a Černého/ sultán, syn/ sultánův), ornamenty v ploše, lehce excentrická ražba

Lit.: *Lane-Poole 1883*, 96, č. 252–254; *Ghalib 1890*, 147, č. 389; *Østrup 1938*, 295, č. 2540 var.; *Pere 1968*, 127, č. 274 var.; *Schaendlinger 1973*, 103, č. 32/ Tab. 2 var.; *Artuk – Artuk 1974*, 549, č. 1625; *Mitchiner 1977*, 207, č. 1259 var.; *Sultan 1977*, 132, č. 1200–1201, Tab. 93 var.; *Album 2011*, 143, č. 1332.2; *Damali 2011a*, 1028, č. 12-MS-A2.

11. 3,445 g; 19,9/20,1 mm; 5 h

HORNÍ RÁPOTICE (okr. Pelhřimov) 2015:

Militký – Hradil – Knápek – Novák – Smíšek – Vilimec, v tisku, č. 340–342

Murád III. (AH 982–1003 / AD 1574–1595), mincovna: *Džazáir* (Alžír), AV sultáni, AH 982 / AD 1574 a 2x Murád III. (AH 982–1003 / AD 1574–1595), mincovna: *Miṣr*, AV sultáni, AH 982 / AD 1574 – hromadný nález (třicetiletá válka) spolu s **Sulajmán I.** (AH 926–974 / AD 1520–1566), mincovna: *Sidre Qapisi*, AV sultáni, AH 926 / AD 1520 a dalšími 337 stříbrnými a zlatými evropskými mincemi

Mincovna: *Džazáir*, AV sultáni, AH 982 / AD 1574

Av.: v prostém mezikruží s perlovcem pětiřádkový arabský nápis – *suḷṭān murād/ bin salīm chān 'azza/ naṣruhu ḍuriba fī/ džazá'ir sana/ 982* (sultán Murád, syn/ Salíma chána, nechť je zajištěno/ jeho vítězství, raženo v/ Alžíru roku/ AH 982), ornamenty v ploše, excentrická ražba

Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem třířádkový arabský nápis – *dārib an-naḍr/ šāḥib al-'izz wa an-naṣr/ fī al-barr wa al-baḥr* (ten, kdo razí drahý kov/ dobyvatel slávy a vítězství/ na souši i na moři), ornamenty v ploše

Lit.: *Ghalib 1890*, 148, č. 392; *Østrup 1938*, 295, č. 2544; *Pere 1968*, 127, č. 264; *Schaendlinger 1973*, 102; *Artuk – Artuk 1974*, 546, č. 1615 var.; *Album 2011*, 143, č. 1332.1; *Damali 2011a*, 969, č. 12-CZ-A1b.

12. 3,458 g; 18,0/18,2 mm; 5 h; průraz zásekem

Mincovna: *Miṣr*, AV sultáni, AH 982 / AD 1574

Av.: v prostém mezikruží s perlovcem pětiřádkový arabský nápis – *suḷṭān murād bin/ salīm chān 'azza/ naṣruhu ḍuriba fī/ miṣr sana/ 982* (sultán Murád, syn/ Salíma chána, nechť je zajištěno/ jeho vítězství, raženo v/ Egyptě roku/ AH 982), ornamenty v ploše

Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem třířádkový arabský nápis – *dārib an-naḍr/ šāḥib al-'izz wa an-naṣr/ fī al-barr wa al-baḥr* (ten, kdo razí drahý kov/ dobyvatel slávy a vítězství/ na souši i na moři), ornamenty v ploše

Lit.: *Ghalib 1890*, 147, č. 388; *Østrup 1938*, 295, č. 2541; *Pere 1968*, 127, č. 273; *Schaendlinger 1973*, 103; *Artuk – Artuk 1974*, 548, č. 1624; *Sultan 1977*, 132, č. 1200; *Album 2011*, 143, č. 1332.1; *Damali 2011a*, 1027, č. 12-MS-A1c.

13. 3,463 g; 18,3/18,5 mm; 2 h

Mincovna: *Miṣr*, AV sultáni, AH 982 / AD 1574

Av.: v prostém mezikruží s perlovcem pětiřádkový arabský nápis – *suḷṭān murād bin/ salīm chān 'azza/ naṣruhu ḍuriba fī/ miṣr sana/ 982* (sultán Murád, syn/ Salíma chána, nechť je zajištěno/ jeho vítězství, raženo v/ Egyptě roku/ AH 982), ornamenty v ploše, lehce excentrická ražba.

Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem čtyřřádkový arabský nápis – *suḷṭān al-barrajn/ wa chāqān al-baḥrajn/ as-suḷṭān bin/ as-suḷṭān* (sultán dvou kontinentů – Evropy a Malé Asie/ vládce dvou moří – Egejského a Černého/ sultán, syn/ sultánův), ornamenty v ploše, lehce excentrická ražba.

Lit.: *Lane-Poole 1883*, 96, č. 252–254; *Ghalib 1890*, 147, č. 389; *Østrup 1938*, 295, č. 2540; *Pere 1968*, 127, č. 274; *Schaendlinger 1973*, 103; *Artuk – Artuk 1974*, 549, č. 1625; *Mitchiner 1977*, 207, č. 1259; *Sultan 1977*, 132, č. 1201; *Album 2011*, 143, č. 1332.2; *Damali 2011a*, 1028, č. 12-MS-A2.

14. 3,430 g; 20,1/20,0 mm; 4 h

ČECHY 2017: nepublikováno

Murád III. (AH 982–1003 / AD 1574–1595), mincovna: *Misr*, AV sultání, AH 982 / AD 1574 – jednotlivý nález

Av.: v prostém mezikruží s perlovcem pětiřádkový arabský nápis – *suḷṭān murād bin/ salīm chān ‘azza/ naṣruhu ḍuriba fī/ miṣr sana/ 982* (sultán Murád, syn/ Salíma chána, nechť je zajištěno/ jeho vítězství, raženo v/ Egyptě roku/ AH 982), ornamenty v ploše, lehce excentrická ražba

Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem třířádkový arabský nápis – *ḍārib an-naḍr/ šāhib al-‘izz wa ana-naṣr/ fī al-barr wa al-baḥr* (ten, kdo rází drahý kov/ dobyvatel slávy a vítězství/ na souši i na moři), ornamenty v ploše, lehce excentrická ražba

Lit.: *Lane-Poole 1883*, 96, č. 252–254; *Ghalib 1890*, 147, č. 389; *Østrup 1938*, 295, č. 2541; *Pere 1968*, 127, č. 273; *Schaendlinger 1973*, 103; *Artuk – Artuk 1974*, 548, č. 1624; *Mitchiner 1977*, 207, č. 1259 var.; *Sultan 1977*, 132, č. 1200–1201; *Album 2011*, 143, č. 1332.2; *Damali 2011a*, 1027, č. 12-MS-A1b.

15. metrologie neznámá

STŘEDOČESKÝ KRAJ 4. 4. 2018: nepublikováno

Murád III. (AH 982–1003 / AD 1574–1595), mincovna: *Misr*, AV sultání, AH 982 / AD 1574 – jednotlivý nález

Av.: v prostém mezikruží s perlovcem pětiřádkový arabský nápis – *suḷṭān murād bin/ salīm chān ‘azza/ naṣruhu ḍuriba fī/ miṣr sana/ 982* (sultán Murád, syn/ Salíma chána, nechť je zajištěno/ jeho vítězství, raženo v/ Egyptě roku/ AH 982), ornamenty v ploše, lehce excentrická ražba

Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem čtyřřádkový arabský nápis – *suḷṭān al-barrajn/ wa chāqān al-baḥrajn/ as-suḷṭān bin/ as-suḷṭān* (sultán dvou kontinentů – Evropy a Malé Asie/ vládce dvou moří – Egejského a Černého/ sultán, syn/ sultánův), ornamenty v ploše, lehce excentrická ražba

Lit.: *Lane-Poole 1883*, 96, č. 252–254; *Ghalib 1890*, 147, č. 389; *Østrup 1938*, 295, č. 2540 var.; *Pere 1968*, 127, č. 274; *Schaendlinger 1973*, 103, č. 32/ Tab. 2 var.; *Artuk – Artuk 1974*, 549, č. 1625; *Mitchiner 1977*, 207, č. 1259 var.; *Sultan 1977*, 132, č. 1200–1201, Tab. 93 var.; *Album 2011*, 143, č. 1332.2; *Damali 2011a*, 1028, č. 12-MS-A2.

Ex.: č. 5819 na <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/prvni-zlatak-167300/>

16. 3,35 g; 21 mm; perforace, prasklý a zprohýbaný střížek

VYSOČINA 8. 11. 2018: nepublikováno

Falzum dle prototypu: **Murád III.** (AH 982–1003 / AD 1574–1595), mincovna: *Misr*, sultání, AH 982 / AD 1574 – jednotlivý nález, zlomek circa 50 % objemu, dobové falzum

Av.: v prostém mezikruží s perlovcem pětiřádkový arabský nápis – *suḷṭān murād bin/ salīm chān ‘azza/ naṣruhu ḍuriba fī/ miṣr sana/ 982* (sultán Murád, syn/ Salíma chána, nechť je zajištěno/ jeho vítězství, raženo v/ Egyptě roku/ AH 982), ornamenty v ploše, lehce excentrická ražba

Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem čtyřřádkový arabský nápis – *suḷṭān al-barrajn/ wa chāqān al-baḥrajn/ as-suḷṭān bin/ as-suḷṭān* (sultán dvou kontinentů – Evropy a Malé Asie/ vládce dvou moří – Egejského a Černého/ sultán, syn/ sultánův), ornamenty v ploše, lehce excentrická ražba

Lit.: *Lane-Poole 1883*, 96, č. 252–254; *Ghalib 1890*, 147, č. 389; *Østrup 1938*, 295, č. 2540 var.; *Pere 1968*, 127, č. 274; *Schaendlinger 1973*, 103, č. 32/ Tab. 2 var.; *Artuk – Artuk 1974*, 549, č. 1625; *Mitchiner 1977*, 207, č. 1259 var.; *Sultan 1977*, 132, č. 1200–1201, Tab. 93 var.; *Album 2011*, 143, č. 1332.2; *Damali 2011a*, 1028, č. 12-MS-A2.

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/neznama-mince-185801/>

17. metrologie neznámá

KRÁLÍKY (okr. Ústí nad Orlicí) 2018: nepublikováno

Murád III. (AH 982–1003 / AD 1574–1595), mincovna: *Misr*, AV sultání, [AH 982 / AD 1574] – hromadný nález (třicetiletá válka) spolu s **Ahmad I.** (AH 1012–1026 / AD 1603–1617), mincovna: *Misr*, AV sultání, AH 1012 / AD 1603 a dalšími 58 zlatými evropskými ražbami (Nizozemsko, Uhry, Polsko, Čechy), *tpq* zač. 30. let 17. stol.

Av.: v prostém mezikruží s perlovcem pětiřádkový arabský nápis – *sulṭān murād bin/ salīm chān ‘azza/ naṣruhu ḍurība fī/ miṣr sana/ 982* (sultán Murád, syn/ Salíma chána, necht’ je zajištěno/ jeho vítězství, raženo v/ Egyptě roku/ AH 982), ornamenty v ploše, lehce excentrická ražba.

Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem třířádkový arabský nápis – *dārib an-naḍr/ šāhib al-‘izz wa an-naṣr/ fī al-barr wa al-baḥr* (ten, kdo razí drahý kov/ dobyvatel slávy a vítězství/ na souši i na moři), ornamenty v ploše, lehce excentrická ražba.

Lit.: *Lane-Poole 1883*, 96, č. 252–254; *Ghalib 1890*, 147, č. 389; *Østrup 1938*, 295, č. 2541; *Pere 1968*, 127, č. 273; *Schaendlinger 1973*, 103; *Artuk – Artuk 1974*, 548, č. 1624; *Mitchiner 1977*, 207, č. 1259 var.; *Sultan 1977*, 132, č. 1200–1201; *Album 2011*, 143, č. 1332.2; *Damali 2011a*, 1027, č. 12-MS-A1b.

18. 3,474 g; 19,7 mm

ČECHY 2011: nepublikováno

Ahmad I. (AH 1012–1026 / AD 1603–1617), mincovna: *Misr*, AV sultání, AH 1012 / AD 1603 – jednotlivý nález

Av.: v prostém mezikruží s perlovcem pětiřádkový arabský nápis – *sulṭān aḥmad bin/ muḥammad chān ‘azza/ naṣruhu ḍurība fī/ miṣr sana/ 1012* (sultán Ahmad, syn/ Muhammada chána, necht’ je zajištěno/ jeho vítězství, raženo v/ Egyptě roku/ AH 1012), ornamenty v ploše, lehce excentrická ražba

Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem čtyřřádkový arabský nápis – *sulṭān al-barrajn/ wa chāqān al-baḥrajn/ as-sulṭān bin/ as-sulṭān* (sultán dvou kontinentů – Evropy a Malé Asie/ vládce dvou moří – Egejského a Černého/ sultán, syn/ sultánův), ornamenty v ploše, lehce excentrická ražba

Lit.: *Lane-Poole 1883*, 110, č. 259–293; *Ghalib 1890*, 175, č. 455; *Pere 1968*, 141, č. 357; *Schaendlinger 1973*, 107; *Artuk – Artuk 1974*, 572, č. 1670; *Mitchiner 1977*, 207, č. 1268; *Album 2011*, 144, č. 1347.2; *Damali 2011b*, 1385, č. 14-MS-A1.

Ex.: www.detektorweb.cz (2011)

19. metrologie neznámá; nedoraženo

PŘEROV 2012: Schenk – Mikulík 2013

Ahmad I. (AH 1012–1026 / AD 1603–1617), mincovna: *Qustantiniya*, AV sultání, AH 1012 / AD 1603 – jednotlivý nález

Av.: v prostém mezikruží s perlovcem pětiřádkový arabský nápis – *sulṭān aḥmad/ bin muḥammad chān/ ‘azza naṣruhu ḍurība fī/ qusṭanṭīnīya sana/ 1012* (sultán Ahmad/ syn Muhammada chána/ necht’ je zajištěno jeho vítězství, raženo v/ Qustantíniji roku/ AH 1012), ornamenty v ploše, lehce excentrická ražba

Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem třířádkový arabský nápis – *dārib an-naḍr/ šāhib al-‘izz wa an-naṣr/ fī al-barr wa al-baḥr* (ten, kdo razí drahý kov/ dobyvatel slávy a vítězství/ na souši i na moři), ornamenty v ploše, lehce excentrická ražba

Lit.: *Lane-Poole 1883*, 106, č. 280–281; *Ghalib 1890*, 169, č. 433; *Østrup 1938*, 297, č. 2557; *Pere 1968*, 141, č. 355; *Schaendlinger 1973*, 107; *Artuk – Artuk 1974*, 568, č. 1658; *Album 2011*, 144, č. 1347.1; *Damali 2011b*, 1375, č. 14-K-A1b.

20. 3,40 g; 20 mm

MLADÁ BOLESLAV 2015: nepublikováno

Ahmad I. (AH 1012–1026 / AD 1603–1617), mincovna: *Džazá’ir*, AV sultání, [AH 1012 / AD 1603] – jednotlivý nález.

Av.: v prostém mezikruží s perlovcem pětiřádkový arabský nápis – *sulṭān aḥmad/ bin muḥammad chān 'azza/ naṣruhu ḍuriba fī/ dżazā'ir sana/ [1012]* (sultán Ahmad/ syn Muhammada chána nechť je zajištěno/ jeho vítězství, raženo v/ Alžírú roku/ [AH 1012]), ornamenty v ploše, lehce excentrická ražba.

Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem třířádkový arabský nápis – *dārib an-naḍr/ šāḥib al-'izz wa an-naṣr/ fī al-barr wa al-baḥr* (ten, kdo rází drahý kov/ dobyvatel slávy a vítězství/ na souši i na moři), ornamenty v ploše, lehce excentrická ražba.

Lit.: Lane-Poole 1883, 113, č. 304; *Ghalib* 1890, 177, č. 464; *Pere* 1968, 140, č. 348; *Schaendlinger* 1973, 106; *Sultan* 1977, 155, č. 1449; *Album 2011*, 144, č. 1347.1; *Damali 2011b*, 1346, č. 14-CZ-A1b. 21. 21/20 mm; další metrologie neznámá

DOBRUŠKA (okr. Rychnov nad Kněžnou) 2016: nepublikováno

Ahmad I. (AH 1012–1026 / AD 1603–1617), mincovna: *Qustantīnija*, AV sultáni, [AH 1012 / AD 1603] – jednotlivý náleží

Av.: v prostém mezikruží s perlovcem pětiřádkový arabský nápis – *sulṭān aḥmad/ bin muḥammad chān 'azza naṣruhu ḍuriba fī/ qustantīnija [sana/ 1012]* (sultán Ahmad/ syn Muhammada chána/ nechť je zajištěno jeho vítězství, raženo v/ Qustantīniji [roku/ AH 1012]), ornamenty v ploše, lehce excentrická ražba

Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem třířádkový arabský nápis – *dārib an-naḍr/ šāḥib al-'izz wa an-naṣr/ fī al-barr wa al-baḥr* (ten, kdo rází drahý kov/ dobyvatel slávy a vítězství/ na souši i na moři), ornamenty v ploše, lehce excentrická ražba

Lit.: Lane-Poole 1883, 106, č. 280–281; *Ghalib* 1890, 169, č. 433; *Østrup* 1938, 297, č. 2557; *Pere* 1968, 141, č. 355; *Schaendlinger* 1973, 107; *Artuk – Artuk* 1974, 568, č. 1658; *Album 2011*, 144, č. 1347.1; *Damali 2011b*, 1375, č. 14-K-A1b.

22. 3,449 g; 19,5/ 20,1 mm; 1 h

STŘEDOČESKÝ KRAJ 24. 9. 2016: nepublikováno

Ahmad I. (AH 1012–1026 / AD 1603–1617), mincovna: *Dżazá'ir*, AV sultáni, AH 1012 / AD 1603 – jednotlivý náleží

Av.: v prostém mezikruží s perlovcem pětiřádkový arabský nápis – *sulṭān aḥmad/ bin muḥammad chān 'azza/ naṣruhu ḍuriba fī/ dżazā'ir sana/ [1012]* (sultán Ahmad/ syn Muhammada chána nechť je zajištěno/ jeho vítězství, raženo v/ Alžírú roku/ [AH 1012]), ornamenty v ploše, lehce excentrická ražba

Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem třířádkový arabský nápis – *dārib an-naḍr/ šāḥib al-'izz wa an-naṣr/ fī al-barr wa al-baḥr* (ten, kdo rází drahý kov/ dobyvatel slávy a vítězství/ na souši i na moři), ornamenty v ploše, lehce excentrická ražba

Lit.: Lane-Poole 1883, 113, č. 304; *Ghalib* 1890, 177, č. 464; *Pere* 1968, 140, č. 352; *Schaendlinger* 1973, 106; *Sultan* 1977, 155, č. 1449; *Album 2011*, 144, č. 1347.1; *Damali 2011b*, 1346, č. 14-CZ-A1b.

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/mince-118950/>

23. 4,00 g; 20 mm; zprohýbaný střížek

KRÁLÍKY (okr. Ústí nad Orlicí) 2018: nepublikováno

Ahmad I. (AH 1012–1026 / AD 1603–1617), mincovna: *Misr*, AV sultáni, AH 1012 / AD 1603 – hromadný náleží (třicetiletá válka) spolu s **Murád III.** (AH 982–1003 / AD 1574–1595), mincovna: *Misr*, AV sultáni, [AH 982 / AD 1574] a dalšími 58 zlatými evropskými ražbami (Nizozemsko, Uhry, Polsko, Čechy), *tpq* zač. 30. let 17. století

Av.: v prostém mezikruží s perlovcem pětiřádkový arabský nápis – *sulṭān aḥmad bin/ muḥammad chān 'azza/ naṣruhu ḍuriba fī/ miṣr sana/ 1012* (sultán Ahmad, syn/ Muhammada chána, nechť je zajištěno/ jeho vítězství, raženo v/ Egyptě roku/ AH 1012), ornamenty v ploše, lehce excentrická ražba

Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem čtyřřádkový arabský nápis – *sulṭān al-barrajn/ wa chāqān al-baḥrajn/ as-sulṭān bin/ as-sulṭān* (sultán dvou kontinentů – Evropy a Malé Asie/ vládce dvou moří – Egejského a Černého/ sultán, syn/ sultánův), ornamenty v ploše, lehce excentrická ražba.

Lit.: Lane-Poole 1883, 110, č. 259–293; *Ghalib* 1890, 175, č. 455; *Pere* 1968, 141, č. 357; *Schaendlinger* 1973, 107; *Artuk – Artuk* 1974, 572, č. 1670; *Mitchiner* 1977, 207, č. 1268; *Album* 2011, 144, č. 1347.2; *Damali* 2011b, 1385, č. 14-MS-A1.

24. 3,453 g; 22,7 mm

ČECHY? (2012): nepublikováno

Murád IV. (AH 1032–1049 / AD 1623–1640), mincovna: *Misr*, AV sultáni, ročník neurčen [AH 1032 / AD 1623] – vícegenerační soukromá sbírka, snad nález

Av.: v prostém mezikruží s perlovcem pětiřádkový arabský nápis – *suḷṭān murād bin/ aḥmad chān 'azza/ naṣruhu ḍuriba fī/ miṣr sana/* [982] (sultán Murád, syn/ Salíma chána, necht' je zajištěno/ jeho vítězství, raženo v/ Egyptě roku/ [AH 982]), ornamenty v ploše, lehce excentrická ražba

Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem čtyřřádkový arabský nápis – *suḷṭān al-barrajn/ wa chāqān al-bahrajn/ as-suḷṭān bin/ as-suḷṭān* (sultán dvou kontinentů – Evropy a Malé Asie/ vládce dvou moří – Egejského a Černého/ sultán, syn/ sultánův), ornamenty v ploše, lehce excentrická ražba

Lit.: Lane-Poole 1883, 124, č. 336–338; *Ghalib* 1890, 195–196, č. 506–507; *Østrup* 1938, 297, č. 2564; *Pere* 1968, 158, č. 412; *Schaendlinger* 1973, 110; *Artuk – Artuk* 1974, 581, č. 1689; *Mitchiner* 1977, 207, č. 1271; *Sultan* 1977, 183, č. 1690; *Album* 2011, 145, č. 1369; *Damali* 2012, 1659, č. 17-MS-A1b.

25. metrologie neznámá

JIHOMORAVSKÝ KRAJ 8. 3. 2006: nepublikováno

Mahmúd II. (AH 1223–1255 / AD 1808–1839), mincovna: *Qustantīnija*, AV 1/2 rúmi altin, AH 1223 / rok 11 (= AH 1233 = AD 1818) – jednotlivý nález

Av.: ve věnci – jméno sultána ve formě *tughrā*, vpravo květina

Rv.: ve věnci čtyřřádkový arabský nápis – *11/ ḍuriba fī/ qustantīnija/ 1223* (11/ raženo v/ Qustantíníji/ AH 1223)

Lit.: *Cuhaj* 2009a, 1191, č. 612.

Ex.: č. 3919 na <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/mince-28639/>

26. metrologie neznámá; perforace, očko, řetízek

Stříbrné mince

JIHOMORAVSKÝ KRAJ 27. 8. 2017: nepublikováno

Murád I. (AH 761–791 / AD 1360–1389), bez udání mincovny, AR akče, bez udání ročníku – jednotlivý nález

Av.: v prostém mezikruží s perlovcem dvouřádkový arabský nápis – *murād bin/ úrchán* (Murád syn / Úrchána), ornamenty nahoře i dole, excentrická ražba

Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem dvouřádkový arabský nápis dělený třemi horizontálními liniemi – *chullida/ mulkahu* (necht' [Alláh] zvěcní/ jeho vládu), excentrická ražba

Lit.: Lane-Poole 1883, 44, č. 85; *Ghalib* 1890, 12, č. 9; *Østrup* 1938, 288, č. 2482; *Pere* 1968, 51, č. 8; *Schaendlinger* 1973, 87; *Mitchiner* 1977, 205, č. 1238; *Sultan* 1977, 14, č. 10–16; *Srečković* 1999, 33–36, č. 7–26; *Damali* 2010a, 143, č. 3-G3b; *Album* 2011, 141, č. 1289.

Ex.: č. 5890 na <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/snad-mince-148352/>

27. 0,7 g; 13 mm

IVANČICE (okr. Brno-venkov) 2010: *Novák* 2011b

Murád II. (AH 824–848, 849–855 / AD 1421–1444, 1445–1451), mincovna: *Edirne*, AR akče, AH 825 / AD 1422 – hromadný nález tří osmanských mincí

Av.: v prostém mezikruží s perlovcem arabský nápis ve formě *tughrā – murād bin muḥammad* 825 (Murád syn Muhammada AH 825), excentrická ražba

Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem dvouřádkový arabský nápis dělený třemi horizontálními liniemi – *chullida mulkahul/ ġuriba adarna* (necht' [Alláh] zvětšil jeho vládu/ raženo v Edirne), excentrická ražba

Lit.: *Pere 1968*, 84, č. 53; *Ghalib 1890*, 32–33, č. 45–46; *Schaendlinger 1973*, 89; *Artuk – Artuk 1974*, 467, č. 1413; *Sultan 1977*, 61, č. 370; *Srečković 1999*, 170, č. 37; *Damali 2010a*, 248, č. 6-ED-G1-825; *Album 2011*, 142, č. 1302.2.

28. 1,000 g; další metrologie neznámá

BĚLÁ POD BEZDĚZEM (okr. Mladá Boleslav) 2015: *Novák – Smíšek 2016*

Bájazid II. (AH 886–918 / AD 1481–1512), mincovna: *Nowár*, AR akče, ročník mimo střížek [AH 886 / AD 1481] – jednotlivý nález

Av.: v prostém mezikruží s perlovcem čtyřřádkový, horizontálou dělený, arabský nápis – *sulṭān/ bājazīd/ bin chān/ [muḥammad]* (sultán/ Bájazid/ syn chána/ [Muhammada])

Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem třířádkový, horizontálou dělený, arabský nápis – *'azza naṣruhu ġuriba/ nūwār/ sanat ...* (necht' je zajištěno jeho vítězství raženo/ v Nowáru roku ...)

Lit.: *Lane-Poole 1883*, 64, č. 151–152; *Ghalib 1890*, 67, č. 147; *Pere 1968*, 100, č. 105; *Schaendlinger 1973*, 94; *Artuk – Artuk 1974*, 492, č. 1484; *Mitchiner 1977*, 206, č. 1248; *Sultan 1977*, 95, č. 978–986; *Srečković 2000*, 112, č. 26–30; *Album 2011*, 142, č. 1312.

29. 0,74 g; 10,1/ 10,3 mm; 5 h; excentrická ražba, vylomená

IVANČICE (okr. Brno-venkov) 2010: *Novák 2011b*

Bájazid II. (AH 886–918 / AD 1481–1512), mincovna: *Edirne*, AR akče, AH 886 / AD 1481 – hromadný nález tří osmanských mincí

Av.: v prostém mezikruží s perlovcem dvouřádkový arabský nápis dělený horizontální linií – *sulṭān bājazīd/ bin muḥammad chān* (sultán Bájazid/ syn Muhammada chána), razidlo větší než střížek

Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem dvouřádkový arabský nápis dělený horizontální linií – *'azza naṣruhu ġuriba / adarna sana 886* (necht' je zajištěno jeho vítězství, raženo/ v Edirne roku AH 886), excentrická ražba

Lit.: *Ghalib 1890*, 64, č. 137; *Pere 1968*, 100, č. 105; *Schaendlinger 1973*, 93; *Artuk – Artuk 1974*, 490, č. 1477; *Sultan 1977*, 94, č. 960; *Srečković 2000*, 108, č. 10; *Damali 2010a*, 324, č. 8-ED-G1; *Album 2011*, 142, č. 1312.

30. 0,714 g; další metrologie neznámá

IVANČICE (okr. Brno-venkov) 2010: *Novák 2011b*

Selim I. (AH 918–926 / AD 1512–1520), mincovna nedoražena, AR akče, ročník nedoražen [AH 918 / AD 1512] – hromadný nález tří osmanských mincí

Av.: v prostém mezikruží s perlovcem čtyřřádkový arabský nápis dělený v polovině horizontální linií – *sulṭān/ salīm/ šāh/ bin bājazīd chān* (sultán/ Salím/ šáh/ syn Bájazida chána), razidlo větší než střížek, nedoraženo

Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem víceřádkový arabský nápis – *'azza naṣruhu...* (necht' je zajištěno jeho vítězství...), excentrická ražba, nedoraženo

Lit.: *Pere 1968*, 105, typ jako č. 126 (Anqara AH 918); *Sultan 1977*, 100, typ jako č. 3–4; *Srečković 2000*, typ jako 145–150; *Album 2011*, 142, č. 1315.

31. 0,641 g; další metrologie neznámá

ČESKÝ KRUMLOV 2010: *Militký – Novák 2011*

Selim I. (AH 918–926 / AD 1512–1520), mincovna: *Nowár*, AR akče, ročník setřen [AH 918 / AD 1512] – jednotlivý nález.

Av.: v prostém mezikruží s perlovcem čtyřřádkový arabský nápis – *sulṭān / salīm/ šāh/ bin bājazīd chān* (sultán / Salím / šáh / syn Bájazida chána).

Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem víceřádkový arabský nápis – *'azza naṣruhu ġuriba / nūwār ...* (necht' je zajištěno jeho vítězství raženo/ v Nowáru ...).

Lit.: Lane-Poole 1883, 68, č. 165–167; *Ghalib* 1890, 75, č. 176–177; *Østrup* 1938, 292, č. 2517; *Pere* 1968, 106, č. 142; *Schaendlinger* 1973, 95; *Sultan* 1977, 102, č. 1051–1054; *Srečković* 2000, 150, č. 28; *Album* 2011, 142, č. 1315.

32. 0,659 g; 10,2/ 10 mm; 5 h

OLOMOUC 2014: nepublikováno

Falzum dle prototypu: **Selim I.** (AH 918–926 / AD 1512–1520), mincovna: *Qustantíniya*, AR akče, AH 918 / AD 1512 – jednotlivý nález, suberát (dobové falzum?)

Av.: v prostém mezikruží s perlovcem čtyřřádkový arabský nápis dělený v polovině horizontální linií – *sulṭān/ salīm/ šāh/ bin bājazīd chān* (sultán/ Salím/ šáh/ syn Bájazida chána), lehce excentrická ražba.

Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem čtyřřádkový arabský nápis dělený v polovině ornamentem – *naṣruhu/ 'azza ḡurība/ quṣṭanṭīniya/ sana 918* (jeho vítězství/ nechť je zajištěno, raženo/ Qustantíniya/ roku AH 918), lehce excentrická ražba.

Lit.: Lane-Poole 1883, 67, č. 161–162; *Ghalib* 1890, 72, č. 164; *Pere* 1968, 106, č. 136; *Schaendlinger* 1973, 94; *Artuk – Artuk* 1974, 495, č. 1494; *Mitchiner* 1977, 206, č. 1250; *Sultan* 1977, 102, č. 1035–1036; *Srečković* 2000, 146, č. 10; *Damali 2010a*, 390, č. 9-K-G1a; *Album* 2011, 142, č. 1315.

33. metrologie neznámá

STŘEDNÍ ČECHY 2013: nepublikováno

Sulajmán I. (AH 926–974 / AD 1520–1566), mincovna neurčena, AR akče, AH [9]26 / AD 1520 – jednotlivý nález

Av.: v prostém mezikruží s perlovcem čtyřřádkový arabský – *sulṭān/ šāh/ sulajmān/ ...* (sultán/ šáh/ Sulajmán/ ...), setřeno

Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem šestiřádkový arabský nápis – *.../ 'azza naṣruhu/ ḡurība/...sana/ [9]26* (.../ nechť je zajištěno/ jeho vítězství/ raženo/ ... roku/ AH [9]26), setřeno

Lit.: *Pere* 1968, 114, typ jako č. 203; *Album* 2011, 143, č. 1321.1.

34. 11 mm; další metrologie neznámá, perforace.

MIKULOV (okr. Břeclav) 2014: nepublikováno

Murád III. (AH 982–1003 / AD 1574–1595), mincovna neurčená, AR akče, ročník neurčen [AH 982 / AD 1574] – jednotlivý nález

Av.: v prostém mezikruží s perlovcem třířádkový arabský nápis – *.../ murād bin/ salīm chān* (.../ Murád, syn/ Salíma chána), setřená

Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem čtyřřádkový arabský nápis – *'azza naṣruhu/ ḡurība/ ...* (nechť je zajištěno jeho vítězství/ raženo/ ...), setřená

Lit.: *Pere* 1968, 129, typ jako č. 299; *Album* 2011, 144, č. 1336.2.

35. metrologie neznámá

JIHOČESKÝ KRAJ 26.12. 2016: nepublikováno

Murád III. (AH 982–1003 / AD 1574–1595), mincovna: *Sidre Qapisi*, AR akče, AH 982 / AD 1574 – jednotlivý nález

Av.: v prostém mezikruží s perlovcem třířádkový arabský nápis – *.../ murād bin/ salīm chān* (.../ Murád, syn/ Salíma chána), excentrická ražba

Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem čtyřřádkový arabský nápis – *'azza naṣruhu/ ḡurība/ sidre qapisi/ sanat 982* (nechť je zajištěno jeho vítězství/ raženo/ Sidre Qapisi/ roku AH 982), excentrická ražba

Lit.: Lane-Poole 1883, 91, č. 239; *Ghalib* 1890, 136, č. 351–352; *Pere* 1968, 129, č. 306; *Schaendlinger* 1973, 102; *Sultan* 1977, 134, č. 1291–1293; *Srečković* 2005, 141, č. 1–5; *Album* 2011, 144, č. 1336.2; *Damali 2011a*, 105, č. 12-SD-G3a.

Ex.: č. 5532 na <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/mince-127509/>

36.10,5 mm; další metrologická data neznámá

ZNOJMO 2014: nepublikováno

Mehmed III. (AH 1003–1012 / AD 1595–1603), mincovna neurčená, AR akče, ročník neurčen
[AH 1003 / AD 1595] – jednotlivý nález

Av.: v prostém mezikruží s perlovcem třířádkový arabský nápis – *suḷṭān/ muḥammad bin murād/ chān* (sultán/ Muhammada syn Muráda/ chána), setřená, střížek perforován.

Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem – nápisy zcela setřené, střížek perforován

Lit.: *Sultan 1977*, 139, typ jako č. 1/1; *Album 2011*, 144, č. 1344.1.

37. metrologie neznámá

LOUNY – předměstí (okr. Louny) 2016: Novák 2017

Uthmán (Osman) II. (AH 1027–1031 / AD 1618–1622), mincovna mimo střížek (Misr?), AR medini,
[AH 1027 / AD 1618] – nalezeno jednotlivě na těžce lokalitě spolu s **Sulajmán I.** (AH 926–974 /
AD 1520–1566), mincovna mimo střížek (zlomek), AV sultáni, [AH 926 / AD 1520]

Av.: v prostém mezikruží s perlovcem] třířádkový arabský nápis – *suḷṭān/ 'uthmān bin/ aḥmad [chān]* (sultán/ Uthmán syn Aḥmada [chána])

Rv.: v ploše čtyřřádkový arabský nápis – *'azza naṣruhu/ ḍuriba [miṣr]/ [sana]/ [1027]* (necht' je zajištěno jeho vítězství/ raženo [v Egyptě]/ [roku]/ AH [1027]), centrální ornament.

Lit.: *Pere 1968*, 153, typ jako č. 402–403 (Misr).

38. 0,921 g; 13,9/14,0 mm; značně setřelá

ČECHY 2018: nepublikováno

Ibráhím I. (AH 1049–1058 / AD 1640–1648), mincovna: *Qustantínija*, AR akče, [AH 1049 /
AD 1640] – jednotlivý nález

Av.: v prostém mezikruží s perlovcem třířádkový arabský nápis – *suḷṭān/ ibrahīm bin/ aḥmad chān* (sultán/ Ibráhím syn/ Aḥmada chána)

Rv.: v ploše čtyřřádkový arabský nápis – *'azza naṣruhu/ ḍuriba/ qustanṭīnīja/ [1049]* (necht' je zajištěno jeho vítězství/ raženo/ Qustantínija/ [AH 1049])

Lit.: *Lane-Poole 1883*, 129, č. 351–353; *Ghalib 1890*, 204, č. 521–522; *Pere 1968*, 165, č. 440;

Schaendlinger 1973, 111; *Artuk – Artuk 1974*, 585, č. 1696; *Sultan 1977*, 189, č. 1764–1766; *Album 2011*, 145, č. 1381; *Damali 2012*, 1718, č. 18-K-G4.

39. 8/ 9 mm; další metrologie neznámá, perforace

STŘEDNÍ ČECHY 2013: nepublikováno

Mehmed IV. (AH 1058–1099 / AD 1648–1687), mincovna neurčená, AR akče, ročník neurčen
[AH 1058 / AD 1648] – jednotlivý nález

Av.: v prostém mezikruží s perlovcem třířádkový arabský nápis – *suḷṭān/ muḥammad bin/ ibrahīm chān* (sultán/ Muhammad syn/ Ibráhíma chána), silně excentrická ražba

Rv.: v ploše třířádkový arabský nápis – *'azza naṣruhu/ ḍuriba .../ ... [1058]* (necht' je zajištěno jeho vítězství/ raženo .../ ... [AH 1058]), silně excentrická ražba

Lit.: *Sultan 1977*, 192, jako typ č. 1/4; *Album 2011*, 145, č. 1388.

40. 11/ 12 mm; další metrologie neznámá

STRÁŽEC U JIHLAVY (okr. Jihlava) 2015: nepublikováno

Mehmed IV. (AH 1058–1099 / AD 1648–1687), mincovna: *Misr*, AR akče [AH 1058 / AD 1648] – jednotlivý nález
Av.: centrálním perlovcem arabský nápis – *muḥammad* (Muhammad), v prostém mezikruží s perlovcem

kruhový arabský nápis – *suḷṭān bin ibrahīm chān* (sultán syn Ibráhíma chána)

Rv.: v ploše třířádkový arabský nápis rozdělený horizontálním ornamentem – *chullida mulkahu/ ḍuriba miṣr/ sana [1058]* (necht' je zvětšeno jeho panství/ raženo Misr/ roku [AH 1058])

Lit.: *Album 2011*, 145, č. 1388; *Damali 2012*, 1790, typ jako č. 19-MS-G2a.

41. metrologie neznámá; perforace.

JIHOČESKÝ KRAJ 1. 8. 2018: nepublikováno

Ahmad III. (AH 1115–1143 / AD 1703–1730), mincovna: *Islāmbūl*, AR para, AH 1115 / AD 1703 – jednotlivý nález

Av.: v rýhovaném okruží jméno sultána ve formě *tughrā – chān aḥmad bin muḥammad al-muzaḥḥar dā'iman* (chán Ahmad syn Muhammada, věčně vítězíci)

Rv.: v rýhovaném okruží třířádkový arabský nápis – *fī islāmbūl/ 1115 waw* (v/ Islāmbūlu/ AH 1115 litera waw)
Lit.: *Pere 1968*, 194, č. 522; *Krause – Mishler 1997*, 1054, č. 141.

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/arabska-mince-176379/>

42. 0,40 g; 12 mm

MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ 1. 1. 2019: nepublikováno

Ahmad III. (AH 1115–1143 / AD 1703–1730), mincovna: *Islāmbūl*, AR para, AH 1115 / AD 1703 – jednotlivý nález

Av.: v rýhovaném okruží jméno sultána ve formě *tughrā – chān aḥmad bin muḥammad al-muzaḥḥar dā'iman* (chán Ahmad syn Muhammada, věčně vítězíci)

Rv.: v rýhovaném okruží třířádkový arabský nápis – *fī islāmbūl/ 1115 rā'* (v/ Islāmbūlu/ AH 1115 litera rá')
Lit.: *Pere 1968*, 194, č. 522; *Krause – Mishler 1997*, 1054, č. 141.

Ex.: č. 6069 na <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/jak-na-novy-rok-189961/>

43. 0,40 g; 12 mm

NAKLÉŘOV (okr. Ústí nad Labem) 2011: *Novák 2011a*

Mustafá III. (AH 1171–1187 / AD 1757–1774), mincovna: *Islāmbūl*, AR 10para, AH 1171 / rok 82 (= AH 1182 = AD 1768) – jednotlivý nález, nalezeno spolu s **Mahmúd II.** (AH 1223–1255 / AD 1808–1839), mincovna: *Qustantíniya*, AR 20para, AH 1223 / rok 30 (= AH 1252 = AD 1836)

Av.: v prostém okruží a perlovci jméno sultána ve formě *tughrā – chān mustafā bin aḥmad al-muzaḥḥar dā'iman* (chán Mustafá syn Ahmada, věčně vítězíci), rozeta vpravo nahoře

Rv.: v prostém okruží a perlovci čtyřřádkový arabský nápis – *82/ ḍuriba fī islāmbūl 1171* (82/ raženo v/ Islāmbūlu/ AH 1171)

Lit.: *Krause – Mishler 1997*, 1058, č. 305.

44. 3,410 g; 20,5/20,4 mm; 0 h, perforace, značně setřelá (ideální ražební hmotnost 4,42 g)

STŘEDOČESKÝ KRAJ 31. 8. 2018: nepublikováno

Mustafá III. (AH 1171–1187 / AD 1757–1773), mincovna: *Islāmbūl*, AR 5para, AH 1171 / rok 84 (= AH 1184 = AD 1770) – jednotlivý nález

Av.: v dvojitěm prostém okruží a perlovci jméno sultána ve formě *tughrā – chān mustafā bin aḥmad al-muzaḥḥar dā'iman* (chán Mustafá syn Ahmada, věčně vítězíci)

Rv.: v dvojitěm prostém okruží a perlovci čtyřřádkový arabský nápis – *84/ ḍuriba fī islāmbūl 1171* (84/ raženo v/ Islāmbūlu/ AH 1171)

Lit.: *Krause – Mishler 1997*, 1058, č. 300.

Ex.: č. 6027 na <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/4cm-kolo-179300/>

45. 3,9 g; 16 mm

JIHOMORAVSKÝ KRAJ 10. 10. 2015: nepublikováno

Selim III. (AH 1203–1222 / AD 1789–1807), mincovna: *Islāmbūl*, AR 10para AH 1203 / rok 5 (= AH 1207 = AD 1793) – jednotlivý nález

Av.: v prostém mezikruží s perlovcem arabský nápis ve formě *tughrā – chān salīm bin mustafā al-muzaḥḥar dā'iman* (chán Salím syn Mustafy, věčně vítězíci)

Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem čtyřřádkový arabský nápis – *5/ ḍuriba fī islāmbūl/ 1203* (5/ raženo v/ Islāmbūlu/ AH 1203)

Lit.: *Krause – Mishler 1997*, 1064, č. 492.

Ex.: č. 4874 na <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/perska-mince-87342/>

46. metrologie neznámá; stopy po oušku

LYSÁ NAD LABEM (okr. Nymburk) 2011: *Kubík – Novák 2012*

Selim III. (AH 1203–1222 / AD 1789–1807), mincovna: *Islámbúl*, AR para, AH 1203 / rok 13 (= AH 1215 = AD 1800) – jednotlivý nález

Av.: v prostém mezikruží s perlovcem arabský nápis ve formě *tughrā – chān salīm bin mustafā al-muẓaffar dāʿīman* (chán Salīm syn Mustafy, věčně vítězící)

Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem čtyřřádkový arabský nápis – 13/ *ḍuriba fī/ islāmbūl/ 1203* (13/ raženo v/ Islámbúlu/ AH 1203)

Lit.: *Krause – Mishler 1997*, 1063, č. 486.

47. 0,390 g; 14,6/15 mm; 12 h; perforace, letování, ouško ze závěsem, značně setřelý střížek

MLADÁ BOLESLAV-PODCHLUMÍ 2012: *Harušták – Novák 2013*

Selim III. (AH 1203–1222 / AD 1789–1807), mincovna: *Misr*, AR para, AH 1203 / rok 5 (= AH 1207 = AD 1793) – hromadný nález 5 kusů

Av.: v prostém mezikruží s perlovcem arabský nápis ve formě *tughrā – chān salīm bin mustafā al-muẓaffar dāʿīman* (chán Salīm syn Mustafy, věčně vítězící)

Rv.: v prostém mezikruží s perlovcem čtyřřádkový arabský nápis – *ḍuriba 5/ fī/ miṣr/ 1203* (raženo 5/ v/ Misr/ 1203)

Lit.: *Krause – Mishler 1997*, 177, č. 134.

48. 0,189 g; 14,2/13,4 mm; 10 h; koroze, olámaný a zprohýbaný střížek, mince značně setřelá

49. 0,162 g; 14,8/15 mm; 8 h; koroze, olámaný a zprohýbaný střížek, perforace, mince

značně setřelá – nástupní ročník nečitelný, jiná lící i rubní razidla

50. 0,255 g; 14,5/14,7 mm; 6 h; koroze, olámaný a zprohýbaný střížek, mince značně setřelá – aktuální ročník vlády nečitelný, jiná lící i rubní razidla

51. 0,075 g; 12,2/13,4 mm; 11 h; koroze, olámaný a zprohýbaný střížek, mince značně setřelá – legendy včetně datace vyjma mincovny setřeny

52. 0,051 g; 11/13 mm; ? h; silně zkorodovaný, zprohýbaný, legendy setřeny

STŘEDNÍ ČECHY 21. 5. 2017: nepublikováno

Mahmúd II. (AH 1223–1255 / AD 1808–1839), mincovna: *Qustantínija*, AR 6piastr, AH 1223 / rok 30 (= AH 1252 = AD 1837) – jednotlivý nález

Av.: ve věnci s perlovcem a prostým kruhem se čtyřmi květinami jméno sultána ve formě *tughrā – chān maḥmūd bin ʿabd al-ḥamīd al-muẓaffar dāʿīman* (chán Mahmúd syn ʿAbd al-Hamída, věčně vítězící), vpravo arabsky *ʿadlī* (spravedlivý)

Rv.: ve věnci s perlovcem a prostým kruhem se čtyřmi květinami čtyřřádkový arabský nápis – 30/ *ḍuriba fī/ qusṭanṭīnija/ 1223* (30/ raženo v/ Qustantíniji/ AH 1223)

Lit.: *Cuhaj 2009a*, 1190, č. 603.

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/mince-124091/0/>

53. 10,8 g; 37 mm; násobné perforace, zprohýbaný střížek.

PARDUBICKÝ KRAJ 16. 9. 2015: nepublikováno

Mahmúd II. (AH 1223–1255 / AD 1808–1839), mincovna: *Qustantínija*, AR 5piastr, AH 1223 / rok 26 (= AH 1248 = AD 1833) – jednotlivý nález

Av.: ve věnci a mezi dvěma ratolestmi jméno sultána ve formě *tughrā – chān maḥmūd bin ʿabd al-ḥamīd al-muẓaffar dāʿīman* (chán Mahmúd syn ʿAbd al-Hamída, věčně vítězící), vpravo arabsky *ʿadlī* (spravedlivý)

Rv.: ve věnci a mezi dvěma ratolestmi čtyřřádkový arabský nápis – 26/ *ḍuriba fī/ qusṭanṭīnija/ 1223* (26/ raženo v/ Qustantíniji/ AH 1223)

Lit.: *Cuhaj 2009a*, 1190, č. 599.

Ex.: č. 5001 na <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/prosim-o-pomoc-s-urcenim-101588/>

54. 14 g; 39 mm; koroze, zprohýbaný a prasklý střížek

KARLOVARSKÝ KRAJ 8. 1. 2013: nepublikováno

Mahmúd II. (AH 1223–1255 / AD 1808–1839), mincovna: *Qustantínija*, AR 1 1/2 piastr, AH 1223 / rok 26 (= AH 1248 = AD 1833) – jednotlivý nález, perforace
Av.: ve věnci s perlovcem a prostým kruhem se čtyřmi květinami jméno sultána ve formě *tughrā - chān maḥmūd bin ‘abd al-ḥamīd al-muẓaffar dā‘iman* (chán Mahmúd syn ‘Abd al-Hamída, věčně vítězící), vpravo arabsky *‘adlī* (spravedlivý)
Rv.: ve věnci s perlovcem a prostým kruhem se čtyřmi květinami čtyřřádkový arabský nápis – 26/ *ḍurība fī/ qusṭanṭīnīja/ 1223* (26/ raženo v/ Qustantíniji/ AH 1223)
Lit.: *Cuhaj 2009a*, 1190, č. 601.
Ex.: č. 9648 na <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/urceni-plisku-9648/>
55. metrologie neznámá; perforace, stopy po oušku

STŘEDNÍ ČECHY 19. 11. 2016: nepublikováno

Mahmúd II. (AH 1223–1255 / AD 1808–1839), mincovna: *Qustantínija*, AR 1 1/2 piastr, AH 1223 / rok 28 (= AH 1250 = AD 1835) – jednotlivý nález.
Av.: ve věnci s perlovcem a prostým kruhem se čtyřmi květinami jméno sultána ve formě *tughrā - chān maḥmūd bin ‘abd al-ḥamīd al-muẓaffar dā‘iman* (chán Mahmúd syn ‘Abd al-Hamída, věčně vítězící), vpravo arabsky *‘adlī* (spravedlivý).
Rv.: ve věnci s perlovcem a prostým kruhem se čtyřmi květinami čtyřřádkový arabský nápis – 28/ *ḍurība fī/ qusṭanṭīnīja/ 1223* (28/ raženo v/ Qustantíniji/ AH 1223).
Lit.: *Cuhaj 2009a*, 1190, č. 601.
Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/mince-124091/0/>
56. metrologie neznámá, perforace.

ÚSTECKÝ KRAJ 26. 2. 2014: nepublikováno

Mahmúd II. (AH 1223–1255 / AD 1808–1839), mincovna: *Qustantínija*, AR 1 1/2 piastr, AH 1223 / rok 29 (= AH 1251 = AD 1836) – jednotlivý nález
Av.: ve věnci s perlovcem a prostým kruhem se čtyřmi květinami jméno sultána ve formě *tughrā – chān maḥmūd bin ‘abd al-ḥamīd al-muẓaffar dā‘iman* (chán Mahmúd syn ‘Abd al-Hamída, věčně vítězící)
Rv.: ve věnci s perlovcem a prostým kruhem se čtyřmi květinami čtyřřádkový arabský nápis – 29/ *ḍurība fī/ qusṭanṭīnīja/ 1223* (29/ raženo v/ Qustantíniji/ AH 1223)
Lit.: *Cuhaj 2009a*, 1190, č. 601.
Ex.: č. 3623 na <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/nezname-ag-prosim-o-urceni-dekuji-36270/>
57. 25 mm; další metrologie neznámá; perforace, stopy ouška, zprohýbaný střížek

MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ 4. 6. 2014: nepublikováno

Mahmúd II. (AH 1223–1255 / AD 1808–1839), mincovna: *Qustantínija*, AR piastr, AH 1223 / rok 22 (= AH 1244 = AD 1829) – jednotlivý nález
Av.: ve věnci a mezi dvěma ratolestmi jméno sultána ve formě *tughrā – chān maḥmūd bin ‘abd al-ḥamīd al-muẓaffar dā‘iman* (chán Mahmúd syn ‘Abd al-Hamída, věčně vítězící), vpravo arabsky *‘adlī* (spravedlivý)
Rv.: ve věnci a mezi dvěma ratolestmi čtyřřádkový arabský nápis – 22/ *ḍurība fī/ qusṭanṭīnīja/ 1223* (22/ raženo v/ Qustantíniji/ AH 1223)
Lit.: *Cuhaj 2009a*, 1189, č. 589.
Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/tak-po-delsi-dobe-mince-terou-neznam-44053/>
58. 23 mm; metrologie neznámá; koroze

NAKLÉŘOV (okr. Ústí nad Labem) 2011: *Novák 2011a*

Mahmúd II. (AH 1223–1255 / AD 1808–1839), mincovna: *Qustantínija*, AR 20para, AH 1223 / rok 30 (= AH 1252 = AD 1836) – jednotlivý nález spolu s **Mustafá III.** (AH 1171–1187 / AD 1757–1774), mincovna: *Islámbúl*, AR 10para, AH 1171 / rok 82 (= AH 1182 = AD 1768)

Av.: ve věnci a mezi dvěma ratolestmi arabský nápis ve formě *tughrā – chān maḥmūd bin ‘abd al-ḥamīd al-muẓaffar dā‘iman* (chán Mahmúd syn Abd al-Hamída, věčně vítězící), vpravo arabsky *‘adlī* (spravedlivý)

Rv.: ve věnci a mezi dvěma ratolestmi čtyřřádkový arabský nápis – 30/ *ḍuriba fī/ qusṭanṭīnija/ 1223* (30/ raženo v/ Qustantíniji/ 1223)

Lit.: *Cuhaj 2009a*, 1190, č. 596.

59. 1,422 g; 24,2/24 mm; 11 h; silně setřelá, stopy koroze.

MIKULOV (okr. Břeclav) 2013: nepublikováno

Abd al-Madžíd (AH 1255–1277 / AD 1839–1861), mincovna: *Qustantínija*, BI 20para, AH 1255 / rok 1 (= AH 1255 = AD 1839) – jednotlivý nález

Av.: ve věnci – jméno sultána ve formě *tughrā – chān ‘abd al-madžíd bin maḥmūd al-muẓaffar dā‘iman* (chán ‘Abd al-Madžíd syn Mahmúda, věčně vítězící), vpravo ratolest

Rv.: ve věnci čtyřřádkový arabský nápis – 1/ *ḍuriba fī/ qusṭanṭīnija/ 1255* (1/ raženo v/ Qustantíniji/ AH 1255)

Lit.: *Cuhaj 2009a*, 1192, č. 653.

60. 1,043 g; 20/ 20 mm; 1 h, silně otřelá ražba

JIHOMORAVSKÝ KRAJ 7. 1. 2013: nepublikováno

Dtto – jednotlivý nález spolu s **Abd al-Madžíd** (AH 1255–1277 / AD 1839–1861), mincovna: *Qustantínija*, BI 20para, AH 1255 / rok 2 (= AH 1256 = AD 1840)

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/mince-9586/>

61. metrologie neznámá

JIHOMORAVSKÝ KRAJ 23. 5. 2013: nepublikováno

Dtto – jednotlivý nález

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/neznama-18005/>

62. 18 mm, další metrologie neznámá

STŘEDOČESKÝ KRAJ 20. 10. 2013: nepublikováno

Dtto – jednotlivý nález

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/neznama-mince-26525/>

63. 1,30 g; 20,5 mm

JIHOMORAVSKÝ KRAJ 7. 1. 2013: nepublikováno

Abd al-Madžíd (AH 1255–1277 / AD 1839–1861), mincovna: *Qustantínija*, BI 20para, AH 1255 / rok 2 (= AH 1256 = AD 1840) – jednotlivý nález spolu s **Abd al-Madžíd** (AH 1255–1277 / AD 1839–1861), mincovna: *Qustantínija*, BI 20para, AH 1255 / rok 1 (= AH 1255 = AD 1839)

Av.: ve věnci – jméno sultána ve formě *tughrā – chān ‘abd al-madžíd bin maḥmūd al-muẓaffar dā‘iman* (chán ‘Abd al-Madžíd syn Mahmúda, věčně vítězící), vpravo ratolest

Rv.: ve věnci čtyřřádkový arabský nápis – 2/ *ḍuriba fī/ qusṭanṭīnija/ 1255* (2/ raženo v/ Qustantíniji/ AH 1255)

Lit.: *Cuhaj 2009a*, 1192, č. 653.

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/mince-9586/>

64. metrologie neznámá

MORAVSKÁ TŘEBOVÁ (okr. Svitavy) 2018: nepublikováno

Dtto – jednotlivý nález

65. 1,25 g; 20,1/ 19,9 mm; 5 h; silně otřelá ražba.

OLOMOUCKÝ KRAJ 20. 10. 2012: nepublikováno

Abd al-ʿAzíz (AH 1277–1293 / AD 1861–1876), mincovna: *Qustantínija*, AR 5piastr, AH 1277 / rok X (= ?) – jednotlivý nález

Av.: v okruží s oblouky a hvězdami jméno sultána ve formě *tughrā – chān ʿabd al-ʿazíz bin maḥmūd al-muẓaffar dāʿiman* (chán ʿAbd al-ʿAzíz syn Mahmúda, věčně vítězíci), dole dvouřádkový arabský nápis – *X/ sana* (X/ rok)

Rv.: v okruží s oblouky a hvězdami čtyřřádkový arabský nápis – *ʿazza našruhu/ ḍuriba fī/ qusṭanṭīnija 1277* (necht' je zajištěno jeho vítězství/ raženo v/ Qustantíniji/ AH 1277)

Lit.: *Cuhaj 2009a*, 1196, č. 691.

Ex.: č. 3581 na <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/turecka-mince-7812/#posts-heading>

66. 3,0 g; 22 mm; mince upravena jako knoflík.

PLZEŇSKÝ KRAJ 9. 9. 2016: nepublikováno

Abd al-ʿAzíz (AH 1277–1293 / AD 1861–1876), mincovna: *Qustantínija*, AR 5piastr, AH 1277 / rok 10 (= AH 1286 = AD 1870) – jednotlivý nález

Av.: v okruží s oblouky a hvězdami jméno sultána ve formě *tughrā – chān ʿabd al-ʿazíz bin maḥmūd al-muẓaffar dāʿiman* (chán ʿAbd al-ʿAzíz syn Mahmúda, věčně vítězíci), dole dvouřádkový arabský nápis – *10/ sana* (10/ rok)

Rv.: v okruží s oblouky a hvězdami čtyřřádkový arabský nápis – *ʿazza našruhu/ ḍuriba fī/ qusṭanṭīnija 1277* (necht' je zajištěno jeho vítězství/ raženo v/ Qustantíniji/ AH 1277)

Lit.: *Cuhaj 2009a*, 1196, č. 691.

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/arabska-mince-117665/>

67. 6,0 g; 24 mm; ouško

ÚJEZDEC (okr. Svitavy) 2012: *Hrubeš – Novák 2012*

Murád V. (AH 1293 / AD 1876), mincovna: *Qustantínija*, AR piastr, AH 1293 / rok 1

(= AH 1293 = AD 1876) – nalezeno spolu s rozptýlenými rámcově určenými rakouskými ražbami (Marie Terezie, AE krejcar 1765; František Josef I., AE krejcar 1859; AE 2haléř 1904; AE haléř 1897; AE haleř, letopočet nečitelný; AE fillér, letopočet nečitelný) a dvěma nespécifikovanými a značně zkorodovanými československými mincemi v obecném kovu pravděpodobně z let 1945–1953

Av.: v kruhu dvanácti pěticipých hvězd arabský nápis ve formě *tughrā – chān murād bin ʿabd al-madžīd al-muẓaffar dāʿiman* (chán Murád syn ʿAbd al-Madžída, věčně vítězíci), dole arabsky *sana I* (rok 1)

Rv.: v kruhu dvanácti pěticipých hvězd čtyřřádkový arabský nápis – *ʿazza našruhu/ ḍuriba fī/ qusṭanṭīnija/ 1293* (necht' je zajištěno jeho vítězství/ raženo v/ Qustantíniji/ AH 1293)

Lit.: *Cuhaj 2009a*, 1196, č. 710.

68. 1,055 g; 14,8/14,7 mm; 12 h; stopa záseku na aversu, střížek ohnut v půli.

STŘEDOČESKÝ KRAJ 27. 8. 2017: nepublikováno

Abd al-Hamíd II. (AH 1293–1327 / AD 1876–1909), mincovna: *Qustantínija*, AR 2piastr, AH 1293 / rok 23 (= AH 1315 = AD 1898) – jednotlivý nález

Av.: ve vroubkovaném okruží a kruhu 12 hvězd jméno sultána ve formě *tughrā – chān ʿabd al-ḥamīd bin ʿabd al-madžīd al-muẓaffar dāʿiman* (chán ʿAbd al-Hamíd syn ʿAbd al-Madžída, věčně vítězíci), dole dvouřádkový arabský nápis – *23/ sana* (23/ rok), vpravo arabsky *ghāzī* (bojovník)

Rv.: ve vroubkovaném okruží a kruhu 12 hvězd čtyřřádkový arabský nápis – *ʿazza našruhu/ ḍuriba fī/ qusṭanṭīnija/ 1293* (necht' je zajištěno jeho vítězství/ raženo v/ Qustantíniji/ AH 1293)

Lit.: *Cuhaj 2009a*, 1197, č. 736.

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/mince-148363/>; č. 5854
na <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/mince-148364/>
69. 2,4 g; 18 mm; stopy po úpravě na knoflík

STŘEDOČESKÝ KRAJ 12. 4. 2018: nepublikováno

Abd al-Hamíd II. (AH 1293–1327 / AD 1876–1909), mincovna: *Qustantíniya*, AR 2piastr, AH 1293 / rok 26 (= AH 1318 = AD 1901) – jednotlivý nález

Av.: ve vroubkovaném okruží a kruhu 12 hvězd jméno sultána ve formě *tughrā - chān 'abd al-ḥamīd bin 'abd al-madẓīd al-muẓaffar dā'iman* (chán 'Abd al-Hamíd syn 'Abd al-Madžída, věčně vítězící), dole dvouřádkový arabský nápis – 26/ *sana* (26/ rok), vpravo arabsky *ghāzī* (bojovník)

Rv.: ve vroubkovaném okruží a kruhu 12 hvězd čtyřřádkový arabský nápis – *'azza našruhu/ ḍuriba fīl quṣṭanṭīniya/ 1293* (necht' je zajištěno jeho vítězství/ raženo v/ Qustantíniji/ AH 1293)

Lit.: *Cuhaj 2009a*, 1197, č. 736.

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/mince-168974/>

70. 2,0 g; 18 mm, miskovitě prohnutý střížek.

STŘEDNÍ ČECHY 21. 8. 2017: nepublikováno

Abd al-Hamíd II. (AH 1293–1327 / AD 1876–1909), mincovna: *Qustantíniya*, AR piastr, AH 1293 / rok 9 (= AH 1301 = AD 1884) – jednotlivý nález

Av.: ve vroubkovaném okruží a kruhu 12 hvězd jméno sultána ve formě *tughrā - chān 'abd al-ḥamīd bin 'abd al-madẓīd al-muẓaffar dā'iman* (chán 'Abd al-Hamíd syn 'Abd al-Madžída, věčně vítězící), dole dvouřádkový arabský nápis – 9/ *sana* (9/ rok), vpravo arabsky *ghāzī* (bojovník)

Rv.: ve vroubkovaném okruží a kruhu 12 hvězd čtyřřádkový arabský nápis – *'azza našruhu/ ḍuriba fīl quṣṭanṭīniya/ 1293* (necht' je zajištěno jeho vítězství/ raženo v/ Qustantíniji/ AH 1293)

Lit.: *Cuhaj 2009a*, 1197, č. 735.

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/osmansky-prcek-147681/>

71. metrologie neznámá; perforace.

JIHOČESKÝ KRAJ 20. 11. 2017: nepublikováno

Abd al-Hamíd II. (AH 1293–1327 / AD 1876–1909), mincovna: *Qustantíniya*, AR piastr, AH 1293 / rok 16 (= AH 1308 = AD 1891) – jednotlivý nález

Av.: ve vroubkovaném okruží a kruhu 12 hvězd jméno sultána ve formě *tughrā - chān 'abd al-ḥamīd bin 'abd al-madẓīd al-muẓaffar dā'iman* (chán 'Abd al-Hamíd syn 'Abd al-Madžída, věčně vítězící), dole dvouřádkový arabský nápis – 16/ *sana* (16/ rok), vpravo arabsky *ghāzī* (bojovník)

Rv.: ve vroubkovaném okruží a kruhu 12 hvězd čtyřřádkový arabský nápis – *'azza našruhu/ ḍuriba fīl quṣṭanṭīniya/ 1293* (necht' je zajištěno jeho vítězství/ raženo v/ Qustantíniji/ AH 1293)

Lit.: *Cuhaj 2009a*, 1197, č. 735.

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/ag-neco-d-156281/>

72. metrologie neznámá; stopy po úpravě na knoflík.

STŘEDOČESKÝ KRAJ 3. 9. 2018: nepublikováno

Abd al-Hamíd II. (AH 1293–1327 / AD 1876–1909), mincovna: *Qustantíniya*, AR piastr, AH 1293 / rok 23 (= AH 1315 = AD 1898) – jednotlivý nález

Av.: ve vroubkovaném okruží a kruhu 12 hvězd jméno sultána ve formě *tughrā - chān 'abd al-ḥamīd bin 'abd al-madẓīd al-muẓaffar dā'iman* (chán 'Abd al-Hamíd syn 'Abd al-Madžída, věčně vítězící), dole dvouřádkový arabský nápis – 23/ *sana* (23/ rok), vpravo arabsky *ghāzī* (bojovník)

Rv.: ve vroubkovaném okruží a kruhu 12 hvězd čtyřřádkový arabský nápis – *'azza našruhu/ ḍuriba fīl quṣṭanṭīniya/ 1293* (necht' je zajištěno jeho vítězství/ raženo v/ Qustantíniji/ AH 1293)

Lit.: *Cuhaj 2009a*, 1197, č. 735.

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/poradte-co-je-to-mince-arabac-dekuju-179638/>

73. 15 mm; další metrologie neznámá, stopy po úpravě na knoflík.

ČECHY 17. 10. 2014: nepublikováno

Abd al-Hamíd II. (AH 1293–1327 / AD 1876–1909), mincovna: *Qustantínija*, AR piastr, AH 1293 / rok 25 (= AH 1317 = AD 1900) – jednotlivý nález

Av.: ve vroubkovaném okruží a kruhu 12 hvězd jméno sultána ve formě *tughrā - chān 'abd al-ḥamīd bin 'abd al-madžīd al-muẓaffar dā'iman* (chán 'Abd al-Hamíd syn 'Abd al-Madžída, věčně vítězící), dole dvouřádkový arabský nápis – 25/ *sana* (25/ rok), vpravo arabsky *ghāzī* (bojovník)

Rv.: ve vroubkovaném okruží a kruhu 12 hvězd čtyřřádkový arabský nápis – *'azza našruhu/ ḍuriba fī/ qusṭanṭīnija/ 1293* (necht' je zajištěno jeho vítězství/ raženo v/ Qustantíniji/ AH 1293)

Lit.: *Cuhaj 2009a*, 1197, č. 735.

Ex.: č. 4208 na <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/mince-58218/>

74. 14 mm; další metrologie neznámá

Měděné mince

LOUČKA (okr. Vsetín), reportováno 2014: nepublikováno

Mehmed I. (AH 806–816 / AD 1403–1413), mincovna: *Brusa*, AE mánghir, bez udání ročníku – příměs hromadného depotu antických mincí (antika *terminus post quem* 6. století AD – přítomna též francouzská AE mince ze 16./17. století – soubor nepublikován)

Av.: v prostém a tečkovaném kruhu jméno sultána ve formě *tughrā –muḥammad bin sulṭān bājazīd* (Mehmed syn sultána Bájazída)

Rv.: v prostém a tečkovaném kruhu dvouřádkový arabský nápis dělený horizontální linií – *chullida mulkaḥu/ ḍuriba brusa* (necht' je zvěčněno jeho panství/ raženo v Bruse)

Lit.: *Kabaklarli 1998*, 93-94, č. 06-13.

75. 0,917 g; 15,6/14,1 mm; 6 h; nepravidelný střížek, legendy částečně setřeny.

JAROMĚŘ (okr. Náchod) 2014: *Novák 2016b*

Mehmed IV. (AH 1058–1099 / AD 1648–1687), mincovna: *Ṭarābulus Gharb*, AE mánghir, ročník mimo zachovalou legendu (dle typu AD 1668–1679) – nález tři jednotlivých mincí (z toho 2 čínské)

Av.: v prostém a tečkovaném kruhu třířádkový arabský nápis – *sulṭān/ muḥammad chān/[bin] ibrahīm –* (sultán/ Mehmed/[syn] Ibrahíma chána)

Rv.: v prostém a tečkovaném kruhu pětiřádkový arabský nápis *ḍuriba/ fī ṭarābulus/ gharb/ sanat/ ...* (raženo/ v Ṭarābulus/ Gharb/ roku/ ...)

Lit.: *Kabaklarli 1998*, 478-480, č. 19-Trbg-01-13.

76. 3,027 g; 17,5/13,8 mm; 8 h; nepravidelný střížek, legendy částečně setřeny.

TŘEBÍČ 2011: nepublikováno

Falzum dle prototypu: **Sulajmán II.** (AH 1099–1102 / AD 1687–1691), mincovna: *Qustantínija*, AE mánghir, AH 1099 / AD 1687 – jednotlivý nález, v areálu sídliště z 8.–9. století na západní Moravě, nejspíše dobové falzum

Av.: ve vroubkovaném okruží – jméno sultána ve formě *tughrā*

Rv.: ve vroubkovaném okruží čtyřřádkový arabský nápis – *.../ ḍuriba fī/ qusṭanṭīnija/ 1099 (.../ raženo v/ Qustantíniji/ AH 1099)*, jméno mincovny retrográdní

Lit.: *Kabaklarli 1998*, pro typ srv. 491, č. 09-12 (dobová falza).

77. 19 mm; metrologie neznámá; kov degradován, silně otřelá ražba.

NÁCHODSKO 2014: nepublikováno

Falzum dle prototypu: **Sulajmán II.** (AH 1099–1102 / AD 1687–1691), mincovna: *Qustantínija*, AE piastr (sic!); AH 1099 / AD 1687 – nález více jednotlivých kusů; měděný odrazek napodobující těžkou stříbrnou mincí, degradovaná retrográdní kaligrafie – nejspíše dobové falzum (evropské ?)

Av.: v prostém mezikruží a perlovcí retrogradní pětiřádkový arabský nápis – *sulṭān sulajmān/ bin ibrahīm/ dāma mulkahu ḍuriba fī/ qusṭantīnīja/ 1099* (sultán Sulajmán/ syn Ibráhíma/ nechť trvá jeho vláda razeno v/ Qustantíniji/ AH 1099)

Rv.: v prostém mezikruží a perlovcí retrogradní čtyřádkový arabský nápis – *sulṭān al-barrajn/ wa chāqān al-bahrajn/ as-sulṭān bin/ as-sulṭān* (sultán dvou kontinentů – Evropy a Malé Asie/ vládce dvou moří – Egejského a Černého/ sultán, syn/ sultánův)

Lit.: *Pere 1968*, 176, typ jako č. 468.

78. 40 mm; další metrologie neznámá; kov degradován

JIHOMORAVSKÝ KRAJ 28. 4. 2013: nepublikováno

Sulajmán II. (AH 1099–1102 / AD 1687–1691), mincovna: *Qusṭantīnīja*, AE mánghir, [AH 1099 / AD 1687] – jednotlivý nález

Av.: v prostém a rýhovaném kruhu jméno sultána ve formě *tughrā* centrálně, ornamenty v ploše

Rv.: v prostém a rýhovaném kruhu třířádkový arabský nápis – *ḍuriba fī/ qusṭantīnīja/ [1099]* (raženo v/ Qustantíniji/ [AH 1099]), ornamenty v ploše

Lit.: *Pere 1968*: 177, č. 471; *Kabaklarlı 1998*, 490–491, č. 01–08.

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/prosim-o-urceni-16632/>

79. metrologie neznámá; kov silně obroušen

MĚLNÍK 2. 2. 2015: nepublikováno

Sulajmán II. (AH 1099–1102 / AD 1687–1691), mincovna: [*Qusṭantīnīja*], AE mánghir, [AH 1099 / AD 1687] – jednotlivý nález

Av.: jméno sultána ve formě *tughrā* centrálně

Rv.: v ploše třířádkový arabský nápis – *ḍuriba fī/ [qusṭantīnīja/ 1099]* (raženo v/ [Qustantíniji/ AH 1099])

Lit.: *Pere 1968*: 177, č. 471; *Kabaklarlı 1998*, 490–491, č. 01–08.

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/mangir-sulejman-ii-od-labe-65315/>

80. metrologie neznámá; silně otřelá ražba

JIHOMORAVSKÝ KRAJ 25. 1. 2016: nepublikováno

Dtto – jednotlivý nález

Ex.: č. 3701 na <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/mince-97218/>

81. 20 mm; další metrologie neznámá, excentrická ražba.

ČECHY? 4. 8. 2016: nepublikováno

Dtto – jednotlivý nález

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/je-to-mince-114633/>

82. 17 mm; další metrologie neznámá, stopy po oušku

MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ 14. 10. 2016: nepublikováno

Dtto – jednotlivý nález

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/mince-120765/>

83. metrologie neznámá

JIHOČESKÝ KRAJ 15. 8. 2017: nepublikováno

Dtto – jednotlivý nález

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/prosim-o-radu-s-urcenim-147174/>

84. metrologie neznámá; zprohýbaný střížek

JIHOMORAVSKÝ KRAJ 30. 9. 2017: nepublikováno

Dtto – jednotlivý nález

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/suleyman-ii-153154/>

85. 1,30 g; 19 mm; vyložený střížek (10 %)

JIHOMORAVSKÝ KRAJ 12. 11. 2017: nepublikováno

Dtto – jednotlivý nález

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/mince-155596/>

86. metrologie neznámá

STŘEDOČESKÝ KRAJ 10. 3. 2018: nepublikováno

Dtto – jednotlivý nález

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/turek-164945/>

87. 19 mm, další metrologie neznámá; centrálně probítý, oťelý.

STŘEDOČESKÝ KRAJ 7. 6. 2018: nepublikováno

Dtto – jednotlivý nález

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/prosim-o-urceni-172390/>

88. 20 mm, další metrologie neznámá; zprohýbaný střížek, oťelý

ČECHY 17. 11. 2015: nepublikováno

Sulajmán II. (AH 1099–1102 / AD 1687–1691), mincovna: *Sarāj*, AE mánghir, AH 1100 / AD 1688 – jednotlivý nález

Av.: zcela seťelý

Rv.: v prostém kruhu a perlovci třířádkový arabský nápis – *ḍuriba fī sarāj/ 1100* (raženo v/ Saráji/ AH 1100), silně oťelá ražba

Lit.: *Pere 1968*: 177, č. 471; *Kabaklarli 1998*, 490-491, č. 01-08.

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/medena-stara-mince-90738/>

89. metrologie neznámá

STŘEDNÍ ČECHY 2014: nepublikováno

Abd al-Madžíd (AH 1255–1277 / AD 1839–1861), mincovna: *Qustantīnija*, AE 20para, AH 1255 / rok 19 (= AH 1273 = AD 1857) – jednotlivý nález

Av.: ve vroubkovaném okruží jméno sultána ve formě *tughrā – chān ‘abd al-madžíd bin maḥmūd al-muzaḥḥar dā‘iman* (chán ‘Abd al-Madžíd syn Mahmúda, věčně vítězící), dole dvouřádkový arabský nápis – *19/ sana* (19/ rok), vpravo květina

Rv.: ve vroubkovaném okruží číslovka 20 centrálně, okolo kruhový arabský nápis – *ḍuriba fī quṣṭanṭīnija sana 1255* (raženo v Qustantíniji roku AH 1255)

Lit.: *Cuhaj 2009a*, 1193, č. 668.1.

90. metrologie neznámá; mince upravena jako knoflík.

MORAVA? 26. 6. 2009: nepublikováno

Abd al-Madžíd (AH 1255–1277 / AD 1839–1861), mincovna: *Qustantīnija*, AE 10para, AH 1255 / rok 20 (= AH 1274 = AD 1858) – jednotlivý nález

Av.: ve vroubkovaném okruží jméno sultána ve formě *tughrā – chān ‘abd al-madžíd bin maḥmūd al-muzaḥḥar dā‘iman* (chán ‘Abd al-Madžíd syn Mahmúda, věčně vítězící), dole dvouřádkový arabský nápis – *20/ sana* (20/ rok), vpravo květina

Rv.: ve vroubkovaném okruží číslovka 10 centrálně, okolo kruhový arabský nápis – *ḍuriba fī quṣṭanṭīnija sana 1255* (raženo v Qustantíniji roku AH 1255)

Lit.: *Cuhaj 2009a*, 1193, č. 667.3.

Ex.: č. 3280 na <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/mince-744-1008//#posts-heading>

91. metrologie neznámá, perforace.

ČECHY 27. 12. 2018: nepublikováno

Abd al-'Azíz (AH 1277–1293 / AD 1861–1876), mincovna: *Qustantíniya*, AE 40para, AH 1277 / rok 4 (= AH 1280 = AD 1864) – jednotlivý nález

Av.: ve vroubkovaném okruží jméno sultána ve formě *tughrā – chān 'abd al-'azīz bin maḥmūd al-muẓaffar dā'iman* (chán 'Abd al-'Azíz syn Mahmúda, věčně vítězící), dole dvouřádkový arabský nápis – *4/ sana* (4/ rok)

Rv.: ve vroubkovaném okruží číslovka 40 centrálně, okolo kruhový arabský nápis – *ḍuriba fī quṣṭanṭīniya sana 1277* (raženo v Qustantíniji roku AH 1277)

Lit.: *Cuhaj 2009a*, 1195, č. 702.

Ex.: č. 6060 na <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/prosim-o-urceni-189417/>

92. 36 mm, další metrologie neznámá

ÚSTECKÝ KRAJ 17. 8. 2009: nepublikováno

Abd al-'Azíz (AH 1277–1293 / AD 1861–1876), mincovna: *Qustantíniya*, AE 20para, AH 1277 / rok 4 (= AH 1280 = AD 1864) – jednotlivý nález

Av.: ve vroubkovaném okruží jméno sultána ve formě *tughrā – chān 'abd al-'azīz bin maḥmūd al-muẓaffar dā'iman* (chán 'Abd al-'Azíz syn Mahmúda, věčně vítězící), dole dvouřádkový arabský nápis – *4/ sana* (4/ rok)

Rv.: ve vroubkovaném okruží číslovka 20 centrálně, okolo kruhový arabský nápis – *ḍuriba fī quṣṭanṭīniya sana 1277* (raženo v Qustantíniji roku AH 1277)

Lit.: *Cuhaj 2009a*, 1195, č. 701.

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/nalez-v-lese-20-para-1865-190094/>

93. 32 mm; další metrologie neznámá, poškrábaná

KARLOVARSKÝ KRAJ 28. 4. 2017: nepublikováno

Dtto – jednotlivý nález

Ex.: č. 5406 na <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/mince-138356/>

94. 10,65 g; 32 mm; koroze.

JIHOČESKÝ KRAJ 19. 9. 2018: nepublikováno

Abd al-'Azíz (AH 1277–1293 / AD 1861–1876), mincovna: *Qustantíniya*, AE 10para, AH 1277 / rok 1 (= AH 1277 = AD 1861) – jednotlivý nález

Av.: ve vroubkovaném okruží jméno sultána ve formě *tughrā – chān 'abd al-'azīz bin maḥmūd al-muẓaffar dā'iman* (chán 'Abd al-'Azíz syn Mahmúda, věčně vítězící), uprostřed dvouřádkový arabský nápis – *1/ sana* (1/ rok), dole turecký nápis v arabském písmu – *dersaadete mahsus sikke-i nuhasiyedir* (tato měděná mince patří požehnanému místu – Istanbulu)

Rv.: ve vroubkovaném okruží číslovka 10 centrálně, okolo kruhový arabský nápis – *ḍuriba fī quṣṭanṭīniya sana 1277* (raženo v Qustantíniji roku AH 1277)

Lit.: *Cuhaj 2009a*, 1195, č. 686.

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/prosim-o-urceni-mince-arabska-181275/>

95. 5,0 g; 27 mm; koroze

KRAJ VYSOČINA 18. 3. 2012: nepublikováno

Abd al-'Azíz (AH 1277–1293 / AD 1861–1876), mincovna: *Qustantíniya*, AE 10para, AH 1277 / rok 4 (= AH 1280 = AD 1864) – jednotlivý nález

Av.: ve vroubkovaném okruží jméno sultána ve formě *tughrā – chān ‘abd al-‘azīz bin maḥmūd al-muzaḥḥar dā‘iman* (chán ‘Abd al-‘Azíz syn Mahmúda, věčně vítězící), dole dvouřádkový arabský nápis – 4/ *sana* (4/ rok)

Rv.: ve vroubkovaném okruží číslovka 10 centrálně, okolo kruhový arabský nápis – *ḍuriba ft quṣṭanīnīja sana 1277* (raženo v Qustantíniji roku AH 1277)

Lit.: *Cuhaj 2009a*, 1195, č. 700.

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/mince-3936-3805/>

96. metrologie neznámá; zlomený střížek (chybí 30 % objemu).

MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ 2. 3. 2013: nepublikováno

Dtto – jednotlivý nález

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/kdo-poradi-13252/>

97. metrologie neznámá; 4 perforace.

OLOMOUCKÝ KRAJ 14. 10. 2017: nepublikováno

Dtto – jednotlivý nález

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/medailonek-ci-mince-153949/>

98. 28 mm; metrologie neznámá, perforace.

ČECHY 3. 12. 2014: nepublikováno

Abd al-‘Azíz (AH 1277–1293 / AD 1861–1876), mincovna: *Misr*, AE 10para, AH 1277 / rok 4 (= AH 1280 = AD 1864) – jednotlivý nález

Av.: ve vroubkovaném okruží jméno sultána ve formě *tughrā – chān ‘abd al-‘azīz bin maḥmūd al-muzaḥḥar dā‘iman* (chán ‘Abd al-‘Azíz syn Mahmúda, věčně vítězící), dole dvouřádkový arabský nápis – 10/ *p* (10/ para)

Rv.: ve vroubkovaném okruží čtyřřádkový arabský nápis – 4/ *ḍuriba fi/ miṣr/ 1277* (4/ raženo v/ Egyptě/ AH 1277)

Lit.: *Cuhaj 2009a*, 302, č. 241.

Ex.: č. 4240 na <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/znamka-59560/>

99. metrologie neznámá, perforace

JIHOMORAVSKÝ KRAJ 19. 1. 2013: nepublikováno

Abd al-‘Azíz (AH 1277–1293 / AD 1861–1876), mincovna: *Misr*, AE 10para, AH 1277 / rok 5 (= AH 1281 = AD 1865) – jednotlivý nález

Av.: ve vroubkovaném okruží jméno sultána ve formě *tughrā – chān ‘abd al-‘azīz bin maḥmūd al-muzaḥḥar dā‘iman* (chán ‘Abd al-‘Azíz syn Mahmúda, věčně vítězící), dole dvouřádkový arabský nápis – 10/ *p* (10/ para)

Rv.: ve vroubkovaném okruží čtyřřádkový arabský nápis – 5/ *ḍuriba fi/ miṣr/ 1277* (5/ raženo v/ Egyptě/ AH 1277)

Lit.: *Cuhaj 2009a*, 302, č. 241.

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/arabska-mince-10677/>

100. metrologie neznámá, koroze

STŘEDOČESKÝ KRAJ 18. 6. 2017: nepublikováno

Dtto – jednotlivý nález

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/je-to-mince-142428/>

101. 30 mm; další metrologie neznámá, koroze.

JIHOMORAVSKÝ KRAJ 23. 2. 2006: nepublikováno

Abd al-'Azíz (AH 1277–1293 / AD 1861–1876), mincovna: *Misr*, AE 10para, AH 1277 / rok 6 (= AH 1282 = AD 1866) – jednotlivý náleží

Av.: ve vroubkovaném okruží jméno sultána ve formě *tughrā – chān 'abd al-'azīz bin maḥmūd al-muẓaffar dā'iman* (chán 'Abd al-'Azíz syn Mahmúda, věčně vítězící), dole dvouřádkový arabský nápis – 10/ p (10/ para)

Rv.: ve vroubkovaném okruží čtyřřádkový arabský nápis – 6/ *ḍuriba fī miṣr/ 1277* (6/ raženo v/ Egyptě/ AH 1277)

Lit.: *Cuhaj 2009a*, 302, č. 241.

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/mince-27841/>

102. 30 mm; další metrologie neznámá, ořelý střížek

KARLOVARSKÝ KRAJ 17. 7. 2018: nepublikováno

Abd al-'Azíz (AH 1277–1293 / AD 1861–1876), mincovna: *Qustantínija*, AE 5para, AH 1277 / rok 4 (= AH 1280 = AD 1864) – jednotlivý náleží

Av.: ve vroubkovaném okruží jméno sultána ve formě *tughrā – chān 'abd al-'azīz bin maḥmūd al-muẓaffar dā'iman* (chán 'Abd al-'Azíz syn Mahmúda, věčně vítězící), dole dvouřádkový arabský nápis – 4/ *sana* (4/ rok)

Rv.: ve vroubkovaném okruží číslovka 5 centrálně, okolo kruhový arabský nápis – *'azza našruhu ḍuriba fī quṣṭanṭīnija sana 1277* (nechť je zajištěno jeho vítězství, raženo v Qustantíniji roku AH 1277)

Lit.: *Cuhaj 2009a*, 1195, č. 699.

Ex.: č. 5928 na <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/neznama-mince-174872/>

103. 3,0 g; 22 mm; stopy po úpravě na knoflík

KARLOVARSKÝ KRAJ 20. 1. 2013: nepublikováno

Mehmed V. (AH 1327–1336 / AD 1909–1918), mincovna: *Qustantínija*, AE 20para, AH 1327 / rok 3 (= AH 1329 = AD 1911) – jednotlivý náleží

Av.: ve vroubkovaném okruží uprostřed jméno sultána ve formě *tughrā – chān muḥammad bin 'abd al-madžīd al-muẓaffar dā'iman* (chán Mehmed syn 'Abd al-Madžída, věčně vítězící), dole dvouřádkový arabský nápis – 3/ *sana* (3/ rok), vpravo arabsky *rešād* (následující správnou cestu), perlovec, opis – věnec a arabský nápis dělený hvězdami – *hurrija/ musāwāt/ 'adāla* (svoboda/ rovnost/ spravedlnost)

Rv.: ve vroubkovaném okruží uprostřed dvouřádkový arabský nápis – 20/ *pāra* (20/ para), perlovec, dole ve věnci arabsky *1327* (AH 1327), nahoře arabský nápis dělený hvězdami – *ḍuriba fī dawla uḥmānīja/ quṣṭanṭīnija* (raženo v/ osmanském státě/ Qustantínija)

Lit.: *Cuhaj 2009b*, 2065, č. 761.

Ex.: č. 3509 na <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/urceni-mince-10737/>

104. 3,8 g; 21,2 mm

ČECHY 27. 7. 2016: nepublikováno

Dtto – jednotlivý náleží

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/para-128681/>

105. metrologie neznámá

JIHOMORAVSKÝ KRAJ 27. 7. 2013: nepublikováno

Mehmed V. (AH 1327–1336 / AD 1909–1918), mincovna: *Qustantínija*, AE 20para, AH 1327 / rok 5 (= AH 1331 = AD 1913) – jednotlivý náleží

Av.: ve vroubkovaném okruží uprostřed jméno sultána ve formě *tughrā – chān muḥammad bin 'abd al-madžīd al-muẓaffar dā'iman* (chán Mehmed syn 'Abd al-Madžída, věčně vítězící), dole dvouřádkový arabský nápis – 5/ *sana* (5/ rok), vpravo arabsky *rešād* (následující správnou cestu), perlovec, opis – věnec a arabský nápis dělený hvězdami – *hurrija/ musāwāt/ 'adāla* (svoboda/ rovnost/ spravedlnost)

Rv.: ve vroubkovaném okruží uprostřed dvouřádkový arabský nápis – 20/ *pāra* (20/ para), perlovec, dole ve věnci arabsky 1327 (AH 1327), nahoře arabský nápis dělený hvězdami – *ḡuriba fī/ dawla uḡmānīja/ qusṭanṭīnīja* (raženo v/ osmanském státě/ Qustantíníja)

Lit.: *Cuhaj 2009b*, 2065, č. 761.

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/20-para-turecko-1909-mehmet-v-20976/>

106. 4,0 g; 21 mm

JIHOMORAVSKÝ KRAJ 8. 12. 2002: nepublikováno

Mehmed V. (AH 1327–1336 / AD 1909–1918), mincovna: *Qustantíníja*, AE 10para, AH 1327 / rok 2 (= AH 1328 = AD 1910) – jednotlivý nález

Av.: ve vroubkovaném okruží uprostřed jméno sultána ve formě *tughrā – chān muḡammad bin ‘abd al-madžīd al-muḡaffar dā‘īman* (chán Mehmed syn ‘Abd al-Madžída, věčně vítězící), dole dvouřádkový arabský nápis – 2/ *sana* (2/ rok), vpravo arabsky *rešād* (následující správnou cestu), perlovec, opis – věnec a arabský nápis dělený hvězdami – *ḡurrīja/ musāwāt/ ‘adāla* (svoboda/ rovnost/ spravedlnost)

Rv.: ve vroubkovaném okruží uprostřed dvouřádkový arabský nápis – 10/ *pāra* (10/ para), perlovec, dole ve věnci arabsky 1327 (AH 1327), nahoře arabský nápis dělený hvězdami – *ḡuriba fī/ dawla uḡmānīja/ qusṭanṭīnīja* (raženo v/ osmanském státě/ Qustantíníja)

Lit.: *Cuhaj 2009b*, 2065, č. 760.

Ex.: č. 5767 na <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/netusim-164868/>

107. 18 mm, metrologie neznámá, perforace.

Mehmed V. (AH 1327–1336 / AD 1909–1918), mincovna: *Qustantíníja*, AE 5para, AH 1327 / rok 3 (= AH 1329 = AD 1911) – jednotlivý nález

Av.: ve vroubkovaném okruží uprostřed jméno sultána ve formě *tughrā – chān muḡammad bin ‘abd al-madžīd al-muḡaffar dā‘īman* (chán Mehmed syn ‘Abd al-Madžída, věčně vítězící), dole dvouřádkový arabský nápis – 3/ *sana* (3/ rok), vpravo arabsky *rešād* (následující správnou cestu), perlovec, opis – věnec a arabský nápis dělený hvězdami – *ḡurrīja/ musāwāt/ ‘adāla* (svoboda/ rovnost/ spravedlnost)

Rv.: ve vroubkovaném okruží uprostřed dvouřádkový arabský nápis – 5/ *pāra* (5/ para), perlovec, dole ve věnci arabsky 1327 (AH 1327), nahoře arabský nápis dělený hvězdami – *ḡuriba fī/ dawla uḡmānīja/ qusṭanṭīnīja* (raženo v/ osmanském státě/ Qustantíníja)

Lit.: *Cuhaj 2009b*, 2064, č. 759.

Ex.: č. 4858 na <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/prosim-o-urceni-mince-arabska-181275/>

108. 2,0 g; 14 mm.

SEVERNÍ ČECHY 27. 8. 2018: nepublikováno

Mehmed VI. (AH 1336–1341 / AD 1918–1923), mincovna: *Qustantíníja*, AE 40para, AH 1336 / rok 4 (= AH 1339 = AD 1921) – jednotlivý nález

Av.: ve vroubkovaném okruží uprostřed jméno sultána ve formě *tughrā – chān muḡammad bin ‘abd al-madžīd al-muḡaffar dā‘īman* (chán Mehmed syn ‘Abd al-Madžída, věčně vítězící), dole dvouřádkový arabský nápis – 4/ *sana* (4/ rok), perlovec, opis – věnec a arabský nápis dělený hvězdami – *ḡurrīja/ musāwāt/ ‘adāla* (svoboda/ rovnost/ spravedlnost)

Rv.: ve vroubkovaném okruží uprostřed dvouřádkový arabský nápis – 20/ *pāra* (20/ para), perlovec, dole ve věnci arabsky 1336 (AH 1336), nahoře arabský nápis dělený hvězdami – *ḡuriba fī/ dawla uḡmānīja/ qusṭanṭīnīja* (raženo v/ osmanském státě/ Qustantíníja)

Lit.: *Cuhaj 2009b*, 2069, č. 828.

Ex.: č. 4111 na <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/mince-178854/>

109. metrologie neznámá

Tab. 2: Nálezy osmanských mincí v Čechách a na Moravě z let 1996–2018
(řazeno podle doby ukrytí nálezů, pokračování tab. 1).

Č.	Lokalita/ č. katalogu	Počet mincí	Osmanských, produkce ražby	Mincovny	tpq	Rok nálezů / literatura
47.	Jihomoravský kraj / č. 27	Ojedinelý nález 1 AR	1 AR, 1360–1389	-	po 1389	27. 8. 2017 / nepublikováno
48.	Bělá p. Bezdězem (okr. Mladá Boleslav) / č. 29	ON 1 + 1 AR	1 AR, 1481–1512	<i>Nowár</i>	po 1512	2015 / <i>Novák – Smíšek 2016</i>
49.	Český Krumlov / č. 32	ON 1 AR	1 AR, 1512–1520	<i>Nowár</i>	po 1520	2010 / <i>Militký – Novák 2011</i>
50.	Plzeňsko / č. 3	ON 1 AV	1 AV, 1512–1520	<i>Halab</i>	po 1520	2017 / nepublikováno
51.	Ivančice (okr. Brno-venkov) / č. 28, 30–31	Hromadný nález 3 AR	3 AR, 1422, 1481–1512, 1512–1520	1422 / <i>Edirne</i> ; 1481–1512 / <i>Edirne</i> ; 1512–1520 / -	po 1520	2010 / <i>Novák 2011b</i>
52.	Olomouc / č. 33	ON 1 AR (suberát)	1 AR (suberát), 1512–1520	<i>Qustantínija</i>	po 1520	2014 / nepublikováno
53.	Střední Čechy / č. 34	ON 1 AR	1 AR, 1520–1566	-	po 1566	2013 / nepublikováno
54.	Vrchoslavice (okr. Prostějov) / č. 5	ON 1AV/ AR, falzum	1 AV/AR, 1566–1574	-	po 1574	2010 / <i>Novák – Videman 2011</i>
55.	Praha-Hrad / č. 7	ON 1 AV	1 AV, 1574–1595	<i>Misr</i>	po 1595	2006 / <i>Frolík – Novák 2007</i>
56.	Votice (okr. Benešov) / č. 8	ON 1 AV	1 AV, 1574–1595	<i>Misr</i>	po 1595	2010 / <i>Novák – Procházka 2010</i>
57.	Čechy , nespecifikováno / č. 10	ON 1 AV	1 AV, 1574–1595	<i>Misr</i>	po 1595	2011 / nepublikováno
58.	Čechy , nespecifikováno / č. 15	ON 1 AV	1 AV, 1574–1595	<i>Misr</i>	po 1595	2017 / nepublikováno
59.	Tvrdonice (okr. Břeclav) / č. 9	ON 1 AV	1 AV, 1574–1595	<i>Misr</i>	po 1595	2010 / <i>Novák 2016a</i>
60.	Mikulov (okr. Břeclav) / č. 35	ON 1 AR	1 AR, 1574–1595	-	po 1595	2014 / nepublikováno
61.	Středočeský kraj / č. 16	ON 1 AV	1 AV, 1574–1595	<i>Misr</i>	po 1595	4. 4. 2018 / nepublikováno
62.	Vysočina / č. 17	ON 1 AV/ AE, falzum	1 AV, 1574–1595	<i>Misr</i>	po 1595+	8. 11. 2018 / nepublikováno
63.	Jihočeský kraj / č. 36	ON 1 AR	1 AR, 1574–1595	<i>Sidre Qapısı</i>	po 1595	26. 12. 2016 / nepublikováno
64.	Horní Rápotice (okr. Pelhřimov) / č. 4, 12–14	HN 341 AR+AV	4 AV, 1520–1566, 1574–1595	1520–1566 / <i>Sidre</i> <i>Qapısı</i> ; 1574–1595 / <i>Džazáír</i> , 2 <i>Misr</i>	po 1595 pracovní	2015 / <i>Militký – Hradil – Knápek – Novák – Smíšek – Vilimec, v tisku</i>
65.	Znojmo / č. 37	ON 1 AR	1 AR, 1595–1603	-	po 1603	2014 / nepublikováno
66.	Mladá Boleslav / č. 21	ON 1 AV	1 AV, 1603–1617	<i>Džazáír</i>	po 1617	2015 / nepublikováno
67.	Dobruška (okr. Rychnov n. Kněžnou) / č. 22	ON 1 AV	1 AV, 1603–1617	<i>Qustantínija</i>	po 1617	2016 / nepublikováno
68.	Čechy , nespecifikováno / č. 19	ON 1 AV	1 AV, 1603–1617	<i>Misr</i>	po 1617	2011 / nepublikováno
69.	Přerov / č. 20	ON 1 AV	1 AV, 1603–1617	<i>Qustantínija</i>	po 1617	2012 / <i>Schenk – Mikulík 2013</i>
70.	Středočeský kraj / č. 23	ON 1 AV	1 AV, 1603–1617	<i>Džazáír</i>	po 1617	24. 9. 2016 / nepublikováno
71.	Louny-Předměstí (okr. Louny) / č. 2, 38	ON 1AV/AE, falzum + 1AR	1 AV/AE, falzum + 1 AR, 1520–1566, 1618–1622	1520–1566 / -; 1618–1622 / -	po 1622	2016 / <i>Novák 2017</i>
72.	Králíky (okr. Ústí n. Orlicí) / č. 18, 24	HN 60 AV	2 AV, 1574–1595, 1603–1617	1574–1595 / <i>Misr</i> ; 1603–1617 / <i>Misr</i>	po zač. 30. let 17. stol.	2018 / nepublikováno
73.	Janovice u Kravař (okr. Česká Lípa) / č. 1	HN 9 AV + 2 AR	1 AV, 1520–1566	<i>Sidre Qapısı</i>	po 1637	2013 / nepublikováno
74.	Čechy , nespecifikováno / č. 25	ON 1 AV (sbírka ?)	1 AV (sbírka ?), 1623–1640	<i>Misr</i>	po 1640	2012 / nepublikováno
75.	Čechy , nespecifikováno / č. 39	ON 1 AR	1 AR, 1640–1648	<i>Qustantínija</i>	po 1648	2018 / nepublikováno
76.	Střední Čechy / č. 40	ON 1 AR	1 AR, 1648–1687	-	po 1687	2013 / nepublikováno
77.	Střítež u Jihlavy (okr. Jihlava) / č. 41	ON 1 AR	1 AR, 1648–1687	<i>Misr</i>	po 1687	2015 / nepublikováno

Č.	Lokalita / č. katalogu	Počet mincí	Osmanských, produkce ražby	Mincovny	tpq	Rok nálezu / literatura
78.	Loučka (okr. Vsetín) / č. 75	HN x AR + AE	1 AE, 1648–1687	<i>Brusa</i>	po 1687	reportováno 2014 / nepublikováno
79.	Čechy, nespecifikováno / č. 89	ON 1 AE	1 AE, 1688	<i>Saraj</i>	po 1688	17. 11. 2015 / nepublikováno
80.	Náchodsko / č. 78	HN 1 AE + x AE	1 AE, falzum napodobující těžkou stříbrnou minci, 1687–1691	<i>Qustantínija</i>	po 1691	2014 / nepublikováno
81.	Mělník / č. 80	ON 1 AE	1 AE, 1687–1691	<i>Qustantínija</i>	po 1691	2. 2. 2015 / nepublikováno
82.	Třebíč / č. 77	ON 1 AE, dobové falzum	1 AE, dobové falzum, 1687–1691	<i>Qustantínija</i>	po 1691	2011 / nepublikováno
83.	Jihomoravský kraj / č. 79	ON 1 AE	1 AE, 1687–1691	<i>Qustantínija</i>	po 1691	28. 4. 2013 / nepublikováno
84.	Jihomoravský kraj / č. 81	ON 1 AE	1 AE, 1687–1691	<i>Qustantínija</i>	po 1691	25. 1. 2016 / nepublikováno
85.	Čechy, nespecifikováno / č. 82	ON 1 AE	1 AE, 1687–1691	<i>Qustantínija</i>	po 1691	4. 8. 2016 / nepublikováno
86.	Moravskoslezský kraj / č. 83	ON 1 AE	1 AE, 1687–1691	<i>Qustantínija</i>	po 1691	14. 10. 2016 / nepublikováno
87.	Jihočeský kraj / č. 84	ON 1 AE	1 AE, 1687–1691	<i>Qustantínija</i>	po 1691	15. 8. 2017 / nepublikováno
88.	Jihomoravský kraj / č. 85	ON 1 AE	1 AE, 1687–1691	<i>Qustantínija</i>	po 1691	30. 9. 2017 / nepublikováno
89.	Jihomoravský kraj / č. 86	ON 1 AE	1 AE, 1687–1691	<i>Qustantínija</i>	po 1691	12. 11. 2017 / nepublikováno
90.	Středočeský kraj / č. 87	ON 1 AE	1 AE, 1687–1691	<i>Qustantínija</i>	po 1691	10. 3. 2018 / nepublikováno
91.	Středočeský kraj / č. 88	ON 1 AE	1 AE, 1687–1691	<i>Qustantínija</i>	po 1691	7. 6. 2018 / nepublikováno
93.	Dobroměřice (okr. Louny) / č. 6, 11	HN 6 AV + 6 AR +	2 AV, 1566–1574, 1574–1595	1566–1574 / <i>Misr</i> ; 1574–1595 / <i>Misr</i>	17. století	2013 / nepublikováno
95.	Jihočeský kraj / č. 42	ON 1 AR	1 AR, 1703–1730	<i>Islámbúl</i>	po 1730	1. 8. 2018 / nepublikováno
96.	Moravskoslezský kraj / č. 43	ON 1 AR	1 AR, 1703–1730	<i>Islámbúl</i>	po 1730	1. 1. 2019 / nepublikováno
97.	Středočeský kraj / č. 45	ON 1 AR	1 AR, 1770	<i>Islámbúl</i>	po 1770	31. 8. 2018 / nepublikováno
98.	Mladá Boleslav- Podchlumí / č. 48–52	HN 5 AR	5AR, 1793	5 <i>Misr</i>	po 1793	2012 / <i>Harušták – Novák 2013</i>
99.	Jihomoravský kraj / č. 46	ON 1 AR	1 AR, 1793	<i>Islámbúl</i>	po 1793	10. 10. 2015 / nepublikováno
100.	Jaroměř (okr. Náchod) / č. 76	HN 3 AE	1 AE, 1648–1687	<i>Tarābulus Gharb</i>	po 1795	2014 / <i>Novák 2016a</i>
101.	Lysá n. Labem (okr. Nymburk) / č. 47	ON 1 AR	1 AR, 1800	<i>Islámbúl</i>	po 1800	2011 / <i>Kubík – Novák 2012</i>
102.	Jihomoravský kraj / č. 26	ON 1 AV	1 AV, 1818	<i>Qustantínija</i>	po 1818	8. 3. 2006 / nepublikováno
103.	Moravskoslezský kraj / č. 58	ON 1 AR	1 AR, 1829	<i>Qustantínija</i>	po 1829	4. 6. 2014 / nepublikováno
104.	Pardubický kraj / č. 54	ON 1 AR	1 AR, 1833	<i>Qustantínija</i>	po 1833	16. 9. 2015 / nepublikováno
105.	Karlovarský kraj / č. 55	ON 1 AR	1 AR, 1833	<i>Qustantínija</i>	po 1833	8. 1. 2013 / nepublikováno
106.	Střední Čechy / č. 56	ON 1 AR	1 AR, 1835	<i>Qustantínija</i>	po 1835	19. 11. 2016 / nepublikováno
107.	Ústecký kraj / č. 57	ON 1 AR	1 AR, 1836	<i>Qustantínija</i>	po 1836	26. 2. 2014 / nepublikováno
108.	Nakléřov (okr. Ústí n. Labem) / č. 44, 59	HN 2 AR	2 AR, 1768, 1836	1768 / <i>Islámbúl</i> ; 1836 / <i>Qustantínija</i>	po 1836	2011 / <i>Novák 2011a</i>
109.	Střední Čechy / č. 53	ON 1 AR	1 AR, 1837	<i>Qustantínija</i>	po 1837	21. 5. 2017 / nepublikováno
110.	Mikulov (okr. Břeclav) / č. 60	ON 1 BI	1 BI, 1839	<i>Qustantínija</i>	po 1839	2013 / nepublikováno
111.	Jihomoravský kraj / č. 62	ON 1 BI	1 BI, 1839	<i>Qustantínija</i>	po 1839	23. 5. 2013 / nepublikováno
112.	Středočeský kraj / č. 63	ON 1 BI	1 BI, 1839	<i>Qustantínija</i>	po 1839	20. 10. 2013 / nepublikováno
113.	Jihomoravský kraj / č. 61, 64	ON 2 BI	2 BI, 1839, 1840	1839 / <i>Qustantínija</i> ; 1840 / <i>Qustantínija</i>	po 1840	7. 1. 2013 / nepublikováno
114.	Moravská Třebová / č. 65	ON 1 BI	1 BI, 1840	<i>Qustantínija</i>	po 1840	2018 / nepublikováno
115.	Střední Čechy / č. 90	ON 1 AE	1 AE, 1857	<i>Qustantínija</i>	po 1857	2014 / nepublikováno

Č.	Lokalita/ č. katalogu	Počet mincí	Osmanských, produkce ražby	Mincovny	tpq	Rok nálezu / literatura
116.	Morava , nespecifikováno/ č. 91	ON 1 AE	1 AE, 1858	<i>Qustantínija</i>	po 1858	26. 6. 2009 / nepublikováno
117.	Jihočeský kraj / č. 95	ON 1 AE	1 AE, 1861	<i>Qustantínija</i>	po 1861	19. 9. 2018 / nepublikováno
118.	Čechy , nespecifikováno/ č. 92	ON 1 AE	1 AE, 1864	<i>Qustantínija</i>	po 1864	27. 12. 2018 / nepublikováno
119.	Ústecký kraj / č. 93	ON 1 AE	1 AE, 1864	<i>Qustantínija</i>	po 1864	17. 8. 2009 / nepublikováno
120.	Karlovarský kraj / č. 94	ON 1 AE	1 AE, 1864	<i>Qustantínija</i>	po 1864	28. 4. 2017 / nepublikováno
121.	Vysočina / č. 96	ON 1 AE	1 AE, 1864	<i>Qustantínija</i>	po 1864	18. 3. 2012 / nepublikováno
122.	Moravskoslezský kraj / č. 97	ON 1 AE	1 AE, 1864	<i>Qustantínija</i>	po 1864	2. 3. 2013 / nepublikováno
123.	Olomoucký kraj / č. 98	ON 1 AE	1 AE, 1864	<i>Qustantínija</i>	po 1864	14. 10. 2017 / nepublikováno
124.	Čechy , nespecifikováno / č. 99	ON 1 AE	1 AE, 1864	<i>Misir</i>	po 1864	3. 12. 2014 / nepublikováno
125.	Karlovarský kraj / č. 103	ON 1 AE	1 AE, 1864	<i>Qustantínija</i>	po 1864	17. 7. 2018 / nepublikováno
126.	Jihomoravský kraj / č. 100	ON 1 AE	1 AE, 1865	<i>Misir</i>	po 1865	19. 1. 2013 / nepublikováno
127.	Středočeský kraj / č. 101	ON 1 AE	1 AE, 1865	<i>Misir</i>	po 1865	18. 6. 2017 / nepublikováno
128.	Jihomoravský kraj / č. 102	ON 1 AE	1 AE, 1866	<i>Misir</i>	po 1866	23. 2. 2006 / nepublikováno
129.	Plzeňský kraj / č. 67	ON 1 AR	1 AR, 1870	<i>Qustantínija</i>	po 1870	9. 9. 2016 / nepublikováno
130.	Olomoucký kraj / č. 66	ON 1 AR	1 AR, 1861–1876	<i>Qustantínija</i>	po 1876	20. 10. 2012 / nepublikováno
131.	Újezdec (okr. Svitavy) / č. 68	ON 1 AR + 8 AE	1 AR, 1876	<i>Qustantínija</i>	po 1876	2012 / <i>Hrubeš – Novák 2012</i>
132.	Střední Čechy / č. 71	ON 1 AR	1 AR, 1884	<i>Qustantínija</i>	po 1884	21. 8. 2017 / nepublikováno
133.	Jihočeský kraj / č. 72	ON 1 AR	1 AR, 1891	<i>Qustantínija</i>	po 1891	20. 11. 2017 / nepublikováno
134.	Středočeský kraj / č. 69	ON 1 AR	1 AR, 1898	<i>Qustantínija</i>	po 1898	27. 8. 2017 / nepublikováno
135.	Středočeský kraj / č. 73	ON 1 AR	1 AR, 1898	<i>Qustantínija</i>	po 1898	3. 9. 2018 / nepublikováno
136.	Čechy , nespecifikováno / č. 74	ON 1 AR	1 AR, 1900	<i>Qustantínija</i>	po 1900	17. 10. 2014 / nepublikováno
137.	Středočeský kraj / č. 70	ON 1 AR	1 AR, 1901	<i>Qustantínija</i>	po 1901	12. 4. 2018 / nepublikováno
138.	Jihomoravský kraj / č. 107	ON 1 AE	1 AE, 1910	<i>Qustantínija</i>	po 1910	8. 12. 2002 / nepublikováno
139.	Karlovarský kraj / č. 104	ON 1 AE	1 AE, 1911	<i>Qustantínija</i>	po 1911	20. 1. 2013 / nepublikováno
140.	Čechy , nespecifikováno / č. 105	ON 1 AE	1 AE, 1911	<i>Qustantínija</i>	po 1911	27. 7. 2016 / nepublikováno
141.	Jihočeský kraj / č. 108	ON 1 AE	1 AE, 1911	<i>Qustantínija</i>	po 1911	1. 4. 2012 / nepublikováno
142.	Jihomoravský kraj / č. 106	ON 1 AE	1 AE, 1913	<i>Qustantínija</i>	po 1913	27. 7. 2013 / nepublikováno
143.	Severní Čechy / č. 109	ON 1 AE	1 AE, 1921	<i>Qustantínija</i>	po 1921	27. 8. 2018 / nepublikováno

Šperkařské žetony z obecného kovu (tab. 3)

PŘEDMĚŘICE NAD JIZEROU (okr. Mladá Boleslav) 2011: *Novák – Smělý 2012*

Prototyp: **Mahmúd II.** (AH 1223–1255 / AD 1808–1839), mincovna: *Qustantínija* (Istanbul),

AV 1/2čedid mahmúdije, AH 1223 / rok 28 (= AH 1250 = AD 1835) – jednotlivý nález

Av.: ve věnci a mezi čtyřmi ratolestmi arabský nápis ve formě *tughrā – chān mahmūd bin ‘abd al-ḥamīd al-muḥaḥḥar dā’iman* (chán Mahmúd syn ‘Abd al-Hamída, věčně vítězící), vpravo arabsky *‘adlī* (spravedlivý)

Rv.: ve věnci a mezi pěti ratolestmi čtyřřádkový arabský nápis –*ḍuriba 28/ fī/ qustantīnija/ 1223* (raženo 28/ v/ Qustantíniji/ 1223)

Lit.: *Cuhaj 2009a*, 1192, č. 644 (15 mm, 0,70-0,80 g).

110. 0,393 g; 15,0/15,0 mm, perforace, stylizované písmo.

JIHOMORAVSKÝ KRAJ 25. 6. 2017: nepublikováno

Dtto – jednotlivý nález

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/prosim-o-urceni-mince-142790/>

111. 15 mm, další metrologie neznámá, perforace.

STŘEDOČESKÝ KRAJ 12. 2. 2014: nepublikováno

Prototyp: **Mahmúd II.** (AH 1223–1255 / AD 1808–1839), mincovna: *Qustantinija*, AV *çedid mahmúdije*, AH 1223 / rok 28 (= AH 1250 = AD 1835) – jednotlivý nález

Av.: ve věnci a mezi čtyřmi ratolestmi arabský nápis ve formě *tughrā – chān mahmūd bin ‘abd al-ḥamīd al-muẓaffar dā‘iman* (chán Mahmúd syn ‘Abd al-Hamida, věčně vítězíci), vpravo arabsky *‘adlī* (spravedlivý)

Rv.: ve věnci a mezi pěti ratolestmi čtyřřádkový arabský nápis – *ḍuriba 28/ fī/ qusṭanīnija/ 1223* (raženo 28/ v/ Qustantiniji/ 1223)

Lit.: *Cuhaj 2009a*, 1192, č. 645.

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/prosim-o-urceni-34941/>

112. metrologie neznámá, perforace (19 mm dle foto s měřítkem).

ÚSTECKÝ KRAJ 27. 2. 2014: nepublikováno

Dtto – jednotlivý nález

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/zvlastni-predmet-poradite-36294/>

113. metrologie neznámá, perforace.

ČECHY 7. 1. 2013: nepublikováno

Dtto – jednotlivý nález

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/-49743/>

114. metrologie neznámá, perforace.

OLOMOUCKÝ KRAJ 16. 11. 2015: nepublikováno

Dtto – jednotlivý nález

Ex.: č. 5077 na <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/medailonek-s-arab-pismem-90639/>

115. 20 mm, další metrologické neznámá, perforace, vylomení

ČECHY 27. 6. 2017: nepublikováno

Dtto – jednotlivý nález

Ex.: <https://www.lovecpokladu.cz/artefakty/nalez/prosim-o-urceni-143307/>

116. 18 mm, další metrologická data nejsou známa, perforace

TURSKO (okr. Praha – západ) 6. 9. 2017: nepublikováno

Dtto – jednotlivý nález

117. 0,596 g; 20,0/ 20,3 mm, 7 h, perforace, prohnutý střížek

Tab. 3. Nálezy osmanských ozdobných šatních žetonů z 19. století.

1.J.	Předměříce n. Jizerou (okr. Mladá Boleslav) / č. 110	ON 1 AV/AE, žeton	1 AV/AE, 1835	<i>Qustantiníja</i>	(po 1835)	2011 / <i>Novák – Smělý 2012</i>
2.J.	Jihomoravský kraj / č. 111	ON 1 AV/AE, žeton	1 AV/AE, 1835	<i>Qustantiníja</i>	(po 1835)	25. 6. 2017 / nepublikováno
3.J.	Středočeský kraj / č. 112	ON 1 AV/AE, žeton	1 AV/AE, 1835	<i>Qustantiníja</i>	(po 1835)	12. 2. 2014 / nepublikováno
4.J.	Ústecký kraj / č. 113	ON 1 AV/AE, žeton	1 AV/AE, 1835	<i>Qustantiníja</i>	(po 1835)	27. 2. 2014 / nepublikováno
5.J.	Čechy , nespecifikováno / č. 114	ON 1 AV/AE, žeton	1 AV/AE, 1835	<i>Qustantiníja</i>	(po 1835)	7. 1. 2017 / nepublikováno
6.J.	Olomoucký kraj / č. 115	ON 1 AV/AE, žeton	1 AV/AE, 1835	<i>Qustantiníja</i>	(po 1835)	16. 11. 2015 / nepublikováno
7.J.	Čechy , nespecifikováno / č. 116	ON 1 AV/AE, žeton	1 AV/AE, 1835	<i>Qustantiníja</i>	(po 1835)	27. 6. 2017 / nepublikováno
8.J.	Tursko (okr. Praha – západ) / č. 117	ON 1 AV/AE, žeton	1 AV/AE, 1835	<i>Qustantiníja</i>	(po 1835)	6. 9. 2017 / nepublikováno

Shrnutí

Do roku 2018 bylo na území ČR registrováno celkem 151 nálezů osmanských mincí, jejich falz a zdobných nápodob. Tyto ražby se sem začaly dostávat s osmanskou evropskou expanzí od 16. století a jeho příliv vrcholí v 17. století. V Čechách, části Moravy a ve Slezsku je dáván do souvislosti s třicetiletou válkou, na Moravě jižní a střední je pak vysvětlován přímým válečným stykem s osmanským živlem.

Poslední shrnutí nalezených mincí (*Novák 2006; 2011b*) obsahovalo materiál registrovaný do roku 1996, nové mince z let 1996–2018 přinášejí doplňující pohled na distribuci a interpretaci nálezů osmanských mincí v ČR, zejména v 18. a 19. století.

Do roku 1996 se zdálo, že v nálezech z Čech, Moravy a Slezska převažují absolutní měrou zlaté osmanské mince 16. a 17. století. Naprostá většina nálezů (34 hromadných nálezů s osmanským zlatem jako příměsí) měla hromadný charakter a evidentně souvisela s obdobím třicetileté války (1618–1648) a obdobím těsně po ní. Zlaté osmanské mince v celkovém počtu okolo 300 kusů jsou v zásadě zastoupeny na zmíněném teritoriu exempláři raženými mezi lety 1520–1640. Vykazují relativně dlouhou délku oběhu, značnou rozrůzněnost teritoriálního původu a oběhovou zátěž, jakož i pokusy o dělení či testování. Nově dokumentované nálezy osmanských mincí registrované na území Čech, Moravy a Slezska z let 1996–2018 podstatně doplňují obraz výskytu těchto mincí na území ČR – jde o trojnásobek materiálu (117 kusů) oproti předchozímu zkoumanému období, dále naprosto převažují jednotlivé nálezy (6 hromadných nálezů a 100 ojedinelých nálezů), zlaté mince jsou ve výrazné menšině (26 kusů z celkových 117) a dosti značnou část nálezového fondu (51 nálezových položek) tvoří ražby vyrobené po roce 1800. Historicky novější nalezené stříbrné nebo měděné ražby pak odkazují na období napoleonských válek nebo moderní rakousko-uherskou periodu s balkánskými přesahy. U měděných ražeb se jedná v případě českých nálezů jednoznačně o sekundární import. Nálezy zdobných šatních žetonů mohou odkazovat na místní exportní produkci (Jablonec) nebo na memorabilia přivezená z Balkánu.

Celkově v současnosti vzato jsou nálezy osmanských mincí v Čechách rovnoměrně rozptýleny po celém území a souvisí postupně se třicetiletou válkou, napoleonskými střety a rakousko-uherskými kontakty na Balkáně. Totéž lze v zásadě říci o Moravě na území severně za linií Jihlava – Brno – Přerov – Vsetín. Jižně od zmíněné linie lze pak nálezy velmi pravděpodobně spojovat přímo s osmanskými aktivitami.

V nálezech osmanských mincí evidovaných do roku 1996 jsou mezi zlatými mincemi nejvíce zastoupeny ražby z Istanbulu (*Qustantiníja*), Egypta (*Mísr*), Baghdádu, Damašku, Halabu (Sýrie), Alžíru a Sidre Qapisi (vilájet Soluň, kontinentální Řecko). K vzácnějším mincovnám u zlatých mincí pak patří Amásíja (vilájet Siwás, Anatólie), Amíd (vilájet Dijárbakr, Arménie), Hándža (dnes Gjadža, Ažerbájdžán), Sáqiz (ostrov Scio v řeckém souostroví), Srebreniča (Srebrenica, Bosna), Tripolis (Tarábulus Gharb, Libye) a Túqát (řecky Eudoxia, severní Kappadocie). Nejvzácnější mincovnu pak pro stříbro představuje Čajníča (jižní Bosna). Istanbul (*Qustantiníja*, Islámbúl) jednoznačně dominuje mezi osmanskými mincovnami v nálezech z let 1996–2018. Druhou nejběžnější mincovnou je pak Mísr (Egypt, tj. Káhira). U zlatých mincí pak zajímavějším mincovnám patří Halab (Sýrie), Džazáír (Alžír) a Sidre Qapisi (vilájet Soluň, kontinentální Řecko). U stříbrných ražeb pak jistě zaujme Edirne (Drinopol) a Nowár (Novo Brdo, Kosovo). Mezi staršími měděnými *máňghiry* se objeví i relativně vzácné exempláře ražené v mincovnách Tarábulus Gharb (libyjský Tripolis), Brusa (Bursa, severozápadní Anatólie) a Saráj (Sarajevo, Bosna). U zlatých a větších stříbrných nominálů převažují velké centrální mincovny (Istanbul, Mísr), u menších

a starších stříbrných nominálů, jakož i u mincí měděných lze pozorovat větší teritoriální rozrůzněnost s příklonem k Balkánu.

Z technického hlediska je zajímavé povšimnout si perforovaných exemplářů mincí (u zdobných žetonů jsou perforovány všechny kusy). Tato úprava jednoznačně svědčí o sekundárním (zdobném) použití mincí v náleзовém (finálním) prostředí. Do stejné kategorie patří i mince s ouškem nebo stopami po něm, či kusy upravené na knoflík. Z popisovaného fenoménu je tedy jasné, že osmanské mince nalezené na území ČR a vyrobené před rokem 1700 mají víceméně předpokládaný tezaurační charakter, u ostatních byl v jiné historické epoše upřednostněn jejich cizokrajný estetický vzhled (arabská kaligrafie).

Padělky osmanských mincí nalezené na území ČR představují zvláštní kategorii – falza zlatých mincí zřejmě představují zvýšenou dobovou poptávku po zlatě a jsou s největší pravděpodobností místní (středoevropské) provenience. U stříbrných suberátů či měděných padělků může jít o průnik autentických osmanských falz a jejich následnou náhodnou ztrátu.

Literatura

- Adámek, K. V. 1902:* Město Skuč. Památky archeologické 19, 279–302.
- Album, S. 2011:* Checklist of Islamic Coins. Third Edition. Santa Rosa (USA, Calif.).
- Artuk, I. – Artuk, C. 1974:* Istanbul arkeoloji müzeleri teşhirdeki islami sikkeler kataloğu. Cilt II. Istanbul.
- Augst, B. 1958:* Osmánské altuny z nálezů v lese Koblížku u Kamenice n. L. Numismatické listy 13, 92–96.
- Budaj, M. – Hunka, J. – Novák, V. 2005:* Nové nálezy tureckých mincí zo Slovenska [*New finds of Turkish coins in Slovakia*]. Numismatický sborník 20, 127–138.
- Cuhaj, G. S. (ed.) 2009a:* Standard Catalog of World Coins. 1801–1900. Iola (USA, WI).
- 2009b: Standard Catalog of World Coins. 1901–2000. Iola (USA, WI).
- Čapka, F. 1998:* Dějiny zemí Koruny české v datech. Praha.
- Damali, A. 2010a:* History of Ottoman Coins. Vol. 1. İstanbul.
- 2010b: History of Ottoman Coins. Vol. 2. İstanbul.
- 2011a: History of Ottoman Coins. Vol. 3. İstanbul.
- 2011b: History of Ottoman Coins. Vol. 4. İstanbul.
- 2012: History of Ottoman Coins. Vol. 5. İstanbul.
- Fiala, E. 1922:* Zlatý poklad. Koblížek u Kamenice. Věstník Numismatické společnosti československé 4, 170–171.
- Frolík, J. – Novák, V. 2007:* Nález turecké zlaté mince v Praze na Hradčanech [*A Turkish gold coin found at the Prague Castle*]. Numismatický sborník 22, 260–266.
- Ghalib, I. 1890:* Numismatique ottomane. Constantinople.
- Harušťák, M. – Novák, V. 2013:* Nález stříbrných osmanských mincí sultána Salíma III. z Mladé Boleslavi-Podchlumi [*Find of Ottoman silver coins struck under Selim III from Mladá Boleslav-Podchlumí*]. Numismatický sborník 27/1 (2012–2013), 134–136.
- Hrubeš, M. – Novák, V. 2012:* Nález stříbrného piastru osmanského sultána Muráda V. u obce Újezdec (okr. Svitavy) [*Find of an Ottoman silver piaster struck under the Sultan Murad V in Újezdec (Svitavy district)*]. Numismatický sborník 26/2 (2011), 314–315.
- Chumchal, M. 1994:* Nález mincí v Přerově v roce 1923. Mínulost Přerovska 1993. Sbíрка prací z dějin přerovského regionu. Přerov 1994/9, 129–146.
- Kabaklarlı, N. 1998:* Copper Coins of Ottoman Empire. 1299–1808. İstanbul.
- Krause, Ch. L. – Mishler, C. 1997:* Standard Catalog of World Coins. 18th Century Edition 1701–1800. Iola (USA, WI)
- Kubík, M. – Novák, V. 2012:* Nález stříbrné mince osmanského sultána Salíma III. z Lysé nad Labem (okr. Nymburk) [*Find of a silver Ottoman coin struck under Selim III from Lysá nad Labem (Nymburk district)*]. Numismatický sborník 26/1 (2011), 144–146.
- Lane-Poole, S. 1883:* Catalogue of Oriental Coins in the British Museum. Vol. VIII. The Coins of the Turks in the British Museum. London.

- Militký, J. – Hradil, F. – Knápek, A. – Novák, V. – Smišek, K. – Vilimec, E., v tisku: Poklad mincí z doby třicetileté války z Horních Rápotic. Praha – Havlíčkův Brod.
- Militký, J. – Novák, V. 2011: Nález osmanské stříbrné mince Salíma I. z Českého Krumlova [Find of a silver coin struck under the Ottoman Sultan Selim I from Český Krumlov]. Numismatický sborník 25 (2010), 170–172.
- Mitchiner, M. 1977: Oriental Coins and their Values. The World of Islam. London.
- Názevy III/1: Nemeškal, L. 1957: České, moravské a slezské nálezy mincí údobí tolarového. In: Nohejlová-Prátová, E. (ed.): Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Díl III. Praha, 7–214.
- Nohejlová-Prátová, E. (ed.) 1955–1958: Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Díl I–IV. Praha.
- Nemeškal, L. 1958: Nálezy z údobí třicetileté války v Drhovech, okr. Dobříš. Numismatický sborník 5, 353–354.
- Novák, V. 1996: Find of a Piaster of the Ottoman Sultan Mustafa II in Prague-Suchdol Quarter. Archiv Orientální 64, 395–398.
- Novák, V. 2000: Characteristic Features of the Ottoman Coinage/Caratteristiche generali della monetazione otomana. In: Vismara, N.: Monete di Piuro, 7. elementi per una ricerca. Chiavenna. Museo della Valchiavenna, 51–56, 60.
- 2006: Struktura nálezů tureckých mincí v Českých zemích a na Slovensku, jejich interpretace s přihlédnutím k nově publikovanému materiálu [Structure of finds of Ottoman coins registered in the territory of Bohemia, Moravia, Silesia and Slovakia and their interpretation in light of the newly published material]. Numismatický sborník 21, 181–189.
- 2011a: Nález dvou stříbrných osmanských mincí od Nakléřova (okr. Ústí nad Labem) [Find of two silver Ottoman coins from Nakléřov (Ústí nad Labem district)]. Numismatický sborník 25 (2010), 186–188.
- 2011b: Nové nálezy tureckých mincí z území Čech, Moravy a Slovenska. In: Pecha, L. (ed.): Orientalia Antiqua Nova. XI. Sborník z vědeckého kolokvia, pořádaného v Plzni ve dnech 10. a 11. března 2011. Plzeň, 101–103.
- 2016a: Nález osmanské zlaté mince Muráda III. z Tvrdomic (okr. Břeclav) [Find of a gold Ottoman coin struck under Murad III from Tvrdomice (Břeclav district)]. Numismatický sborník 28/1 (2014), 287–290.
- 2016b: Nález jedné osmanské a tří čínských mincí z Jaroměře (okr. Náchod) [Find of one Ottoman and three Chinese coins from Jaroměř (Náchod district)]. Numismatický sborník 29/1 (2015), 120–124.
- 2017: Fragment falsa osmanské zlaté mince nalezený v blízkosti železniční zastávky Louny předměstí. K fenoménu falsátorství osmanských zlatých sultáni za třicetileté války [Fragment of an Ottoman forged gold coin found near the train station Louny-Předměstí (Louny district). Notes to forging activities focused on the Ottoman gold coins during the Thirty Years War on the territory of Bohemia, Moravia, Slovakia and Hungary]. Numismatické listy 72, 155–168.
- Novák, V. – Procházka, Z. 2011: Nález zlaté osmanské mince Muráda III. z Votic (okr. Benešov) [Find of a gold Ottoman coin struck under Murad III from Votice]. Numismatický sborník 25 (2010), 183–185.
- Novák, V. – Smělý, T. 2012: Nález fantazijního osmanského žetonu z Předměřic nad Jizerou (okr. Mladá Boleslav) [Find of an Ottoman fantasy jewelry jeton in Předměřice nad Jizerou (Mladá Boleslav district)]. Numismatický sborník 26/1 (2011), 146–148.
- Novák, V. – Smišek, K. 2016: Nález osmanské stříbrné mince sultána Bájazida II. a stříbrné benátské ražby druhé poloviny 16. století z Bělé pod Bezdězem (okr. Mladá Boleslav) [A silver coin struck under the Ottoman Sultan Bayazid II and a silver Venetian coins of the second half of the 16th century found in Bělá pod Bezdězem (Mladá Boleslav district)]. Numismatický sborník 29/1 (2015), 117–119.
- Novák, V. – Videman, J. 2011: Nález zlomku osmanské stříbrné pozlacené mince od Vrchoslavic (okr. Prostějov) [Find of fragment of an Ottoman gilded silver coin near Vrchoslavice (Prostějov district)]. Numismatické listy 66, 36–40.
- Østrup, J. 1938: Catalogue des monnaies arabes et turques du Cabinet royal des médailles du Musée national de Copenhague. Copenhague.
- Pere, N. 1968: Coins of the Ottoman Empire. İstanbul.
- Petrtyl, J. 1955: Nálezy mincí na Hlinecku. Numismatický sborník 2, 184–192.
- Schaendlinger, A. C. 1973: Osmanische Numismatik. Braunschweig.
- Schenk, Z. – Mikulík, J. 2013: Přerov – Na Marku. Archeologický odkryv sboru a domu se školou jednoty bratrské. Sborník Státního okresního archivu Přerov, 5–24.
- Skutil, J. – Malá, A. 1958: Soupis střed- a novověkých nálezů mincí na Moravě [Le relevé des trouvailles de Monnaies médiévales et modernes faites en Moravie]. Numismatický sborník 5, 313–333.

Srečković, S. 1999: Akches. Vol. 1. Belgrade.

– 2000: Akches. Vol. 2. Belgrade.

– 2003: Akches. Vol. 3. Belgrade.

– 2005: Akches. Vol. 4. Belgrade.

– 2007: Akches. Vol. 5. Belgrade.

Sultan, J. 1977: Coins of the Ottoman Empire and the Turkish Republic. Thousand Oaks (USA, Calif.)

Štěpková, J. 1957: Nález u Chvalkovic (okres Jaroměř). Numismatický sborník 4, 213–214.

– 1963: Coins of the Osmanli Sultans in the Coin-Hoards found on Czechoslovak Territory. *Annals of the Náprstek Museum 2, 141–192.*

– 1964: The Structure of the Finds of the Islamic Silver Coins in the Territory of Czechoslovakia. *Annals of the Náprstek Museum 3, 113–128.*

– 1968: Islámské mince v nálezech ze Slovenska. *Numismatický sborník 10 (1967–1968), 278–282.*

Tauer, F. 1984: Svět islámu. Praha.

zeno = www.zeno.ru = databáze islámských mincí.

Summary

Vlastimil Novák, New Finds of Ottoman Coins from the Territory of the Czech Republic in 1996–2018.

Up to 2018, some 151 finds of the Ottoman coins, their forgeries and decorative copies have been registered on the territory of the Czech Republic. These coins have come to the mentioned territory via the Ottoman European expansion since the 16th century, and their flow reached its peak in the 17th century. This phenomenon is connected with the Thirty Years War in Bohemia, partly in Moravia and in Silesia, but in south and central Moravia, its is explained by the direct military impact of the Ottoman element.

The latest summarization of the discovered coins (*Novák 2006; 2011b*) contained material registered up to 1996, and the newly found pieces in 1996–2018 bring a new view in distribution and interpretation of the Ottoman coins in the Czech Republic, mainly in the 18th and 19th centuries. In 1996, the Ottoman coins of the 16th and 17th centuries seemed to dominate absolutely in finds covering Bohemia, Moravia and Silesia. The vast majority of finds (34 hoards with the Ottoman coins as admixture) were of the group character and were evidently connected with the Thirty Years War (1618–1648), and the period closely after that. The gold Ottoman coins – around 300 pieces – are basically represented on the mentioned territory by specimens struck in 1520–1640. They served relatively long in circulation, and they show a significant territorial diversity of origin, high level of wear and attempts of cutting into pieces and testing. The newly documented Ottoman coins in the in the territory of Bohemia, Moravia and Silesia in 1996–2018 significantly enrich our knowledge about appearance of these coins on the territory of the Czech Republic – the quantity of the registered material increased three times (117 pieces) compared to the previous period, and single finds totally dominate (6 hoards and 100 single finds), gold coins represent the clear minority of the corpus (26 pieces among 117 pieces in total), and quite a substantive quantity of coins (51 pieces) belong to issues produced after 1800. Historically later silver and copper coins can point to the period of the Napoleonic Wars or to the modern Austro-Hungarian period with its Balkan overlaps. In the Bohemian case, the copper coins evidently represent the secondary import. Decorative jetons can point to the local production for export (Jablonec), or to the memorabilia imported from the Balkans.

In general, the Ottoman coins are regularly dispersed all over the Bohemian territory, and the they are connected with the following phenomena: the Thirty Years War, the Napoleonic Wars and the Austro-Hungarian contacts in the Balkans. The same could be basically said about Moravia northwards behind the line Jihlava – Brno – Přerov – Vsetín. To the south of the mentioned line, the finds can be clearly connected directly with the Ottoman military activities.

Among the gold Ottoman coins registered up to 1996, pieces struck in Istanbul (Qustantiniya), Egypt (Misr), Baghdad, Damascus, Aleppo (Halab), Alger and Sidre Qapisi (Thessaloniki vilayet, continental Greece) are the most frequent. The following mints are regarded as rare for the gold issues: Amasiya (Siwas vilayet, Anatolia), Amid (Diyarbakr vilayet, Armenia), Hanja (today Gianja, Azerbaijan), Saqiz

(Scio Island in the Greek Archipelago), Srebrenitcha (Srebrenica, Bosnia), Tarabulus Gharb (Tripoli, Libya) and Tuqat (Greek Eudoxia, north Cappadocia). The rarest mint for silver is represented by Tchaynitcha (south Bosnia). Istanbul (Qustantiniya, Islambul) evidently dominates among the Ottoman mints for the coins found in 1996-2018. Misr (Egypt, Cairo) is the second most frequent mint. In the case of the gold coins, the following mints seem to be interesting: Halab (Aleppo, Syria), Jazair (Alger) and Sidre Qapisi (Thessaloniki vilayet, continental Greece). Among the silver issues, Edirne and Nowar (Novo Brdo, Kosovo) can attract attention. Sometimes, relatively rare mints appear among the Ottoman earlier copper: Tarabulus Gharb (Tripoli, Libya), Brusa (north-west Anatolia) and Saray (Sarajevo, Bosnia). In the case of gold issues and larger silver pieces, big central mints dominate (Istanbul, Misr), in the case of smaller and earlier silver denominations, as well as in the case of the copper coins, larger territorial diversity with inclination to the Balkans can be seen.

From the technical point of view, perforated pieces are worth noting (all decorative jetons have been pierced). This kind of modification can give evidence of the secondary (decorative) use of the coins in their target (final) destination. The coins with pendant or traces of it, plus pieces modified for buttons are of the same category. It is clear, that the Ottoman coins found on the territory of the Czech Republic and produced before 1700 are more or less of the thesaurization character, and in other cases, their exotic aesthetic style (Arabic calligraphy) was given priority in different historical era.

Forgeries of the Ottoman coins found on the territory of the Czech Republic can be seen as a special category. The gold plated forgeries copying gold coins represent the increased contemporary demand for gold, and they are with the highest probability of the local (central European) provenance. The silver plated pieces and copper imitations could be regarded as authentic Ottoman forgeries coming to the mentioned territory, which have been accidentally lost there.

English summary by V. Novák

UHORSKÝ KORUNOVAČNÝ ŽETÓN KAROLA III. ZO SEDLECA (OKR. BŘECLAV)

Marek BUDAJ – Zdeněk OMELKA

Abstract – Hungarian coronation jeton of Charles III from Sedlec (Břeclav district).

In summer 2012, an interesting coronation jeton was found to the west of the Sedlec Village, south Moravia. The jeton was struck on occasion of coronation of Charles III as the King of Hungary in Bratislava in 1712. Single finds of the coronation jetons are quite rare.

 coronation jeton, Bratislava, Charles III

V lete roku 2012 bol nájdený Zdeňkom Omelkom počas detektorovej prospekcie strieborný korunovačný žetón Karola III. Miesto nálezu sa nachádza neďaleko Nového rybníka na južnom svahu mušlovského vrchu blízko trate „U mlýna“, ležiaceho približne 400 m západne od obce Sedlec, GPS – 48.7828881N; 16.6807453E (obr. 1). Ide o oblasť na južnom okraji Pavlovských vrchov na južnej Morave. Popri spomínanej trati prechádza významná historická cesta spájajúca Mikulov, Valtice a Lednicu. O bohatej histórii regiónu Mikulovska v dnešnej dobe svedčí nielen veľké množstvo pamiatok a čulý turistický ruch, ale tiež vysoká intenzita zaťaženia amatérskymi užívateľmi detektorov kovov. Naproti tomu sa veľké množstvo spolupracujúcich „detektoristov“ snaží aktívne zachraňovať nálezy s predstihovými prospekciami, ktorých výsledkom je okrem iného aj tu prezentovaný žetón, uložený v Regionálnom muzeu v Mikulově.

Obr. 1. Miesto nálezu korunovačného žetónu na súčasnej mape.

UHORSKO, Karol III. (1711–1740), korunovačný žetón z roku 1712

(autor: Johann Michael Hoffmann)

Av.: pod Svätou korunou je nápis v siedmich riadkoch

CAROLUS VI. / ROM:IMPER:S:A: / GER:HISPAN:HUNG: / BOH:REX:A:AUST: / CORONAT9 /
POSON:22 MAY / 1712:

Rv.: zemeguľa obklopená oblakmi, CONSTANTIA ET FORTITUDINE rozeta

Hrana: ozdoba z kvetov.

Lit.: Gohl 1917, 13, č. 5; Novák 1997, XI/M, č. 19; Soltész – Tóth – Pálffy 2016, 185, č. 174b.

1,72 g; 18,8/19,0 mm

Numizmatické pamiatky vyhotovené pri príležitosti korunovácií panovníkov patria medzi špecifické artefakty, ktorých nálezy sú pomerne vzácne. Medzi takéto patrí aj žetón vyrazený pri príležitosti uhorskej korunovácie Karola III., ktorá sa uskutočnila v Bratislave 22. mája 1712. Na korunovácie sa razilo v jednotlivých obdobiach množstvo rôznych druhov medailí a žetónov, ktoré mali špecifické funkcie. Z čias Karola III. poznáme napríklad tzv. obetné medaile, ktoré slúžili na „obetu“ počas jedného z najvýznamnejších korunovačných aktov. Krátko po korunovačnej omši, ktorá sa uskutočnila v Dóme Sv. Martina v Bratislave mal čerstvo zvolený kráľ položiť na tácku alebo kalich ostrihomskému arcibiskupovi pred oltárom obetnú mincu. K tomuto účelu najskôr slúžili bežné obehové mince a neskôr sa na to vyrábali špecifické razby. V prípade Karola III. išlo o 30- a 20-dukátové medaily, veľké strieborné medaily s hmotnosťou cca 36,6 g a bronzové medaily s hmotnosťou od 35,21–45,3 g (Soltész – Tóth – Pálffy 2016, 183, č. 169).

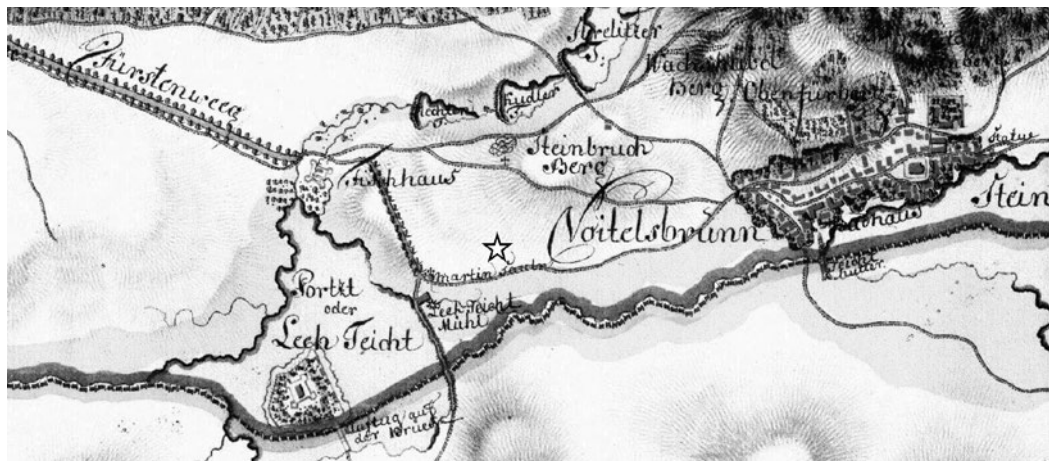
Ďalšiu zaujímavú skupinu tvorili korunovačné žetóny nazývané tiež „Krönungmünzen“, čiže korunovačné peniaze (Pálffy – Soltész – Tóth 2014, 35–36; Soltész – Tóth – Pálffy 2016, 44). V časoch Karola III. sa vyhotovovali zo zlata a striebra. Exempláre zo zlata slúžili najmä na obdarovanie, pričom strieborné žetóny mali ďalšiu špecifickú funkciu. Ich primárnou úlohou bolo to, že sa rozhadzovali počas korunovačného sprievodu do davu prihliadajúcemu korunováci. Týmto sa ukázala nielen veľkosť novozvoleného kráľa, ale mali zamestnať prizerajúci dav aby nedošlo k narušeniu korunovácie. Nami popisovaný žetón patrí do tejto skupiny korunovačných pamiatok a slúžil k uvedenému účelu. Nie je vylúčené, že jeho majiteľ pochádzal z Českého kráľovstva. Mohol ho získať priamo na korunovačnej slávnosti a neskôr zobrať domov. Karol III. bol síce korunovaný za českého kráľa až v roku 1723, ale na slávnosti sa zúčastnilo množstvo hostí aj z tejto oblasti.

Korunovačné medaily a žetóny Karola III. sú typické tým, že sa do obrazu vniesla zaujímavým spôsobom aktuálna politická situácia. Na reverze nami popisovaného žetónu sa nachádza zemeguľa s obrysami Rímskej ríše, ktorá je obklopená oblakmi. V tomto prípade ide o odkaz na motto Karola V., čiže „v jeho ríši nikdy nezapadá slnko“. Po smrti španielskeho kráľa v roku 1711 zvolili za rímskonemeckého cisára brata Jozefa I. Karola, čím svitla nádej na zjednotenie oboch častí habsburskej monarchie (Soltész – Tóth – Pálffy 2016, 47; Pálffy – Soltész – Tóth 2014, 38). Tým by Habsburgovci opätovne získali vládu nad veľkou časťou Európy, čo by znamenalo, že nad ich ríšou by nikdy nezapadlo slnko. Na korunovačné medaily a žetóny sa dostali v tejto dobe aj ďalšie veľmi zaujímavé a vzletné heslá, ktoré v prípade Karola III. odkazujú na spomínanú politickú udalosť. Na nami popisovanom korunovačnom žetóne sa nachádza opis Constantia et Fortitudine, čo v preklade znamená Vytrvalosťou a odvahou. Na averze nasleduje po mene panovníka pod korunou a jeho tituloch jednoduchý odkaz na miesto a presný deň korunovácie.

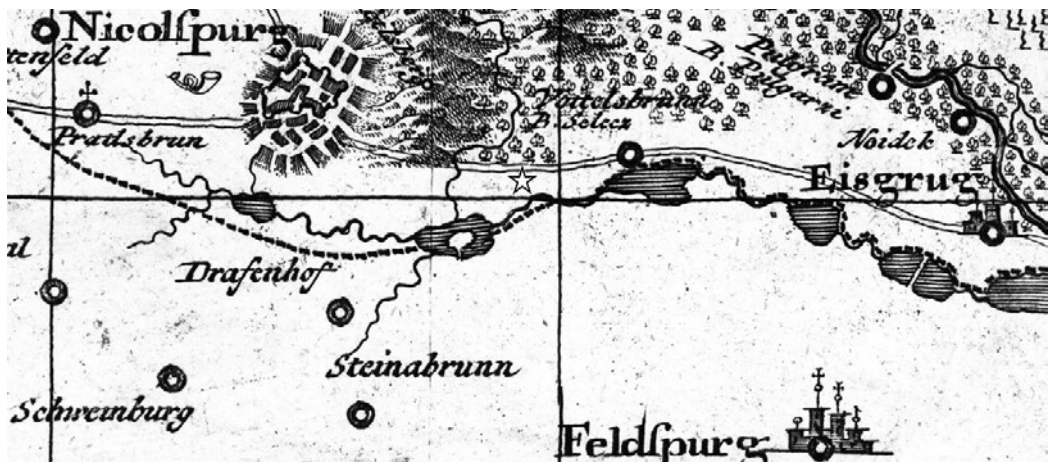
Korunovačné medaily a žetóny patria medzi pomerne vzácne numizmatické pamiatky, ktoré sa nachádzajú v nálezoch len sporadicky. Je to spôsobené tým, že sa nestávali predmetom teaurácie a nevyrazili sa v takých počtoch ako bežné obehové mince. Okrem toho neboli primárne určené na platby (Haas Kianička 2014, 98–99). Neplatí to úplne v prípade žetónov, ktoré sa po slávnosti a rozhádzaní do davu

mohli použiť a zameniť za jedlo a nápoje (Pállfy – Soltész – Tóth 2014, 35). O vzácnosti korunovačných žetónov z čias Karola III. svedčia aj zachované údaje o vyrazených počtoch (Soltész – Tóth – Pállfy 2016, 179). Celkovo sa vyprodukovalo 1218 zlatých a 14134 strieborných žetónov, z ktorých bolo 5100 menších žetónov. Do tejto kategórie patrí aj nami popisovaný exemplár. Do Bratislavy sa pôvodne priviezlo všetkých 5100 strieborných žetónov, ale v deň korunovácie bolo k dispozícii len 2500 exemplárov. Uvedené počty jasne ukazujú na ich vzácnosť a čiastočne vysvetľujú ich absenciu v nálezoch.

Korunovačné medaily a žetóny sa objavujú len sporadicky v nálezoch z Českej republiky. Podobne to platí aj pre bývalé Uhorsko, odkiaľ evidujeme len dva exempláre. Uhorská korunovačná medaila Maximiliána II. z roku 1563 sa našla v Pezinku, časti Cajla (Hunka–Budaj 2005, 38, 43, č. 33). Druhou je zlatá reštitučná medaila z roku 1544, ktorá bola pôvodne vyrazená Vladislavom II. v roku 1508 na korunováciu Eudovíta II. (Budaj 2007, 257, č. 2). Nálezy ostatných druhov medailí patria medzi pomerne vzácné. Z územia dnešného Slovenska evidujeme len 23 exemplárov (Haas Kianička 2014, 95). Minimálne množstvo medailí pochádza aj z územia Českej republiky. V Nálezoch mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku je celkovo evidovaných jedenásť nálezov mincí s medailami pochádzajúcimi zo 16.–19. storočia (Nálezy III/1, č. 2984, 3089, 3182, 3410, 3411, 3622, 3767, 3824, 3853, 3938, 4043). Žiaľ, väčšina z nich bola nájdená a vyhodnotená v 19. a na začiatku 20. storočia a sú zverejnené len stručne alebo vôbec. Zo zachovaných záznamov ani často nevieme o aké typy medailí ide.

Obr. 2. Prvé vojenské (jozefovské) mapovanie, roky 1764–1768 (<http://oldmaps.geolab.cz>).

Obr. 3. Müllerova mapa Moravy z roku 1720 (<https://mapy.mzk.cz>).

V čase razby žetónu, teda na začiatku 18. storočia, patrilo miesto jeho nálezu do panstva Mikulov, ktoré bolo v rukách šľachtického rodu Dietrichsteinov. Tí si vybrali Mikulov za svoje rezidentné sídlo (*Svoboda 2013*, 105). Majiteľom panstva bol v tomto čase Walter Xaver z Dietrichsteinu (1664–1738). V časoch vlastníctva Dietrichsteinovcov rozkvitало mesto Mikulov s okolitým panstvom urbanisticky, kultúrne a nábožensky. Na začiatku 17. storočia priviedol kardinál František z Dietrichsteina (1570–1636) a prvý natrvalo žijúci Dietrichstein v Mikulove do mesta kapucínsky rád. Nechal pre nich vybudovať kláštor, kostol sv. Františka Serafínskeho a loretánsku chyžu (Loreta – v súčasnosti pohrebna kaplnka Dietrichsteinovcov). Pre mesto získal gymnázium, ktoré bolo otvorené v roku 1629. Priviedol sem členov piaristického rádu, pre ktorých založil v roku 1631 najstarší piaristický internát v strednej Európe (*Svoboda 2013*, 115–116). Druhá polovica 17. storočia sa niesla v znamení ťažkých časov, ktoré boli priamo alebo nepriamo spôsobené vojenskými udalosťami. Na nepriaznivú situáciu vplývali aj požiare, morové rany, prírodné katastrofy a obdobia neúrody spôsobené krutými zimami alebo krupobitiami (*Svoboda 2013*, 125). Knieža Leopold Ignác z Dietrichsteina vydal v prvých rokoch 18. storočia protipožiarne stavebné poriadok a nariadenie o trhoch. Okrem toho zabezpečil opravu a zosilnenie mestských hradieb, ktoré realizoval spolu s vysadením nových vinohradov (*Richter – Krsek – Stehlík – Zemek 1971*, 167). Veľké množstvo financií investoval do stavebníctva a umenia, čím sa Mikulov stal na mnoho rokov centrom remeselníkov, miestnych a zahraničných umelcov. Jeho nástupca Walter Xaver musel riešiť dlhy svojho brata aj výhodnou svadbou, ktorá však netrvala dlho (*Svoboda 2013*, 135). Mimosiade finančné náklady si vyžiadala séria požiarov, ktoré vyvrcholili 10. augusta 1719, kedy zhorela kvôli silnému vetru celá židovská štvrť, zámok, panský dvor a 30 domov na Viedenskej ulici (*Richter – Krsek – Stehlík – Zemek 1971*, 178). Walter Xaver si za dvorného sochára zvolil Ignáca Lengelachera, ktorý významne pozdvihol úroveň barokového sochárstva v Mikulove. Medzi jeho významné diela patrí súsošie Najsvätejšej trojice, kde mal za obnos 650 zlatých vyhotoviť do konca roka 1724 šesť anjelov, desať hlavičiek anjelov, šesť puttov (nahé detské postavičky) s podstavcami, tri kartuše so znakmi a anjelikmi, tri podstavce pre anjelíkov a sochu Immaculaty (*Richter – Krsek – Stehlík – Zemek 1971*, 190).

Krajina Mikulovska zaznamenala v prvej polovici 18. storočia najväčší rozkvet a svoj ráz si uchovala až dodnes. Dietrichsteinskí majitelia panstva pokračovali v rybníkarskej tradícii z čias predchádzajúcich majiteľov – Lichtensteinov, od ktorých si zachovali a udržiavali kaskádový rybníčný systém. V okolí Sedleca to boli rybníky Nesyt (predtým Steinadamm) a Nový rybník (predtým Portz) (*Svoboda – Homola – Czajkowski – Markel – Ponešová 2016*, 80). Rybník Steinadamm sa kvôli vleklým majetkovým a hospodárskym sporom často spomína v archívnych prameňoch. Jeho plocha totiž hraničila s dvoma územiai a tromi panstvami (*Svoboda – Homola – Czajkowski – Markel – Ponešová 2016*, 86). Rybník Portz bol špecifický svojím ostrovom, na ktorom bol umiestnený lovecký zámok spojený s pevninou kamenným mostom (obr. 2). Most sa zachoval až do dnešných dní len na súši, lebo rybník bol z časti zrušený a lovecký zámok sa nachádzal na polostrove. Uvedený rybník bol taktiež často predmetom sporu. Pôvodne patrilo Dietrichsteinovcom, ale most viedol na rakúskom území cez valtické panstvo, ktoré vlastnili Lichtensteinovci. Po roku 1725 sa v prameňoch spomínajú spory o rezanie rákosia na moravskej a rakúskej strane (*Svoboda – Homola – Czajkowski – Markel – Ponešová 2016*, 80). Na začiatku 18. storočia dominovala Svätému kopečku križová cesta s kaplnkou Sv. Sebastiána a so zvonnicou. Južne od Mikulova vznikla v tejto dobe bažantnica, pri ktorej bol vybudovaný okolo roku 1708 múr s bránou a rybníčkom, kam boli v roku 1714 nasadené korytnačky (*Svoboda – Homola – Czajkowski – Markel – Ponešová 2016*, 86). Trať U mlyna (pôv. nem. Der Mühl Ried) lemuje cesta, ktorá je vyobrazená na Müllnerovom mapovaní z roku 1720 (obr. 3). Tá spája mesto Mikulov (*Nicolspurg*) s obcou Sedlec (*Vöitelsbrunn*) odkiaľ smerovala ďalej k obci Lednice (*Eisgrug*). Spojenie s Valticami (*Feldsprug*) tu ešte nie je zaznačené, lebo Valtice sa stali oficiálne súčasťou českého štátu až po rozpade Rakúsko-Uhorska a nadobudnutím platnosti Saint-germainskej zmluvy (*Rakovská et al. 2018*, 10). V polovici 18. storočia sa na Morave nachádzali dve poštovné trasy smerujúce z Viedne do Prahy a z Viedne do Wroclawi, ktorá prechádzala cez Brno. Aktualizovaná Müllerova mapa z roku 1740 zobrazuje dvanásť poštových staníc na Morave, vrátane Mikulova (*Janák 1999*, 245). Po roku 1727 sa vybuďovala na základe patentu cisára Karola VI. cesta vedúca z Viedne cez Mikulov do Brna. V prvej polovici 18. storočia sa Mikulov stal dôležitou komunikačnou križovatkou, ktorá neskôr priviedla na Mikulovsko aj francúzsku armádu Napoleona Bonaparteho.

Literatúra

Budaj, M. 2007: Košický zlatý poklad / The Košice Gold Treasure. Bratislava.

Gohl, Ö. 1917: A magyar királyok koronázási érmei. Numizmatikai közlöny 16, 1–28.

Haas Kianička, D. 2014: Nálezy medailí? Numismatický sborník 28/1, 95–100.

Hunka, J. – Budaj, M. 2005: Poklady mincí z Pezinka a okolia. Pezinok.

Janák, J. 1999: Dějiny Moravy. Díl 3/1. Hospodářský rozmach Moravy 1740–1918. Brno.

Nálezy III/1: Nemeškal, L. 1957: České, moravské a slezské nálezy mincí údobí tolarového (1519–1900). In: Nohejlová-Prátová, E. (ed.): Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Díl III. Praha, 5–230.

Novák, E. 1997: Korunovace a korunovační ražby habsburské monarchie v letech 1526–1918. Karel VI.–Karel VII. (1711–1745). Štíty.

Pálffy, G. – Soltész, F. G. – Tóth, Cs. 2014: Coronatus Posonii. Bratislavské korunovačné medaily a žetóny (1563–1830) Coronatus Posonii. A pozsonyi magyar uralkodókoronázások érmei (1563–1830)]. Bratislava – Budapest.

Richter, V. – Krsek, I. – Stehlik, M. – Zemek, M. 1971: Mikulov. Brno.

Soltész, F. G. – Tóth, Cs. – Pálffy, G. 2016: Coronatio Hungarica in Nummis. A magyar uralkodók koronázási érmei és zsetonjai (1508–1916). Budapest.

Svoboda, F. – Homola, A. – Czajkowski, P. – Markel, M. – Ponešová, B. 2016: Krajina jako dílo. Barokní krajinou od Mikulova po Znojmo. Brno.

Svoboda, M. 2013: Mikulov, historie, kultura, lidé. Dějiny moravských měst. Praha.

Rakovská, L. et al. 2018: Valtice. Město mezi vinohrady. Valtice.

Summary

Marek Budaj – Zdeněk Omelka, Hungarian coronation jeton of Charles III from Sedlec (Břeclav district).

In summer 2012, an interesting jeton was found some 400 m to the west of the Sedlec Village during metal detecting activities. The jeton was struck on occasion of coronation of Charles III as the King of Hungary in Bratislava on May 22, 1712. The jeton belongs to the category of coronation pieces called *Krönungmünze*, i.e. the coronation coin, and these coins were intended for throwing around the public during the coronation parade. Globe with contours of the Roman Empire surrounded by clouds is on the reverse of the jeton. In this case, it is a reference to the motto of Charles V: "... there is no sunset over his empire...". After the death of the Spanish king in 1711, brother of Joseph I – Charles – has been chosen as the Roman-German Emperor, which created as room for unifying both parts of the Habsburg monarchy. In that way, the Habsburgs would gain the power over large part of Europe, and "... there would be no sunset over their empire...". The coronation jetons are extremely rare in hoards or as single finds, because they were not intended for circulation and were struck in small quantities. In time of Charles III, some 1,218 gold and 14,134 silver jetons have been produced. Among them, 5,100 smaller pieces, which is a category where the described specimen belongs to. All these 5,100 silver jetons came to Bratislava, but at the day of coronation, only 2,500 pieces were at the disposal. In time of their production, the finding spot used to be in hands of the Dietrichsteins, an important aristocratic family. They have chosen Mikulov as their residence, and in the first half of the 18th century, the Mikulov region showed huge economic and political boom.

English summary by V. Novák

OBSAH

Ondřej Černohorský – Jan Videman

České dukáty Vladislava II. Jagellonského (1471–1516) a Ludvíka Jagellonského (1516–1526)

Bohemian ducats struck under Vladislaus II Jagiellon (1471–1516) and Louis Jagiellon (1526–1516) ... 3–70

† Vlastimil Novák

Nové nálezy osmanských mincí na území České republiky z let 1996–2018

New Finds of Ottoman Coins from the Territory of the Czech Republic in 1996–2018 71–110

Marek Budaj – Zdeněk Omelka

Uhorský korunovační žetón Karola III. zo Sedleca (okr. Břeclav)

Hungarian coronation jeton of Charles III from Sedlec (Břeclav district) 111–115

SEZNAM AUTORŮ

Mgr. Ondřej Černožorský

Česká numismatická společnost, z. s., pobočka Pražské groše
Arménská 1372/10, 101 00 Praha 10
e-mail: ondrej.cernohorsky@email.cz

Mgr. Marek Budaj, Ph.D.

Slovenské národní múzeum, Historické múzeum
Bratislavský hrad, P.O.BOX 13, 810 06 Bratislava (Slovensko)
e-mail: m.budaj@centrum.sk

† **PhDr. Vlastimil Novák, Ph.D.**

Národní muzeum-Náprstkovo muzeum
Betlémské náměstí 1, 110 00 Praha 1

Zdeněk Omelka

9. května 848, 671 67 Hrušovany nad Jevišovkou
e-mail: zdenek.omelka@email.cz

Ing. Jan Videman

Česká numismatická společnost, z.s., pobočka Kroměříž
Stoličkova 1968/31, 767 01 Kroměříž
e-mail: jan.vid@seznam.cz

TENTO SVAZEK
FINANČNĚ PODPOŘILA SPOLEČNOST

KM NUMIS
numismatické aukce
www.km-numis.cz

